
بُرد

رحمن مراد

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

www.balochiacademy.org

Email: balochiacademy@gmail.com

بیدئے اکیڈمی ءرضاء کس اے کتاب ءچھاپ کت نہ کنت

© بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

(انسٹرنیٹ ایڈیشن)

کتاب ء نام	:	بُرد
ندکار	:	رحمن مراد
پرنٹر	:	شوکت برادرز پریس، کراچی
سال	:	2015

ISBN: 978-969-9768-79-8

نہاد: =/200

{ ردء بندى لڑ }

- 4 - 1 گوادردء دىرونى ء بلوچى زبان
- 27 - 2 سسا ساچ \creation\ تخليق
- 32 - 3 گون لبرزانك ء همگر نچى
- 41 - 4 لبرزانك ء سگينى
- 55 - 5 بلوچى Poetics ء جيړه
- 65 - 6 لچھے كه تى زبان ء گډ ايت
- 117 - 7 بلوچى گيدى قصه باني بنكار
- 123 - 8 ماں بلوچى نگدء كريم ء شرگدارى مينئل
- 137 - 9 سهى بلوچى
- 144 - 10 زبان ء درگت ء ساختيا تى ليكه
- 150 - 11 سيد باشى ء رمارى ازم
- 168 - 12 مبارك قاضى (وتى عهدء در آمدى شاعر)
- 181 - 13 هزار قصه ها منى
- 209 - 14 كه كندگ بانل ء ماں تى دپ ء انت
- 222 - 15 بگندے سهريں رنگ بندرء شونز انت

.....

گوادر ۽ دیمروئی ۽ بلوچی زبان

گوادر..... ۽ گوادر ۽، مروچیکیں دیمروی ۽ چن ۽ لانچ اے تگ ۽ تاج کہ ہزایک
ایشاں وتی وتی پال ۽ ماسگ وتی وتی حساب ۽ دیرواں جنت ۽ چارایت، ۽ آسر پہ کسے ۽
، اے رژناہیانی باندات ۽ آنت پہ لہتین ۽ اے بیرگ ۽ تہار ۽ تاموریں عاقبت ۽ مگندان ۽
آنت۔ نوں ہے درگت ۽ گم ۽ جیڑھ اوں ہمیش آنت کہ اے ہردکیں آسرانی ”رژناہیانی
باندات“ ۽ تہاریں عاقبت ۽“ کٹگ ۽ حد ۽ بندگاہ ۽ مرز ۽ سیمسر دانکہ کج ۽ رواج ۽ آنت ۽ کٹ
آنت؟

گوادر ۽ دیمروی ۽ درگت ۽ اے جست اد ۽ زندمان ۽ چاگرد ۽ بازیں تک ۽
پہناتانی باور ابوت کن انت پمیشکہ من ہے رد ۽ ”بلوچی زبان“ ۽ عاقبت ۽ باور اوتی گمان ۽
اندیشہان گوشگ ۽ جہدے کناں۔

گڈاگپ ایش آنت کہ گمان ۽ اندیشہ کنگ چیزے ۽ بابت ۽ گم ۽ جیڑگ یا کہ
واب گندگ ۽ پہ معنآ بے تاہیر بوہگ ۽ کار ایوکا روچانی زوال کنگ نہ انت (مروچی
مردمے وانچوسر پد بنت) بلکیں بازیں نامداریں سروکانی پیم ۽ اردو ۽ اوں نامداریں
شاعر ۽ زائیکا رواجہ پیرزادہ قاسم ۽ شعر ہے رنگ ۽ آنت کہ

میں ایسے شخص کوزندوں میں کیوں شمار کروں
جو سوچتا بھی نہیں، خواب دیکھتا بھی نہیں

نوں ہے وڑا بلوچی زبان ء عاقبت ء بارو ء منے زاننکارانی وت ماوتی جیڑگ ء گپ ء تران یا ایشی ء بارو اجتا جتا رنگیں کارانی کنگ ء جندوت ہے گواہی ء دنت کہ منے راجی سروک ء زانت کارزندمانی ء ارزشت ء معناء شری ء سرپدانت ء ہے رد ء دومی گپ اے اوں زانگ دنت کہ آہانی گوں وتی قیمتی ایں میراث (زبان) ء مہر ء دوستی ء ایشی ء پاسداری ء ہل ء واہگ مہر ء مہکم انت بلے ادے زانگ ء چارگ المی انت کہ اے مہر ء مہکم بوہگ ء پشت ء جبر ء جند بندر ء پی انت؟

پرچیکہ مہر ء مہکم بوہگ یا کہ گوں یک چیزے ء بندوک بوہگ ء جتا جتا ہیں پشدر بنت، چوشکہ گوں یک چیزے ء رواج گپتگیں راجی دود ء رہبنداں قدرتی (Natural) حساب ء مہر ء مہکم دارگ کہ ایشی ء رد ء چہ وتاگیش وتی راج ء نام ء توار ء زندگ دارگ ء گپ ظاہر بیت۔

ہے وڑے گوں یک چیزے ء بندوک بوہگ ء دگہ یک وڑے اے پیم ء انت کہ ایشی ء رد ء تہنا یک ٹک ء کٹھے وتی ہندی راہ ء رہبندان برجاہ دارایت ء ایشی ء بدل ء سرجمیں راج ء تب ء میل ء ریتاں ڈالچا رکننت۔ انچودگہ یک مہر ء مہکم بوہگ ء بندوکی یے ایش انت کہ ایوک ء پہ پیش دارگ، زورگ بیت انت کہ اے نہ چیزے ء دیما بارت ء نیکہ پشت ء کش ایت کار ہمیش انت کہ گولو گوں رمب ء من گوں جہان ء۔

ہے وڑے اے بندوکی ء درگت ء دگہ یک وڑے ایش انت کہ وتی یک چیزے ء زمانگانی زمانگ ء ہمراہی ء انچوزندگ دارگ کہ گوں جہان ء رپتاراں ہمگام بوت بکنت۔ نوں جاہے کہ بلوچی زبان ء ء گوں ایشی ء منے مہر مہکم ء بندوکی ء کہ گپ بیت انت گڈا گوں سٹک ء دل مارا ہما بندوکی ء پلہ مرزی کنگ لوٹ ایت کہ بلوچی زبان ء ہمک دور ء زندگ کت بکنت۔

گڈ انوں پہ اے کارء لانک بندگ ء ماراوتی درستیں بلوچی (تکلفات) درستیں
مڑاھ ء میار، ہرچ وڑیں ہاترداری ء چارگ درست یک گورے ایرکنگ لوٹ اُنت ء
دومی نیم ء ایوکا پہک دلی ء راستی ء دور چاری ء بودنا کی زورگ لوٹ ایت۔

اے جاگہ ء نوں اے جست پادکنیت کہ ہے ”درستیں بلوچی“ ہے مڑاھ ء میار ء
ہاترداری ء چارگ چے چیز اُنت کہ یک گورے ایرکنگ لوٹ اُنت۔

نوں ایشانی پسوایش اُنت کہ اول ماراوتی راجی زندمان ء ء ایشی ء چنابیں اوں
تک ء پہناتے ء سرارواج گپتگیں کوہن ء کدی گپ ء لیکہ یک برے یک گورے ایر
کنگ ء شری ء گیشینگ لوٹ اُنت کہ ایشانی صدرگ ء یک یے جنگ کہ وتا داشت
بکنت اگاں ناں اے دیری ہلاس بوتگ ء تہنامی ء رنگ ء مئے کوہنیں زمانگ ء جہگیری ء
کنگا اُنت۔

دومی مارا ہما میدمنوگرانی اڑکتگیں کسان ء مزنیں بت ء سرجم ء نہ سرجمیں ٹکانہانی
سراوتی آورگیں سٹک ء ایمان اوں پداچہ سرازانگ ء چارگ لوٹ اُنت۔

سیمی مارا اے شوہازگ لوٹ ایت کہ مئے ہمک دور ء زمانگ ء وڑ وڑیں رواج
گریں راہ ء رہندانی پشدر ء بندر ء چے رنگیں لوٹ ء واہگانی لیکہ کارمرزگ بوتگ اُنت۔

چارمی مارا اے راستی دل ء کنان ء وتی چیز چارگ لوٹ اُنت کہ ماگوں اے
جہان ء ہمک ء ہستی ء ہماہی ء ہج برکامل ء سرجم نہ اُنت بلکیں ہے سرجمی ء رست ء ردوم
(پروسس Process) ء سرپریں ء ہے پرہگ ء بازیں ساعتاں ماراگمان بیت کہ ما
سرجم ایں یا کہ پلاں چیز سرجم اُنت بگندے انچوش بہ بیت ء بوت کنت مار د بہ کہیں
پرچیکہ قول ء علامہ اقبال ہیگ ء

یہ کائنات ابھی نہ تمام ہے شاید
کہ آرہی ہے دمادم صدائے کن فیکون

نوں لبزانک ۽ زانت ۽ زانگ ۽ پڑانچیں آنت کہ ادء اگاں کسے گوں سنگینی دور
 چاری سگ ۽ اوپارکشی بے واری ۽ دل سیاہی ۽ بود ۽ بلدکاری گوں بوت نکنت گڈا آپہ وتا
 مہلہ شترتیں راہ ۽ درے در بہ گنج آیت۔ اگن اناں گڈا اے رنگیں زور گون ۽ وہد زوال مدام
 اے پڑ ۽ نگد ۽ ایراد ۽ گورم ۽ او مالاں بنت ۽ قول ۽ بلوچی زبان ۽ عطا شاد ہیگ ۽

یا کہ ماں کوہ گراں انچکائی ۽ امیت ۽ مکش

یا وتارا ماں جلاں، تنی ۽ پینارکن

لاچاری ہمیش انت کہ لبزانک ۽ زانت ۽ زانگ ۽ جیڑہانی گشگیوار ۽ پڑ ۽ ہمک رنگیں کار ۽
 دیروی یے دانکہ گوں مزن بوہیری ۽ ہورت گندی ۽ Broad Minded بوہگ ۽
 چارگ مہ بنت دگہ پچ وڑ ۽ زانشی آسراں ۽ راستیں راہاں در اتک نکن آنت ۽ پے اے وڑیں
 ہوش بر ۽ زمبل کشیں کاراں ایوکاوتی بگلانی گوات دیگ ۽ ایوکاوتی ٹک ۽ ٹوراں پیت ۽
 کرنگ جنگ یا کہ تہناچم بند کنگ ۽ وتی ٹولیاں شعر ۽ ڈول کنگ بلوچی زبان ۽ دردانی
 درمان ۽ دارو بوت نکن آنت، ۽ وہد یکہ اے وڑیں کار کہ ایشانی بندات کنگ ۽ بن ۽ سر،
 زانشی مہ بنت گڈا ایشانی آسراں میر و ۽ لٹ ۽ بالگتر ۽ بتل ۽ برز تر نہ بنت۔

بدتریں گپ ایش انت کہ اے وڑیں بے سلاہ ۽ شوریں کار نہ تہناپہ منے لبزانک
 ۽ زانت ۽ زانش ۽ پڑاں تاواں آنت۔ بلکیں منے سر جمیں زندمانی ۽ ہمک تک ۽ پہناتاں
 اوں دیناں جن آنت۔ پمیشکا ماراوتی کار ۽ وڑ، کارتب (رویہ) کار سنج (طریقہ فکر) جوانی ۽
 تپاسگ ۽ شودگ لوٹ آنت۔

ادء منا منظور احمد (پاکستان ۽ نامداریں زانکار ۽ فلسفی) ۽ جستگیں وشیں گپے یات
 کیت کہ کا زماس (شہ پراہگ، کائنات) ۽ بابت ۽ گپ جنت کہ ماوتی یکشی ایں روچ
 ۽ شپانی زندگی ۽ ایشی ۽ ہمروچگیں مارگ چارگ ۽ زانگ ۽ انچوہیلدار ۽ دل سیریں کہ منے

خیال ء اے جہان گوں وتی درستین چیز ء ندرگانی ہمرائی ء ہرچی انت ہمیش انت ظاہر
 انت بس ء اے چہ وتی ہے ظاہری استی ء ابیدگہ مستریں بزانت ء معنانت، نوں ہمیشکہ
 ماگوں ہمیشی ء بندوکیں۔ وتی ہمک جست ء جیڑھ ء کاراں وتی ہے ہیلدار ء رواج گپتگ ء
 جستگیں مانایا کہ ہے رواجیں مانابانی دانکہ وتی کساس ء زور ء وتی اندیشہ ء گمان ء کیاس
 کنگ ء تہاچاریں ء بس ء وتی کاراں گہہ ترکنیں ء ہے سرپد بنیں کہ ما، وتی اگدہ ء بوجھ
 سبک کتگ۔ اے ہے رنگیں کارتب ء کارسج انت کہ وتی ہزار رنگیں سر حال (عنوان) بن
 گپ (مضمون) ء وڑ ء پیم (نوعیت) ء گستاگستاہی ء ابیداوں وتی مارگ ء زانگ ء معنا
 ء رد ء ہمرنگ انت ء اے راستی (Reality) ء زور ء سوائی بوگ ء لاچارمی انت یا کہ
 ہے قدرتی راستی (Natural Reality) ء Supper Impose (زور ء سوائی)
 بوگ ء کار انت کہ مارا پچ رنگ ء دگہ وڑ ء پیم ء مارگ ء چارگ ء نیل ایت۔
 بلے کار وڑ ء دیم پہ دیم ء مئے بازیں جیڑھ مروچی انچین انت کہ باز براوتی بوتگیں
 معنہء کالباں نشت نکن انت، ہمیشکہ نزکیں حساب ء سر پہ در اے مروچیگیں مانابانی رد ء اوں
 لوڑ ء بلوڑ انت۔

ہر چند ہو مشاہدہ حق کی گفتگو

بنتی نہیں ہے بادہ و ساغر کہے بغیر

نوں ہے وڑ ء مروچی بلوچی زبان ء زور بوگ ء ایشی ء بیگواہی ء جیڑھ انت گڈا
 اے درگت ء اوں ماراوتی دل مزن ء کار وڑ بدل کنگ کپ ایت نوں جست ایش بیت کہ
 اے کارے پیم بہ بیت؟

اے درگت ء عرض ایش انت کہ مارا بلوچ بوگ ء راستی ء ابید بلوچی زبان ء
 جیڑھ بلوچی دود ء ربیت ء رواجانی بدل ء، زبان زانتی ء راہ ء رہنداں کیشینگ لوٹ انت۔

اے پردے کار بیت کہ منے گیشینگ ء آسراء؄ بلوچی زبان ء عاقبت ء رشنا گندگ بہ بیت یا کہ پہک نا ایتی ءے بہ مانشان ایت؄ بلے ایشی ء فاندگ اے در کیت انت کہ گوں اے رنگیں سنگینیں؄ زانت ء زانگی کارے ء رند؄ ما؄ وتی جیڑہاں جوانی ء ڈالتریں وڑے ء نشان جت کنیں ء اے گپ اوں دل ء دارگی گپے کہ زبان زانگ ء کار ء رہندانی رد ء یا کہ لسانیات ء جند ء رہنداں زبانی ء تپاک سوک ء چاروک ء پہلمی نہ انت کہ آوتی زبان یا کہ بلوچی ء بلوچیں مردے بہ بیت؄ بلکیں ایشی ء بدل ء ہژدری ہمیش انت کہ آ؄ اول زبانش؄ لسانیات ء زانوگر ء آئی ء رہندانی پکاہیں بلد کار ء کتہ کاریں زانندہے بہ بیت۔ نوں لسانیات ء رہنداں سرجم ء پدے پیشک ء آ؄ وتی ماتی زبان ء باروا ء آئی ء رہندانی گیشگیواراں جواں تر سر پد بوت کنت۔ نوں گوں مابندر ء بلوچی زبان ء باروا؄ ہے بے سماہی بوتگ کہ بلوچی زبان ء جیڑہ بلوچ بوتگ ء چارتگ انت۔ بلوچ بوتگ ء آہانی شر جنگ انت۔ باید ہمیش ات کہ ما؄ بے اڑ ء نہ من ء زبان زانت بوتیں ء لسانیات ء رہنداں اے جیڑہ دیما بیاروتیں انت گڈا بلکیں ماوتی اے جیڑہ ء بازیں راہ ء دری ء رد ء مروچی باز دیروی کتگ بلے چوش نبوتگ ء ایشی ء بدل ء ہے رنگ ء کہ ہر کسی دل ء اتگ چیزے سرا برا کتگ ء وتارا مزین زبان زانتے لیک اتگ پمیشکہ اے انجیں کار انت کہ ایشان زانشی ء علمی نگش انت۔

نوں چہ اے سرگپاں رند من وتی بنگپ ء نیمگ ء کایاں؄ کہ گوادر ء اے دیروی پہ بلوچی زبان ء چتواریں باندات ساز ایت ء اے باندات ء پہ بلوچی ء چے چے گوں بیت انت ء چیز کہ ہمیشاں باندات ء بلوچی زبان بہ زور بیت ء کاریت ہمیش پہ بلوچ راج ء داں چے حد ء نپ ء سیت بنت؟

ایشی ء دگہ لہتیں انجیں جست انت کہ باندات ء بلوچی زبان ء باروا بوت کن انت

ۛ چہ درستیں جستاں مستریں جست ایش بیت انت کہ مئے بلوچی زبان ۛ مروچگیں
 پہریزوک ۛ ایشی ۛ دردوار ۛ ایشی ۛ بیرک ۛ مدام بزرگندوک، وتی واب ۛ حیالاں وتی
 واہگ ۛ امیتاں باندات ۛ بلوچی زبان ۛ چوں ۛ کجام رنگ ۛ گندگ لوٹ انت؟ گڈا پہ اے
 پسوانی گیش ۛ گیوار ۛ المی انت کہ بلوچی زبان ۛ انوگیں جاور حال ظاہر کنگ بہ بنت کہ اے
 وت بگندے باندات ۛ بلوچی زبان ۛ اوست ۛ امیتاں دراہ بکن انت۔

چوناہا اگن بچارے مروچی ہما ملک ۛ ڈیہہ کہ اود ۛ سرکاری حساب ۛ رہبنداں
 بلوچاں اول پہ زندگوازیگ ۛ زمینی ٹکراست انت آیوک ۛ دو انت۔
 1۔ پاکستان، کہ ایشی ۛ چاریں بہراں زمین پراہی ۛ دراجی ۛ حساب ۛ یک بہرے صوبہ
 بلوچستان انت کہ گوادر ہمیشی ۛ یک ضلع ۛ۔

2۔ ایران، دومی ایران، کہ اداں اول سرکاری راہ ۛ رہبنداں بلوچانی یک مزنیں بہرے است
 انت کہ ایشی ۛ نام اول بلوچستان انت۔ ۛ گوادر وتی زمینی دریائی ۛ برزی ۛ پراہگی (فضائی)
 حساب ۛ گوں ایران ۛ بلوچستان ۛ اول یک انت۔ البت اے ہر دو کیں مکاں وتی سرکاری
 انوگیں رہبنداں دوہیں بلوچستانانی جتا جتاہیں ۛ گستاہیں آجوتی ۛ ننگ ۛ زندگوازیگ ۛ راہ ۛ
 رہبند انت۔ چہ ایشاں ابیدگہ اول ڈیہہ ۛ ملک است انت اودا بلوچ آباد انت بلے انوں
 پاکستان ۛ ایران ۛ بلوچی ۛ گپ بلے سرجم بہ بیت گڈا مردم دیمتر ۛ گران کنت۔

گڈا گپ چوش انت کہ انوگیں روچ ۛ جاور حالاں اے ہر دوہیں بلوچستاناں
 بلوچی زبان ۛ سرائیکے اردو ۛ دومی فارسی زبان ۛ حاکمی ۛ مستری انت۔ اے ہر دو زبانانی زور ۛ
 سوائی بوہگ ۛ رنگ اد ۛ بلوچ جہمندیں بلوچ راج ۛ چاگردی زندمان ۛ ہمک تک ۛ
 پہناتاں گندگ بیت انت، چوشکہ وانگ ۛ مکتب ۛ پڑ، بیپار ۛ سوداگری ۛ پڑ، راجدبری ۛ
 راجکاری پڑ، نیک راہ ۛ دینی پڑ ۛ ایشاں ابیدسور ۛ سانگ، گند ۛ نند، سیل ۛ گرد ۛ جنگ ۛ مرط ۛ

پیمیں پہناتاں اوں ایشاں وتی حاکمی گوں مہکمی ءء داشتگ۔

مہکمی ءء دارگ ءء معنائیش انت کہ اے تک ءء پہناتاں ہمک ڈولیں درا نگازی
 ءء درشان ءء مادورنگ ءء حیال کت کنیں۔ (۱) بلوچی زبان ءء درشان کنگ ءء وہد ءء گپ
 جنوکانی گیشتریں لبز بلوچی ءء وتی لبز نہ بنت بلکیں ہے دوہیں زبانانی بنت بز انکہ یا وارد ءء یا
 وفارسی ءء۔ ہے پیم ءء اے درگت ءء دومی دراہیں رنگ، ہے جبر کنوکانی گپ جبرانی یا تو بگر
 گالانی گوں رد ءء ایر بوہگ ءء درشان ءء رنگ ءء ڈول ءء پیم اوں گیشتر اردوزبان ءء یا کہ فارسی
 زبان ءء راہ ءء رہنداں انت بز انکہ ہماہانی گرائم ءء گیشتر دپ ورا انت۔

پہ درور: اردو ءء اے گالان بچار: ”آپ کی باتوں میں اردو کے اثرات بہت
 زیادہ ہیں“ نون ہے گپ ءء باز براں مئے بلوچی زبان ءء وتی مناں زانو کتریں مردم وہد یکہ
 دومی کسے ءء گند انت کہ اگن آئی ءء بلوچی زبان ءء جبر اوں اردومان بہ بیت گڈ اچوش سر ءء سو جے
 (نصیحتے) کن انت :: کہ تئی گپانی توک ءء اردو ءء اثر سک باز انت“

نون اگاں اے گپ ءء بچارے ءء اردوزبان ءء لبزان تہنا نشان بجنے۔ گڈ ایشانی
 توک ءء ”اثر“ ءء لبز ٹک ءء نشان انت کہ اردو ءء لبز انت۔ ءء آدگہ گیشتر، گیشتر کجا درس آدگہ
 بلوچی انت۔ بلے وہد یکہ اے گپ ءء جند ءء بلوچی زبان ءء راہ ءء رہنداں چارے گڈ از انگ
 دنت ءء مارگ بیت کہ اے بلوچی زبان ءء تب ءء میل ءء وڑ ءء نہ کپ ایت ءء اگن ہے رنگیں کار ءء
 کردے یا کہ گپ ءء جبرے ءء باروا بلوچے وتی بلوچی ءء سر ءء سوج بکنت گڈ آاے پیم ءء
 گشت نکنت بلکیں ہے جبر ءء اے پیم ءء گش ایت کہ: تئی گپ یدریں اردو انت“ ”تئی
 گپاں حشکیں اردو انت“ ہے گپ ءء یا کہ ہے رنگیں کارے ءء بلوچی زبان ءء ہزاراں گال
 درکیت انت تئی شیر یدریں آپ انت“ ”تئی ناہاں حشکیں پون انت“ ”سمٹاں گیشتر حاک
 مان انت“ ہے وڑ ءء دگہ اوں بازیں گپ ءء جبر دراتک کنت۔ گپ جنگ ءء مول ءء مراد

ایش ات ما بگندیں کہ بلوچی زبان ء، اگاں دری زبانانی لبز گوں کپان انت گڈا ہمیشی ء
 ہمراہی ء گپانی کنگ ء رد ء بند ء واراوں تران انت بلتے اے درگت ء اے اول گندگ
 بوہگا انت کہ گوں بلوچی زبان ء اے لبزانی بزانتکہ دری لبزانی ہمراہی ء یا کہ ایشانی رد ء بند ء
 ہمراہی ء من ء تو مہلوک ء (عام مردم) کار ء روزگار اوشتوک نہ انت آہانی رتک ء رتج برجاہ
 انت اگن اے درگت ء منے دل ء اے گپ بیعت کہ زبان ء اے رنگیں کسان کسان
 بدلیاں مردم حیال نہ کنت۔ منی دل ء اے گپ راست بوت نہ کنت۔ اے واست ء کہ
 زبان یک انچیں ظاہر ء نازرکیں چیزے کہ کسے انچکاں وتی لبزے بدل بکنت یا کہ یک
 لبزے کسے ء دپ ء شری ء منیت ماہادمان ء زانیں کہ پلانی ء پلاں لبز شتر نہ گشت یا
 کسے یک لبزے شری ء مکش ایت ء پیچ ءے بکنت مارا ہادمان ء ایشی ء سما کپ ایت ء
 ما آئی ء سرا کندیں، اے واست ء کندیں کہ بندر ء منے دومی ء نیام ء لبز ء برجاہیں ”گمان“
 (توقع) رد بیت ء زبان لبزانی برجاہیں گمان (برقرار توقع) گپ ء رپ ء ساعتاں گیشتر
 گوں بے ارادہ ء بے حیال کنگ ء کار کنت یا کہ ہر کسی زبان ء سر پدی (زبان ء شعور)
 اے جاہاں وت کار کنت۔

نوں ساریگیں گپ ء پسوز بان زانتی لسانیات ء رد ء اے ڈول انت کہ ما کس وت
 یکشیگیں سر ء پر کار ء چست ء ایراں گپ کنگ ء و ہد ء گپ جنگ ء راہ، رہند درنگاز بوتگیں
 لبز ء ایشانی رد ء بندانی سراچہ قدرت ء (لاشعور) دلگوش نہ دینیں ء ایشی ء بدل ء گپ جنوک ء
 گپانی مول ء مراد ء اشنیں ء چارین کہ پلانی پی گشگا انت انت بزانتکہ ماچہ Talk ء گیش
 Communication ء سرا دلگوش دینیں ہمیشکہ وتی زبان ء تہہ ء گوں کپتگیں مٹ ء
 بدلیانی حیال ء نکپیں، البت زبان ء گپ ء رپ ء تہہ بدل بوتگیں یا کہ یک نوکیں لبزے ء
 حیال ء ماہا و ہد ء کپیں کہ و ہدے ہمے لبز پہ گپ ء معنہ راہ ء بدار ایت یا کہ منے مدا میگیں

زبان ء کارمزیں گپے مہ بیت بلے وہدیکہ ہے لبز، وہد ء روچانی روگ ء ہماہی ء منے
ہمروچیکیں چست ء ایراں مار ء کار بدنت ء پمادگہ اڑے پادمکنت گڈاماچہ اے رنگیں
لبزان اوں ہیلد اربنیں ء ایشاں زانیں پمیشکہ منے گور ء بازیں انچیں ڈولدار ء جوانین گپ
ء جبر ء گالبد است انت کہ ابیدے چندے تک ء تہرانی مردماں ایندگہ مہلوک آہاں زاننت
نکنت۔ ء توری اے گپ بلے کہ بلوچی زبان ء لبزاننت یا کہ گوں بلوچی زبان ء لبزان اڑ
کنگ بوتگ انت چوشکہ ”نمدی“ (Nimdee) انت کہ ابید ء گوں لبزانک ء بندوکیں
یا کہ گوں لبزانکی چاگرد ء دیواناں بندوکیں مردم ء ایشی ء ایندگہ کس زاننت۔ ء آہانی گورا
ایشی ء بدل ء ”کاگد“ ء لبزگیشترزانگ ء پمہمگ بیت انت۔

من اگن وتی انچاہیں دوست ء ہمبلے ء ناہدا ء دہقانے ء بگشاں ”من تئی نام ء
دونمدی دیم داتگ“ گڈ آزاننتے بلے وہدے بگوشاں کہ ”من تئی نام ء دوکاگد دیم داتگ“۔
گڈاہادمان ء اجکہ بیت کہ بیا ”بیا کہ مارا یکے اوں نہ رس اتگ“ اگن ہمدامن بگشاں اش
کہ دوہیں دستی خط بوتگ انت ”دمان ء وتی وتی پسو ء دینت یا کہ ”رس اتگ انت“ یا کہ نہ
رستگ انت ”بندر ء گپ جنگ ء معنا ایش انت کہ بلوچی زبان ء توک ء اوں بازیں دری
لبز ہوار بوتگ ء کارمرز بیان انت۔ بلتے من ء تو مہلوک ء (عام مہلوک ء) ایشانی سمانیست
انت ء بازیں لبزے کہ پمانوکیں بنت گڈا آہاں مازوت زاننت کت کنیں۔ بلے زبان ء
۔۔۔ بلوچی زبان ء گوں اے کرد ء زبان ء کارمرز کنوک بلوچی زبان ء گار ء بیگوہی ء گپ ء
نکن انت۔ ء اے راستی یے کہ زبان ء گار ء نزورترگ ء جیڑھ ء ایوکا گوں زبان ء جند ء
یا کہ گوں لبزانک ء بندوکیں مردم زاننت کن انت ء اے جیڑھ ء دیما کارنت ء پیش
دارنت۔ اے وڑ ء ڈولیں جاورحالاں بلوچی زبان نزور بوہگا انت یا کہ دیمتر ء زمانگاں
بلوچی ء واست ء جاورحال گیگ نہ انت۔ نوں اد ء ما بندر ء چکاسیں ء چاریں کہ منے

زائیکارانی اے گپ کہ گوں گوادر ۽ دیرومی ۽ ہمراہی ۽ بلوچی زبان ۽ درشان ۽ درانگاز ۽ رنگ چون ۽ چے پیم بدل ایت۔ ہمیشی ۽ معنا ۽ مرادچی انت؟ اے درگت ۽ بازیں جست ۽ حبرے دل ۽ اتک ::

(۱)۔۔ ملک ۽ ڈیپے ۽ دیروہی ملک ۽ جند ۽ زبان تاکہ ہمیشی ۽ تہ ۽ نندوکانی زبان ۽ وارت ۽ گارکنت (۲)۔۔ گاری آماج بیوکیں زبان پھک ۽ بیرگ ۽ بال کنت ۽ نگواہیت۔ (۳)۔۔ ڈیپھے ۽، نندوکانی راجی زبان گوں اے دیروہی ۽ انچو ہلاس بیت کہ مدامیگیں کار ۽ جست ۽ ایراں کت نہ کنت۔ (۴)۔۔ زبان ۽ اے گار ۽ بیگواہی راج ۽ جند ۽ بنیات ۽ ذات ۽ پشت نہ گچ ایت ہے وڑ ۽ دگہ بازیں جست پادکیت انت کہ اے پسو کنگ لوٹ انت۔

ماں پاکستان ۽ وہدیکہ بلوچی زبان ۽ نزورترگ ۽ ایشی ۽ جاگہہ ۽ اگن دگہ زبانی ۽ گرگ ۽ گپ بیت انت گڈامروچی انان، چہ بلوچی ۽ نبشتہ کنگ ۽ بنداتی زمانگاں منے گیشتریں زائیکارہما کہ گوں بلوچی، بلوچی زبان ۽ لبرانک دود ۽ ریدگ یا کہ بلوچی چاگرد ۽ گوں بازیں تگ ۽ تاجان بندوک انت درس ہے سرپد انت کہ ماں پاکستان ۽ اگن یک زبانی کہ پہ بلوچی زبان ۽ چوسہ مار ۽ مزار ۽ انت گڈا آ بے ٹک ۽ نشان ۽ ”اردو“ انت پمیشکہ ماجونی ۽ گندگا انت کہ چہ بلوچی زبان ۽ بنگچی روچان بگردانکہ مروچی اگاں منے بلوچیں لبرانک نبشتکاراں پہ بلوچی زبان ۽ دیرومی ۽ ایشی ۽ برجاہ دارگ ۽ رد ۽ جیڑھ کہ دستاں زرتگ انت گڈامدام آہانی دیم پہ دیمیں مقبالیں زبان اوں اردو بوتگ ۽ انگت اوں زبان ۽ (بلوچی زبان ۽) درگت ۽ کارانی تب ۽ میل ۽ جیڑگ ۽ رد ۽ برے پہ سرپدی ۽ برے پہ انچودیوانی وہدیکہ گپ بیت دیم ۽ چیز ”اردو“ زانگ بیت ہے رد ۽ اگن دور چاری کنگ بہ بیت گڈا زانگ دنت کہ اگن سکلیں دوریں کرن ۽ زمانگاں مہ گرے بلے بلوچی زبان ہے نوکیں زمانگ ۽ اردو زبان ۽ ابید بلوچی زبان ۽ چہ اردو ۽ گیش زبان زانش

(لسانیاتی عمل و رد عمل) و رد عمل و مقابل آنت۔ چوشکہ عربی زبان فارسی زبان، انگریزی زبان آنت۔

بلے ماچہ وتی (بلوچی زبان و نیشہ و نوکیں زمانگ و گنداں آنت کہ زبان و درگت و زانت و زانشی و رہبندانی کاران چوشکہ ما اردوزبان مانتریننگ پہ ایندگراں، منے زہرگ چش لہڑنہ آنت پمیشکہ اے جاگہہ و گڈادل و گپے کیت کہ چوش آنت گڈا پرچے؟ یا کہ قول و سید ہاشمی ہیگ و۔

پہ کسے پہک و پیپا آنت پہ کسے پینگ و پون
ماں اے آمیدگس و مزگردی ات بیت چون

چوشکہ راست و بے جیڑیں مزگردی گوں حق و انصاف و کرد و بندوک آنت و پہ حق و انصاف و الہی آنت کہ شمر و جنوک پہک دل بہ بیت۔ و بیچ و ڈ و گرم مگپت و چشت مہ بیت پرچیکہ بوت کنت کہ گوں اے و ڈیں گرم گرگ و آچہ وتی اصل گپ و کار و بہ نکل ایت و جیڑہ چہ گیشگ و دست و درتیت و دہ سری تاوانے بیارایت۔

زبان و اڑ و جنجالانی رد و جاگہے کہ اردوزبان و گوں بلوچی زبان و ڈ یک ورگ و مانشاگ و بے زار کنگ و گپ آنت اگاں ہورت چاری کنگ بہ بیت۔ گڈا پر بیت کہ اے جیڑہ بندر و چہ زبان و زانگ و علم و رہبنداں گستاگیش راجکاری فاندگ چست کنگ و رہبنداں آنت گندگ و زانگ انچوش بیت آنت کہ یا پہ زانت و سرپدی یا کہ و پہک و نابودی و ہدیگہ ”اردوزبان“ یا کہ اردوزبان و یک بنگے و بار و اچیزے گوشگ و ہیں گڈا اے و ہد و منے دل و بے سماہی و تل و توکاں (لاشعور) بندر و اردوزبان و گپ جنوک یا کہ اردو زبان و ملک و تہہ و مسترانی گوں بلوچاں یک بیرے و گرگ و کیننگ و ضد وریں تہے چیزے منے سرا کیت آنت۔ پمیشکہ تو بچار زبان و درگت و منے بحث و تران زبان و

رہبندانی بدل ءدومی ذات ءکلم ءزریات ءباروا انت خچک ءڈالترین حق ءگپ ایش انت
کہ ماچہ وتی دل ءاے شور گیشینتگ کہ چوشکہ اردو پاکستان ءزبان انت ءجناب
پاکستان ءنہ پہ کدی بلوچ ء بوتگ ءنیکہ دیمتر ءچوشیں اوستے مردم بست بکنت ہمیشکہ
مات کہ حراب چک اوں حراب اگاں ناں مروچی اردوزبان یک انچیں ملکہ ءزبان بوتیں
کہ پہ بلوچاں۔ (مئے سروکانی گوشگ ءرد ءدمبوتیں) بدمبوتیں بگندے کہ ما زبان ءراہ
راہبندانی گیشگیو ار پڑ ءگوں آئی ءاے رنگیں کنت ءترند ءبے رہبندی تب ءمیل یے
نداشتگ ات۔ ایشی ءمستریں درورانگریزی زبان انت کہ زبان ءزانگ ءعلم ءرہبند ماچہ
ایشی ءاے رنگیں تب ءمیل (رویہ ءمیلانات) نداشتگ۔ ہے وڑیں کہ پہ اردوزبان ءباروا
داشتگ۔ اگاں بچارے گڈا بلوچ بہ بیت کہ پاکستان ایشانی گیشتریں چست ءایراں
انگریزانی دست ہمارنگ ءگت گون انت انچو کہ سارنگیں زمانگاں بوتگ۔ بلتے بندر ء
گپ ایش انت کہ انگریز ءبدل مئے ملکی بازیں کار ءگر ءدارخچک ءخچک ظاہری رنگ ء
گوں پاکستان ءانت ہمیشکہ مئے زہر اردوزبان ءسراچ انت۔

ہے درگت ءدومی نیمگ ءماہا مردماں اوں چاریں کہ ہے کہ بلوچی زبان ء
اردوزبان ءدیم پہ دیم کنگ ءبارواتران کن انت۔ ماگندیں کہ اے بندر ءزبان ءعلم ء
رہبندانی زانوک ءے ءبدل ءوتی مناں مئے شترتریں لیڈر۔ وطن دوست ءراجکاری مردم
انت ناں زبان زانت انت ءنیکہ لبرانک ءشعر ءقصہ بندگ ءمعنا ءآدیم ترزان انت نیکہ
انچو ہورت چار ءعلمی کارانی او پارکش انت درس راجکار ہمارا راجکار ہر کس ءوت پہ وتی پارٹیاں
معنا کتگ) مردم انت ہمیشکہ دنیگہ بلوچی زبان ءوتی جند ءراہ ءرہبندی جیڑھ وتی بنجاہ ء
مان گیشیتگ انت دومی نیم ءاے جبراش ڈنڈ ورکتگ کہ آیا بلوچی زبان گار ءبیگواہی ء
گران کہاں انت بکندے اوں کہ اے اندیشہ است بہ بیت بلے اے جیڑھ ابید زبان ءراہ

۽ رہبندانی راہ ۽ دگہ وچ وڑ ۽ پھمگ بوت نکنت۔ دومی نیمگ ۽ اے گپ اوں است
 انت۔ کہ ماپھر ۽ شان اے گپ ۽ اوں کنیں کہ ”اردوزبان“ زبانی نہ انت اے لشکری
 زبانی ۽ ایشی ۽ تہا ایندگہ راج ۽ دمگانی زبان ابید بلوچی ۽ جند ۽ بازیں لبزے مان
 انت۔ وہدیکہ مئے زانیکا اردو ۽ درگت ۽ اے گپ ۽ کنگا بنت گڈا و مردم ۽ انچوسما کپ
 ایت کہ اردو بلوچی ۽ دیماش ۽ بچے۔ بلوچی ۽ باروا ہے گپ وہدیکہ مئے زانیکا رانی دپ ۽
 کپ ایت گڈا گشے چوبتل ۽ ”مورے قدمزارے بیت“ یک نیمگے ۽ اگن گپ اردوزبان
 ۽ کسانی ۽ ایشی ۽ لشکری زبان ۽ جیڑ ہیگ انت گڈا اردوزبان تہنا پے بلوچی ۽ بار ۽ ہیر و پے نہ
 بیت بلکیں ایشی ۽ زد ۽ گڈا پاکستان ۽ تہہ ۽ ایندگہ راجی زبان چوشکہ سندھی زبان، سرائیکی
 زبان، پھٹانی زبان، گوجری زبان بلتستانی زبان کشمیری زبان، پنجابی زبان، ہندکوہی
 زبان، ۽ دگہ بازیں زبانی اوں کپت کنت بلتے چوشکہ اردو زبان بیورو کرسی ۽
 اسٹیبلشمنٹ پے اے زبان ۽ راجاں اے وڑ ۽ پیم ۽ نہ انت پمیشکہ مانہ اشکنیں کہ چہ ایشانی
 نیم ۽ اے گپ پادبیت کہ چہ اردوزبان ۽ دیری ۽ ایشانی زبان اوں گار بوان انت
 ما پمیشکہ اے اندازگ ۽ قیاس کنگ ۽ لاچاریں کہ ماوتی و سرات بلوچی زبان ۽ نزور ۽
 بیگوہی ۽ کارگوں اردوزبان ۽ پنجابی بیورو کرسی ۽ پاکستان ۽ درقویں اسٹیبلشمنٹ ۽ بندوک
 کنگ وہدیکہ انوگیں روچاں ماگندگ ۽ اشکنگ این کہ ماں پاکستان ۽ جتا جتا ہیں زانت ۽
 زانگ ۽ گیشتر اردو ادب ۽ تک ۽ پڑاں اردوزبان ۽ گار ۽ بیگوہی ۽ باروا جیڑھ گوں ترندی ۽
 دیم آہاں ۽ چست بوہگا انت۔ اے درگت ۽ نہ ایوک ۽ پاکستان بلکیں ہندوستان ۽ انوگیں
 2007 ۽ سال ۽ ہندوستان ۽ دگ ۽ چار کنڈ ۽ اے درگت ۽ مزن مزنیں دیوان برجاہ دارگ
 بوتگ۔ ہے رد ۽ پاکستان ۽ گوں اردو ادب ۽ بندوکیں کو اس ۽ زانیکا رگوں پاکستانی سرکار ۽
 گلگ ماسیات انت کہ داں انگت پاکستان ۽ 73 ۽ کار رہند (آئین) ۽ رد ۽ اردوزبان ۽ را

پاکستان ءِ راجی زبان ءِ بستار ءِ شرف نداشتگ پمیشکھ مروچاں پاکستانی زندمان ءِ کلیں تک ءِ پڑاں انگریزی ءِ حاکی انت ءِ چہ ایشی ءِ اردو ءِ باندات ءِ عاقبت زبر نہ انت۔ گلگ ءِ ماسیات ءِ اے کارسندء (سطح) مینگ ءِ اردو والابانی جیڑھ یک ڈول ءِ گندگ بنت۔ بلے زبانانی گیشگیو ءِ کارانی ردء بلوچی زبان ءِ کارانی وڑ چہ اردوزبان ءِ کاروڑ ءِ پھ اے یم ءِ جتا ءِ گستا انت اردوزبان ءِ جیڑوک اردو ءِ جیڑہاں یک زبان زانشی زبانی راہندی لسانیا تی پڑدے کنگا انت بلتے دومی نیمگ ءِ بلوچی زبان ءِ درگت ءِ بینیو کیں زبانی رہبندانی کارانی پشدر سرتاسر ءِ راجکاری (Political) آپ وردی (اقتصادی، Economical) ءِ چاگردی کاروڑ (Social) انت بلوچی زبان ءِ ردء کارانی بن ءِ بنزہ ءِ نیت۔ زبان زانشی (لسانیا تی اصولانی) بدل ءِ باہندکنگی Reactionary تب ءِ میلانینگ انت ءِ ہمیشی ءِ مز ءِ آسر انت کہ انچو کہ داں روچ ءِ مروچی بلوچی زبان ءِ جتا جتا ہیں جیڑہانی بارواچ رگلین دیروی بوہگانہ انت ایوک ہمے یکیں گپ بلوچستان ءِ بلوچانی وڑ وڑیں جاور حالانی تہہ ءِ جتا جتا ہیں ٹکانی نیمگ ءِ ادار کی چست نہ بنت ءِ پداوتی ڈبان بندکنگ بنت۔

انچو کہ من ساری ترگشت کہ اے درگت ءِ بندری کار چہ اردوزبان ءِ رہبندی کارانی بدل ءِ اردو والاسر کارکنگیں یا کہ بیوکیں کارانی پشپدر ءِ دیما آہان انت۔ اے راستی وتی جاہ ءِ برجہ انت کہ اے تب ءِ پادکنوک پاکستان ءِ سرکار ءِ کار انت۔ چوشکھ منے سرکار ءِ، نزدیک ءِ پاکستان ءِ ایندگہ زبانی وڑ ءِ بلوچی زبان ءِ وڑیں یک سکیں کوہن ءِ قدیم پراہ ءِ شاہیگانیں مزینن راجے ءِ زبان ءِ ایوک ءِ ”علاقائی زبانی“ ءِ نام بندگ بوتگ۔ بلوچ ءِ نژء بلکیں بلوچی زبان ءِ راجد پتری پٹ ءِ پولکارانی نژء اردوزبان بلوچی زبان ءِ دیما پچے اوں نہ انت پمیشکھ اے رگلین ڈالچارکنگ ءِ کرد ءِ کاراں قدرتی ءِ پہ زانت ءِ زانگی رنگ ءِ پہ اردوزبان ءِ یک ضدے پادکنگ کہ ما انچوزہر گپتنگین ءِ الرجی انت کہ چماں بندکنیں ءِ

اردو زبان ءمانترینیں۔ پمیشکہ من گشکا اتاں کہ یک علمی ءزانت ءکارے ءسنگیں گیشگیوار
 ء بدل ءماوتی جیڑھ (بلوچی زبان ءگپ) بے رہند ء بے جوانیں گیشگیوار (تجزیہ) ء
 زرتگ کہ ہج رنگ ءبرورد بوہگانہ انت۔ نوں چہ اے درستیں جیڑھ ءجاوراں پدہے درستیں
 اندیشہ ءگماناں رند مروچی بلوچی زبان یک انچیں دور ءعہدے ءگوں دیم پہ دیم آنت کہ ایشی ء
 رادو دمانانی پرشت ءپروش چاگردانی بدل بوہگ، زبانانی گار ءبیگواہی ءربیت ءرہبندانی
 مٹ بوہگ ءزمانگ گوشگ بوہگا انت۔ اے درگت ءنوکتیں گپ ءگوشگیں روچ
 (۱۹-۰۹-۰۷) ءبی بی سی ءارود ءانگریزی سروس ءحالانی تہارو برکتی زبان زانتانی پٹ ء
 پولی گپ آنت کہ حالانی رد ءگوشگ بوتگ کہ دیمتر ءآئیوکیں چندیں سالانی بازیں زبانے
 چہ بن روٹگاں مرانت ءہلاس بنت۔ حال دیوکانی گوشگ ءرد ءاے درگت ءافریقہ ءبازیں
 ٹکانی زبان چہ آہانی گشوکانی بیرانی ءسبب ءگار بنت۔ ہے وڑا مئے بلوچ ءگور ءاوں ہے گپ
 در ابوہگا انت کہ بازیں در آمدیں زبانانی سوائی ءزور ءسبب ءبلوچی زبان اوں داں دیراں
 رکت نہ کنت۔ مئے زانتکار مروچاں اے جاور حالاں بلوچستان ءتیاب دپی بدن گوں گوادر ء
 ٹک ءزمین ءیک کنگ ءآنت کہ گوادر ءمروچگیں اے بدل بیوکیں دیروئی نہ تہناپہ بلوچ
 راج، بلکیں پہ بلوچی زبان ءبلوچستان ءجند ءسرمزین ءاوں پرسیت نہ انت۔ نوں اگاں
 سرظاہری بچارے گڈادل ءکیت کہ گوادر ءاے تشکیں ٹکر ءزمین ءسرا آتگیں اے بدلی
 چونی ءبلوچی ءوڑین یک شاہیگانیں زبانی ء بدل ءگارکت کنت۔؟

اے گپ وراست کہ وہدے گوادر ءاے دیروی رد ءنکش ءنگاراں کہ بدلیں ایت، الہی ء
 زبان ہے دیروی ء بدل ءہمرائی ءبگندے مٹ اوں بہ بیت۔ اد ءکار ءپیپار ءسوداگری
 اوں مزن مزینیں بجاہ ءکسپنیانی دستاں بنت بلکیں ایشی ءسرا ڈنی مزنی ملکانی اوں مزن چم سک
 آنت کہ چہ آہاں امریکہ، برطانیہ، روس، چین، انڈیا ءابید مڈل ایسٹ ءملاک اوں مزن

مزنیں واب ء واگے بستگ۔ اے اول راست انت کہ اے درگت ء بازیں تیار ء مزنیں ملکہ چہ کار ء پیپار ء ابیدگہ اول بازیں ارادہ ء نیتاں گوادر ء ہے نام داتگیں دیروی ء تل ء توکاں وتی چوٹین واراں راست کن انت۔ انوگیں روچاں زر باری ایشاء دو انجییں ملک است انت کہ داں انگت ء مروچگیں سپر پاور ء آبانی پلہ مرزی کنوکیں ملکانی دیم ء سر متاب انت کہ چہ ایشاں ایران ء دومی چین انت۔ نوں تماشہ اول ہمیش انت کہ ایران گوادر ء سروں ء چین ایشی ء پادیناں انت ء پدا چین ء پہ گوادر ء دیروی ء مستریں وسیلہ گوادر ء جہل آپی دکہ (Gwadar Deep Sea Port) ء بندگ ء شمرکنگ ء مزنیں بہرے گوں انت گوں ء ہے وڑ ء ایران، وتی ہند، سیستان بلوچستان ء رد ء بلوچی زبان ء بلوچستان مزنیں بنجا ہے مان۔ ماں اے نگیگیں جاوراں بلوچی ء بلوچ ء دردماروکانی اندیشہ ہمیش انت کہ چہ اے دیروی ء دو مزنیں کاربیت انت۔ یکے گوادر ء مہلوک چہ وتی کمی ء حساب ء ایندگہ راجانی دیم ء کاربیت انت ء گندگ نہ بیت ء دومی اد ء بلوچی زبان ء وڑ ء پیم چوکر اچی ء بلوچانی زبان ء رنگ ء ہج ء درد ء نہ وارت ء دگرے ایش کہ چہ وتی دیروی ء کہ بقول ء سر کارانڈ سٹریل سٹی ء جہت ء اد ء ایندگہ ہندانی کوچگانی اوں بلوچانی رو ء آرتک ء رتج اوں بنت پمیشکہ اے اوں ہے نوکیں بدل بوتگیں بلوچی ء ہوپ ء وتارا ہج رنگ ء پھریز ء رک ات نکن انت۔ ایشی ء آسراے بیت کہ کوچگاں بلوچی بدل بیت ء اے بلوچی زبان ء بدلی وتی تہہ ء چاگرد ء دو دمان ء تب ء میلاں اوں مئے ہندانی زبان ء سر امشیت۔ پمیشکہ اد ء مردم اے زبان ء کارمرزکنگ ء مڑاھ ء میارنکن انت۔ اے واست ء در ء درستیں جاور حال پہ ہے زبان ء کارمرزگ ء سر ء سازبنت ء آہاں پہ لاپ ء روزگار ء مزنیں وسیلہ اوں بنت۔

اے گپ داں یک حدے ء راست انت ء مروچگیں جاور حالاں کہ گندے گدا یک حسابے ء راجکاری لس مہلوک ء راجدوستی ء چارگ ء تپاسگ ء رد ء سکلیں مزنیں

دلپروشی یے سیہ بنداں گندگ بیت انت بلے دومی نیمگ ء ہے گپ ء جیڑھ ء قیاس کنگ
چکاسگ ء دگہ اوں رہبنداست انت پمیشکہ اے اوں تران کنگ لوٹ انت انچو کہ پدر بیت کہ
دری جاور حال چوں چیزانی بدلینگ ء وتی زور ء ہاٹی ء جن انت، ہے رنگ ء بازیں چیزے چوتی
مہری ء مہکمی ء جاور حالاں اوں بدل کت کن انت اے درگت ء بندری گپ نہ دری جاور حال ء
گندگیگ انت ء نیکہ بدل بیوکیں چیزے بلکیں اے رد ء چہ درستاں مستریں چیز ”زور نیگ“
Power نیگ انت ء زور یا کہ پاور بندر ء یک چیزے ء تہ ء مانیں راہ ء رہبندانی وت ماوتی
ہمگر نچی ء مہکم ء سنگینی (اجز ابانی وت ماوتتا منظم ایت) انت چنابیں اوں زور آورے اگاں وتی
مہم ء تاتا بوت آپروش وارت بلے کہ مزنیں ارد ء لشکرے رنداے بہ بیت۔ ہے وڑ ء تن ء تنہا
گندگ بیوکیں کسانیں چیزے پہ ہزاراں ارش کت اوں کنت۔ اے رد ء بازیں چیزے ء بلے
ساہاں بگرداں کہ ساہداران دروردیگ بوت کن انت۔

ہے وڑ ء اگاں یک نیگے اگن دری جاور الے ء گندگ ء پہ زبانیے ء یا کہ مروچی پہ
بلوچی زبان ء تاوان دیگ ء سراسر تگ انت گڈا دومی نیگ ء اوں ہے جاور حالاں وتی
پشت ء پداں انچیں کار ء کرد سازاتگ کہ پہ زبان ء زندگ بوہگ ء سلامتی ء ہیج رنگ ء بدنہ
انت۔ ہاں البت اے درگت ء اے گپ یات دارگ لوٹ ایت زبانیے ء گار بوہگ ء
زبانیے ء پہک ء ہلاس بوہگ ء تہا فرق ء پیرا است انت۔ زبانیے ء پہک ہلاس بوہگ ء معنا
ایش انت کہ زبانیے ء کار مرز کنوکیں مردے ء دانکے اوں دنیا ء پشت مکپیت ء سرمیت،
وہدیکہ زبانیے ء گار بوہگ ء توک ء مردم ء جند ء چہ نیات ء نبوہگ ء گپ نیست تہنابدل بوہگ ء
معنا است انت پرچکہ گار بوتگیں چیزے ء تہا دومی برادر آہگ ء امیت زند ء ظاہری است
بیت پمیشکہ اگاں بلوچی زبان ء درگت ء بلوچی زبان ء گار بوہگ ء گال بند ء کہ اشکنے گڈا اے
رنگیں مزنیں گپے نہ انت کہ ایشی ء پسوزبان زانتی ء رد ء ہمیش بیت کہ ایشی ء جاگہ ء دگہ

زبانے ء کیت انت۔ زبان زانتی گوشت ایت کہ دگہ راجے کیت، وہدے کہ گپ دگہ
 زبانے ء دگہ گالوارے ء دگہ مانا ہانی ء دگہ درشان دابانی (اسلوبانی) کنت گڈا اے ویک
 رست ء ردومی کارے (قدرتی عملے) کہ پہ درستیں زبانوں بوتگ ء بیت انت۔

پدا گپ کہ بلوچی زبان ء سرا کیت انت گڈا مروچگیں گوادر ء دیروی ء
 نامدا تگیں اے جاوہر حالوں پہ بلوچی زبان ء رگ ء اول وتی دروسیلہ پیدا کتگ انت۔
 بلوچ ء دل ء اے سکین ء پادیک کہ وہد ء لوٹ انت کہ ماتپاک بباں، بلوچانی کست ء
 کینگ ء سک بازہورین حساب ء کم ترگ، بلوچ بوہگ ء ہاتر ء وتی ساہ ء سرانی ندر
 کنگ۔ بلوچی وانگ ء حب ء وڈگ، آروسانی کارڈاں اردو ء اے دگہ بدل ء بلوچی ء نبشتہ
 کنگ ء کار ء سرا پھر بندگ زہگانی ناماں دگر ء بدل ء بلوچی نام کنگ، بلوچی ماہتا کانی
 گیش ء چہ گیش شنگ بوہگ، ریڈیو ء سٹلائیٹ چینل ء چن ء لائچ وڈ وڈیں بلوچی ویب
 سائیٹ ء پیج بوہگ، گل ء بلوچی ادارہ ہانی ٹہگ، بلوچی کوہنیں دوچانی پدا ردومی رندا پر گرگ
 ء دوچک نوار ء کسپیٹانی سر پہ رندا بازاران رسگ، بلوچی سوت بندگ ء تب ء دیما آہگ ء
 کوہنیں داستانی شیرانی بندگ سرور ء ہیل گرگ ماں بلوچی ء جتا جتا ہیں بنگپانی سرا یک
 ء چہ دو، دو ء چہ سے کسمانک ء فلمانی اڈ بوہگ، اے درست چی انت پرچے دیما آہان
 انت وہد و بدل بو ان انت۔ بلے بلوچیت وت پیشی این رنگ ء انگت ء گوں زور دیما آہان
 انت۔ گوشگ بوت نہ کنت کہ اے انچوت سروت بوہان انت۔ آدگہ گپے کسے ایشاں
 سکین بستارمہ دنت۔ منی دل ء اے درستاں، بلے سرجم ء برجم بندگ ء نیم بندگ انت اگاں
 اے درساں یکجا بکنے پہ اے نیت ء کہ ایشانی مول بلوچی ء بلوچ ء وتی بوہگ ء قدرت ء
 لوٹ انت گڈا اے سکین مزینیں زور ء پاورے بلے ادے پدا ہا گپ ء ترانگ ء گیجاں کہ اے
 سرجمیں جاوہر حال کہ گوشگ بوت بگندے آبلوچی زبان ء میارایت، کہ شہہ مرید ء بوتگ،
 آئی ء میارایت کہ عزیز مگسی ء بوتگ۔ آئی ء اوں بگندے میارایت کہ ملا فاضل ء بوتگ یا کہ

آئی ء کہ سید ہاشمی ء بوتگ یا کہ ہمیشی ء پرواز ء مبارک ء منیر ہیگ انت یا کہ مست، عطا، جام، رحم علی ہیگ انت، بلے اے گپ بیت انت کہ ہرچ رنگیں بلوچی زبانے بہ بیت آبلوچ جینز ء آئی ء چہ کوڈانی تب ء میل ء سائیکلی ء در ء زبانے نہ بیت، اے ہمک زمانگ ء بوتگ، ء جیڑھ ایش بیت انت کہ اگن مئے سراچہ مئے زبانز انت سروکانی نیمگ ء ہمے کڈن کنگ بہ بیت کہ اے بلوچی، بلوچی نہ انت ہمیشکہ در ستیں بلوچ اے بلوچی ء کارمرز مکن انت ء ایشی ء یل بدینت۔ گڈ ادومی مستریں جیڑھ اے پادکیت۔ گڈ انوگیں دور ء بلوچ کجام بلوچی ء بکن انت ء عجب اوں ہمیش انت کہ مئے کڈن کنوکانی دستاں چوشیں جتگ ء جریدگیں بلوچی زبانے اوں مہ بیت۔ گڈ ابران آسر جنگ ء جیڑھ انت۔ ہمیشکہ پداراہ ہما یکیں درکیت کہ دور ء زمانگ ء تہا ہمے بلوچی کارمرز بوہگ ء انت، مناترا ہمے بلوچی زبان الہی ء کارکپ ایت۔

انچو کہ اگاں مئے انوگیں دور ء زمانگ ء بلوچی زبان ء بہ چکاس ء بچاریں گڈا صدور صداندا زگ ء زانگ بیت انت کہ اے زبان وتی سربری بلوچی کارمرزیں لوگ، بازار ء لبرانکی زبان ء حساب ء چہ وتی اندر ء چیریں جوڑشت ء چٹ بلوچی زبان نہ انت، بدل انت۔ بلے چوشکہ مئے دودمان، زندمان، چاگرد۔ گر ء داریں کش ء گور ء اوں اندر ء باطنی جوڑشت بدل بوتگ انت ہمیشکہ مارا مروچگیں بلوچی زبان در آمدے ء رنگ زانگ نہ بیت انت۔ زبان ء اے بدلی انچو کہ ساری ء گوشتککہ کم کم ء گوں کپان بیت انت۔

نوں و ہدیکہ ہمے سوج ء پداما بلوچی زبان ء چاریں گڈا زانگ دنت کہ چہ بلوچی زبان ء نبشتہ کنگ ء و ہدے اے نوکتریں بلوچی زبان ردوم زوران انت ء پیدا ک انت۔ چوشکہ زبان ء بدلی ء مٹ بوہگ ء بحث ء تران گیشتر لبرانک ء دور ء چست ء ایران کہ گندیں گڈا اے دور ء بلوچی زبان ء نوکیں رنگ ء تڑینگ ء مارا بازیں چیزے دست کپ ایت۔ چوشکہ بلوچی لبرانک ء تہا ایند کہ دریں تہرانی رنگ ء گونا پے گون کپتگ پہ درور:

اردو زبان ء افسانہ، گوں وتی لک نبشتہ کنگ ء تب ء درشان رنگ ء اردو غزل وڑ وڑیں جتاہیں دروشمانی نظم یا کہ نگدکاری ء تنقید ء زبان کہ ایشاں وتی تب ء میل درشانداں (Diction) ء زبان ء بیان ء زور ء کم کم ء بلوچی زبان ء رانوکتریں دروشم داتگ ء مروچی کہ بلوچی غزل ء کہ چاریں، یا کہ آزمانک گدار (ناول) نگد، آزات لچہہ ء رداکی لچہہ ء ما نہ گشیں کہ اے اردو انت ما گوں ایشاں بلوچی زبان ء لبرانک ء رہنداں کارکنیں۔

نوں و ہدیکہ چہ بلوچی زبان ء بنداتی روچاں بگرداں مروچی لبرانک ء رہ ء بلوچی زبان ء تہ ء ہے تہران اے رنگیں بے تواریں بدلی کہ آورتگ پمیشکہ دیمتر ء اوں ہے رنگیں بدلی آہاں بیت بلکیں گیشتر بیت انت اے واست ء کہ مروچگیں بلوچ وانندہ نہ ایوک ء اردو ء زیر مننت انت بلکیں انگریزی ء اوں جوانی ء بلد ء زانکار انت پمیشکہ انگریزی اوں شریں وڑے ء وتار بلوچی زبان ء تہ ء مان گج ایت۔

پمیشکہ گوادر ء دیروی ء ہمراہی ء بلوچستان ء جاور حالانی بدلی ء ہمراہی ء دیمتر ء زمانگ ء بلوچی زبان گار بوہگ ء بدل ء گوں وتی زمانگ ء رنگ ء داباں شرتریں وڑے ء مہلوک ء دل ء جاہ کت کنت ء درستیں مہلوک ء ہمراہ داری اوں ایشی ء گیشتر گون بیت انت۔ اے واست ء کہ اے بلوچی زبان ء رسانک (ترسیل) ء پہم (ابلاغ) ہر کسی گور ء بوت کنت۔ اے توری گپ جنگ ء وسیلہ بہ بیت یا کہ لبرانک ء سوت ء ساز ء دروشم بہ بیت۔ دیمتر کہ بلوچی زبان کہ ایشی ء گور ء درشان ء دراںگازی ء رد ء چیزے وڑ ء داب الہی ء بنت ایں کہ چریشاں لہتیں ایش بنت کہ ایشی گور ء کم گندی ء وڑ (تنگ نظری ء رویہ) یک ڈکی ء (انتہا پرستی) پد نہ کنزگ ء جنجال ء دراں بند دارگ ء تب ء میل نہ بیت بلکیں ایشی ء بدل ء دیمتر ء بلوچی زبان ء لاچاری بیت کہ وتی دامن ء پراہی ء ہر کس ء دارگ ء مہلت دنت۔ وتی شرف ء ماں جہان ء برز تر بکنت اے واست ء مروچگیں جاور حال ہے رنگ ء دیما آہاں انت کہ بلوچی زبان ابید ء یک ء تہنا وتار ادیما برت نہ کنت۔ و ہدیکہ دومی نیمگ ء

ہے پدرانہ کہ ہر کس ء ہر زبان پہ و تا ہما رہیں ء ہمہ ستیں زبان زور گانت۔

مروچی اگاں ما بلوچ ”جاڑونی“ ء لبز ء پہ اے ہاتر ء مہ زوریں کہ ایشی ء بدل ”
روپگ“ ء لبزوت بلوچی ء است انت ہمیشکہ اے دریں لبز یے، منی خیال ء اے کم گندی
ئے، اے پیم ء ہمک چیزے ء یک تامے بیت انت و ہدیکہ تام بدل بیت گڈانام اوں
بدل بیت انت و ہدیکہ لبز ”جاڑو“ روپگ ء تماء نہ کنت۔

بز انکہ آروپگ کہ بلوچی چا گرد ء پہر پت ء روپ ء بندگ ء کارمرز بوتگ آئی ء اسلیں نام ء
نشان نیست انت، بلے لوگ ء گسانی روپگ ء کارو ہلاس نہ انت ہمیشکہ نوں پہ اے کار ء
واست ء ہے رنگیں روپگی چیزے بازاراں دست کپ ایت کہ کارے روپگ بلے نامے
جاڑو انت ء اے لبز ء اے لبز ء چیز ”جاڑو“ ء تہا روپگ ء اسلیں نمونہ ء روپگ مان نہ
انت۔ ہمیشکہ ماستر ایشی ء روپگ بگشاں بلے دل نہ من ایت کہ جاڑو ء من چوں روپگ
بگوشاں کہ اے روپگ ء تشے رنگ ء اوں نہ انت ہمیشکہ آسرے ہے کئیت کہ جوان
تر انت کہ ایشی ء من جاڑو ء چند بگوشاں انچو کہ ساری تر ء گشت کہ تام بدل بیت گڈانام
اوں بدل بیت۔ بلتے دومی نیمگ ء و ہدیکہ ہے چیز مدت ء زمانگ گوزگ ء رند نہ منی
بلوچی ہستی ء جند ء تاوان دیگ ء انت ء نیکہ پمن انچیں اڑے پادکناں انت کہ ایشی ء
رسانک ء پهم بوہگانہ انت۔ ہمیشکہ ایشی ء کارمرز نہ کنگ ء ہچ وڑین جوازے دز نہ کپیت
گڈا پرچے کافر ء ایشی ء مسلمان مکنان ء وتی دین ء میاراں؟ و ہدیکہ اے وڑیں لبز ء درشان ء
گال ء بیان کہ بلوچی زبان ء چا گرد ء ساہ کش ات کن انت پرچے زورگ نہ بنت ء دومی
نیمگ ء تب ء میل ء رد ء نفسیاتی حساب ء چا گردی چست ء ایراں من وتارا زمانگ ء دور ء
ہمراہ اوں گنداں۔ جبر ء دیما برگ ء معنا ایش انت کہ و ہدیکہ منی درستیں جاوہال ء ڈیل ء
ڈول کہ مٹ بنت ء منی مہلوک ء دلاں جاگاہ کن انت گڈا اے الی بیت کہ منی زبان اوں
ہمیشانی رنگ ء داب ء یک بہ بیت بہ کالاہیت ء انچوش بہ بیت انت اے واست ء کہ

سرجمیں بلوچی زبان ماں جہان ء پے زور ء کڈن ء کلوه مٹ بوت نہ کنت ء من ء دگہ کسے زبان
ء اے قدرتی کرد ء داشت اول نہ کنیں ء اے اول گشت نہ کنیں کہ اے بلوچی ءے نہ انت۔
اے واست ء کہ ابید ء بلوچ ء جند ء دیمتر ء زمانگ ء بلوچی زبان ء دگہ ہچ راجے کار مرزاوں
نہ کنت ء اژما پچ گپت نہ کنت اے واست ء زبان دگراں دیگ بوت نہ کنت ء دگہ کسے
ایشی ء ہمیشکہ برت نہ کنت اے کہ زبان چہ راجے ء راجے ء تب ء میل پگر کنگ ء مارگ
آئی ء دو دمان چا گرد ء آئی ء حب ء واہشتاں گستاہیں چیزے نہ انت یک دولبز دگہ زبانی ء
یک ء دو گال گپتار دگہ زبانی ء وتارا بگندے گیگ کت نہ کنت جاہ دات اول
کنت۔ بلے یک دومردم سرجمیں یک دریں زبانی ء دائم ء مدامی اے رنگ ء وتی
واہگ ء واب ء مارگ ء کردانی تہہ جاہ دات نہ کنت چوکہ وتی زبان ء وتی ماتی زبان ء
وتی باطن ء جاہ دنتیں یا کہ آئی ء ماتی زبان آئی ء باطناں جاگہہ کنت۔ دراصل ء بندر ء یک
زبانے ء زور بوہگ ء معنا آئی ء گار ء بیگوہی نہ انت بلکیں ایشی ء تہہ ء اتلگیں نوکیں درشانی
رنگانی دراہی انت ہمیشکہ ماگشت نہ کنیں ء نیکہ کسے ء اگاں ہے وڑ گوشگ گڈا آراست
انت۔ چوشکہ فاضل ء زمانگ ء اگن اے حیال دیماہتگ کہ روج پے روج بلوچی زبان
گار بوان انت۔ ہے وڑ ء اگن سید ء عطاء ء زمانگ ء ہے وس وس بوت کہ بلوچی زبان گار ء
نزور بوان انت بلے اناں مئے دیما پدر انت کہ بلوچی زبان برجم ء برجاہ انت ء ایشی ء
وانگ ء در برگ ء نبشتہ کنگ ء حب ء واہگ زیات بوتگ۔ ہے وڑ ء اگن مروچی ہے
باروا گوشگ بوہگ ء انت گڈا دیمتر ء بلوچی زبان اول گار ء بیگوواہ ونہ بیت البت انچو پیش ء
وڑ ء وتی نوکیں رنگاں دیما آہان بیت انت۔

سسسا ساچ / Creation / تخلیق

آر کیلچر، تخلیق کار، ہر دکانی ازم، مستریں تپاوت ایش انت کہ اولیٰ ازم تہنا
چماں سارت کنت، دومی ارواح۔ پہ بلوچی لبزانک، گوستگس گالبدان یکے ”سسسا
ساچ“، لبز انت کہ منے لبزانک، پہ ”تخلیق“ یا انگریزی، Creation، بدل، کارمرز
بو ان انت۔

اے لبز بندر، زبان، گرائمر، رد، دولبزانی، ہمگر نچیں مرکبے یا کہ لبزے بلوچی،
مستریں معنا گنج (ڈکشنری) ماں سید گنج، ایشی، ہما معنا کہ نبشتہ انت آ ایش انت:
سسسا = پگر، سما، حیالات

ساچ = جوڑ کر تگس یا کنوک، انچوش کہ وساچ، بز ان وت جوڑ کر تگس ہے رنگ، وت جوڑ
کنوک“

”سسسا ساچ“ جوڑ کر تگس یا جوڑ کنوک، بز ان جوڑ کر تگس پگر (تخلیق)۔ اے
رد، اے اول دلگوش کرزیں جبرے بیت کہ انچو کہ من ”سید گنج“، ”سسسا“، معنا سما، پگر
داتگ۔ ہے رنگ، بلوچی، کوہنیں شاعری، اوں اے ہے معنا آں کارمرز انت۔ بلے ہر
دوہیں جاہاں ”اے اصطلاح، معنا تہنا بس پہ پگر یا Think، نہ انت بلکیں پہ حاص پائیدگ
مندیں (تعمیری) پگر یا گوں سر پد، بودنا کی شعور (Conscious) انت۔ اے
درگت، نمیر انیں ملا فاضل، گالاں ماپہ درو ایر کرت کنیں۔ عا قلاں سسا کن ات کہ کش
اتگ جمپاں سرے ”نمیر انیں سید ہاشمی، گال اوں پہ ایش، شاہدی، ایر بنت

سَنٹِ اِنْتِ تِی سَمَا گورم ۽ سَمَاءِ رَمگِ رَنگِ

حَشکِ اِنْتِ تِی گَالِ کَاسِگِ ۽ نِکِ دُوشِ سِترِ دُوشِ

پمیشکہ گو شگ بیت کہ لبز ”سسسا“ پہ Think یا پہ پگر ۽ کارمرزنہ انت بلکیں پہ
تعمیری پگر ۽ کارمرزانت۔ پرچیکہ پہ Think ۽ بلوچ ”ہوش“ ۽ لبز ۽ کارمرزایت۔ اگن
کہ وتی لغوی معناء لبز ”سسسا“ ۽ معناواں ہوش انت بلے و ہدے کہ پہ اصطلاح کارمرز
بیت تہ ایشی ۽ معنا تہنا شعور (Consciousness) انت ۽ ماں بلوچی زبان ۽ اے
گیشتر ہے معناء کارمرز انت۔

لبز ”سسسا“ ۽ لغوی معنا ہوش ۽ سماءِ رد ۽ بچارے کہ اصطلاحی معنا شعور ۽ بودنا کی ۽
رد ۽ بچارے ہر دوئیں جاہاں ایشی ۽ سرگوں انسان ۽ ہوش ۽ برز ۽ جہلی حالتاں (ذہنی
کیفیتاں) روت سر بیت۔

تہ ادا اے گپ و تارا راست کنت کہ لبز ”سسسا ساج“ ۽ گندگا گوں یا گوں
اشکنگا ماسا چتگیں چیزانی ہمرانی ۽ ہوش ۽ دماغ یا کہ انسان ۽ ذہن ۽ تزانگ ۽ تہ لازم کپیں
کہ پہ سا چتگیں ہر چناہیں چیزے ۽ سسا (شعور Conscious) المی انت۔

۽ و ہدیکہ یک لوزانکی گال بندے رد ۽ نوں ما ”سسسا ساج“ ۽ ہمیشی ۽ بابت ۽ بوتگیں معنا آں
گوں چارین گڈ ایشی ۽ معنا چوش سہرا بیت کہ ہر ہما نکانے کہ پہ فائیدگ مندی ۽ پشدر ۽
ساچک بوتگ تہ آسسسا ساج ۽ ساہگ ۽ گیگ کرت کنت۔

تہ لوزانک ۽ درگت ۽ شاعری، ردانک، نگدکاری، نبشانک، نمدی، لوزانکی پٹ ۽ پولی کار ۽
دگہ بازیں لوزانکی تہراو سسسسا ساج بوت کنت پرچیکہ ”سسسا ساج“ ۽ معناء رد ۽ اے
درستیں لوزانکی تہرانی یک نہ یک مقصدے بوہگ المی انت ۽ ہے درستانی بنی ۽ بندری
مقصد یک انت آراہدر بری انت۔

چہ اے درستی گیش گیاراں پدوہدے نوں ما ”سسسا سچ“ ءہمائی ءجندے
 ہمراہ گوں تخلیق ءدیم پہ دیم کنیں تہ اجکہ بنیں کہ اے ہر دوکانی نیام ءسمرتاں پاداں تپاوت
 انت۔ مثال اول ایشی ءبزور کہ لبز ”تخلیق“ ءلبزی وانگ ءکس دماغ ءذہن ءترانگ ءنہ
 کپ ایت ہے تخلیق ءمعنا بکنے اداواں ایشانی تران ءنگندے۔

پرچیکہ ”تخلیق“ ءلغوی معنا انت پیدا کنگ (پیدائش، پیدا کرنا، بحوالہ فیروزالغات)
 ماں دگہ معنا گنجے ءتخلیق ءمعنا چوش انت
 تخلیق، پیدائش، جوڑ ثغیں (بحولہ، اردو بلوچی لغت، مرکزی اردو بورڈ گلبرگ لاہور)
 تخلیق ءبندر (مصدر) ”خلق“ انت ءچوشکہ اے یک عربی لبزے تہ ماں عربی زبان ء
 خلق ءمعنا انت پیدا کنگ۔

To Produce, To Create.... r.f .a dictionoray and)

(glossary of royal book compony karachi) ءدومی رنگ ء
 ہر دے کہ ما تخلیق ءلوزانکی معنا ءبگندیں لوزانک ءشاعری ءفلشن تہنا پہ تخلیق ءاندر ءآورت
 کن انت ءہما شاعری ءافسانہ ءناول کہ زانگ نہ بنت کہ چہ کج کابنت چہ سساء، سماء،
 ہوش ءیا کہ چہ دگہ چیزے ءزور ءیا سسا ءسما ءایندگہ چم گندیں چیزانی ہواری ءبزاں کہ
 بے مقصدی ءحالت ءتہنا ہے گوشگ بیت کہ باطنی مارشتانی آزاتیں درانگا ز کہ شاعری
 یا کہ فلشن ءدروشم بنت تخلیق زانگ بنت۔

بلتے بلوچی ءسسسا سچ ءرد ءیشی ءاولی لبز ”سسا“ پہ شعور ءاشارہ انت۔
 بلتے بن اصل ءشعور سساء رانہ گوش انت ”شعور بندر ءاں عربی زبان ءلبزے کہ ایشی ء
 معنا انت مارشت یا (Feeling) ءقرآن ءہے لبز ”تشعرون“ یا لشعرون“ سورة
 البقر، سورة الشعر، سورة الیوسف، سورة العمران، سورة الاعراف ءدگہ اوں صورتاں گندگ ءپہ

مارشت ء معنا آن کار مرز ء وانگ بیت (بحولہ، آراء فہیم اعظمی تا کہیم ۱۷)

ہے رنگ ء انگریزی ء Creation ء گپ انت کہ بندر ء اچ لاطینی لبر
Creatus ء زورگ بوتگ کہ معنا انت پیدا کنگ یا جوڑ کنگ یا کہ To
Produce۔ لوزانک ء درگت ء تخلیق ء ہر معنائے کہ پیشدارگ بوت ہما درستیں پہ
Creation ء اوں یک انت۔

ہے پیم ء چہ لبر Creation ء اوں لبر ظاہری صورت ء دماغ ذہن یا کہ ہوش ء سماء
نیم ء ہچ رنگیں اشارہ نیست۔ ء تخلیق ء Creation ء مالوزانک ء ابید اوں زندگی ء ایندگہ پڑ ء
جاور حالاں کار مرز کرت کنیں ء ہر دوئیں پڑاں اے دوہیں تو انائیں اصطلاح وتی سر جمیں معنائ
مراداں پیلہ اوں کن انت۔ ایشانی دروشم (ہیت) اوں بدل نہ بیت ء ایشانی زیبائی ء زیمل
اوں ہچ رنگ ء نزور نہ بیت پہ درور ء ماگشیں ”یولیسس جمیسس جوائس ء بے مٹین تخلیق انت
یا کہ ”وسیت لینڈ“ ایلپٹ ء نامی ایں لچہ ء دروشم ء زیبائیں تخلیق انت ء دگہ دروشم ء انسان
قدرت ء تخلیق انت۔ گلاب ء پل زمین ء تخلیق انت چہ ماس ء شکم ء انسان ء تخلیق بیت یا کہ
Creation of god the wind is grestest۔ ہے درستیں درور کہ من بیان
کرت انت اے گپانی یا جملہ آنی تب ء رنگ اردو ء ات اگن ہے گپاں ما اردو ء رجانک
کنگ ء جہد کنگ بہ بیت ء بلوچی ء گوشگ بیت تہ را ہے در کپیت۔

جمیسس جوائس ء بے مٹیں سسا ساچ پولیس انت، ویسٹ لینڈ ایلپٹ ء بے دروریں
سسا ساچ انت انسان قدرت ء پیدا کنگیں انت، گلاب ء پل زمین ء رودینتگیں
انت چک چہ مات ء شکم ء رادیت۔

چہ اے دروراں سہرابوت کہ ابید ء لوزانکی سیاہیگانی معنا آں (کہ پہ آباں اوں
الکاپی ء نہ گیش اتگ) ”سسا ساچ“ ء رادگہ نیمگے ء کار بندگ ء زورمان نیست۔

یہ ہے معنائِ تخلیق و معنائِ دگر جاہے و کار بہ بندے تہ آئی و لہزی صورت پشت نہ
مان ایت و نیک لغوی و اصطلاحی معنائے وتی جاہ و داریت انت۔

اے لہز و پشدر و ہما لوزا کی لیکہ کہ مارگ بیت یا ہما لوزا کی جنز و نشان کہ پجارگ بنت تہ آ
ماں لوزانک و دیروی و ساڑا و کانی جنز (ترقی پسند تحریک) و نشان آنت دیروی
دوستداریں لہز انکارانی لیکہ و بن حشت ہمیشی و سمر ایر انت و آبانی دعوی انت کہ ابدمانیں
لوزانک یا کہ ہما آنی زبان و تخلیق ابید و سساکنگ و شعوری جہداں نبشتہ بوت نہ کنت و
آبانی نز و تخلیق و شعور الی انت۔ دراصل و ”سسا ساج“ و اصطلاح و ”الہز“ سساء
نزور کتگ ایشی و بدل و مروچاں بلوچی ادب و برے برے لہز ”ساجشت“ کارمرز بوگا
انت۔ بگندے اے اوں تخلیق (Creation) و معنائ دات مکنت بلے پدا اوں چہ سسا
ساج و جوان تر انت کہ اشی و اندر و تچک و تچک ہوش پگر شعور و سماء گپ نیست بس تہنا
ساجنگیں نکان یا کہ جوڑ بوتگیں چیز و معنائ دنت۔ منی وتی اندازہ و خیال انت کہ دنیا و ایندگہ
تک و سمر ابید لوزانک و درگت و ”ساجشت“ گوں تخلیق و Craetion لغوی و اصطلاحی
معنائ نزیک بلکیں سک باز نزیک انت۔

گوں لبرزانک ۽ ہمگر نچی

من ادا انگریزی ۽ گالبنڊ ”Commitment“ ۽ جنڊ ۽ وتی لبرزی معنا ۽ بزانت ۽ باره ۽ شمه ۽ دیما گپ نه جننا ۽ چه ہمیشی ۽ درکتگیس ایندگه بازیس معناہانی باره ۽ نیکه گپ جننا۔ اے واست ۽ کہ من دلجماں کہ گوں وانگ ۽ زانگ ۽ بندوکیں مردم ایشی ۽ باره ۽ شمری ۽ سرازان انت۔ من تہنا ایشی ۽ شمارا سہیگ کنان کہ منے گور ۽ اے گالبنڊ کجام معناہاں زورگ بیت انت۔ من پمیشکہ گوشت ”منے گور ۽“ کہ اے گالبنڊ منے زندگی ۽ بازیس تک ۽ پہناتاں کارمرزکنگ بیت انت۔ چوشکہ منے راجکاری ۽ پڑانت، دینی تک انت، کار ۽ پیپار انت ۽ ہے وڑ ۽ منے لبرزانک انت۔ بلے گیشتر ہے گندگ بیگا انت کہ ابید ۽ منے لبرزانک (ادب) ۽ اے Commitment۔ آدگہ درستیں تک ۽ جا گہاں ہما کارانی حساب ۽ گوں جوانی ۽ زانگ، مارگ ۽ کار بندگ بیگا انت۔ ۽ اے تکانی تہا ایشی ۽ کار بندگ ۽ یک بندرے ہمیش انت کہ گوں ہمیشی ۽ سر ۽ اوشتگ ۽ آہانی نپ ۽ تاوان بندوک انت ۽ ہے نپ ۽ تاوان آہانی زندگی ۽ وش حالی ۽ واری ۽ مانزمان انت بلے منے لبرزانک ۽ دنیگہ منے دلاں اے چیزمان نکتگ کہ بزانیں کہ ابید ایشی ۽ وتارازندگ دارگ نہ بیتگیں ۽ ے۔ ماوتی دل ۽ جزیں کہ شاعری ۽ شعر بیت کہ نہ بیت، آزمانک بیت کہ نہ بیت، زندگی و گوزایت ۽ اے گپ رداون نہ انت کہ واقعی زندگی و گوزایت اے دگہ گپے کہ زندگی چون انت ۽ ایشی ۽ معنا ایشانی کر ۽ چی انت ۽ لبرزانک ۽ گوں ہور زندگی چون انت ۽ ایشی ۽ گوںزگ کجام انت۔

وہدئے کہ ماوتی بلوچی لبز انک ء ء Commitment ء گپ ء بحث کنیں
گڈ اے درگت ء بوؤ کیں گپ گیشتر لبز انک ء نگد کاری ء بہر ء تہر ء گپ زانگ بنت
انت، پمیشکا ماراوتی نگد کاری ء تہر ء گپ زانگ تہر ء اے گال بند ء کار چارگ کپ انت
کہ بلوچی لبز انک ء نگد کاری ء ایشی ء بارہ ء کجام کجام کارانی گپ ء جنیں۔ اگاں اے درگت
ء بلوچی نگد کاری ء تہر ء مارا بازیں نکا نے دست مکپ ایت گڈ ادومی راہ ہمیش بیت انت
کہ ماوتی لبز انک ء گوں بندو کیں مردمانی ہمگر نچی ء کاراں بچاریں۔ منے گواراوت گوں
بلوچی لبز انک ء مردمانی ہمگر نچی زانگ بنت۔ وتی گال بندی معنا ء لبز
Commitment ء راما ”بندو کی“ ء ”ہمگر نچی“ ء معنا زور گا ایں ”کمٹمنٹ“ ء اے
بلوچی معنا بلوچی ء نوکیں لبز انک ء نوکیں نگد کاری ء دا تگین انت۔ ء بلوچی ء نبشتہ بوؤ کیں
نوکیں نگد کاری کم سک باز کم وتی جنہ ء کلاسیکل راہ ء راہ بندانی نگد کاری انت ہے وڑ ء
کمر۔ عربی ء فارسی انت اے گیشتر انگریزی ء اردو نگد کاری کنگ ء راہ ء رہبنداں انت،
ہندی نگد کاری ء رہبنداں نہ انت۔ البت ء وہدیکہ مردم سید ہاشمی ء لبز انکی گپ ء تراناں کہ
گندایت کہ آئی ء گور ء بلوچی نگد ء چکاس ء فارسی لبز انک عربی لبز انک ء ہے وڑ ء بلوچی
زبان ء رہبندانی تراناں مارا ہندی، سنسکرت ء نگدی تران گندگا کابنت۔ وہدیکہ دومی نیمگ
ء بلوچی ء نگد کاری انت چہ وتی بندات ء گوں راجکاری لیکہ ء ایجنڈا ہاں (Agendas)
بندوک انت پمیشکہ چہ ایشی ء نیمگ ء آورتگیں گال بند ”Commitment“ وتی معنا
کار ء حساب ء گیشتر راجی چست ء ایرانی، راجی ایجنڈا ہانی پلہ مرزی ء کنان ء گندگ بیت
انت۔ چوشکہ بلوچی لبز انک ء اول سری روچانی سروکیں ندکار، نگد کار گیشتر بلوچ ء راجی
کارانی بندو کیں مردم انت کہ انگت ء اے روچاں اوں انچیں مردم انت کہ آگون بلوچی
لبز انک ء وتی راجی جیڑھ ء ججالاں گیشیننگ ء لیکہ ء سراکار بند انت پمیشکہ چہ اے تک ء

اتکلیس گالبنڈ ”Commitment“ انچو کہ ساری ۽ ترگشت کہ گشت راجی ایجنڈہ ۽ لیکہانی کاراں دیما برگ ۽ معناء پلہ مرز انت پمیشکہ منے گور ۽ اے گالبنڈ وتی لبرانکی لوٹانی بدل ۽ Political معناء کارگرگ بوہگان انت پدا منے راجکاری جہدانی یک جیڑ ہے الیش انت کہ ماگوں یک دومی ۽ راجی لیکہاں باز بازیں بنگپاں دلجم نئیں ۽ ہے رد ۽ یک دومی ۽ کمٹیٹڈی ۽ کار جہد ۽ معناباں اوں دلجم نئیں ۽ الیش ۽ سبب ۽ گالبنڈ ”Commitment“ ایوکا۔ وتی لبری وڑ ۽ پیم ۽ سراتنگ بلے وتی معناء کار ۽ حساب ۽ مانگیشنگ ۽ چہ ہمیشی ۽ زور ۽ منے بلوچی لبرانک ۽ اوں اے گالبنڈ ۽ چورا جکاری ۽ رنگیں معناء ہے کش اتگ۔ آ اے پیم ۽ کہ ہرکس ایوکا وتی جند ۽ وتی گل ۽ وتی ہمراہ ۽ ٹولیانی لبرانکی کاراں گوں بلوچی لبرانک ۽ بندو کی ہمگر نجی یا کہ ”Commitment“ گشگایں ۽ ہے درستانی گور ۽ گوں لبرانک ۽ ہمگر نجی یا کہ کمٹیٹڈ بوہگ ایوکا یک ذمہ واری یے یا کہ یک اگد ہے ۽ بار ۽ زورگ ۽ ہمیشی ۽ کار ۽ آسراں پورا کنگ سرجمینگ ۽ معناء گندگ بیت انت۔ معناء ہے بوت کہ درچنگیں کارے (ایجنڈے) ۽ وتی گڈسراں برگ ۽ توام کنگ ۽ ہے پیشدارگ کہ من وتی ذمہ داری پورا کنگ ۽ وتی کار کنگ۔ پمیشکہ بلوچی لبرانک ۽ تہ ۽ چوشیں بازیں زانتکار یں سروک است انت کہ گوں زانتکاریاں مروچی بلوچی لبرانک ۽ جوانیں رنگ ۽ دیروی دات کن انت بلے ماگندیں کہ گیشتریناں ایوکا وتی بوجھ ۽ کار سرجم ۽ نیم بندگ کنگ ۽ وتی کمٹیٹڈی ۽ سراوشنگ ۽ معناء پورا کنگ ۽ وتی دست پہک ۽ کش اتگ انت۔ نوں اگاں مروچی اوں ماوتی ہے کمٹیٹڈی ۽ رواجی معناء زوروک بہیں گڈالم انت کہ منے مروچی اوں لبرانکی کار۔ ہے گالبنڈ (بندو کی، یا کہ ہمگر نجی) ۽ معناء چپ ۽ چاگرداں نیست ایں۔ ۽ اے معناء زورگ ۽ من ۽ دگہ نہ منی نیست انت بلے البت۔ من یک جستے ۽ لاچارباں کہ شرین من ۽ بگش کہ چد ۽ ساری اوں۔ اے گالبنڈ ۽ ہے معناء انت ۽ آہان انت ۽ انوں اوں

اگاں ہے معنہء زورگ بہ بیت۔ گڈ آخرا ایشی ء فاسدہ؟ ایشی ء آسرچی انت ء چی بیگا انت؟
 بن اصل ء منی گپ ایش انت ء اے فلسفہ ء زباز انتی ء تک ء اول جیڑھ انت کہ
 ماں جہان ء ہرچ وڈیں کار ء کردے کہ بوہگا انت اے درستیں کارانی شاح ء لمب تچک ء
 سیدھا روانت گوں وتی لبران سک بنت انت ء پدا ہمک لبر ء روتگ ء ہنڈال وتی وتی
 زمین، چاگرد، دودمان، مردمانی تب ء زندگوازینگ ء راہ ء رہبنداں مان بنت پمیشکہ
 وہدیکہ یک لبرے ہما بزانت ء معنہء کہ مشہور کناہینگ بہ بیت۔ گڈ امردمانی اول کار ء کردہما
 معنہء گرد ء دواراں بنت انت۔ نوں پمیشکہ من لبر ”Commitment“ ء واست ء
 ”بندوکی“ یا کہ ”ہمگر نچی“ ء لبر ء کارمرزنکناں۔ اے واست ء کہ گوں اے لبر ء گوں
 مردماں لہتیں انچیں کار بندوک کتگ کہ گوں ہے کاراں ایوکا مردمانی پجارزانگ دنت
 چوشکہ پلانی گوں لبرانک ء بندوک انت۔ بز ان کہ لبرانک ء پڑ ء مردم انت یا کہ پلانی
 گوں شاعری ء ہمگر نچ انت بز ان کہ لبرانک ء پڑ ء گوں شعر ء شاعری ء تہر ء گوں انت۔
 ما ایوکا ہے گندی کہ ہے پڑانی مردم بس گوں وتی ہے کار ء کن انت۔ چندے وہد ء
 زمانگ ء پد وہدے کہ کے زانگ بنت گڈا پدا نند انت چوشکہ ہے لبر بندوکی یا کہ
 ہمگر نچی کہ است ات آہاں پورا کت ء پیش داشت گوں ہے رنگیں بندوکی ء ما ہے گندی
 کہ مئے لبرانک وتی سرجمیں رنگ ء دیروی کنگانہ انت ء لبرانکی مردم اول گوں وتی تک ء
 تہراں انت؟

نوں ہے جاگہ بیت کہ ما پہ اے چارگ ء لاچار ہیں کہ لبرانک ء تہ ء کمٹمنٹی ء
 بز انین ء ایشی ء معنہ بزانت ء در بگیجیں۔ بگندے گوں ہے نوکیں معناہاں باز نیے انان
 بکنت بلئے گوں وتی کار ء کمٹیڈیں مردم چوسید ہاشمی ء پیم ء گوشیت
 اگاں کارے کہ سرداں سرگناہ انت
 پہ لال ء ہاتر ء کرتگ ثواب انت

من لبرانی گوں وتی چا گردے دودمان ء تہ ء ردوم زورگ ء یک بیگ ء گپ جت۔ نوں
 ”کمٹنٹ“ اوں یک انگریزی لبرے۔ اے اوں شامبران ات کہ اول سراسر ء کارمرز
 کتگ۔ پمیشکہ ایشی ء شتر تریں معنا ایشی ء پشدر ء موسم ء ایشی ء روح ء سلہیں رنگاں ہما شتر
 مارا انت ء ز اں انت کہ اے لبرے جند ہما بانیک انت۔ ما کہ وہدے کمٹنٹ ء لبرے گشگا ہیں
 گڈاما ایشی ء ”بندوکی“ یا کہ ہمگر نچی ء گوں ہمدپ کناں گشگا ایں بز ان کہ مئے کرا لبرو
 ”Commitment“ انت بلتے معنا بندوکی یا کہ ہمگر نچی نیگ انت ء ہے سبب
 انت کہ لبرانک ء درگت ء مئے لبرانکارانی کار Commitment ء بدل ء ”بندوکی“
 ہمگر نچی ء کار انت کہ ٹک ٹک ء بوہگا انت۔

بلتے بچار ء سما کن اے کار ء کہ لبر Commitment ء وتی جند ء معنا گوں
 ہمدپیں ایشی ء روچ ء اندری مارشتاں گوں ہمگر نگیں یک جبرے مئے (بلوچ راج) وتی
 زبان دود ء رسماں است انت کہ اگاں ہمیشی ء پاسداری مہ بیت گڈا بلوچ ء راکس بلوچ نہ
 گوشتیت آئی ء بلوچی سرجم بیت نہ کنت داں کہ ہے جبر ء وتی زند ء گوں بندوک مکنت ء
 آجہر ایش انت کہ ”تا سے آپ صد سال وفا“۔ مئے اے گپ ء انگریزی ء
 ”Commitment“ ء تہ ء یک مزنین گستائی ء ایش انت کہ در قوم (انگریزانی) ء
 کرا کمٹنٹ بینگ یک جوانیں چا گردی کردے بلے بلوچ ء گور ء اے وفاداری آئی ء بلوچ
 بینگ ء مانزمان انت۔ آئی ء راجی سرچنگ ء (قومی تعمیر) الی ایں بہرے۔ گڈا وانگت
 گیش باید بیت کہ بلوچ ء زندمان ء ہمک تک ء پہناتاں ہمک گام ء ایشی ء پاسداری بہ
 بیت داں کہ مئے بلوچی گار مہ بیت۔ بلوچی ہما وہد ء است بیت کہ ما بلوچی ء است کنوکیں
 چیزان بہ پھریزیں ء آہاں انچو گوں پھک دلی ء بے عوض ء مزے بہ سنبھالیں انچو کہ ما وتی جند ء
 سر ء ساہاں سنبھالیں ء ہما چیز کہ داں ابد بلوچ ء است کت کنت آبلوچ ء بلوچی لبرانک

انت آئی ۽ بلوچی زبان انت ۽ ما کہ لبر Commitment ۽ معنا ۽ کار ۽ درگت ۽ وتی
زندمانی ۽ گوئگیں دوراں چارین گڈا مارا وتی راجی زند ۽ تہ ۽ گوں ایشی ۽ وفا کنگ ۽
پاسداری ۽ دوداوں گندگا کیبت انت، آتوری راجکاری ۽ نواب بابونوروزخان ۽ بہ بیت،
یوسف عزیزگسی ۽ بہ بیت۔ باقی بلوچ ۽ بہ بیت، شہ مرید ۽ بہ بیت یا کہ بلوچی ۽ نوکتریں
لبرزانک ۽ پڑ ۽ سید پاشمی ۽ بہ بیت۔

اے درستیں زند ۽ ظاہریں مثال منی راج ۽ دود ۽ ربیت ۽ سنت انت۔ نووہدیکہ اے
درستیں ۽ گپ ۽ جبر درستیں درور ۽ چار تپاس ۽ پدمن کہ انگریزی ۽ ”Commitment“ ۽ را
معنا کنگ بلوٹاں گڈا من ایشی ۽ ”بندوکی“ ۽ ہمگر نچی کت نکاناں بلکیں ایشانی بدل ۽ من
ایشی ۽ ندر ۽ کو لیگی قربان بوہگ وتی درستیں زاتی آسودگی ۽ آسراتیاں پہ ایشی ۽ یل کنگ۔ چو
شہ مریدی کنگ شیدا ہی بینگ یا کہ چو صوفیاں باز ۽ تہ ۽ یکیں ۽ گندگ ۽ یک ۽ تہ ۽ بازیناں
گندگ استخراجی ۽ استقرائی رہبنداں کپگ ۽ پہ وتی کتگیں عہد ۽ ہر چیز ۽ سگ ۽ او پار ۽ گوں
گندگ ۽ وشدلی کشگ کمٹمنٹ یا کہ کمیٹڈی ۽ درگت ۽ اے ہما گپ انت ۽ راہ انت کہ
ایشانی دیم ۽ قہرانی قہراوں کپ انت انگریانی انکار برتج انت ۽ پچج انت۔ ساہ ۽ نفس بند کنا
نئیگ بنت۔

دیواں ۽ مجلس پیچاں ہنیگ بنت۔ دژمان ۽ بہ تمام بندگ بیت ۽ اے امروز چو
دوڑہ ۽ کنگ بیت تاسے ۽ آپ ۽ عہد ۽ گوں وفاداروک کمٹمنٹ داروک ۽ کمیٹڈیں عاشق
گوں وتی عاقبت گندوکیں بصراں اے درسیں عزاباں گوں پکیری تمبل ۽ سگ انت مار
انت ۽ ہکلانی او پار ۽ گوں امیتان کش انت۔ ہے گپانی رد ۽ وہدیکہ مرچی بلوچی لبرزانک ۽
”کمٹمنٹ ۽ چارے گڈا جاوہر حال گیگ ۽ وشدلی گندگ نہ بنت ۽ اے نکیگی ۽ بے وشدلی
مرچی اوں نہ انت۔ اے چہ ہما روچ ۽ گوں ۽ گیش بوان انت کہ چماروچ کہ بلوچی

لبزانک نوک نوک ء نیسگ بوہگا بوتگ ات۔ ہما زمانگ ء سید ہاشمی ء گوں امیت وتی
لانک بست ء گوشت کہ

”من نہ امیت نیاں ہما ہانی ڈکال انت“

ہے ڈکالی انت کہ گیش بوان، گیش بوان داں کہ مرو چیکیں عہد ء زمانگ ء واجہ صبادشتیاری
ء ابیل ء اتلگ ء سر انت کہ گوشت
”بلوچی ادب ء تہ ء گیشتر انبارل انت۔۔۔۔۔“

ہے دل ریشی ء اوپار امان اللہ گچی ء اوں درکتگ کہ بلوچی بنداتی زمانگ ء وتی
نبشائے ء تہا گوشت کہ مروچاں بلوچی ادب ء تہ انچیں انچیں نکاں ء نبشتہ آہگا انت کہ آہاں
کس نزانت کہ پت ء مات اش کئے کئے انت؟ ء اے اوں ہے ڈکالی ء در انت کہ ما
مروچی لاچاریں کہ انگت ادب ء کمٹنٹ ء سر انتگ ء سبق دینیں۔ بلے پداہم اے اوں گنج
انت کہ مروچی بلوچی لبزانک ء اگاں جوان ء حراب ء جیڑھ ء یگر بدارے۔ نبشتہ بوہگ ء
حساب ء مزینیں کساے ء بوہگا انت۔ یکبرے چیزے بہ بیت شر ء حراب ء درچنگ دیرنہ
جنت۔ بلے ماگوں وتی لبزانکی بے کمٹیڈی ء پے لبزانک ء بے ندریگی ء اے اندازہ ء جوانی
جت کنیں کہ چہ ہمیشی ء نبوہگ ء بلوچی لبزانک وتی نیم کرنی مدت ء برز ء زمانگ ء تہ ء
بیگ ء پدہم انگت وتی بازیں تک ء تہراں نیم سرجم انت۔ ہے نیم سرجمین ء تہ ء مئے بازیں
لبزانکی بتگپ ہم بندگ انت۔ کہ دل ء پر ء گوں وتی بلوچی لبزانک ء نیم ء نادلگوش ایں۔
ایشی ء بدل ء اگاں ما اول سرا لبزانک لٹریچر ء ادب ء جند ء زور ء ہاٹی ایشی Power
بزانتین انت ء اے کار بہ پہم اتین کہ چو ایندگہ جز ء تحریک ء چو ایندگہ آشوب ء لیکھی
مٹا ہگ ء بدلیاں۔ لبزانک اوں مئے زندگی ء تہ ء بازیں کارے کت کنت انت۔ بازیں
مزن مزینیں آشوبے پادکت کنت انت۔ گپ ء بندر ایش انت کہ انسان چوشکہ وتی
زندگی ء کتہ کاری ء تجرباتی زندے ء گوازیںگ ء گندگ ء منوک ء ہیملدار انت آگوں ہما

کارانِ وتی زندگی ء زورایتِ ندریگ کت کنت کہ اولِ سراہما کار ء جند ء ارزشت ء آئی ء کارپداں بگندیت ء بزانتِ انت۔ آپمیشکہ زہم ء دوستِ دارایت کہ زہم ء بستار ء وا کوبِ انت۔ تیر ء توپگانیِ سراشعر جنت کہ ایشانیِ کارے چم ء وت دیتگِ انت بلتے دومی نیمگ ء وتی لبزانک ء بارہ ء مئے نزانگ ء جندوتِ ماراچہ مئے لبزانک ء دوسری ء سندایت۔ ماگندگایں کہ سستگے بلوچی لبزانک، مرچی بلوچ ء زندگی ء اولِ سریِ کارانِ شمار نہ انت بزانت کہ آئی ء ’ترجیجاتاں‘ گوں نہ انت۔ بس ایوکا دیوان ء مجلسی چیزے وہد ء گوازینگ ء کارے ء اے وڑیں کاراں گوں بس ہے بے کمٹیڈی بیتِ انت۔ انچو کہ ساری تر ء گشت کہ بندر ء Commitment ء جندبنِ اصل ء وتی جند ء ذات ء زندگی ء عہد کنگِ انت۔ وہدیکہ زندگی ء عہد کنگِ بیتِ گڈ ایشی ء معنایشِ انت کہ گوں زندگی ء ہر تک ء پہناتاں گوں بندوکیں کار ء چست ء ایراں و تارا ندریگ کنگ ہم بیتِ انت ء ہے ندر ء قربان بوہگ ایند کہ چیزانیِ ہمراہی ء بلوچی لبزانک ء ارزشت ء بستار ء رثناہ کنت انت ء لبزانکار لبزانک ء راوتی چاگرد ء دودمانی زند ء دیر وئی دیوک ء اے زندمانی ء ابدمان کنتو کے زانتِ انت۔ پمیشکا پہ آئی ء الٰہی بیتِ انت کہ وتی زندگی ء اولِ سریِ کاران لبزانک ء را اوں جاگہہ بدنت۔ ء نوں لبزانک ء جندوتی کراماتان پیش دارگا لگ ایت۔ بلکیں لبزانک وتی دوستدار ء یک کار رہند (نظام) ء تہا کاریت کہ گوں اے لبزانکی کار رہند لبزانک ء درستین تک ء تہرانی راہ ء رہند ء آہانی دیر وئی ء دگ ء کشک اوں جوانی ء گندگ بنتِ انت۔ ایشی ء بزانت کہ کمٹنٹ بوہگ ء کرد ء مستریں ء شرتریں کار ایش بیتِ انت کہ بلوچی لبزانک وت ظاہر ء دراہیں حساب ء درستیں بلوچانی بیتِ انت ء پہ ایشی ء درستیں لبزانکاری جہد ایوک ء ہے امیت ء سرا بیتِ انت۔ کئے بلوچی لبزانک ء لبزانکی راہ ء راہبنداں دیر وئی دات کنتِ انت۔ انچو کہ ساری تر ء شمارا گوشت کہ من ’Commitment‘ ء ’رانتا سے آپ صد سال وفا‘ ء معنآ زیراں۔ اے معنآ زیرگ

منی بندری پیش دارگ اے کارِ انت کہ اے دود بلوچ ۽ زندمانی تہ ۽ چہ بن ۽ بیہہ ۽
 است انت ایوکا مارا (لبز انکاراں) ایشی ۽ را پہ وتی بلوچی لبز انک ۽ کارگرگی
 (Implimentation) کنگی انت ۽ اگاں راجکاری ۽ رہند ۽ معناہاں ما ایشی ۽ را
 زورگ ۽ گیشتر تاہیر گپت کنیں گڈ ایش اوں جوان انت کہ ماوتی لبز انکی ایجنڈہ ۽ کار ۽ لیکہ
 ایش کت کنیں کہ ” بلوچی لبز انک ۽ دیمروی “ البت ۽ اے درگت ۽ لبز انک ۽ رہنداں
 ایشی ۽ پاسداری المی بیت انت لبز انکی کارگوں بلوچی لبز انک ۽ لبز انکی دیمروی ۽ بندوک بہ
 بیت۔ بلوچی زبان ۽ دیمروی ۽ گوں بندوک بہ بنت اے درست ہماو ہد ۽ بیت کن انت کہ
 دنیا ۽ لبز انکی دیمروہانی ہمراہی ۽ ماووں وتی است ۽ راجی لبز انکی لیکہ ۽ گوں جہاں ۽ نوک نوک
 تریں لبز انکی لیکہاں گوں ہمدپ بکنیں ۽ یکرندے پدا بہ چگا سیں، ۽ لبز انکی لیکہ ۽ رد ۽ است
 ۽ رواجی ۽ اشکتگیں وتی بلوچی لیکہ ۽ کہ Common Sense ۽ بن اشت ۽ سمر انت
 ، ایشی ۽ رامروچگیں عہد ۽ دور ۽ لوٹ ۽ لبز انکی نگدکاری ۽ سائنسی راہ ۽ رہنداں اگاں کنگ ۽
 شاکام بیت ۽ ابید ۽ چہ تا سے آپ ۽ صد سال ۽ وفا ۽ کمٹمنٹ ۽ عہد ۽ اقرار ۽ ہزاری قول ۽
 سوگنداں، بلوچی لبز انک چہ وتی مرچگیں جاوہر حالان دیمتر اسفر کت نہ کنت۔

دلگوش (اے نبشانک ماں گوادر ۹، ۹، ۲۲ ۽ ماں آرسی ڈی گوادر کلب ۽

Literature and Commitment ۽ بنگپ ۽ سمرادیوان ۽ دیما

وانگ بوتگ۔ رحمن مراد)

لبزانک ۽ سنگینی

لبزانک ۽ سنگینی (ادب و سنجیدگی) من ۽ سر پدباں کہ یک انچیں سر حالے کہ چونابا ہمک دور ۽ زمانگاں گوں لبزانک ۽ لبزانکی کاراں بندوک کنگ بیت انت، جیڑگ بیت انت۔ بلتے ہاٹیمب ۽ ۽ پگپ ۽ گشتانک ۽ اے سر حال ۽ کنگ جوشاں پادکت کنت انت کہ وہدے یک لبزانکے وتی نوک نوک رست ۽ ردومی زمانگاں بہ بیت۔ (تعمیری و تشکیلی دور ۽ تہ بہ بیت) پرچیکہ اے زمانگ ۽ ۽ لبزانک ۽ سنگین بیگ ۽ کڈن کنگ ۽ امیت ہم ہمیش بیت انت کہ نوک ردو میں لبزانک (بزاں کہ ۽ دور کہ ادب نوک نبشتہ ۽ رہنداں آہان بہ بیت) جوانیں راہ ۽ رہسراں کنگ بہ بیت۔

ہے وڑ ۽ اے سر حال ۽ بارہ ۽ غم کنگ ۽ یک ۽ یک ۽ مردماں گوشگ ہاٹیمب ۽ ہم سک وش انت کہ ناگت ۽ یک سیر ۽ آبادیں لبزانکے انا گہہ ۽ بدیں جاوڑے ۽ بہ کپ ایت (بحرانی صورت حالے ۽ بہ کپ ایت) گڈا اے ٹیمب، پورا ہے گپ ۽ کنگ ۽ موسم انت کہ ”یار مارا کم از کم اے جاوڑاں پوتی لبزانک ۽ کے سنگین بیگ لوٹ ایت“ چونابا ”سنگینی“ ۽ جندوت لبزانکے نہ انت۔ لبزانکی ہیچ وڑیں تہرے ہم نہ انت بلکیں اے وڑ وڑیں دور ۽ زمانگاں، آدمی زات ۽ زانت ۽ زانش ۽ گوں بندو کین دیروی کنوکیں یک چاگردی راہ ۽ رہندی تو سپی کردے (عمرانیاتی قدرے) ۽ اے یک چوشیں قانونے ہم نہ

انت کہ بیکس روچ ء اے قانون درکنگ بہ بیت ء جنگ (نافذ العمل کنگ) بہ بیت۔ بلکس ہمک راج ء چا گردی سنگینیاں زندگی ء گوں بندوکیں چہ بازیں چیزاں۔ بازیں بہرے زرتگ ء انگت ء ہم زیران انت ء وتی سفر ء جناں انت۔ ہمیشکہ ماگاں مرچگیں وتی دور ء زمانگ ء سرجمانین (تشکیل پزیریں) سنگینی ء تہ ء گوں کپوکیں درستیں بہراں ہورت ہورت ء، ٹال ٹال ء گیشیناں بکنیں ء گپ جناں بکنیں گڈ ایشی ء سر باریں کجا بروتیں۔

ہمیشکہ گیشتر ہے گنگ بیت کہ سنگینی ء جند ء وتی بر ء بین کنگ ء بدل ء گیشتر ایشی ء کنگ ء Implimentation ء بارہ ء گپ جنگ بیت انت یا کہ چا گردی زندگی ء وڑ وڑیں تک ء پہناتاں ایشی ء رابندوک کنگ بیت انت ء گیشتر رواج کپتگیں (مروجہ) کار ء معناء تہ ء زانت ء ہمہینگی رنگیں نبشتا نک نبشتہ کنگ بیت انت ء ایشی ء وتی لوٹ ہم ہے وڑ کنگ انت۔ مثال ء جبر ء گوں لبرانک ء ایشی ء بندوک کنگ ء وایشی ء سراتران کنگ ء فاندہ ایش انت کہ اے سنگینی دگہ چو باز معنا کنگ نہ لوٹ ایت، پرچیکہ سنگینی ء جند یک چا گردی کیلو ء بستار ء، لبرانکارانی زندگی ء تہ ء ساری ء چے است انت ہمیشکہ اے زیت تر پہمگ بیت انت (وتی ابلاغ ء کنت ایں) ہمیشکہ من گشت کہ اے گیشتر، من ء توئے (عام حساب ء) کار ء کردانی قد ء ہمہینگ بیت انت (یا کہ عام ذہنی سطح ء ایشی ء ابلاغ کناہینگ بیت انت)

مرچگیں اے سرحال ”لبرانک ء سنگینی“ منی حیاں ء ”لبرانکی ء سنگینی“ ء بدل ء اے سرحال چوناہ ء باید انت کہ بہ بیتیں ”لبرانکی سنگینی“ گڈ ارہ چچک ات ء مردماں تچک ء تچک، لبرانکی سنگینیاں بارہ ء گپ جنگ ات کہ گوں لبرانک ء سنگینی دارگ یا کہ کنگ ء معناچی انت، چوناہ ء اے دوہیں سرحالانی تہ ء چوشیں مزنیں جدرنگی ء تپاوتے نیست انت البت ء یک کسانیں گپے است انت کہ کنگ بیت ”لبرانک ء سنگینی“ کہ ماگشیں گڈ اچنوزانگ ہم

دنت انت کہ یک برے مارا اول سرالبز انک ۽ بارہ گپ کنگ لوٹ ایت ۽ پدا گستا سنگینی ۽ بارہ گپ جنگ لوٹ ایت ۽ سنگینی ۽ راوڑ وڑ ۽ معنا کنگ ۽ رند مارا پدا ہے سنگینی گوں لبز انک ۽ بندوک کنگ کپیت، وہدیکہ ایشی ۽ بدل ۽ لبز انکی سنگینی،“ تچک ۽ سیدھا گوں لبز انک ۽ بندوکیں سنگینی ۽ دود ۽ ربیت (ادب ۽ سنجیدگی ۽ روایت ۽) بندات کنگ بیت انت ۽ اے چیز گیش ایت انت کہ اول سنگینی ۽ جندوت چی ۽ پدا لبز انکی سنگینی چی ۽؟

لبز انک بہ بیت یا کہ سنگینی، چہ وتی بن ۽ بن پد ۽ ہر دو یک انت۔ اے وڑ ۽ یک انت کہ دو ہیں چا گردی زندمان ۽ درشان انت ۽ پدانہ تہنا ایوک ۽ درشان انت بلکیں راہ ۽ رہندی یا کہ شانسنگیں (مہذبیں) درشان انت۔ ہے وڑ ۽ لبز انکی سنگینی ہم یک ہے رنگیں درشانے، بلے وتی دگہ بازیں حساب ۽ اے چہ ادب ۽ لبز انک ۽ سک باز تپاوت داریت۔ چوشکہ سنگینی یک لبز انکی تہرے نہ انت ادبی میڈیے نہ انت ٹیکنیکل رہندے ہم نہ انت۔ لبز انکی سنگینی گیش ۽ گیش یک ظاہریں کار ۽ وڑ ۽ پیم ۽ داب ۽ تے بیت کنت ۽ اگاں ما ایشی ۽ را یک کار پدے (Reaction یے) گشت مکنبیں گڈالمی ۽ اے یک کجام ہم کار ۽ گپ ۽ چیزے ۽ را یک روہدیگ ۽ (Respons) ۽ نام انت۔

دومی جبرے ایش انت کہ وتی رپتارانی گشادی ۽ اے گوں لبز انک ۽ جتکی ۽ سفر نکنت ایں بلکیں ہے لبز انکی سنگینی ۽ سکی (غیر سنجیدگی)، دور ۽ زمانگ ۽ ہمراہی ۽ چواسٹاک ایکسیج ۽ کرنسی ۽ مدام تیزی ۽ سندی ۽ تہ انت۔ پرچیکہ لبز انکی بیگ ۽ ابیدہم چولبز انک ۽ وڑ ۽ ایشی ۽ بندوکی ہم ہر وچکیں زندگی انت زندگی ۽ تہ ۽ کسانیں سر پرے ۽ گوں۔ اے ہزار رنگ ۽ مٹ بینگ ۽ واہگ ۽ اومان ۽ کنت انت۔ بلتے لبز انک ۽ وڑ وڑیں تک ۽ پہناتانی تہ ۽ اے بدلی آہگ ۽ مدت درکار بیت انت۔ مثال ۽ جبر ۽ لبز انک ۽ چوناہ ۽ درستیں تہرانی تہ ۽ بلے لبز انک ۽ ساساچی (تخلیقی) تہرانی تہ ۽ داں کہ دیران بدلی نہ آہگ ۽ رواج گریں

رنگ ء بئنگ ء سبب ء نبشتہ کارانی دل ء دل گران ء بے زار یک بیگ پاد آہاں کنت
 ایں۔ آواب گند آنت واہگ کن انت۔ ارمانیک بنت انت کہ پلاں تہر ء پلاں درشاں
 رنگ ء تہ ء پلاں وڑ وڑیں نوکیں وڑ ء پیم ء کارے کنگ بہ بیت۔ یا کہ لبزانک ء تہ ء پلاں
 پلاں تہرچی کار دینت انت یاموتی ادبی روایت ء راگاں یک نوکیں ربیتی بنا ہے ء بہ
 بریں گڈازاناں بیت انت چچی؟ بلے ہے دمان ء نبشتہ کارانی دل ء یا کہ بگندے لبزانک ء
 گوں بندوکیں ایندگہ بازینانی دل ء ہم اے گپ بلکیں گپ مگش، بگش اندیشہ ء خدشہ
 ترس اتک کنت انت کہ منے اے وڑ کنگ ء گڈا کار پد (رد عمل) گڈا چون بنت انت
 اے چیز کہ دل ء کئیت انت ہمیشکہ گشے زاناں یک ججالی یے سر ء درد یک ء لگ
 ایت۔ منی دل ء ہے جاگہ ء جیڑہ انت کہ نی ادب ء گو مائے سنگینی ء بے سنگینی وتی کار پداں
 (رد عمل) بندگ ء لگ ایت۔ پرچیکہ اے جاگہ ء بازیں جیڑہ ہے وت ماوت ء ہم
 جواب بنت ء سک باز برزروانت Conflict ء سر ء کش آنت ء گوں لبزانک ء تب ء
 داب (رویہ ء میلانات) بدل بیگ ء لگ آنت۔

اے جیڑہانی تہ ء لبزانک ء بابت ء نبشتہ کارانی وتی جند ء دور ء زمانگ ء بودشت ء سما چا گرد ء
 زانت ء زانش ء کچ ء کساس رواج ء ریتانی بے وار کنگ ء ججال استیں دور ء لوٹ ء گزر، ماہ
 ء سالانی روگ ء بے قراریں سما اے وڑیں درسیں چیز کہ سرا بکپ آنت گڈا ظاہر انت کہ
 لبزانک ء درگت ء استیں ء رواج گروکیں سنگینی ء سکی نوک نوکتریں معناہاں روانت ایں۔

ہمیشکہ اے جیڑہ بازیں وڑ ء وتی رنگ ء پیش دار آنت چوشکہ چہ وتی لبزانکی
 چست ء ایراں وتارادور دارگ، پہ لبزانک ء وہد نہ کشگ، لبزانکی کاراں کچی چنڈی کنگ،
 پروتا گستا گستا ہیں لبزانکی ٹولی ء بخاہ اڑ کنگ وتی وتی ٹولیاں تب داروکیں چھاپ کاری ء
 کاراں کنگ رسم ء رواجاں گوں ترند ء یک ڈکیں (گوں شدت ء انتہاء) پرواہ ندارگ ء

سرچاری کنگ-----ہے وڑیں دگہ بازیں تب ء میل کہ لبز انک ء کلیں تک ء
 پہناتاں وتی ظاہری ء دیگ ء لگ ء انت ہمیشکہ ایشانی بیگ ء بندات ء پہمگ ء بدل ء
 ما اول سرا ہے زنگ ء جنگ ء لگیں کہ منے لبز انک ء تہ ء سنگینی نیست انت بلکیں سک باز
 سکی انت یا کہ پلاں لبز انک ء لبز انکی سنگینی نیست انت۔

بلے منی وتی ذاتی خیال ء اے وڑ نہ انت۔ اصل ء وتی لبز انک ء بابت ء ما کہ
 و ہدے چوشیں زنگ جنگ ء لگیں گڈا اے و ہدے ما ہے سنگینی ء بے سنگینی ء ادب ء روایتانی
 حساب ء کم گیشتر، چا گردی سنگینی (عمرانیاتی سنجیدگی یا کہ سیاسی سنجیدگی ء معناء تہ ء زیرگ ء
 لگیں یا کہ ہمیشی ء راماتوی چا گردی ایندگہ بے لبز انکی تک ء پہناتاں سنگینی ء معناء تہ ء
 چارگ ء ہیں یا کہ چندے روایتی لیکہانی سنگینی ء معناء تہ ء چارگ ء بنیں ء اے لیکہ ء
 نظریاتانی تہ ء گیشتریں انچیں انت کہ منے چا گردے تہ ء ایشانی توک ء لپگ ء تاب ورگ
 مان نیست۔ بلکیں اے سک باز مہر ء ڈڈ انت۔ و ہدیکہ ایشی ء بدل ء لبز انک ء لبز انک ء
 داتگیں سنگینی ء بے سنگینی سک باز ہم انت تاب ورا انت۔ بدل کنگ بنت۔ نوکیں معنہانی
 تہ ء آرگ بنت انت۔ اصل ء اے درست ہمیشکہ بنت ایں کہ انگت ء منے گور ء دنیا ایندگہ
 لبز انکانی حساب ء۔ گوں لبز انک ء روح (Spirit) ء شہگانیں معناء سر پدی ء حساب ء
 گیشتر کساس ء (مجموعی صورت ء) لبز انکی بود (ادبی میچورٹی) نیست انت، ادبی بالیدگی
 نیست انت۔ اے واست ء نیست انت کہ منے گور ء حق ء دل ء ادب بس یک ٹیمب
 پاسے ء ادیب ء شاعر ء ادب زانت، برے پہوال انت، برے ابدال انت، برے ناٹک
 ء موال انت، اے دروگ ء انچیں وت سریں گپ نہ انت۔ بیامن تر اتئی کلاسیک ء پیش
 بداریں تئی سنگینی ء پیش داراں؛۔

منے عہدی لبز انک دوستداروک ء منوکانی گور ء داں کہ روچ ء مرچیک ء منے نوکیں ادب،

آہانی دل ءِ بلکل لبز انک ءِ حساب نہ انت۔ مئے کلاسیک دوستدار روکیں ایندگہ لس
 مہلوک ءِ وبل، ہے کلاسیک دوستدار روکیں شاعر ءِ زاننکارانی دیم ءِ ہم مئے مرچیگیں وڈ
 وڈیں شعری تہر (اصناف) بس لپن گائی صوت انت ءِ مئے نوکیں فشن گناہ ءِ شیطانی دروگ
 انت، بچکی انت۔ ہمیشکہ ہے کلاسیک دوستدار وکانی دل ءِ مئے نوکیں ادب ہچ بے سنگین،
 بلکیں سرتا پاداں بے سنگینیاں پنڈ اتگ ءِ مین انت۔ بے دومی نیمگ ءِ مئے شمے گور ءِ یا کہ
 مرچیگیں نوکیں دور ءِ ادب زانت ءِ گور ءِ مئے مرچیگیں ادبی نکان، سک باز جوان انت۔
 جہان ءِ لبز انکاں گول ہمدپ انت، سنگنیں انت۔ چوں لفن گائی ءِ ناکھی انت۔

بلے اے درستیں نہ منگ ءِ زنگانی جنگ ءِ ابید ہم ما وتی کلاسیک ادب
 دوستدار وکاں داشت بکنیں ءِ گشت بکنیں کہ اے سکیں کوہنیں فکر ءِ مردم انت۔ ایشاں اے
 وڈ گوشگ ءِ ہچ حق ءِ جند نیست انت۔ منی خیال ءِ مئے اے وڈ گوشگ ءِ جندوت یک بے
 سنگینیں کارے ءِ ہمرائی ءِ یک، یک ڈکی ءِ (انتہا پرستی ءِ)

پرچیکہ مئے ساریگیں لبز انکی مردم وتی ادب سازی ءِ دور ءِ زمانگ ءِ حد ءِ بندانی تہ
 مئے لبز انک ءِ چکاس انت یا کہ تقابل کن انت، ظاہر انت کہ ہمایانی گور ءِ ہماہانی دور ءِ
 زمانگاں۔ ادب سازی کہ ہما وڈین کارے بیتگ۔ ایشانی ادبی سنگینی ءِ بے سنگینی ہم یک ءِ
 ٹک ءِ ہما وڈول ءِ بیتگ۔

دومی نیمگ ءِ مرچی ما کہ وتیگ ءِ ادبی سنگینی گوشگ ءِ ایں ظاہر انت کہ اے مئے
 زمانگ ءِ ادب ءِ بکشا تگیئے۔ مول ءِ مراد ایش انت کہ ہمک زمانگ ءِ ادبی سنگینی ءِ بے
 سنگینیاں ہما زمانگ ءِ وتی جند پیداگ کنت انت۔ ایشاں انگت یل بدے توری بیا وتی
 جند ءِ نوکیں ادب ءِ بچار ہے زمانگ ءِ بلوچی ادب ءِ کہ لبز انک ءِ گال بند (اصطلاحے) پر
 بیت انت۔ اے بلوچی لبز انک ءِ ہے زمانگ انت کہ بلوچی لبز انک نوکی ءِ نیم ءِ آہان

انت۔ ادب ء معنای طبیعی، مسیحیابی ء رہشونی انت، لبرانک آشوب بیگ ء انت۔ لبرانک مارکسی لیکہ ء دیما برگ انت بالشیوک آشوب ء پلہ مرزی انت۔

برژواٹک ء وڑیں ٹولیانی ایر جیگی انت، پرولتاری پیمنیں ہم جوابی (مزاحمت) انت۔ چاگرد ء تہ ء راستی ء دل ء ستکیں درشان انت (سوشل ریپلزم ء کنکریٹ اظہار انت)، روشن خیالی انت، دیروی پسندی انت (ترقی پسندیت انت)، انسان دوستی انت لبرل ازم انت۔ حاک پہ سرانی بڈسماری انت ہے زمانگ ء تہ ء ماگندیں کہ منے ادبی سنگینی ء معنا ہمیش انت کہ ہے درستین بیتگیں گپ ادب ء تہ ء بیا انت۔ اگاں ہے ادب ء تہ ء مان نہ بیت انت گڈبزاں کہ ادب ء تہ ء سکی ء بے سنگینی انت۔ منی خیال ء منے اے زمانگ ء (بزاں کہ ہے مارکسی زمانگ) ء کوہنیں کلاسیکل زمانگ ء ادب ء سنگینی ء بے سنگینی ء معنا تہ ء بچ وڑیں تپاوت نیست انت۔ دوہیں زمانگ ء ادبی لیکہانی گور ء سنگینی یک ادبی سنگینی ے نہ انت بلکیں یک خاصیں عمرانیاتی (بزان کہ زندگی ء ایندگہ تک ء پہناتانی لوٹاں پورا کنوکیں یک کیلو ء قدرے ء سنگینی انت بلے ہر دوہیں دورانی تہ ء اے سنگینی بندوک انت گوں ادب سازوک ء چاگردی ذمہ واری ء بلے اے ذمہ واری ء درچنگ ء حق ء جند لبرانکار ء وتار اتشہ ہم نیست انت۔ بلکیں ہما ذمہ واری ء قانون کہ ہے زمانگانی لیکہاں بستگ۔ ادب کار، ہمیشاں وتی ذمہ واری بکنت این بلکیں اگاں راستیں گپ ء بگشے داں کہ روچ ء مرچی ہم منے بلوچی لبرانک ء گیشی ء حساب ء (مجموعی صورت ء) ہے ذمہ واری والا میل ء مستری ء حاکمی انت ء ہر کس وتی وتی تب ء یا کہ دو میانی دپ ء اشکتگیں گپ ادب ء ادیبانی ذمہ واری ء راہ ء کپان وڑیں وڑیں کاراں لبرانک ء کار ء ہے کارانی کنگ ء یا کناہینگ ء حب ء چاڑاں لبرانکی سنگینی گشان انت، درستانی دل ء ادب ء گوما سنگینی ء معنا جند ہمیش انت کہ معنائی صورت ء (معنوی سطح ء) لبرانک ء خدمت

کنگ انت بلے پہ لبرانک ء اے جہد ء محنتانی وڑ ء پیم (نوعیت) چوں چون بہ بنت ء اے چیز کسی کر ء انہ گیش اتگ۔ چندے ٹولیانی کر ء اپہ بلوچی لبرانک ء گوں دل پہسکی ء سنگینی ء جہد کنگ ء معنا ہمیش انت کہ درستیں جہدانی تہ ء اے وتی کوہنیں درشانی تب ء صورتاں (مضمون ء ہیبتاں) برجاہ ہرچ وڑ ء بدارایت۔ اگاں ہے وڑ نہ بوت گڈاے گوں ادب ء بے سنگینی ء بیت انت۔

دگہ چندے ٹولیانی کر ء اگپ چوش انت کہ اناں ء دمپسات یکیں داب ء درشان ء تہ ء بلوچی لبرانک ء دارگ ء ایشی ء ہے کوہنیں روایتی وڑ ء پیم ء راہ ء رہبنداں (ٹیکنکاں) رٹگ ہچ وڑ ء لبرانکی سنگینی ء نہ انت بلکیں گوں لبرانک ء یک زوراکی یے۔ کمال انت اے کجالبرانک ء دیمروی دیگ انت “..... اے ٹولی ء خیال ہمیش انت کہ مارا اہیا اہیا ء (ہنگامی صورت ء) لبرانک ء معنا ء ایشی ء تہراں وتی وتی قد ء کساس ء (انفرادی رنگ ء) دمان دمان ء مٹ ء بدلینگ ء ہچ مہتل بیگی نہ انت۔ مارا اے چیز ء پرواہ دارگی نہ انت کہ مردم چے گوشنت ء مروچیگیں ادبی سنگینی ء ہمیش انت چندے ٹولیانی اے دل ء انت کہ مانزانیں کہ ادبی سنگینی ء ادبی بے سنگینی کجام کجام انت مارا بس وتی دل سبک کنگی انت۔ مرچی اے ادب گوشگ بنت یا کہ ادب گوشگ نہ بنت مارا پرواہ نیست انت۔

بلوچی لبرانک ء درگت ء ہے درستیں گپ ء حبر ء حب ء واہگانی تہ ء ہما چیز منے درستانی گور ء یک انت۔ من سر پدباں ء آچیز بلوچی لبرانک ء بارہ ء منے انتہا پرستانہ رویہ انت ء گوں منے ادب ء ایشی ء کاردارگ ء (برتاو ء) وڑ ء پیم (نوعیت) ادبی سک باز باز کم ء گیشتر بے منطق ء زند ء ایندگہ تک ء پہناتانی ہمروچیگیں چست ء ایرانی اضدادی ء عصبستی انت پیشکہ من ہے سر پدباں کہ ادبی میچورٹی نہ بیگ ء تاوان ء اے معنا ء کارانی تہ

ء ادب بندو کی ہم بے سنگینی یے اصل ء ما چو ایند گہ چیزانی بیما چہ ادب ء ہم جلدی جلدی
 آسرحالاں (زلٹاں) لوٹگ ء واہگ ء کنیں۔ اصل ء اے پیم گو ما پمیشکہ بیت انت کہ ما
 وتی ہمر وچگیس گر ء دارانی تہ ء گوں بازیں انچیں چیزانی دیم پہ دیم بیگ ء انت کہ اود ء مارا
 اوشنگی پاداں بارہ ء شر ء بد ء زیتاں معلوم بیت انت ء دومی اے اشتاپ کاری ء سبب
 مروچگیس زمانگ ء گشادگامی ء ہزار رنگیں منے دزگی انت کہ ہچ ما یک کار ء گپے ء اجامی
 نیستیں کہ دگہ کار ء جیڑ ہے منے سرا کپ ایت انت۔ پمیشکہ مارا اہیا اہیا انت۔ یکے
 منے لزانک ء عمر ء (نوکیں بلوچی لزانک) کسانى ء گم (احساس) انت بازیں منے
 لزانکی تک ء تہرانی کار نہ بینگ ء ڈکال ء حیرانی انت۔ منے وتی جند ء ہمراہ داری
 (Participation) ء وتی بہر (Contribution) ء ہوارگیجی ء مارشت انت۔
 اے ہوارگیجی منے تہنازانگ بینگ ء (مشہور بینگ ء) رنگ ہم بیت کنت انت، پمیشکہ
 نی انچوسر دردیانی ہمراہی ء ظاہر انت کہ ننونو ء کارشر نہ بنت انت۔ پمیشکہ لزانک وڑیں
 یک دیراں بر ء شمر دیوکیں چیزے ء گور ء منے لوٹ ء واہگ بلے اہیا اہیا ہی (ہنگامی)
 انت۔ من ہے سر پدباں کہ بندر ء ہے چندے لیکہانی مشتگیں سبب انت کہ آہانی ہے ذمہ
 واری ء سکیں دیگ بینگ کہ ما ہے سر پدبیتگیں کہ لزانک ء گوں بندو کی ہمیش انت کہ ما
 لزانکی لوٹ ء متاہانی پورا بیگ ء نہ بیگ ء بدل ء بس وتی وتی گیشتر چا گردی ذمہ واریاں
 (سماجی وظائف) پورا بکنیں۔ پمیشکہ ما گندیں کہ ہر کس جہہ جنت ء پادکنیت کہ ء پہ لزانک
 ء وتی ذمہ واری یانی بلکیں چہ دو میگاں شر تر ذمہ دار تر بیگ ء تبلیغ ء کنگ ء لگ ایت۔

نوک نوکیں لزانکی ٹولیاںی رنگ ء نوک نوکیں مجلس ء دیوانانی رنگ ء اے درس
 ہے ذمہ واری ء پورا کنگ ء پیش دارگ انت۔ اگاں اے ہے ذمہ واریانی پیش دارو کائی
 مسیتناں گڈ اما ہے یکیں مول ء مراد ء آہم بینگ ء بازار ء ہندی قد ء کساس ء (مقامی سطح)

وتی وتی ذمہ داریاں بدل ۽ چہ ساری کپتگیں بازیں ذمہ واریاں وتارا گوں کتنگ ات ۽ ہے لبز انکی ذمہ واریاں دیمتر ابرگ ۽ ذمہ واری پورا کتنگ ات، بلے ماگندیں کہ اناں دگہ بلے یار ۽ مددگاریں ذمہ واریاں پورا کتنگ ۽ ماوتی زمہ واری سر پد ہیں، بلکیں ماراوتی دلانی ذمہ واری دیماتر ۽ دوست ترانت ۽ وہدیکہ اگاں یک جاورے ۽ سبب ۽ ما دزگت بتیں یا کہ دنیا ئی چست ۽ ایراں ماہم ہے وتی جند ۽ دل ۽ ذمہ واری پورا کت نکت دیمتر ۽ برت نکنت گڈا مئے ذمہ واری ہم ساریگینانی وڑ ۽ انچو پہ یک ذمہ داری ۽ نکک بخت بلے ساہے مہ سدا یت۔

اے حجال ۽ بندری سبب ہمیش انت کہ اصل ۽ مئے دل ۽ حیالانی توک ۽ وتی وتی وڑیں یک حسا بلے ۽ ادب پہمی ۽ پدا ہے ادب پہمی ۽ وتی وتی وڑیں لبز انکی سنگینی ۽ زمہ واری یے ہمیشکہ یکے ۽ ادب سنگینی دومی ۽ پگر ۽ حیالاں بلے سنگینی ۽ سکی یے اے جاوراں گڈا زانگ ندتیں کہ اصل ۽ حقیقتیں یے ادب سنگینی ۽ ہے وڑا اصل ۽ حقیقتیں ادب سکی (ادبی غیر سنجیدگی) آخر کجام کجام انت۔

پہمیشکہ منی جند، لبز انک ۽ گوں بند وکیں چنا ہیں ہم کارے ۽ انچو یک دمان ۽ یک شل ۽ ادبی سنگینی ۽ بلے سنگینی گشت کت نکنت این۔ من ہے سر پد باں کہ ادب ۽ ہمک زمانگ ۽ سنگینی ۽ بلے سنگینی اول و ہما زمانگ ۽ لبز انک ۽ روح ۽ بن پہمی (تصور) ۽ تہ ۽ معنا کنگ ۽ گوشگ بہ بیت ۽ ہے وڑ ہمک ٹولی ۽ ہمک مردم ۽ گشتگیں ادب سنگینی ۽ ادب بلے سنگینی ہمیشانی ادب بودی (ادبی میچورٹی) ۽ حد ۽ بند قد ۽ کساں مول ۽ مراد ۽ کار ۽ بستار (ترجیحات) ۽ حساب ۽ کتابانی سرا معنا کنگ بہ بیت ۽ درگیجگ بہ بیت کہ ادب ۽ گوں بند وکیں ہے دو ہیں چیمز چہ وتی بن ۽ راہاں۔ چہ کجام رنگیں روایتیاں پیدا ک انت۔ اگاں ناں ایشی ۽ بدل ۽ اے سنگینی ۽ راجہ وتی زمانگ ۽ لبز انکی روح ۽ بن پہمی ۽ (ادبی روح ۽ تصور ۽)

چہ معنائ گیش ء گیوار کنگ بہ بیت گڈا اے بگندے کہ سنگینی ء لوٹ ء گزراں پورا کت
 بکنتیں، بلے وتی دور ء لبرانکی سنگینی ء معنائ تہ ء چہ در کئیت انت۔ اے واست ء کہ لبرانکی
 سنگینی یا کہ یہ لبرانک سنگین ء گران بنیگ ء معناس لبرانک ء راد بیروی دیگ انت دگہ ہج
 ہم نہ انت ء لبرانک ء بیروی دیگ ء لبرانکارانی درشانی آزادی سک بازالمی انت ء اے
 آزادی ء رالبرانک ء روح ء جندوت وتی لبرانکار شاعر ء زبازانت ء گوں لبرانک ء
 بندوکیں ایندگہ تک ء تہراں وتی درشان ء کنوکیں مردماں لبرانک وت دنت انت ء
 لبرانک ء وتی جند ء دا تگیں سنگینی بگندے کہ زند ء چا گرد ء ایندگہ تک ء پہناتانی چہ سنگینیاں
 گستا ء جدا ہم بیت کنت انت۔ پمیشکہ منی گوشگ ء مول ء مرادیکے ایش انت ہم کہ لبرانکی
 سنگینی ء درگت ء ایشی ء سر ء نگد ہم وتی دور ء عہد ء لبرانکی روح ء معنائ مفہوم ء تہ ء حد ء بنداں
 کنگ بہ بیت انت۔ داں کہ اے لبرانکی سنگینی وتی معناداری ء جوانی ء (میعار ء کواٹلی ء)
 ہم دور مدنت، پرچیکہ لبرانکی سنگینی لبرانک ء جند ء وڑ ء نرم لہم ء لپوک ء تاب وروکیں لبرانکی
 کیلو ء قدر پمیشکہ ایشی ء تہ ء اے سپت مان بیت انت کہ وتی دور ء لبرانکی لوٹانی ہمرائی ء
 مٹ ء بدل ہم بیت کنت انت۔ اے درستیں بدلایاں ہمیشی ء دور ء لبرانک ء جندوت
 کاریت انت۔ پمیشکہ لبرانک ء ظاہری کارانی تہ ء (علمی ء تجرباتی سطح ء) اے وتی راہ ء
 رہند ء تہانی کشکاں وت گیشین ایت (تعیین کنت انت)۔

سنگینی ء بارہ ء اے درگت ء، ہچوگپ من وتی جند ء ادب پہمی ء حساب ء یک
 یک کت (تجزیہ کت) ء گشت اے درس لبرانک ء سربری کاراں گوں بندوکیں جیڑھ
 ات انت ء چونابا ہم سنگینی توری زندمان ء ہرچ تک ء پہناتان بہ بیت انت۔ اے گیشتر
 یک ظاہری کردے (خارجی عملے یا کہ معروضی دا بے) بلے چوشکہ لبرانک ء گوں
 بندوکیں دومی ظاہریں کار لبرانک ء ساساچی (تخلیقی) بہر انت کہ اے کار بیت انت

باطنی رنگ (موضوعی شکل) ء لبزانک ء ہے سسا ساچی کار لبزانکاں دیروی دیگ ء آکسیجن ء جاگہ ء کار ء کنت انت ہمیشکہ اد ء ہم چارگی کپ ایت کہ لبزانک ء اے بہر ء تھا ہے سنگینی چے کار دنت ء لبزانک ء دیروی ء چون کمک کت کنت انت۔ انچو کہ من ساری ء گشتگا اتاں کہ لبزانک ء گوں بندوکیں سنگینی یک ظاہری تب ء دا بے (خارجی سرگرمی یے) اے تب ء داب ء درشان یک یک ء ہمک سسا ساچکار ء گوں کتہ کاریاں (تجربتاں) بندوک بیت کنت انت ء اے تب ء داب ء ہمک سسا ساچکار وتی وتی جند ء حساب ء ایشی ء چم ء وت گندایت ہم (ایشی ء مشاہدہ کنت انت) سسا ساچی ء ساعتاں۔ اے سنگینی، چو ظاہریں عقل ء ہوشی رنگ ء گوں سسا ساچکار ء دیم پہ دیم نہ بیت انت بلکیں اے کرد ء ساچک ء تہ ء اے بے سماہی (لاشعوری) رنگ ء سسا ساچکار ء ہمراہ بیت انت۔ بلے ایشی ء ہمراہ داری سسا ساچی ء ساعتاں پہ امیت ء پکاہی (گارینٹی) ہم نہ انت کہ نوں۔ یک بے درور ء بے مٹیں سسا ساچے (تخلیقے) ساچک بوہگی انت بلکیں ایشی ء بدل ء اے اندری کرد (سنگینی) سسا ساچکار ء ساچستی (تخلیقی) تب ء تہ ء بازیں ایندگہ بندوکیں بہراں (فیٹراں) آگاہ تر کنت انت ء آہاں بست ء پرمانیت چوشکہ سسا ساچکار ء ساچستی ء ساعتانی ء تہ ء دیم ء اتلگیں جیڑہانی سگ ء اوپار ء مہکم تر کنت انت۔ سسا ساچکار ء پہ وتی ساچشت ء درشان ء بیان ء ایندگہ دگہ بازیں زانش ء علمانی در برگ ء بے تہمبیل نکتناہین ایت۔ سسا ساچکار ء وتی ساچستی نکاں ء بازیں بہر ء رنداں پداچارگ ء تپاسک (ریویو) کنگ ء اہمیت ء دنت انت۔ آئی ء گوں لبزانک ء دل پھکیں بندوکی ء (Commitment) مہکم تر کنت انت۔ لبزانک ء وڈ وڈیں تہرانی ہورت ء بارگی ء نازر کیاں یا کہ راہ ء رہندانی پہمگ ء سنج ء حب ء گیش تر کنت انت۔

بلے اے درستیں کار یک سسا سا چکارے ۽ کراہائی ۽ سا چستی ساعتیں یک تے ۽ رنگ ۽
 وتی وتی بہرانی ذمہ واریاں ہوری ۽ ساچی (تخلیقی عمل) ۽ اندر ۽ کناں کن اُنت، پمیشکہ گوں
 اے رنگیں سسا سا چکارے اے امیت ۽ کیاس گیشتر بندوک کنگ بیت کنت اُنت کہ
 بگندے اے جو انیں ساچشت بہ سازیت پرچیکہ گوں لبز انک ۽ سنگینی ۽ بندو کی ۽ سبب ۽۔
 اے لبز انک ۽ درستیں الی ایں رہ بند ۽ نازر کیان ہماہانی زور ۽ کیاس ۽ (Capacity) ۽
 حساب ۽ سگ ایت اُنت ۽ ہماہانی تب ۽ رہ بندانی حساب ۽ کار مرزہم کنت اش۔

انچو کہ ظاہر اُنت کہ اے سید ہاشمی ۽ گوں لبز انک ۽ سنگینی اُنت کہ آوتی وانگی
 ”بلوچی سیاہگ ۽ راست نیسگ“ ۽ گار بوہگ ۽ جاور حالاں رند، دومی رندا پدا چہ سرا نبشتہ
 کنگ ۽ گوں مہراں امباز کنت اُنت۔

ہے وڑ ۽ اے ٹالسٹانی ۽ گوں لبز انک ۽ سنگینی ۽ میل بوتگ کہ آئی ۽ وتی گدار
 ”War and Peace“ آہم یک اذیت دیوکیں بندی جاہے ۽ (جیل ۽ تہ ۽) صداں
 رندا لک اتگ ۽ لک اتگ نی سرجم کنگ۔

ہے وڑ ۽ اے ہم منے نامداریں شاعر واجہ عطا شاد ۽ گوں ادب ۽ سنگینی ۽ تب بیتگ کہ وتی
 شعراناں وتی جیب ۽ کنگ ۽ دہ ۽ پانزدہ رند ۽ ونگ، جیڑ اتگ ۽ چارتگ ۽ مٹ کنگ ۽
 تراش اتگ ۽ چو مجسمہ ساز ۽۔ نوں گڈ سری رنگ ۽ داب (حسن ۽ جلوہ) بکشاتگ کہ مروچی
 بلوچی نوکیں لبز انک ۽ براہ ۽ چہگیر ۽ میراث اُنت۔

سسا سا چکاری ۽ تہ ۽ سنگینی ۽ بندری بندو کیں بن اصل ۽ ادب پھمی ۽ جند ۽ گوں
 بندوک اُنت داں کہ سنگینی گوں ادب پھمی بندوک مہ بیت اُنت پہ ساچشت ۽ وتی جلوہاں
 شات ۽ ندر یگ کنت ایں۔

پرچیکہ ماگندیں کہ بازیں انچیں ادیب ء شاعر ء است انت کہ گوں ادب ء
 ظاہری رنگ ء سک باز سنگیں ء گران انت (سنجیدہ انت) وتی سسا ساچی ء ساعتاں
 (تخلیقی عمل ء دوران ء) بلے باز کم گندیں ء اشکین کہ ہمیشانی ہے سنگینی ء ایشانی گور ء چوشیں
 مزنیں ساچشتے پیدا کنا ہینتگ کہ ما آئی ء سراپہر بست بکنیں ء ہمائی راوتی لبز انک ء
 جہگیر بگوشیں (نمائندہ) چہ ادے ہے پدربیت انت کہ ادب پہمی ء ابید حشکیں سنگینی ہم ہیچ ء
 درد ء نوارت انت بلے دومی نیمگ ء ماچندے چندے انچیں کس ہم گندیں کہ سنگینی ء دنیاٹی
 یا کہ روایتی معناء حساب ء ماراچو سنگین گندگ ء میا انت۔ بلے آہانی گور ء انچیں ساچشت
 درکیت انت کہ مارا پہ ہا ہاں ناز ء پہر انت۔

ظاہر انت کہ ایشانی سنگینی دنیاٹی سنگینی ء وڑ ء نہ بیگ ء ابید ہم چوشکہ وتی وتی
 عہد ء زمانگ ء ادب پہمی ء روح ء گوں بندو کی سنگینی یے ہمیشکہ ساچشتی بہر ء اے گیشتر
 توان دار تر انت۔

وہدیکہ دومی نیمگ ء گوں لبز انک ء پہم ء معناء سنگینی ندرگ یا کہ لبز انک ء
 درگت ء سبکی (غیر سنجیدگی)، اول وچ وڑ ء یک ادبی میلے نہ انت۔ پرچیکہ ادب ء معناء تہ
 ء ساچشت ء جندوت یک زبان ء بیان ء جلوہ داریں رنگ انت یا کہ درشان ء جلوہ داریں
 چہریں (اظہار جمالیاتی استعار انت) ء گوں ساچشت ء لبز انک ء معناء تہ ء سنگینی ندرگ
 ہے جمالیاتی استعارہ ء حسن ء جلوہ ء را بے وزن کنگ انت۔ لبز انک ء اے جمالیاتی
 درشانی استعارہ (تخلیق) برجم ء سرجم انت (قائم و دائم انت) گوں زندمانی ء ایندگہ بود ء
 زانشتاں (علمی معروضات) ہمیشکہ تچک ء صاف ظاہر انت کہ گوں لبز انک ء حد ء بند ء
 معناء مفہوم ء راہ ء گوں ساچشتکار ء (تخلیقیت ء) سنگینی ندرگ من سر پد ہاں کہ بندر ء

گوں علم ۽ زانش ۽ سنگینی ۽ میل ۽ تب ۽ ندرگ انت۔ اے سنگینی ۽ ندرگ لبرانکے ۽ تہ ۽
 بگندے کہ ساچشتی تک ۽ (تخلیقی سطح ۽) نکانانی مباراں جوہان بکنت این (مقداری
 حساب ۽ باز بکنت این) بلے بے مٹ ۽ بے بدلی ۽ حساب ۽ (معیار ۽ کوالٹی ۽ حساب ۽)
 اے سنگینی لبرانک ۽ راچو بدیں آپے ۽ رنگ، شنزک بنگ ۽ پرما نیت پرچیکہ دنیا ۽
 لبرانک ۽ زند ۽ ایندگہ تک ۽ پڑانی تہ ۽ چیزانی جوانیانی فیصلہ باز ۽ مچی (مقداری) ۽
 حساب نہ بیت انت بلکہ ایندگہ بازیں چیزانی وڑ ۽ رہنداں ادب ۽ تہ ۽ ساچشتانی جوانیانی
 فیصلہ ہم لبرانکی معنائ ۽ مفہوم ۽ معیار ۽ کوالٹی ۽ حساب ۽ بیت انت۔

بلوچی Poetics ء جیڑھ

جنگ ء مڑ، ہما چیز اُنت کہ گران ء سگلینیں مردم، ہر چنت کن اُنت وتارا ایشانی تہ ء
 دور ندینت، ء جنگ ء مڑانی حالاں چہ ہما بگر کہ جنگاں کپتگ اُنت۔ بلے بیا کہ شاعر ء
 ادیبانی جنگانی چارگ بچا تماشہ اُنت نہ لٹے گوں۔ نہ تپنگے بڈ ء نہ بمب ء ٹوپے۔ انجین
 صفا ہیں جنگ اُنت کہ سوگاتیں مورے اوں لگت نہ بیت۔ اگاں کسے گندے کہ ادیب ء
 شاعرے مہ بیت۔ ء ہمے شاعر ء ادیبان، جنگ ء بگندایت۔ منی خیال ء کندگ ء تس ایت ء
 بودکنت ء وتی جند ء کش ایت کہ اے وگنوک اُنت مئے جند ء پاگل مکن اُنت۔ اگاں ہمے
 مردم جست بکنت کہ ”شریں اے چی ء سراجنگ ء اُنت“ معلوم بیت کہ مبارک قاضی
 ء شعر ء سر ء جنگ ء اُنت، اے زاناں چی گش اُنت کہ ہمے شعر منیگ اُنت؟ ”اناں
 منگ ء دوہیں منگ ء اُنت کہ شعر، قاضی صاحب ء جند ء وتی شعر اُنت“
 ”گڈا، نی چی ء جنگ ء اُنت؟“ یکے گوشگ ء اُنت کہ شعر و ش اُنت دومی
 گوشگ ء اُنت کہ حاک و ش نہ اُنت“ گڈا قاضی چی گش ایت؟ ”قاضی و، ادے
 جند ء نہ اُنت“ اے ہمے گپ ء سراجاک ء جنگ ء اُنت؟
 ”آہو“ لا حَوْلُ وَلَا قُوَّةَ“
 ”ماہزاراں سودا، ہزاراں بجنس، ہزاراں فیصلہ کتگ، کس ء چو جنگ نہ کتگ“
 ”شریں تو مناں بگش کہ ایشانی فیصلہ ء کئے کنت؟“
 ”بس دمانے ء رند، اے وتی جنگ ء وت دار اُنت ء پدا گانا بجانا گپ قصہ بس پدا
 بلاس“

ہاں، تو کہ فیصلہء گشت، گڈا ایشانی فیصلہء یکے بروبریء کنت۔ ء ہمائیء نام انت
 "Poetics" اردو کن انتے "شعریات" ء ایشیء بدلء کہ من بگشاں "Poetics"
 چئی۔

Poetics ء زانگ ء راہ ء راہ بند، ہماہاں کہ گیشیننگ انت۔ تووت بچار کہ آچی گش
 انت۔

What is poets ? by stein Haugom Olsen

The conception of poetics as an objective and systematic or indeed even a {{ scientific}} study of literature has gained wide currnec among theorist and erities since the last war. Primarily this has been due to the influence of the sematic poetics which formulated upon the new critisim but most recently the sturcturlist poetics and france has developed simillar ideas.strucurlisim and semamntic poetic and indeed draw their ideas from very diffrent source but they shair a common assumption wich may be called the axiom of objectivety.This assumption can formulated roughly as follows"the litterary work is a piece of discourese" a text" possessing certain

characteristics which make it what it is as "a literary work". As a piece of discourse it is accessible to all the speakers of the language" its qualities can be observed and classified by interested observers and if, in a particular case, there is dispute about what these qualities it can be settled by reference to the text itself. Thus a systematic (the structuralist say "scientific") study of literary works is possible which will ultimately lead to a full understanding of the qualities which make a text into a literary work. The text accorded an object like status in the semantic theory it is labelled "artifact". In scientific (structuralist) poetes texts are "phenomena" to be studied scientifically. The axiom of objectivity manifests itself differently in the two different theories. The point of departure for these scientific poets is that all discourse is structured. This structure goes beyond the rule governed combination of word of the sentence. Larger piece of discourse can also be seen to be structured in particular the sequence of

sentence or texts which we recognize as literary works have characteristic structural properties. These properties are analogous to the structure properties of sentence and constitute a higher order language with its own units and grammar. Poetics identifies the units of this language and describes the rules of combination. It became this way a " linguistics " of this higher order language .

For example describing the structure of plot it is possible to use categories analogous to those of noun , adjective and verb used in linguistic description . .

مئے کرے ء باز برابر دہم کپ انت کہ ”Poetics“ ء معناء گوشگ ء جا گہہ ء
 ”Poetics“ ء معناء گش انت ”Poetic“ ء معنادگرے ء ”Poetic“ ء معناء
 پہک ء دگرے ”Poetic“ ہا چیز انت کہ بس شعرانی شعر کنا ہینوکیں ، ظاہری اوزار ء
 چیزانی سر ازوردنت انت و ہدیکہ الیش ء بدل ء ”Poetics“ ہا چیز انت کہ شعر ء ابید
 ادب اندگہ چیز ء ادب ء ایندگہ چیز ء تہرانی بارہ ء ہم کپ کنت انت ۔ ابید چہ ادب ء زندہ
 اندگہ بازین پہنات ء چیزانی سر ء کپ کنت انت ۔ چوشکہ بلوچی زبان ء شعریات بلوچی
 آزمانک ء Poetics یا شعریات ، بلوچ سماج ء بلوچی دود ء ربیت ء شعریات ، بلوچ

شعریات، بلوچ مردم گیری (اخلاقیات) ء شعریات، بلوچی نگد (تنقید) ء شعریات۔ اے انگت مسٹر کنگ ہم بیت کنت این چوشکہ ، مرچگیں انسانی عہد ء شعریات، یا کہ ما لعد الطبیات ء شعریات۔

مئے ردورگ ء کار ء اصل ء اردو ء کتگیں معنا مارا بے خیال کناہین ایت ، کہ اردو والا آں۔
 ”Poetic“ ء راکتگ ”شعری“ ء ”Poetics“ ء کن انت ”شعریات“
 ”Poetics“ ء تہ ء بن اصل ء مرچگیں روچاں یک دوست داروکیں چیزے ء دوست دارگ ء ہما کوہنیں روایت میل ء تب ء چاگردی ہما زمانگ ء لاچاری ء لوٹ یک یک ء گیشینگ ء ہے پدا ہے درستیں تب ء میل (رویہ ء میلاناتاں) سائنسی بنیاداں ظاہریں وڑے ء (معروضی صورت) ء ثابت کنگ ء پیش دارگ ء کار کنگ بیت انت ء مئے بلوچی ادب ء تہ ء درستیں ادبی تہرانی سرا ہے یکیں کار ء نہ بوگ ء چیزاں ہر کس پہوت ء دیم معنا کنت انت۔ نی پمیشکہ ہڑ کڈ ء مرط کانی انت مثال یکے ء گشت ”سید ہاشمی شاعرے“
 ”دومی ء گشت ”اناں اڑے، بلاہیں شاعرے“

”سہمی گشت ”بلا کجا، سکیں بلاہیں شاعرے“
 ما ہے سہینانی گپاں آہوکنیں، بلئے باید انت کہ ہر کس وتی گپاں بہ گیشین ایت اولی بگش ایت کہ ”شاعرے“ ء گوشگ ء چہ آئی ء معناچی انت دومی بگش ایت کہ ”بلاہیں شاعر“ آ کجامی ء گش ایت، ہے وڑ ء سہمی ہم باید انت کہ مارا بگش ایت کہ ”سکیں بلاہیں شاعر“ ء نشانی کجام کجام انت؟
 اد ء ما چندیں جست چہ وتی نیمگ ء کت ہم کنیں۔

مثال کہ، اے مزنیں شاعر ء حشکیں شاعر ء گپاں ساری تو یک برے بگش کہ شے کر ء شعرا گش انت چونیں چیزے؟ ء ہما کہ شعرا ء وڑ ء پر بندگ بیتگ بلئے تو گشتے کہ شعرا ء نہ انت

گڈا ہے چیز جی ہے؟

ہے وڑا شعر، تہ کجام چیز ماں بیت کہ شعر و شاعر، تہ وش انجیوں لے کہ ہمک
ز مانگ، وتی وش، یکیں تام، داشت کنت انت۔

اگاں ہے رگیں دلجیوں پسو مادات کت، ہما چیز اوں نشان دات کت انت،
ایند کہ مردم کہ ادب، شاعری، بندوک انت منے گوں ہے پسواں دلجم بیت انت بس گڈا
داوا ہلاس بزان کہ ماوتی "Poetics"، بنیاداں وتی جواب دات انت۔ بلتے شرط
معروض صورت، پیش دارگ انت۔ اے درگت، بیت کنت کہ منے گور، اے پیمن
جوابے دیگ بہ بیت کہ اے "Poetics"، موویٹکس۔ منے ادب، شاعری، چیز نہ
انت۔ اے درس ڈنی۔ انگریزی ادب، شاعری، چیز انت، مارا وتی ادب، گپ جنگ
لوٹ ایت۔ اے گپ، سرا و سکیں ارزائیں جواب دیگ بیت کنت انت کہ چو و
آز مانگ ہم منے ادب، چیزے نہ انت بلتے مانی وتی ادب، یک تہرے کتگ۔ ناول
ہم منے نہ انت بلے اے ہم ماوتی ادب، یک تہرے کتگ ہے وڑا غزل ہم منے نہ انت
، بلتے اے ہم ماوتی کتگ، ڈرامہ ہم منے نہ انت۔ نوکیں داب، طرزے نظم ہم منے نہ
انت ادبی نگد، نشتہ کتگ، رہند ہم منے نہ انت بلتے نی اے درس بلوچی، بہر، تہر بیتگ
انت۔ اگاں تو گتے کہ اے ڈنی درسان، چہ بلوچی، کشیں، ایشاں نزیریں، گڈا کش اش گڈا
منے کرا، ادب، نام، سرا سر کتیت انت جی؟

ظاہر انت کہ اے انجیوں گپ انت کہ اے وڑا و بیت نہ کنت بلے پدا ہم اگاں
ہے رگیں گپے بہ بیت گڈا من گشاں کہ ہمیشانی تہ چندے گپ راست انت مثال اے کہ
"Poetics" منے نہ انت، واقعی منے نہ انت۔ بلتے ادب، گپ، پہمگ لوٹ ایت کہ
اے گپ کہ "Poetics" واقعی منے نہ انت دگہ گپے، اے گپ کہ منے شاعری، تہ

”Poetics“ مان نہ انت چٹ جتاہیں گے نی گپ چش انت کہ ”Poetics“ اے حساب ء مئے نہ انت کہ ایشی ء کار بندگ ء راہ ء رہند ء قانون ما، رد ء بند ء درجہ بند نکتگ انت۔ ایشی رہنداں معروضی صورت ماندا تگ۔ اے سائنسی رہنداں مانہ نکتگ۔ ایشی ء درگت ء مقالہ ء تھیسس مانبشتہ نہ نکتگ انت۔

ہے اصطلاح ء جند مئے اڑکتگیں ے نہ انت۔ بلئے ہے درگت ء دومی گپ وتی جاگہہ ء راست انت کہ چہ اے اصطلاح ء ساری، دنیا ء ہرچ قوم ء وڑ ء مئے گور ء ہم شعر بندگ ء شعر ء وش تام ء معنادار کنگ ء یک نہ یک تصور ے ضرور استیں۔ اگاں ہے تصور ء جندمہ بیتیں، شعر ء جنداڑ نہ بیتگ ات۔ بزان کہ دومی معناء حساب ء ادبی تہرے ء حساب ء مئے شاعری ء را یک ”Poetics“ ے است انت بس، ما، تہنادر نہ گیتنگ۔

مثلاً، ماوتی کوہنیں شاعری ء کہ چاریں اے واست ء کہ مئے شعری بن پد ہمیش انت مئے کوہنیں شاعری ء تہ سے چیز ء سراسک زور است انت۔ کہ ایشانی تہ ء اولی مستریں زور شعر ء تہ بنگپ انت بزاں کہ موضوع یا کہ مضمون ء سر ء سک باز زور است انت ء مضمون ء حساب ء مردم ء شعر سک باز دوست بیت۔ اے مضمون توری رنج ء غم بیگ انت یا کہ مہر ء دوستی ء وہدیکہ شعر بیت انت مارا سک باز دوست بیت انت۔ انچو کہ عربی شاعری ء شعریات ء رو ء حساب ء مضمون ء سراسک زور است انت ء ہے وڑ ء ہندوستان ء قدیم سنسکرت ء شعریات ء رو ء حساب ء مضمون ء شعر ء ازم ء ازم ء شاعری ء سکیں جوانیں دا بے لیک اتگ اش کہ ہمیشی ء را سنسکرت ء شاعری ء شعریات ء تہ ء ”رس گش“ انت ہے وڑ ء کوہنیں بلوچی شاعری ء تہ ء Diction زبان ء بیان ء وش گپی ء سکیں مزنین بستارے است انت پدا ہے زبان ء بیان یا کہ وش گپی دو بہرانی تہ ء انت یکے شبینی بیان (تشبہیاتی بیان) ء دومی چہری بیان (استعاراتی بیان) ایشانی قول ء نور

محسن ہیگ ء ”ہمراہ ہمراہی“ ء شعر ء تہ ء زیمیل ء گون بیگ سکیں الہی میں بہرے منگ بیت انت۔ بلتے بلوچی ء اے کوہنیں زما نگ ء شعریات ء درگت ء چندے انجیں چیز ء کاراست انت کہ مارا ہما زما نگ ء شعر دوست دارگ ء تب ء بارہ ء بازیں چیزے گشت کن انت، چوشکہ اولی نمبر، ہما زما نگ ء شعر ء تہ ”مضمون ء دوست دارگ“ ء میل ایشی ء بارہ ء عرض ایش انت کہ چوشکہ بلوچ ء کوہنیں عہدی شاعری لچہ (نظم) ء شاعری انت ء نظم ء وچونا ہا بے بنگپ (بغیر مضمون) ء نہ بیت۔ ہمیشکہ ہما زما نگ ء شعر ء تہ ء بنگپ ء (مضمون ء) سر ء زور ء وجہ ء ماہے شعرے تہرے یک لوٹ ء ضرورتے ہم گشت کنیں۔ ء دومی ایشی ء بندو کی گوں مئے دود ء ربیدگ ء روٹگاں سک انت کہ خاص سور ء آروسانی و ہد ء مزین مزین دیوان ء مرا گہاں کہ مردمانی مردم جم بنت ء پدا دیوان بلوچی دیوان بنت ظاہر انت کہ اے دراہیں شپ کشی ء قصہ ء داستا نے روج بکنت دود ء ربیدگ ء اے بہرہم ہے مضمون دوست دارگ ء تب ء روم دیگ ء یک بہرے بلے اے کوہنیں زما نگ ء بگوا زین بیابیا ء بیابلوچی ء نوکیں دور ء بلوچی ء شعرے تہرہ نوک نوک انت۔

لچہ نوک انت غزل نوک انت بلتے انگت ہم ہے گندگ بیت انت کہ نوکیں تہرانی تہ ء انگت، مئے کوہنیں تب نوک نہ انت بز ان کہ اد ء ہم انگت ہما ”مضمون دوست دارگ“ یکیں حساب ء است انت بلے نوکیں زما نگ ء ہے مضمون دوست دارگ ء دگہ یک نوکیں راہ ء درے گپتگ ء نی ایشی ء مجبوری ء لاچاری ایوک ء دراجیں شپاں بانگواہ کنگ نہ انت۔ بلکیں نی اے رہد ربری ء نصیحت انت۔ ء باز برا اے مارا مئے عہدی زما نگ ء یاتاں دیگ ء کار ء کنگ ء انت۔ تبلیغ ء وعظ ء کار ء کنگ ء انت گشتا نک دیگ ء کار ء کنگ ء انت بز ان کہ یک حسابے ء مئے عہد ء ترجمان انت ہمیشکہ مارا دوست بیت انت۔ ء اے شاعری وتی پگر ء سوچ ء حساب ء چہ گوشداروکاں ء ہما ہانی

پگر ان دان کہ ہماہانی پگر کنگ حداں برز تر نہ انت ہمیشکہ ایشی ء دوست دارگ ء قد ہم
عام گوشداروکانی سطح ء انت ہمیشکہ ماگندیں کہ منے شاعری ء تب گوشدارگی ء ہمہمگی
ہمہمینگگی سطح ء یک عوامی سطحے ء الباریں سطحے واہند انت۔ اے درگت ء ہے چندے
ڈال ڈالتریں چیزات انت کہ منے شاعری ء تہ ء ”Poetics ء است بیگ ء گواہی ء
دینت۔ البت ء اے درگت ء پٹ ء پول لوط ایت ء شاعری ء درگت ء بلوچی
”Poetics ردء بند دیگ بیت کنت انت۔

لچھے کہ تئی زبان ء گڑ ایت

بگندے مارا درستاں وتی اسکولانی اے زما نگ یات بہ بیت، کہ چکاسانی
روچاں مارا استاد اں ہے سوج دا تگ کہ ”چکاس ء سوالاں، جوان بہ پھم ات کہ ہمیشانی تہہ ء
وت نیم پسومان انت کہ یا کہ سوال ء جند بندر ء وت نیم پسو ء جواب انت“

ماہر چنت وس کرت ء زور جت بلے انگت اوں ہے گپ نہ پھم ات انت کہ
چون سوال نیم بوت کن انت؟ بلے نوں زانت کنیں کہ ایشی ء سبب ہے بوتگ انت کہ آ
زما نگ ء ما کسان زانت ء کسان عمر بوتگیں ء منے استاد زانتکار، سر پد ء کتہ کار بوتگ انت ء
آہانی زانت ء زانگ چہ ما برز تر بوتگ ء مانوک ہے راہاں گوازن بوتگیں بلے نوں کہ
گو سٹگ ء در برتگ، گڑ انوں سر پدیں کہ تہنا سوالانی تہہ ء نیم پسو چیر نہ انت بلکیں پسوانی
جنداں بندر ء بازیں جیڑ ہانی بارہ ء کتگیں سوالانی گیشینگ انت۔

پہ ایشی ء اندازگ کنگ ء بلوچی ء نمیر انیں شاعر عطا شاد ء گشتن می ء چکاسیں کہ وتی
شعرانی دپتر ”شپ سحر اندیم“ ء تہ ء جنگ ے کہ گش ایت ”لوازنک، دود ء ر بیدگ ء رسم ء
رواج، گشت انت کہ سگے نہ انت کہ نہ پر شیت، برنے نہ انت کہ آپ نہ بیت“ اے گوں
وہد ء گوں زما نگ ء بر انت، پر شنت، تراش ور انت، ساٹنت، ء نمہ دار ء زیبا بنت ء
لوازنک کہ اے چکاس ء در نہ کپنت گار ء بیگواہ بنت۔ ”نوں چہ عطاء چرے پسو ء ماہلکٹ
کرت کنیں کہ واجہ شاد چوں چو نیں سوالانی پسواں دیگا انت، یا کہ آئی ء وہد ء پہ لبرانک
(بلوچی لبرانک) ء چے رنگیں پسو بوتگ انت۔ الم انت کہ اے درگت ء ہے رنگیں گپ
بوتگ انت کہ لبرانک ہے رنگ ء کہ چہ کوہن ء رواج ء آہاں انت، باید انت کہ انگت ء

دیمترؑ اوں انچوش بہ مانیت، بلے چہ عطاءؑ پسوان ہے اندازگ، جنگ بیت کہ آے رنگیں
سوال ء جیڑہان اوشتوکیں سے نہ انت ء دومی اے اوں زانگ بیت کہ عطاءؑ نزہ لبرزانک
تلگ ء لک اوں نہ انت بلکیں شاہگان ء جہل انت ء زمانگ ء وڑ وڑیں جاورانی مٹ ء
بدل ء اوں زور ء داریت۔ بلے نوں جست الیش انت کہ چہ عطاءؑ یا کہ لبرزانک ء درگت ء
ہرچنائیں اوں جیڑہے ء کہ پسوئے اگن دیگ ء بہ بیت گزازاناں چہ ہے رنگیں جوہاں
لبرزانکی جیڑہ گیش انت یا کہ چہ عطاءؑ ایندگرانی پسواں بلوچی ء جیڑہ گیشیننگ انت؟
جواب ہمیش کہ ”اناں“ پرچیکہ مرچی اوں پہ مئے لبرزانک ء بازیں جخال ء جیڑہ ء است
انت ء دیمترؑ اوں دگہ باز بوت کنت گدازانگ اوں ہمیش بیت کہ لبرزانک جیڑہ ء جخال ء
چکاسانی چہراں وراں بیت ء درپشاں بیت۔ بلے یک چیزے ء بابت ء اندازگ گوں
جوانی ء جنگ بوت کنت کہ اول وڑ وڑیں جیڑہانی پاد آہگ ء چست بوہگ ء گستا ء جتاہیں
جاورحال بنت ء دومی ہے جیڑہانی راست پہمگ ء گوشگ ء انگت دگہ نمونگ ء جتا رنگیں
جاورحال بنت، اے پیم ء کہ جیڑہے پاد آہگ ء انچوزور نہ جنت ء بوت کنت کہ گوں آزاد
رنگ ء پاد بنیت، بلے منی اندازہ انت کہ مستریں جخال جیڑہ ء راست کنگ ء گیشیننگ ء
کار انت کہ کسے وتی گور ء پیداک بوتگیں جیڑہ ء رانوں چونی ء دیم ء بیارایت کہ لس
مہلوک ء اوں ہے سماہ کپیت کہ اے مئے اوں جیڑہ انت بقول ء مرزا غالب۔

دیکھنا تقریر کہ لذت کہ جو اس نے کہا ۱ میں نے یہ جانا کہ گویا یہ بھی میرے دل میں ہے
چہ ایشاں پد دگہ گپے اے اوں بوت کنت کہ جیڑہانی گیشیننگ ء راہ بند گیشتر دو
انت کہ چہ ایشاں اولی رواج کپتگیں راہ ء راہ بندانی رنگ ء وڑ ء (روایتی رنگ) ء دومی چہ
رواج کپتگیں راہ بنداں گستاں ء جتانوک تریں وڑ ء رنگ (جدید یا کہ سائنسی رنگ) اے
ہر دوہیں راہ ء راہ بند پہ وتی وتی جاہاں فاندگ مند ء نپ دار انت کہ اولی وڑ ء تہا کسے ء

پور ہیں راجی زندہ دپترہء جیڑہانی گیشینگ ء رہبند ء تب (رویہ) ء سنگینیں طرز ء وڑ است بنت کہ ہے راج ء پشت پہ پشت وتی کوپگاں گوں انت ء ہمیشانی ردء آشاں پہم انت ء ہیل گر انت۔ ء دومی رہبند ء سوب مندی ایش زانگ بیت کہ ماں ایشی ء ما کوہنیں راہبند ء طرز ء وڑ ء پہمگ ء سر جمیں رنگاں یک یک ء دیست کنیں ء وتی نوکی ء ردء ایشاں بدل ء بود ناک تراوں کت کنیں۔

انوگیں روچاں اوں بلوچی لبز انک ء راہ ء انچیں گپے است انت کہ ہمیشی ء بابت ء ماجہد ء زانگ ء کوشست ء کنیں کہ باریں راستیں رنگ ء اے مئے جیڑہ بوت کنت اگس ناں انگت جیڑہی ء دروشم ء پہتہ نہ انت۔ چنای ء و اے گپ بلوچی شعری تہر ء ردء ”ردانکی لچہہ“ ء گپ انت بلے ایشی ء رامن انوں پہ زانت جیڑہ ء نام ء بندگ ء نیاں کہ من بچاراں، کہ پکا اے بلوچی ء جیڑہ بوت کنت یا کہ لبز انکی اڑ ء مانگیشانی ردء چیزے ء را کہ جیڑہ گوشگ بیت، تے اے ”ردانکی لچہہ“ اوں ہے رنگ ء مئے جیڑہ ء نام دیگ بوت کنت، بلے باید انت کہ لبز انکی جیڑہ، لبز انکی جیڑہانی معنار دء ردء لبز انکی حد ء مرزانی میان ء چارگ بہ بیت۔

چوشکہ ”ردانکی لچہہ“ من بلوچی ء پہک نوک ء درآمد انت، بلے چہ ایشی ء پیش کہ ہمیشی ء بابت ء حبر بنگیج بہ بیت دمانے ء ماوتی لبز انک ء تہا نوک ء درآمدیں تہرانی اوں حال ء بگریں کہ بندات ء جیڑہ بوتگ ء نوں جیڑہانی گیشنگ ء راہ ء راہبند انت۔ چوشکہ گپ ء بنگپ بلوچی شعری تہرانیک انت ہمیشہ ہمیشی ء راچکاس ء نگد کنیں اے درگت ء مئے چماں نوکتریں چیز ”غزل“ انت کہ ما درس تپاک کنگائیں کہ اے بن اصل ء بلوچی شعری تہرے نہ بوتگ، دری ے بوتگ ء غزل ء کوہن دپترانی ردء انگت اوں بلوچی تہرے نہ انت ء کلگ ء کوچگان نندوک ء پہلوان ء اگاز یانی دراجیں بلوچی شعراں

گوشداروک کہ وتارا گوں بلوچی دود ء ریتاں بندوک سر پد بیوک زان انت - روج ء مروچی اوں غزل ء بلوچی تھرے نہ من انت بلکیں سبک ء بازاری گانا ہے سر پد بنت ء گوشے ندرنت ء لس مہلوک کہ ایشی ء راغزل سر پد بنت ء جی ء جان کن انت تہ آیشی ء پشدر ء قصہ ء زانتکار نہ انت بلے دراج ء مزینں بلوچی شعراں بہہ چہ بلوچی شاعری ء درکن انت کوہنیں شعرانی گوشدارگ ء آہانی زمانگ ء آہانی گوست ء پشدر پہک بلوچی دودمان ء بلوچی زندمان انت بلے غزل ء زانگ ء مارگ ء گوشدارگ ء پداوں اشانی مارشتاں، سلہ ء بلے پلکاریں پشدرے نیست۔ بلے اے انگت اوں راستی ء کہ غزل ء ماں بلوچی ء شعری زمیناں وتی روتگ مہراں جتگ انت۔ یک در آمدیں تھرے ء یک کسانیں و ہدے ء چے پیم چوں جاگہہ کتگ کہ مرچی مئے ارزاں تریں شعری درشان ء جاگہہ ے گپتگ ء ماراچہ مئے کوہنیں شعری درشاناں باز دورے کش اتگ۔

منی اندازگ ء خیال انت کہ ایشی ء وتارا یک انجیں زمانگ ء و ہدی جیڑہے ء رنگ ء آورتگ ء ہمک بلوچی شاعر ء لہز انکاراناں جیڑگ ء پر ماتگ کہ اے زمانگ ء جند ء اوں بلوچی لہز انک ء جندوت جیڑہ ء جیڑگی گاماں بوتگ ء پمیشکہ اے اوں ہے جیڑگ ء ہوار گپتگ ء سبز اتگ۔

من بلوچی لہز انک ء نوکیں زمانگ ء گپاہاں (پاکستان ء ہندوستان ء بہر ء بانگ ء پدے) اے زمانگ ء اگس بچارے یا کہ ایشی ء چہ انگت کے پشت ترے (یوسف عزیز مگسی ء) زمانگ ء بچارے تہ راجکاری (سیاست) زانت ء زانگ ء لہز انک ء ازم ء ریدگ ء درگت ء یک آگاہیں ڈاہ ء شورے اشکنگ ء گندگ بیت کہ ہمک پڑے گوں نوک نوکیں رنگ ء دروشماں پدربوان ء ظاہر انت بلوچی شاعری ء ردے نوکیں تجربت ساز ء زریمل ء ردے نوکیں کار ء چکاس بلوچی تاک ء ماہتا کانی شنگ کاری لہز انکی گل ء اکیڈمیانی

بنیدجی بلوچی زبان ء آئی ء لکوڈ ء رہندانی گیشگیوار چہ ریڈیو ء بلوچی زبان ء مراگشانی کہ
 شنگ کاری بلوچی زبان ء ایندگہ لبرزانکائی رجانکاری بلوچی نگد ء ردوم زورگ پمیشکہ من
 گشاں کہ ماں بلوچی ء غزل ء ہوار کپک ء زمانگ ء جندوت پہ بلوچی لبرزانک ء یک
 تجربتکاری ء دور ء زمانگ ء میل ء وہد انت ء پداغزل ء اے جیڑھ تہنا یک ٹک ء ہندے ء
 اوں جیڑھ نہ بوتگ بلکیں کلین ہند ء بلوچ شاعر ء ادیبانی نز ء ایشی ء زانگ مارگ ء جیڑگ
 ء سنج ء قد اوں یک بوتگ ء غزل ء را پہ اے تجربتاں گوزگ ء مارشت لس مہلوک ء فکری قد
 ء (عامیانہ سطح) ء چہ باز برززانکاری ء لبرزانکی (علمی و ادبی) حساب ء جیڑگ بوتگ تہ
 پمیشکہ پہ ایشی ء رواج گرگ ء سکین مزینں پلہ مرزی ے دیما ایر بوتگ ء منگ ء رواج
 دیگ بوتگ ۔ ہے وڑ ء دری آزمانک ء جیڑھی جاو رانت کسمانک ء گدار ء جیڑھ انت
 یا کہ آزات لچہ ء جیڑھ انت کہ مروچی ماش وتی رنگ ء رگ ء جہداں کناں ء وتی اش
 کناںیں ۔ تہ معنا ایش بوت کہ منے اگ لبرزانک ء اے دری تہرانی رواج زورگ ء دور
 (روایت) چارگ بہ بیت ماد لجم نیں کہ نوکیں بلوچی لبرزانک ء اے گوں سنگینی ء است
 انت البت اے گیانی ہمرائی ء اے راستی اوں است انت کہ اے درگت ء ہمک دری
 تہرے ء وتارا یک نہ یک رنگیں انجیں پشپد ء پشته اوں بوتگ کہ ہمیشی ء سبب ء آئی ء ماں
 بلوچی لبرزانک ء جاہ کرتگ ۔ نوں جاگہ کہ ردانکی لچہہ یا کہ Prose Poem ء جیڑھ ء
 گپ انت تہ اے درگت ء بازیں جستے اوں بوت کنت ، اول و ایش کہ اے دری تہر منے
 شاعر ء نگد کارانی نز ء ہے رنگ ء حساب ء مارگ بوہگ ء انت انجو کہ انوگہ بوتگیں دری
 تہرانی درگت ء مارشتے بوتگ ؟ ددومی مرچی اے تہرے اوں انجیں جاو ر پشد رگوں انت
 کہ زیکیناں گوں انت ؟ یا کہ ایشی ء وتی راہ ء رہندانی رد ء انجیں سیادی ے گوں انت کہ
 بلوچی ء رواج گپت بکنت چوشکہ ایشی سازگ رنگ ، زبان ء درشانداب (زبان و

(سلوب) ساچ رنگ (ہیت) بنگپ ء شعریات یا کہ دگہ انچیں ے کہ گوں مئے شعری رنگاں ہمرنگ بہ بیت۔ یا کہ اگس مارگ بوہگا انت تہ اشی ء مارگ ء وڑ ء پیم (نوعیت) ء میل (رویہ) چونیں انت۔ پھکیں علمی ء ادبی انت یا کہ ادارکی ء انچاہین انت؟ بلے اے کلیں گپانی گپچگ ء پالاہگ ء پدپسوہے رس ایت کہ داں انگت ردانکی لچہہ ء یک کالمیں ادبی جیڑہے ء رنگ ء وتارا پے مئے لہزانک ء یا کہ شعری تہر ء انچکاں نیا آورنگ ء سر نہ کرتگ کہ ماگشت بکنیں کہ مروچی اے مئے انچیں جیڑہے کہ چومئے زبان ء نگد ء درگت ء ایندگہ جیڑہ انت۔

اگس مابلوچی ء شعری نکاناں یا کہ شعری نگد ء رد ء اگس برے برے اے جیڑگ اوں بیت تہ تہنا چندے کسانی حد ء، یا کہ تہنا، لہتے ہند ء جاگہاں ء بس۔ ء گوں جوانی ء مارگ بیت کہ ردانکی ء لچہہ ء بنگپ چہ درستاں گیش تر مئے ورناتریں شاعر ء کئے زانتکار یں نوجوانانی گور ء است انت ء چہ ایشی ء ابید مئے ایندگہ کماش ء مستریں لہزانکارانی نر ء ایشی ء برمش ء تواریست انت، ایشی ء پسوچی انت؟ اول زاناں، مئے مستریں چہ ایشی ء زانتکار نہ انت ء دومی پے زانت انوں ایشی ء رابلوچی ء جیڑہ کنگ نہ لوٹ انت یا کہ چو کہ ایندگہ بازینے ء ایشی ء درگت ء دونموگلیں گپ ء حیال مئے گور ء است انت۔ اول گوں ”ردانکی لچہہ“ ء تب ء حب داروک ء دومی، ایشی ء ججالاں نہ کپوک، بز انکہ لہتیں ء نر ء اے شاعری ے ء لہتیں ء نر ء شاعری ے نہ انت۔ اے درگت ء اے ہم حیال دارگ کرزایت کہ وت ماں وت ء جتا جتا جبر کنوک، ردانکی لچہہ ء بابت ء منگ ء گپ ء رابلوچی شاعری ء دیم پے دیم ء چکاس انت وتی گپاں جن انت۔

اے درگت ء ہردوہیں گپ ء کردتب (رویہ) وتی جاہ ء لجم ء راست انت۔ اے پیم ء کہ چشم بہ بیت ہر کسی ہمک چیز انچو پے دم زورگ ء شاعری گوشگ بہ بیت

دومی اے اوں گپ کہ پہ شاعری ء لہتے نوکیں تہراں اے الٰہی نہ انت کہ آراسر تا پاد ء استیں
شعری ربیت رہبندانی پاسداری ء بکنت ء بید ء پاسداری آں تہراچ منے شاعری ء در ء دور
انت۔ بلے اے درگت ء یک گپ ء سیدھا ء تچک انت کہ ردانکی لچہ ء درگت ء ابید ء
چندے منگ ء نہ منگ ء دگہ چوشیں مزنیں بنگے ماں بلوچی شعری تہر ء رد ء یا بحث ء گپ ء
تران ء ایر کنگ داں انگت ء نبوتگ چوشکہ اردو ء نگد کاراں وتی شاعری ء رد ء ”نثری نظم
کا تخلیقی جواز“ ء بنگپ ء دیما آورتگ ء نگدی دروشم ء گپ ء تران کنائیتنگ کہ داں انگت
است ء روان انت۔ بلے اجکہ کنوکیں گپ اوں ہمیش انت کہ منے ردانکی لچہ ء گپ
کنوکانی اوں بندری حیال ء مارشت ء میل (رویہ) ہمیش انت کہ اردو والا ہانگ انت،
اولی وایشی ء رجانک کتگیں نام انت کہ ما ایشی ء رانچیں جیڑہے کتگ کہ انچو آہاں کتگ
چوشکہ اردو گال بند ”نثری نظم“ انت۔ منے اوں تچک ء ”ردانکی لچہ“ انت۔ ہمے پیم ء کہ آپہ
”نثری نظم“ ء داں انگت اوں دلجم نہ انت ء وڑ وڑیں نامے بند انت چوشکہ یکے ہمیش انت
کہ ”نثری نظم ء ایندگہ ”نظم لطیف، نظم نما“ یا کہ منشور نظم“ ء دگہ ہمے وڑیں نام انت۔ ہمے
وڑ ء ردانکی لچہ ء درگت ء منے تران کنوک پہ ایشی ء نام ء اوں دلجم نہ انت ء کڈن انت اش کہ
ردانک ء لچہہ یک ہواری ء شعری تہرے ء نام بوت نکن انت ء اے اوں اجکی ء کہ
میتگاں اے درگت ء چوشیں نامے چیزے اوں دیمانیا ورتگ۔

ابید ء یک نامے ء گوں سید ہاشمی ء بندوک انت، بزآنکہ ”رم لچہہ“ ء داں یک
حدے ء سید ء ایشی نمونگ اوں ”سستگیں دستونک“ ء کتاب ء نام ء دیما آورتگ، بلے پدا
اوں ”سستگیں دستونک“ ء پر بنداں دلجمی ء رم لچہہ گوشگ گران ء کپ ایت۔ (ایشی ء
بابت ء دیمتر اگپ بیت) یک دگہ گپے بوت کنت کہ اردو ء درگت ء ردانکی لچہہ ء گپ
جنوکانی ء منے تران کنوکانی نیام ء اگس ہورت بچارے تہ بازیں چیزے ء سما کپ ایت تہ

پہیشکہ ما ایشی ء (ردانکی لچہ ء) جیڑھ ء اردو رنگ ء زرت کت یکنیں اے پیم ء کہ اول اردو
ماں پاکستان ء چار راجانی سرکاری زبان انت، پنجابی، پھٹان، سندھی ء بلوچ، دومی ایش کہ
اے چاریں راجانی جتا جتا ہیں وتی اول دود ء لبرانک ءے ء یک نیمگے چہ اردو زبان ء
پیدا ک بوتگیں لبرانک انت یا کہ اردو ادب انت ما (بلوچ) ایشی ء راداں پاکستان ء حد ء
سسمسراں یا کہ اردو زبان ء راجد پتر ء رد ء پاکستان ء سرکاری ادب گشت کنیں بلے ایشی ء
وتی راجی لبرانک (بلوچی لبرانک ء دیم پہ دیکی ء) ہجر گشت یکنیں پہیشکہ منے گور ء دولیکہ
بنت۔ یکے پاکستان ء سرکاری زبان ء لبرانک ء دومی وتی بن یہی بلوچی لبرانک یا کہ اولی
”ادب“ ء دومی لبرانک نوں منے گور ء اے سکیں مز نیں جیڑھ ہے بوت کنت کہ ما انگریزی ء
یا کہ درمی ”پروز پوٹم“ ء راکجام حساب ء وتی کرا جاہ دات کت یکنیں۔ اردو ادب ء حساب ء
یا کہ بلوچی لبرانک ء رہندانی سرا؟ ہے جیڑھ اوں پہ اندگہ راج ء لبرانکاں بوت کنت
چوشکہ، سندھی، پھٹان ء پنجابی کہ اے درست پروز پوٹم ء راکجام حساب ء قانودے چارگا
انت، اردو رہندانی رد ء یا کہ وتی راجی لبرانکانی رد ء؟ اے درگت ء ایش اوں بوت کنت کہ
اگس ما چہ اردو ء نگد کاراں سکیں زرت ء ہے رنگ ء وتی جیڑھ چارات تہ بگندے ما زانت
مکنیں کہ ما بندر ء وتی جیڑھ ء راکجام رہنداں برنگ ء دیما رواں انت۔ اردو ء رد ء یا کہ
ایندگہ راجانی لبرانکی رد ء یا کہ پہک ء وتی جند ء بلوچی ء رد ء؟ بلے پدا اوں اے راستی پدر
انت کہ ہمک بلوچ ءے ء بلوچی جیڑھاں بلوچی لبرانک ء رد ء مارایت ء چکاس ایت۔
پہیشکہ ایشی ء بدل ء کہ منے جیڑھانی مارگ ء چارگ ء رنگ اردو ء بہ بیت۔ باید انت کہ
ما وتی جیڑھانی یا کہ رم لچہ یا کہ ردانکی لچہ ء جیڑھاں وتی لبرانک، دود ء ربیت ء رہنداں بہ
چاریں انچو کہ ما آزمانک، آزات لچہ، غزل ء گدر ء رواج دیگ ء جہد ء انت۔ اگس
منے گپ اوں چوار دو والاہانی پیم ء بہ بیت چوشکہ ”نثری نظم کا تخلیق جواز“ انت گڈ اما ایشی ء

تہا چیزے جست پادکت کنیں انچو کہ ہمے جست اردو ۽ درگت ۽ اول بوت کن انت۔
چوشکہ یکے ایش کہ ایشی ۽ معناچی بوت کنت کہ ”نثری نظم کا تخلیق جواز“، بگندے اردو
والا ۽ ماے گپ ۽ را اردو ۽ پشدراں زانیں ۽ بچاریں۔ بلے پداواں اے رنگ اے جست
۽ دلجم کت نکت اے واست ۽ کہ نثری نظم یا کہ Prose Poem ۽ ساچگ (تخلیق ۽ عمر ۽
جندچہ اردو لبرانک ۽ بازمن ۽ سرانت ۽ قول ۽ پروفیسر وہاب اشرفی کہ روبرکتی ملاں رداکی
لچہ ۽ رست ۽ ردوم ۽ یک راجد پترے است انت کہ چہ درستاں ساری الوسیس برٹریٹڈ ۽
۱۸۴۶ رداکی لچہ پر بستگ ۽ گوں دلجمیں رنگے ۽ ایشانی کتابے اوں چاپ کناہینتگ۔
فرانس ۽ شاعر فنیسی لون ۽ مان تسقی ۽ سر پہ رند ۱۶۹۹ ۽ ۱۷۶۵ ۽ باز جوانیں رداکی لچہ
پر بستگ ۽ چاپ کناہینتگ ہمے وڑ ۽ ہامو تھے ہو رو ۽ رداکی شعر (نثری اوڈس) پر بستگ۔
ہمے رنگ ۽ بازیں نامداریں شاعران پہ ایشی ۽ دلگوشی داگ ۽ پہ پشپداں گر انین مدی
ے پشت گیتنگ۔ اگن اے کلیں شاعران حساب ۽ اوں میارے بلے پداں اوں لہتے
انچیں درکنیت کہ بہہ پر اموش کنگ نہ بنت۔ من بادئیر ۽ گشگا اون، بادئیر ۽ گیشتریں
شعری پر بند رداکی لچہ انت ۽ چوش کدی بوت کنت کہ ما آئی ۽ اے پر بنداں چہ شاعری ۽
کش ات کت کنیں؟ روبرکت ۽ گیشتریں نگد کار پہ اے گپ ۽ تپاک انت کہ بادئیر ۽
شعرانی دپتر ”Petis Poems in Prose“ چاپ ۱۸۶۹ رداکنگ بوت نکنت۔ ۽
اے انگت آئی ۽ شاعری ۽ رانا مدار ۽ مہکم تر کنت۔ گوں روبرکت ۽ لبرانک ۽ حب داروکیں
ہر کسے ایشی ۽ راجوانی ۽ سر پدا انت کہ رین بو ۽ شاعری ۽ ارزشت ۽ بستار آئی ۽ رداکی لچہ انت
۽ آپ اے گپ ۽ چہ دنیا ۽ نامداریں تریں شاعرانی لڑ ۽ در بوت نکنت کہ پرچے آئی ۽
نامداریں شاپست رداکی لچہ ۽ تہر ۽ انت رین بو چہ وتی شعرانی دپتر Illuminations
چاپ ۱۸۸۶ ۽ سبب ۽ نامدار انت ۽ اے دپتر آئی ۽ رداکی لچہ ہانی دپتر انت ۽ رداکی لچہ ۽

بن اشت ایر کنوکانی تہا یکے ملار مے ء نام انت آئی ء اے شعرانی دپتر ء تہا گیشتر ردانکی لچہ
 انت ”“ Divagatins آئی ء نام انت کہ ایشانی تاروچ مروچی انگت اوں شاعری
 منگ بوہگا انت فرانس ء یک نگدکارے اوں ایشاں چہ شاعری ء درکنگ ء دل کنگانہ
 انت۔ (پروفیسر وہاب اشرفی کتاب ”معنی کی تلاش“ تا کہدیم ۲۶ ء ۲۷) چہ ایشی ء ہے
 اندازگ جنگ بوت کنت کہ من اردو ء اوں ایشی ء ساچگ ء جواز تخلیقی جواز ء بابت ء
 ہمک کس تپاک نہ انت انچوش کہ وہاب اشرفی انت کہ واجہ ہندوستان ء چہ نامدار ترین
 نگدکاراں انت بلے چوشکہ آیشی ء تخلیقی جواز ء را آئی ء راجد پتر ء رد ء چارایت ء ایشی ء
 انوگیں اردو ء جیڑھ سر پد نہ بیت۔ ہے رنگ ء چو ایندگہ دنیا ء نامداریں نگدکاراں کہ گیشتر
 ردانکی لچہ ء نوکتریں زمانگ ء راجہانی جنگ (جنگ عظیم) ء زمانگ ء ردوم کپتگیں گش
 ایت انچو اردو ء نامداریں نگدکار واجہ احمد ہمدانی اوں گش ایت کہ ”چہ اے گپ ء ابید کہ
 ردانکی لچہ ء بنداتی زمانگ کہ یک انت ء اے چہ حساب ء کوہن انت مے جیڑھ گوں
 ہماشعری تہر ء انت کہ من یورپ ء چہ جہان جنگ ء زوال کاریاں ء پد بندات انت کہ بندر ء
 چہ جنگ ء کار پدانی سرا ساچگ بوتگ انت ء چہ ایشی ء اوں ابید اے شعرانی تہر ء سیادی یے
 چہ جہانی جنگ ء ساری کم کم ردوم زوراں بوتگیں گوں ہما زمانگ ء تب ء میل ء لیکہ ء گوں
 اون است انت کہ بندر ء چہ کانٹ ء ہیگل ء لیکہاں چوشکہ عقلیت ء جدلیت ء نہ منگ ء جہد
 ء کنگ انت کہ بہ گیش ایت کہ ردانکی لچہ ء ساچگ ء جیڑھ ء دور ء زمانگ جنگ ء ہمیشکہ
 اردو ء زانکارانی اے گپ چوشیں مزنین بستارے ندرایت کہ ایشی تخلیق جواز چی انت
 ، البت ہے گپ اگن من اردو ء دگہ رنگے ء جنگ بوتیں گڈا بگندے پہ ایشی ء را ہے
 دراتک بکتیں کہ آئی ء بنگپ چوش بوتیں کہ ”من اردو ء ردانکی لچہ ء ساچگ ء جواز چی انت“
 (اردو میں نثری نظم کا تخلیق جواز) ہے مئے گور ء اوں باید انت کہ اے گپ ہے رنگ ء

بندات بہ بیت۔ کہ من بلوچی ردانکی لچہء ساچکء از، اردوء درگتء دگہ گپے ایش اوں
است انت کہ آہانی وتی اوں نگدکار ایشیء ساچکء گپء چہ کوہن قدیمء زور انت چوشکہ
نامداریں نگدکارء شاعر واجہ احمد ہمیش کہ ایشیء سرء بنء نشانان سنسکرتء قدیمی ڈرامہء
ناٹکانی تہا است بوہگء گپء جنت ”بن اصلء اردانکی شاعریء بندرء بنزہ چہ چاریں
ویدان انتء ایشیء کہنیء زمانگء دوروٹنے سکا ڈرء جیکو بیء پیمیں نامداریں ویدزانتاں
گیشینتگ انت۔ آہانی گوشگ انت کہ اے ویدانی زمانگ چہ عیسیٰ علیہ السلامء پیش
چار ہزار سال انت “پمیشکہ اردوء درگتء یا کہ مئے بلوچی لبزانکء تہا اے گپء
جیٹگء مزروتچک نہ انت کہ چہ ردانکی لچہء جیٹھء آہانی معناء مراد چی انت بز انکہ کجام
ردانکی لچہء گپ بوہگء انت، سنسکرتء بنگالء ڈرامہء ناٹکانی ردانکی لچہی تہرانی یا کہ
یورپء راجد پترء کوہنء قدیمی ردانکی لچہی تہرانی یا کہ جہانی جنگء پدء ردانکی لچہی تہرانی
پرچیکہ ایشیء را کہ ما ردانکی لچہ سر پدیں تہ ایشیء سفرء راہء د پتر گیشینتگ انت۔ اے پیمء
اے درگتء دگہ اوں گپے است کہ منیگء اردو گشانی لبزانکانی نیامء ہمرنگ
انت کہ ماتہناردانکی لچہء راسر سری یا کہ دری حساب (خارجی سطح)ء زانیں اے شعری تہر
ء اندری مارشتء جہان اچ مئے سماء دور انت۔ اردو والا انگت وتی سفرء دور گشت کن
انت کہ یکےء ہندوستانء دور مانء تہہء ایشیء (ردانکی لچہ) ردومء گپ کن انتء
سنسکرتء ردء اے تہرء دورء رواج گرگء ازراں اوں گش انتء دومی ۱۸۵۷ء ایسٹ
انڈیا کمپنیء زمانگء جاور حالاں اوں اے تہرء رواج زورگ، نوں داں یک حدےء ایشی
ء مارشت ردومء پیدا ک بوہگء شاہدی اوں دات کن انت۔ بلے مئے شعری تہراں اے
پہک نوک انت۔ ایشیء را آجاورء ججال اوں نہ رس اتگ انت کہ ہمیشانی تہ اے وتارا
مئے گوڑء ردوم دات بکنت پمیشکہ من گشت کہ ایشیء درگتء مئے تب تہناداں پجا آروکی

ے (Introductory) انت ء پمیشکہ انچو کہ ساری گوشگ بوت کہ ایشی ء درگت ء
مئے نگدی پگر ء سما کنگ ء تب ء میل ء وتی نہ انت بلکیں گیشتریں رنگ ء اردو ء منت ء
انت۔ اے پیم کہ ما ایشی ء را اردو کہ انگریزی نگد ء پشدر اں ساڑا ہیں ء ہمیشانی شاہیم ء
توراں ایراداوں گریں نوں پہ ایشی ء اندازہ ہمیش کنگ بوت کنت کہ اے درگت ء منے حد
ء تہنا چار راہ ء رہند سرکش ایت (۱) ردانکی لچہ ء درگت ء ہے کاند کہ من یورپ ء منگ
بوتگ ء رواج گپتگ انت سیدھا ء تچک گوں ہے رہنداں اے تہر ء وتی گور ء رواج بدیں
(۲) من اردو ء ایشی ء درگت ء کہ ہے رہنداں پہ تپا کی گندگ بیت تہ ہمیشاں کارمرز
بکنیں ء ایشی ء رواج بدیں (۳) ایندگہ رہنداں اے سر ء پر بکنیں ء وتی رہندانی کچ ء
کساں بکنیں ء ایشی ء رابلوچی طرز ء کاندواں نبشتہ بکنیں (۴) یا کہ چوسانیٹ ء ہائیگواں ء
ایشی ء ساچگ ء پہ ہدونا ک میں۔ پہ منی اندازہ ء چہ درستاں شرتریں کشک سہمی نمبر (۳) ء
کشک انت کہ ہمیشی ء رد ء ما با زیں تہرے کہ بندر ء دری بوتگ مروچی وتی کتگ انت ء
رواج اش دیا نیں۔ چوشکہ انگریزی ء شارٹ اسٹوری، ناول، آرات لچہ ء ڈرامہ ہے وڑ ء
فارسی ء غزل ء اردو ء غزل نما ء مسلسل غزل ء ایندگہ بلے اے درگت ء اے راستی اوں زانگ
بہ بیت کہ رواج دیگ ء رواج زورگ ء تہما مزین تپاوتے اوں است انت انچو کہ گوارگ
ء گوارینگ ء رودینگ ء رُدگ ء تہا گندگ بیت۔ ما ایشی ء دروشم ء دروراں ہمک لبزانک
ء تہا جوانی ء دیست کنیں آتوری بلوچی بہ بیت چشکہ منے داستانی شعر انت یا کہ داستانی
شعرانی دود انت کہ ما ایشی ء را چندے کسانیں رواج داتگیں گشت نہ کنیں ہے وڑ ء منے
نازینگ، بالو، سپت، موتک ء زہیروک کہ ایشانی اوں کسے ء رواج داتگیں گشت نہ کنیں
گیدی قصہ ء چستاناں اوں یکے ء یا کہ ٹکے ء رواج داتگیں گشت نہ کنیں بلکیں اے درستاں
رواج زرتگیں گشیں بلے آزمانک، گدارک، کسمانک (ڈرامہ ردانکی نمونگ) آرات

لچہہ، غزل راداں انوگیں زمانگ، رواج زرتگیں بدل، رواج داتگیں گشت کنیں کہ اے
چہ کلاسک، گوں مارا ہمراہ نہ آنت، ایشانی رواج دیگ، جنجال اوں مئے لہزا نکاراں سگ
اتگ آنت اے درگت، سید، عطاء، گپ، دلگوش کرزنت، رواج زرتگیں درشانی تہرتی دری
جوازاں، جاورانی منت، چوشکہ، چاگردی، راجکاری، دور، ریبیدگی، نیکراہی، بیپاری،
ایندگہ دری جاورانی سبب، ردوم زورایت، پے وتی درشان، وتی رنگیں (ساچرنگ
From، ہیئت) صورت، درشانداپ (Dictions اسلوب) رابہند (ٹیکنیک)
شوہازایت، چاگرد، تہاوتی مارگ، مارشت، سما، رژنا کنت بلے دگرے، دودمان،
چاگرد، مارشت اے رنگ، چست نہ بیت چوکہ بیت پمیشکہ دومی، نز، ایشی،
مارشت، راستی، رنگ جتا، گستاہیت مثال اے پیم کہ اگاں من بگشاں کہ ”گٹار، نوں بنے
است، اگاں انگریزے بگشایت کہ کونزگ نوں سازے.....، اگن بچارے تہ خیال
دوہینانی راست آنت، راست نہ آنت اوں کہ گٹار، ساز، توار، پے وتی مارگ، ارزشت،
درگت، وتی ہما سرجمیں پشدر، لوٹایت کہ ہمیشانی منت، اے است آنت۔ دومی ہے
رنگ، کونزگ اوں وتی گوستگیں زمانگ، پشدر، لوٹایت کہ آئی، گوشداروکانی
گوں ارواہ، تب، میلاں ہو، آنت معنایش بوت کہ اے ردادوہیں گپ جنوک دری
زانگ (خارجی علم)، رد، راست آنت بلے باطنی مارشتانی رد، ماہر دوہیں رداہیں بلے
گٹار، کونزگ دوانچیں راستی آنت کہ وتی ہر دیکیں صورتاں (خارجی، باطنی) راست آنت
پمیشکہ رداہی لچہہ، درگت، اے گپ، جند، جنگ کہ ”اے شعری تہرے نہ آنت“ یکے
نیمکے ایشی، مزینیں کوہن دپتر (تاریخ)، حساب، نیارگ آنت۔ گڑا دومی نیمگ، اے
تب، میل (رویہ)، جنداں، یک زانکارانی رنگیں، لہزاہی تہ گوشگ بوت نکنت۔ باید
ایش آنت کہ ایشی، ساچگ، سرجمیں جوازاں شوہاز بہ بنت چوشکہ اے یک من اتگیں

راستی یے کہ ”ردانکی لچہہ“ یا کہ Prose Poem یک دری شعری تہریے ہمیشکہ ماگشت کناں کہ منے بنگپ چوشکہ شاعری انت ہمیشکہ ایشی ء ساچگ ء راہ ء درانی شو ہاز ء وتی شاعری (بلوچی شاعری) ء تہا در گجیں ء چاریں کہ اینجو ماوتی شاعری ء تہا چہ درستاں وش تر ء زیبا تر ”غزل“ ء آرات لچہہ ء رواج داتگ ادا من لچہہ ء نام پہ اے واست نگپت کہ لچہہ ء دروشمیں شاعری مارا وتا چہ بن ء بیجھ گوں انت بلکیں راستی اول ہمیش انت کہ بلوچی ء شاعری ء کوہنیں رنگ وت لچہہ انت کہ کوہن نامے ”شیر“ انت۔ نوں باریں ہے ”شیر“ ء تہا ء ہے شیر ء چا گرد ء دو دمان ء ریدگ ء تہا وتی ساچگ ء میل ء را پولیں کہ باریں چے رنگ ء انت یا کہ وتی شعریات (Poetic) ء بچاریں۔ چہ درستاں ء ساری ہے گالبدن ”شعریات“ ء جند ء بابت ء کے گپ کناں کہ اے یک انجیں گالبدن ء کہ ایشی ء رامزین معناء اول کارمرزیت ”کسانین بزانت ء اول زانگ بوت کنت مزین معناء اے پیم بلوچی لبزانک ء شعریات“ اسپینش ادب شعریات اردو ادب ء شعریات یا کہ فارسی شعریات ہے وڑ کسان معناء اے پیم کہ بلوچی آزمانک ء شعریات اردو غزل ء شعریات انگریزی گدار (ناول) ء شعریات ہے وڑ ء انگت گستاہیں معناء اول کارمرز ء چارگ بوت کنت چوشکہ سید ء شعریات عطا شعریات ء میر ء شعریات۔ بگندے ایشی ء انچک ء اے رنگین معناہاں گوں ہے جست کنگ بہ بیت کہ ردانک ء درگت ء شعریات چہ کجا تک؟ اے جست داں یک حدے ء راست انت کہ شعریات انچو کہ چہ نام ء پدرا انت کہ باید انت تہناپہ شعرانی چارگ ء کارمرز بہ بیت ء اے یک شعری گالبدن ء۔ بلے چوشکہ شعر وتی تہر ء گستانی ء ابید وتی ساچستی (تخلیقی) بیکرنگی ء رد ء گوں ایندگہ ساچستی ردانکی تہراں سیادی دارایت ہمیشکہ چہ شعریات ء ابید اول بازیں انجیں گالبدن است کہ اے شعر ء ردانک ء یکیں معناء کارمرز بنت چوش کہ مادر شاندا ب (اسلوب) ساچبند (ہنیت) ساچ

رہند (ٹیکنیک) ہے وڑے شعریات، ما ایشان ہمک تہرے ہمائی، معنائیں، زرائیں کہ
 اگن شاعری، بنگپ، درگت، درشاناب، گپ بوہگا، انت۔ ماسر پدیں کہ شعری
 اسلوب، گپ، انت ہے وڑے ساچبند، ایندگہ گالبند، انت کہ تہرے بنگپ، ہمائی، معنا
 دینت۔ بندرے شعریات لہتیں راہبند، کانودانی پاسداری، گش، انت کہ اے راہ راہبند،
 دومی ہے تہراں گوں بندوکیں خیال، ہنرہ، Concept Cell مئے گورے جتا جتا ہیں تہرانی
 ساچگ، سازگ، وڑوڑیں رہند، انت انچو کہ کوہنیں شیر، انت غزل، انت نازینک، ہالو
 لاڑ، انت، ہے وڑے دومی نمونگ سرجمیں شاعری، کردے جندے بابت، مئے وتی راجی سنج،
 مارشت، انت کہ ماچہ شاعری، کردے چے رنگیں واہگ، امیت داریں یاوازمندیں چوشکہ
 شاعری، ساچگ، بندری سیادی گوں ازم، آرٹ، انت ہمیشکہ ما آرٹ، ازم، درگت،
 اوں شعریات، راجارات کت کت کتیں، اے جست اوں کتیں کہ ازم، درگت، مئے پگر،
 لیکہ جی، انت یا کہ مئے ازم، شعریات جی، انت بلے اے گپ، راستی، اوں ماجوان
 سرپدیں کہ شعریات، درگت، مئے نگدی دودے تہا ایشی، بابت، بچ اوں نبشتہ نہ، انت،
 کوہنیں زمانگ، انگت حساب، نوراں کہ آوہدے نگدے جند نبشتہ کنگ، بوتگ نوں جست
 ایش، انت کہ ماوتی راہ، رہنداں چوں شوہازات کتیں؟ ایشی، پسو ہمیش، انت کہ ماوتی
 شاعری، شعریات، درگت، اچ وتی سرجمیں شاعری، بنگپ، ردوم ورائیں دورے روایت،
 تہرے، بلکیں شوہازات بکنیں۔

بلوچ راج، کہ راجد پترے چارے (ہنچو کہ اے درگت، نبشتہ بوتگ، بازیں کلیں راج گوں
 ہمیشاں تپاک، انت کہ اناں اے وت اوں یک جیڑ ہے) تہ گندگ ہمیش بیت کہ شاعری
 آئی، راجہ کوہن، قدیم، گوں، انت، اے راج، گورے شاعری، اوں سکیں مزنین بستارے
 اوں است، انت، ایشی اوں ہمیش زانگ بیت کہ اے راج، وتی سرجمیں راج جاوہر حالان

ہے شعری ازم ء میار کتنگ گوں اے امیت ء کہ بیگواہ مہ بنت ء دومی اے تہر ء تہا وتی نامدار تریں کرد ء کار ء آہانی ستا ایر کتنگ انت چوشکہ وتی بیر گری جوہر میار جلی ء باہوٹی مہمانداری ء شان وطن دوستی ء سرمچاری مہر ء دوستی ء مزن مری ء حق ء انصاف ء پلہ مرزی ء ایندگہ بازیں راجی صفت ء ثنا کہ بلوچ ء بنگلجی زما ننگ ء بنگپ انت کہ انگت اول ہے تہر ء بز انکہ شاعری ء تہا کار مرز ء ایر کتنگ بنت۔ چہ اے چیزاں در ہے کئیت کہ بلوچ شاعری ء ایک انچیں چیزے سر پد انت کہ اے دائم زندگ مانیت ء ہے زندگ مانگ ء امیت ء واہگ ء جنداں بندر ء پوتی اوباداں وتی کلوه ء احوالاں سر کتنگ انت کہ آئیوکیں نہال وتی رپتگیبتانی روچ ء شپاں بزانت وتی دود ء ربتاں جاہ بیارایت ء وتی راجی گستاہیں رنگ ء اول پر اموش ممکنت۔ اے رد ء دومی چیز کہ ہے زانگ بیت کہ ایشانی نز ء ازم یا کہ شاعری جبر ء مارشت جاورانی سر کتنگ ء اول نام انت۔ سہی چہ بنگپانی گچین کتنگ ء ہے اندازہ بیت کہ اد ء اے سماء زانت اول است کہ ہمک جاور ء ہمک گپ شاعری یا کہ ازم ء تہا اتک کنکت تہنا ہما جاور کہ چہ آہاں راج ء وطن نامدار انت تہنا ہما شاعری ازم ء کت انت۔ چوشکہ اے راج ء وتی دود بوتگ کہ ایشی ء پے بدیں گپ بدیں راہ ء بدیں صحبتاں وتا راسبک نکتگ ء نیکہ سبکیں بنگپاں وتی شاعری ء پے اشتگ۔

چوشکہ شاعری ء سیادی گوں زبان ء بیان در شان ء انت پمیشکہ اے درگت ء مارا بلوچی ء لیکہ کمک کت انت اے راستی ء کہ چہ نبشتہ ء دور ء زما ننگ ء پیش ، نگد کاری ء زانکار ی رنگ ء (علمی وادبی رنگ ء) زبان ء درگت ء چوشیں رد ء بندیں لیکہ ے بلوچ ء گوڑ ء گندگ نہ بیت۔ بلے چیزے انچیں گال ء گپ مارا دست کپ ایت کہ اچ ہمیشاں ما اے راج (بلوچ) ء لیکہ ء شوہاز ات کنیں۔ چوشکہ ایشی ء زبان رچیں بتل انت کہ چہ کرن ء کار مرز انت ء گوں جوانی ء درورے بوت کنت ”کہ زہم ء ٹپ دراہ بیت بلے زبان ء

ٹپ دراہ نہ بیت“ ہے یکیں بتل ۽ تہہ ۽ زبان ۽ بستار ۽ آئی ۽ درشان ۽ بازیں تکے (اجزایے) اوں گندگ بوت کنت کہ اد۽ اول سرا ہے بتل ۽ اولی بہر ۽ زوریں ۽ چکاسیں ۽ چاریں کہ اے رنگ ۽ انت کہ ”زہم ۽ ٹپ دراہ بیت“، اد۽ مارا ہر چیزے کہ گندگا کنت گڑا ایشانی رد۽ بند۽ اے پیم ۽ ایر کنیں (۱) زہم ۽ جنوک (۲) زہم ۽ جند (۳) زہم ۽ کار بندگ یا کہ کرد (۴) زہم ۽ ٹپ (۵) ٹپ ۽ مارشت، ایشی ۽ معنا ایش بوت کہ زہم ۽ ٹپی کنگ ۽ کار ہمے پنچیں ڈکاں کہ بگوزایت گڈانوں وتی راستیں مارشت ۽ پیدا کت کنت ۽ دومی گپ کہ اد۽ زہم ۽ ٹپ ۽ دراہ بوہگ ۽ سیادی گوں اولی نمبر ۽ بز انکہ، گوں زہم ۽ جنوک ۽ انت یا کہ دگہ وڑے ۽ اگس بگش ۽ گڈا چوش اوں بوت کنت کہ زہم ۽ ٹپ ۽ وش بوہگ ۽ سیادی گوں ارادہ ۽ نیت ۽ مقصد ۽ انت کہ پہ کجام نیت ۽ زہم جنگ بوہگ، پہ بے سمائی یا کہ پہ ضد ۽ زانت۔ ہمے رنگ ۽ اگن ہمے بتل ۽ دومی بہر ۽ بچارے کہ چوش انت ”زبان ۽ ٹپ دراہ نہ بیت“۔ تہ اد۽ کہ ہرچی گندگ بیت گڑا ایشانی رد۽ بند۽ پیم بوت کنت (۱) ارادہ (۲) توجیل (۳) درشان داب (۴) معنا (۵) معنا ۽ پد کرد (Effects) نو بتل ۽ ہمے دوہیں تک ۽ بہراں چوش رد۽ بند۽ کنیں اولی تک ۽ بہر (۱) زہم جن (۲) زہم (۳) کار بندگ (۴) ٹپ (۵) مارشت دومی تک ۽ بہر (۱) مقصد (۲) توجیل رسانک (۳) درشان داب (۴) معنا (پہمگ) ہمے رنگ ۽ چرے بتل ۽ ابیدگہ اوں بازیں بتل ۽ گالے دست کپ ایت کہ آہانی تہہ ۽ اے راج (بلوچ) ۽ زبان ۽ شعر ۽ شاعری ۽ درگت ۽ لیکہ اوں زانگ مارگ بوت کنت ہمیشکہ اے بتل ۽ گال انت کہ دلگوش کر زانت (۱) زبان شیر انت کلات گیر انت (۲) صد کٹیت زبان صد ببادنت زبان (۳) زبان گوشتے (۵) باز جبر دیوان ۽ تام ۽ بارت (۶) شعراں ہما مردگش انت کہ وت موہری دوا گر انت (۷) آسے کلان بالتگ شے عیسیٰ ۽ دست تا پتگ جام درک ۽ پرہپ کتگ

مادی ہو اور لشتنگ انت، (مست توکلی) ء شاعری ء درگت ء اے شعر ء بچارے کہ بندر ء
تچک ء شاعر ء شاعری ء بستار ء بارہ ء انت کہ ”شعراں ہما مردگش انت کہ وت موہری داوا
گر انت ء دومی زبان ء درگت ء بتل کہ ”زہم ء ٹپ دراہ بیت زبان ء ٹپ دراہ نہ بیت“
بلے دو جتا ہیں بنگپانی سرا انت کہ ایشاں یکے زبان ء درگت انت ء دومی شاعری ء بلے
ہر دوکانی بنزہ ء مارا یکیں تب ء لیکہ دست کپ ایت کہ زبان ء شاعری اے ہمک کس ء نہ
انت بلکیں سکیں بارگ ء نازر کیں کار انت ء ایشانی در شانگ اوں سکیں پھریز ء سنبھا لگے
لوٹ آیت ہر دو ہیں گشتنانی پشدر ء ایشانی پھریزگ ء سما (تحفظ احساس) چا گردی زانت
ء میلے (سماجی شعوری رویہ) ء رنگ ء کنگ بوتگ ء پ شاعر ء اے المی گوشگ بوتگ کہ آ
مزن زہرگ ء بلازیر بہ بیت ء اے مزن زہرگی ء رانمونہ ء معنا کنگ بوت کنت یکے ایش
کہ شاعر ء جندوتی شعر ء ہمک جاوے وت گون بہ بیت ء آئی ء تہل ء وشیاں بہ چش ایت یا کہ
راستیں رنگ (علمی صورت) ء اے چا گردی عزاب ء سکیاں بہ سگ ایت ء دومی ایش کہ
ہمیشانی درشانی ء اوں راست رنگ (حقیقت پسندی) ء کت بکنت ۔ ہمے گشتن ء پشدر ء
اے برمش اوں مارگ بوت کنت کہ چا گردی وڑوڑیں سکیاں ایر برگ ء سلگ ء پد کہ
وہدے ایشانی درشانی کہ بیت تہ ایشی تہا ء نوں حون ء دل ء داگانی تو ارگوں بیت گوں ء ہمے
چیز ء رابلوچی شاعری ء زیبائی گوشگ بیت ۔ بگندے بازینے اے گشیگیو اور ء معناہاں اوں
راست گشت مکنت ء وہدیکہ من اگس آہانی دیم ء ”متن“ ء شہگانی ء گپ ء اوں بجاں ء
انگت اوں لچم مہ بنت، گڈاے درگت ء انچومن گشت کناں کہ من پمیشکہ ایشاں اے
رنگ ء معنا کناں کہ منی نزہ ہمک پگر ء بنگپے ء یک وتی رگیں پشدرے اوں بیت ء
ہمے رنگ ء مروچی ”متن“ ء شہگان گوشگ بیت تہ ادا من متن ء رودینوکیں پشدران اوں
پشدر پہ پشدرال برال ۔

نوں چہ اے اندازہ گپاں پدہ ہے زانگ دنت کہ بلوچ ء و تی جند ء کؤہن ء قدیمی لیکہ آئی ء پے
 وتی شاعری ء درگت ء زرتگ ء رواج دیگ ء جہد کنگ گڑا آے رنگ ء رد ء دیگ بوت
 کنت :-

(۱) ہمک زمانگ ء شاعری وتی چاگرد ء تچک ء راستیں پلہ مرزی ء جہگیری ء
 بکنت البت ادء اے یات دارگ لوٹ ایت کہ ادء راست ء جہگیری ء معنا، چاگرد ء پدرد ء
 آشکاریں جاورانی سیدھا ء تچکیں درشانی أنت ء ادء راستی ء را اے رنگ ء معنا کنگ نہ
 بوتگ چوشکہ دانا ء فلسفی لے معنا کن أنت ادء راستیں درشانی معنا ہمیش أنت کہ لس مہلونک
 ہمیشی ء را کہ راست بگش ایت ء اے راستی یک رواج ء ردوم زرتگیں عہد ء زمانگاں یک
 قدرتی (غیر شعوری) راستی لے کہ ہج رنگیں دگہ کس لے ء راستی ء لیکہ ء گوں بندوک اوں نہ
 انت کہ چوشکہ مئے مروچگیں لیکہ انت۔

(Modern Theory of Reality) کہ وڑوڑیں کسانیں آئیڈیاز ء لیکہاں گوں
 بندوک انت (۲) پے شاعری ء ارزان ء روانیں لیز ء زبان لے کار مرز کنگ بہ بیت۔ اے
 درگت ء ایندگہ گپاں ہے زانگ بیت کہ بلوچ ء شعری لیکہی رد ء وتی درشان ء بیاناں
 سرکنگ ء ہمک کس ء را پے ہمینگ ء جہد ء کوشت سوائی ترگندگ بیت۔ انچو کہ گل نصیر
 اوں نشان دنت ء گش ایت ”بلوچ شاعر اپنی سیدھی سادی راوی زبان میں بے ساختہ اپنے
 دکھ درد کا اظہار کرتا ہے۔ جو لوگ اشعار میں گہرائی اور پھیلاؤ دیکھنا پسند کرتے ہیں ان کے
 لئے ممکن ہے کہ بلوچ شاعری میں کچھ کشش نہ ہو، لیکن ایک سادہ اور بادہ نشین بلوچ جو حسن
 فطرت کا شیدائی ہوتا ہے ان پر جان چھڑکتا ہے.....“ ء چہ ایش ء ابید اوں دگہ گپے
 اے زمانگ ء بلوچ ء وتی ہے شعری دود ء را (روایت ء) اوں برجاہ داشتگ کہ ہے
 زمانگ شاعری ء رنگ ء آئی ء چاگرد ء زندگ بوتگ۔ دومی گپ اے اوں بوت کنت

کہ کوئین ء قدیمی شاعری ء اگن بہ مارے اندازہ گوں جوانی ء بیت کہ شاعر ء گیشتریں
دلگوش وتی بنگپ ء وش بیانی ء سرائنت۔

(۳) شاعری ہما انت کہ آئی رسانک ء پھم (ترسیل ء ابلاغ) زوت بہ بیت ہمیشکہ بلوچی
ء کوہنیں شاعری ء تہا ارزن ء ریچو کین زبان یے ء کارمرز گندگ بیت کہ ارزانیں شعری
بیان ء جوانی اوں ہمیش زانگ دنت کہ ایشی ء دوہیں کرد (۱) رسانک (۲) پھم، یکیں و ہدء
بوت کن انت کہ گوشداروک اشکنگ ء ہمرائی ء شاعر ء بستگیں سرجمیں شعری ندرگاں اوں
سیل کناں انت ء وتارا اوں ہے شعری ندرگان گنداں انت۔ ء دومی بگندے کہ اے گپ
ادء بوتگ کہ چوشکہ شاعری ء تہا اے راج ء وتی سرجمیں دود ء رسم پھریز اتگ انت، ہمیشکہ
ایشانی (دود ء رسمانی) تاں ابدنیران کنگ ء پہ یا کہ ایشاں پہ وتی آئیوکیں اوبادگاں
سرکنگ ء پہ ہزدری بوتگ کہ اے انجیں درشاندا ب ء زبان ے ء بہ بنت کہ اوں ہمک کس
(بلوچ ء گیشتر در آمد) چہ ایشاں سر پد ء زانتکار بہ بیت بندر ء اے رسانک ء پھم پشدر ء اوں
ہے گپ ء راستی ء مارشت ء دلاں پادکنگ انت کہ بلوچ راج ء وتی گستاخیں راجی ہست
بوگ ء ء ایشی ء دائم برجاہ دارگ ء اوں زانت ء سما اوں گوں جوانی ء بوتگ۔

(۴) پہ شاعر ء المی انت کہ آوت گراں مہذب ء بہادر ے بہ بیت۔ اے بہادری دورنگ ء
زورگ بوتگ (۱) چا گرد ء پاسداری ء ڈ ڈ دل ء بہادر، کہ ہمک رنگیں چست ء ایراں آگہہ
ء زانتکاریں ء سر پدیں ے بہ بیت۔ دومی ساچشتکاری (تخلیق کاری) ء ازم ء پڑ ء اوں
اے رنگ ء بہادر بہ بیت کہ دروگ ء راست ء راراست گشت بگنت بزانتکہ درشان ء ردء
آئی ء حد درشان ء بیان ء ہمت ء دل (اظہار جرات) بہ بیت انچو کہ سید ہاشمی ء اوں گوشگ
انت کہ ”بلوچی شاعری ان بلوچوں کے گھر پھلی پھولی ہے جو اکثر اپنے قبیلے کے نڈراور
بہادر سردار ہوتے تھے“ اے گپ ء شاہدی ء جندوت مئے راجد تیر ء ردء سردار چا کر ء گہرام

ۛ شعر ۛ بندگ انت ۛے رنگ ۛ یک انچیں سپتے کۛ ۛن ۛ زمانگ ۛ ایرانی شعری راہبند ۛ لیکہ ۛ درگت ۛ اول کتاباں نبشتہ انت کہ نظامی عروضی سمرقندی ۛ نام ۛ گوں بندوک انت کہ ایشی ۛ اول ۛ شاعری ۛ شاعر ۛ جند ۛ کردصفت ۛ بابت ۛ گپ جنگ کہ ۛ شاعر ۛ الٰہی انت کہ آوش گپ ۛ ووش مجلس ۛ ووش روے بہ بیت۔“

(ۛ) زبان ۛ درشان ۛ بیان ۛ رد ۛ بلوچ ۛ گور ۛ گالانی گۛنڈ گرگ ۛ گراں گپ ۛ رامزینیں بستارے اول است انت کہ ایشی ۛ درورے یکے و ۛے بتل ۛ جندانت کہ ۛ باز جبر دیوان ۛ تام ۛ بارت“ ۛے تب شاعری ۛ رد ۛ آئی کۛ ۛنیں شاعری ۛ شیرانی گڈی بند (مقطع) ۛ تہہ ۛ اول گندگ بیت ۛ سید ہاشمی ۛ دستونکے ۛ تہہ ۛ اول ۛے رنگ ۛ ۛ نمونہ است انت ۛ ۛنوں سید بس کن کینگ ۛ کست ۛ / ووش نیٹکانی لہڑجنت منجل“ ایشی ۛ معنائیش انت کہ بلوچ وتی ازم ۛ رد ۛ اول وتی دودانی پاسداری ۛ پر اموش نکنت کہ ایشی ۛ بنزہ سنگینی انت ۛ ہمیشکہ ایشی ۛ خیال انت کہ کم بکش، بلے ۛ شاہستہ ۛ سنگین، (بز انکہ اختصار ۛ جامع) آزمانگ ۛ کہ بلوچ ۛ شاعری ۛ کہ گندے گڈازانگ بیت ۛ انچو بقول سید ہاشمی کہ بلوچ ۛ۔ ۛمک زند ۛ بنگپ ۛ راشعری رنگ بگشاگ ۛ گیشیتیرین شعری نکان کہ دست کپتگ انت جنگلی شاعری ۛ رنگ ۛ انت۔ ۛ چہ ایشان ابیدانگہ بنگپاں اول بچارے تہ اندازہ بیت کہ بلوچ شعری رنگ وتی وڑ ۛ نمونہ (نوعیت) ۛ رد ۛ گیشتردری جاورانی درشانی انت یا کہ خارج نگاری انت اے درسازی (خارج نگاری) وتی نکان ۛ رد ۛ بند ۛ درگت ۛ ۛمک ۛ ہند ۛ ۛمک زمانگ (کۛ ۛنیں زمانگانی وڑ وڑیں دور ۛ عہد) ۛ ۛمک شیرانی تہہ ۛ اول ۛمرنگ گندگ بیت، البت اے شیر وتی سربری پدراہیں دروشمانی تہہ ۛ بازیں ہنداں چہ دومی ۛ وت ماوت ۛ تپاوت دار انت بز انکہ خارجی ہیئت (External Form) ۛ رد ۛ فرق ۛ پھر انت انچو کہ منے راجد پتر کار (مورخ) اول اے ہند ۛ جتا جتا ہیں سرشون (حوالہ) دینت چوشکہ سید ہاشمی

انت کہ گش ایت کہ ”عربی اور بلوچی شاعری میں ایک دوسری سے کافی مشابہت ہے مگر ان میں ایک فرق یہ بھی ہے کہ عربی میں جو نظم کہی جاتی تھی اس کے مطلع کا پہلا اور باقی تمام شعروں کے دوسرے مصرعے ہم قافیہ ہوتے تھے عرب اپنی شاعری میں ہمیشہ قافیہ پر ہی اکتفا کرتے تھے۔ بلوچی شاعری میں بھی نظم مقفٰی ہوتی تھی نظم کی ابتدا سے انتہا تک ایک ہی قافیہ تمام مصروں میں استعمال ہوتے تھے“۔ ہمے رنگ ء بلوچی ء نمیر انیں شاعر و اجہ عطا شاد ء گوشگ انت کہ اگن ماوتی کو ہنیں شاعری ء شربچاراں ء بواناں کہ منے شاعری ء اے تہر کہ نام ء آرات شاعری ے گش انت ہچ نوکیں در آمدیں چیزے نہ انت، بلکیں چہ گال ء زیات گوں بلوچی ء کہنیں شاعری ء سیادی کنت چوشکہ ماوتی اولی دور ء شاعری ء بگنداں اے دور ء شاعری بنگیج ء تاں آسر ء ہچ رد ء ذیل (ردیف ء قافیہ) نہ انت جاہے جاہے رندی شاعر اں اچ فارسی ء عربی ء رد ء ذیل کار مرز کتگ چوکہ مکران ء شاعر ملا فاضل ء ملا قاسم ء ایندگہ، رد ء ذیل شر انت یا شر نہ انت۔ اے حبر منے گیشینگ نہ انت بلے اے حقیں حبرے کہ بلوچی شاعری ء اے شے نبوتگ البت میانی شاعر اں پروت یا پے زبان ء اشاں ء شرز انت ء حیر۔ ہمے وڑا ایندگہ بازیں زارنکار کو اس ء پیر ء ورنائیں شاعر اں پہ ہمے حبر ء لحم نہ انت کہ بلوچی شاعری ء بندری رنگ ء دروشم چی انت ء دومی ایش کہ اے شیر کہ گوں بازیں کو ہن ء نامداریں مردماں گوں کہ بندوک انت پکائی ء ہمیشانی جندان پر بستگ انت انچو کہ مبارک قاضی وتی یک گلگدارے ء گش ایت کہ ”بلوچی شاعری ء یکیں شکل نہ انت بازیں ہنداں اے چہ رد ء پیش رد ء آرات انت ء بازیں ہنداں ہمیشانی پاسدار انت۔ ہمے وڑا نمیر مومن انت کہ وتی گلگدار کہ سہ ماہی تاک دژد ء تہ ء انت اے اوں چہ وتی استیں کو ہنیں شاعر ء درشان ء زبان ء بیان ء پے لحم نہ انت۔ انچو کہ من گشاں اتاں کہ بلوچی شاعری کہ ایشی ء درگت ء بازیں اڑ ء مان گیش ے کپتگ بلے پداووں وت ماوتا

ہمرنگی ءِ ایرانی پشت گنجیت کہ آیشی ءِ تہہ ءِ نکا نانگ انت کہ ایشی ءِ تہی ساچرنگ (ہیت) یک انت کہ بندر ءِ چار بہرانی تہہ انت (۱) اولی وتی دین ءِ ستا ءِ سپت (۲) دومی وتی راجی ءِ راجد پتری بچار (۳) اصل بنگپ یا کہ شعر بندگ ءِ اصل سبب ءِ سکین ءِ جوازات ءِ (۴) آسر آل پنت ءِ سونج ءِ چہ ایشاں ابیداں دگہ بازیں برنگی کہ گندگی بیت کہ آ بندر ءِ جاوہر حال ءِ (Event) ءِ ہمرنگی ءِ انت کہ کارست بدل آنت، زید بدل انت، موسم بدل آنت بلے ہے شعر ءِ بندری لوٹ یرنگ انت کہ گیشتریں گپ ءِ جاوہر حال ءِ دروشم ءِ آنت ءِ اے زانگ بیت کہ وزن ءِ بحر ءِ رد ءِ پیشتر دبلوچ ءِ چہ کوہنیں زمانگ ءِ گوں نہ انت بلکین اے نوکتریں زمانگ ءِ کہ ایشی ءِ زمانگ چہ جام درک ءِ فاضل ءِ زمانگ ءِ چہ کمے سر ءِ رند انت۔ ءِ بحر ءِ سما ءِ زانت کہ نوکتریں دو دمان ءِ زندمان ءِ جہگیر انت کہ البت ماگشت کنین کہ وزن ءِ بحر ءِ شاعری بلوچ ءِ ایندگہ شعری تہرانی کمک ءِ بلوچ شیر تہہ ءِ گوں کپتگ پرچے کہ آہانی زمانگ چہ شیر ءِ زمانگ ءِ کوہن تر انت۔ البت ءِ اے گپ تچک انت کہ بلوچ شعر ءِ تہہ می ءِ تاں روچ ءِ مروچ اوں انچوزور کہ درشان کنگ ءِ بیان کنگ ءِ سراءِ دومی بنگپ ءِ سرا کہ دنت دگہ بچ چیزے ءِ سر اندنت اے چیز سسک اجکہ ءِ حیران کنت کہ ہے راہبند سنسکرت شعرایات ءِ رد ءِ اوں سوآئی آنت کہ اگن ویدانی زبان ءِ بچارے تہ ادءِ اندازہ بیت کہ ادءِ اوں زبان ءِ بیان ءِ سرا گیشتر دلگوش دیگ بیت اے اوں راست انت کہ اے تب ءِ میل ءِ اوں بازیں چاگردی سکینکار ءِ (وجوعات) نہ بنت انچو کہ اگن سنسکرت ءِ بہ زورے تہ زانگ بیت کہ اے زبان ءِ تہہ شعری گپ ءِ تران ءِ درگت ءِ دولیکہ نامدا تر آنت کہ یکے ”نیائے“ لیکہ انت ءِ دومی ”میمانسا“ کہ چہ ایشان اولی گون دین ءِ مذہب ءِ یک ءِ بندوک بوتگ ءِ دومی ءِ سائنس ءِ منطق ءِ پلہ مرزی ءِ دستان زرتگ۔ پمیشکہ ہردوکانی جیڑھ وتی وتی تبلیغ ءِ لیکہاں لس مہلوک ءِ راسر کنگ بوتگ پمیشکہ یک دومی ءِ

جہل جنگ ء پے اے الٰہی اوں بوتگ ہر یکے ء مہلوک ء ہمراہی ء پشت داری گوں بہ بیت گوں
 ء پے مہلوک ء اے درگت ء آمادہ کنگ الٰہی بوتگ کہ کنگ بوتگ کہ ہر کس وتی لیکہاں
 جو انتر بہ گیشن ایت۔ ہے وڑ ء اگن شاعری ء نگد ء درگت ء عربانی کوہنیں شاعری ء بابت ء
 بچارے تہ ادء اوں ہے تب گنگ بیت کہ عربانی گوڑ ء اوں زبان ء بیان ء وش گپتاری ء پے
 کڈن کنگ بوتگ ایشی ء پشدر ہمیشہ انت کہ چو بلوچ ء عربانی اوں بنگیچی شاعری وتی
 ٹک بولک ء ستا ء سردار ء شیخانی توسیپ کنگ بوتگ ء اے داں اے حداں بوتگ کہ
 زبان ء درشان ء ردء ہما شاعر ء کہ شعر وش ء وشتام تر بوتگ تہ پے ہما ٹک ء ہما شاعر ء شرف ء
 آئی ء گپتار، خانہ کعبہ ء دیمادر نجگ بوتگ ء ”عکاظ“ ء نایلں میڑ ہے ہے درگت من عرباں
 سک نامدار انت ء ”شعبہ مقلقات“ ہے درگت ء یا نگار زانگ بوتگ انت۔

ہے دود ء رہندانی سبب انت کہ بلوچ ء اوں پے وتی واجہ ء سردارنی توسیپ ء ستا ہاں بنگپ ء
 سراگیشتر دلگوش داتگ ء دل ء سیر ء نازینتگ انت پمیشکہ بقول سید ہاشمی کہ بلوچانی گوڑ ء
 اے گپ بوتگ کہ اگن یک ٹک ء شاعرے کہ مان نبوتگ گڑا آ ٹک بے زبان ء گنگ
 گوشگ بوتگ۔

اے درستیں گپ کہ بوت انت تہ اے و بلوچی کوہنیں شاعری ء درگت ء گپ
 ات انت بلے چو ایندگہ دنیا ء شاعری ء بلوچی شاعری ء اوں دیر وئی کنگ کجام رنگ کجام
 تکنیک کجام بنگپ ء کجام ہیئت ء دروشم ء؟ اے ودگہ گپے۔ بلے اے راست انت کہ
 بلوچی اوں مرچی وتی کوہنیں رنگ ء نمودگاں نہ انت انچو کہ ایندگہ زبانانی لبرانک ء
 شاعری انت، من و ہدیکہ من بلوچی ء ردانکی لچہہ ء نیمون ء کہ گپ ء ایرکناں تہ چہ کوہن ء
 بگرتاں مرچیگیں شاعری ء درستین جواز تانی درگت ء جیڑ ہاں کہ وتی سرجمیں وتی راہ ء
 رہندانی تہ ء مئے شاعری اے تہر (ردانکی لچہہ) ء رضادنت کہ آ مئے شاعری ء تہہ جاہ کرت

بکنت۔ مروچی دراجیں ء کر نانی سفر ء پد بلوچی شاعری ء اوں تہہ ء بازیں جد رنگی سے اتلگ کہ ایشی ء کالیں رنگ ء چہ جام درک، ملا فاضل، عنقا، سید ء گل خان نصیر ء چہ بزورے یا کہ انوگیں شاعر اں چہ بزورے بلوچی شاعری بدلی زوراں ء رواں انت کہ اے بدلی چا گرد ء وڈ وڈیں بدلیانی دروشم ء مئے تب ء میلانی واہشت ء ایتانی واب معنابانی ء شر ء بدی ء فرق ء تپاوت ء دروشم خیال ء لیکہ بانی رنگ ء ردوم زوران انت انچو کہ اکبر باز کزنی انت کہ وتی روایتی کوہنیں شاعری ء رنگیں یے شاعری یے دوست نہ بیت من ء تو بے ہر کس آہاں ساڑا بلے اکبر ء شعری تب نہ کپ ایت پرچیکہ گوں بار کزنی ء مرچی ہمک بلوچی ء شاعری ء دیما بروک (شاعر) یک انچیں دورے ء سرانت کہ اے دور ء دری جاور ء وڈ وڈیں جیڑھ پوتی درشان ء ساچستی درنگا ز ء لہتیں انچیں تہر ء نمونگ چار انت کہ اود ء آہانی گھیتار سس جوانی ء بوت بکنت۔ پرچیکہ گوں آدمی ذات ء وتی جند ء واہگ ء واہشتان ء لوٹ ء گزراں زمانگ تران بیت ء زمانگ کہ نوک تراں بیت تہ گوشنت کہ آدمی ذات ء راباید انت کہ گوں دور ء بروت بز انکہ بدل بو ان بہ بیت ء آدمی ذات ء بدلی بندر ء ہمانی ء وتی نز ء راستی ء بدلی انت یا کہ شری ء درگت ء آئی ء لیکہ انت اوں ہمیش انت کہ بندر ء وتے جوڑ کتگ نوں پداوت اوں تادراجیں مدتے ء ہمیشی ء بندوک بیت ہمیشکہ اے بدلی ء جند آئی ء زند ء ہمک تک ء تہر ء تہہ ء اوں بدلی ء لوٹ ء کنت ء چمد اں کہ بنداتی چیزے دست گرگ بیت تہ آکتہ کاری یا کہ نوکتریں تجربت ء کنگ انت۔ ہے تجربت انت کہ بازیں تہرانی زورگ ء زورگ ء آمیدگس ء کار ء دنت ء چہ ہے کرد ء سبب ء ایندگہ درستانی ہواری ء ادبی شعری لیکہ اوں تران بنت درشاندا ب بدل بنت ساچرنگ (ہیت) بدل بنت، راہبند بدل بنت، درشاندا ب (اسلوب) بدل بنت، تہر بدل بنت، لہز انکی بدلی چوز مینی بدلی ء اوں نہ بنت کہ اگن پنجاہ ء صد سال ء جاگہے ء بدلی دیمروئی ء ہمرائی ء آئی ء جغرافیائی حد ء حد اں پنجاہ

صد کلومیٹر بدل نہ بنت مثال یا کہ چش گشت بکنیں کہ منے ملک ء کہ پنجاہ ہشت سال انت
کہ دیرونی کناں انت بلے اے درگت ء پنجاہ ء صد کلومیٹر زمینی حد ء حدود ء حساب ء نہ
داتگ پمیشکہ گشت کہ لبز انکاں بند ء سیمسرن داریت آ کہ ہممنچو ورٹیکلی (Verticaly)
دیرونی کناں بیت تہ کم گیش ہوزرینٹلی (Horizontaly) اوں دیما روان ء شاہگان
بوان بیت۔ اے درگت ء بندری گپ ایش انت کہ زند حال جاوردومان ء ساز ء زمیل ء
لبزانک ء بدلی ء ہواری ء ہما کہ یک راجے ء شریں دود ء کرد (اقدار) کہ بنت آنچو
زوتان بدلینگ نہ بنت یا کہ مدا می است بنت ء گوں بنت۔ اگن زبان ء لبزانک ء ازم ء
درگت ء ما بچاریں تہ ما اوں چہ وتی دوداں گستاو نہ ایں بلکیں نوکیں از می تہرانی دور ء منے
دودان وت نوکی رس اتگ۔ پرچیکہ ماراچہ کوہن ء قدیم ء اے پنت ء خیال گوں انت کہ
”بازجر دیوان ء تام ء بارت“ مروچی ماگندیں کہ گوشگ بیت کہ آزمانک چہ ناول ء
درا تلگ، پرچے کہ مروچیگیں مردم ء آنچو وہد نہ رس ایت کہ دراجیں یا کہ بازجر ناول ء بوان
ایت۔ دراجیں لچہ ء جا کہ دستونک ء گپت، ہمے وڑ ء منے گور ء آزات لچہ ء ردانکی لچہ ء رواج
دیگ ء جاورد حال انت چوشکہ اد ء بنگپ ”ردانکی لچہ“ انت پمیشکہ ماوتی گپاں ہمیشی ء دپاں
داراں۔

ردانکی لچہ ء درگت ء تاں انگت ء تہنا منے گور ء جتا جتا ہیں گپ جنگ بوتگ، بلے اے
درگت ء درستیں گپ تران ء مانتر بنت ء دو ء سے جاہ ء رس آنت دارا نت۔ (۱) ردانکی
لچہ شاعری نہ انت (۲) ردانکی لچہ ء نام ردانت (۳) ردانکی لچہ ء ساچرنگ (ہبیت
Form) نیست (۴) ردانک ء شعر یکجاہ بوت نکنت۔ نوں بیا کہ اولی گپ ء وتی شعری
رہبندانی رد ء چکاسیں ”ردانکی لچہ شاعری لیے نہ انت“ نوں جست اے پادکئیت کہ منے
گور ء شاعری ء چندچی انت؟ اگن اے چیز ء راشاعری ء شعری رنگ ء درگت ء بوتگیں

برزء یا کہ گوستلیں گپانی ردء کہ بچارے گڈازانگ دنت کہ بلوچ ء حدء (توری رپتگیں
گپ بہ بنت یا کہ انوگیں دورء) حشکیں گال ء ٹہینگ اول کارندنت اگن ناں بلوچ ء ٹک
اے اگن چہ شاعرے ء زجر بوتگ، بلے چہ گپ جنوک ء تہ بہر و نبوتگ گڑا اے گپ چونی ء
منے راجد پتر ء است انت کہ بے شاعریں ٹک گنگ یے گوشگ بوتگ ات۔ ایشی معنا
ہے درکنیت کہ ہمک کس ء گپاں کس شعر گشت نکنت ء مروچی عطا، کریم دشتی ء سید اول پہ
اے گپ ء تپاک گندگ ء کائنیت کہ وازی وازکنت شاعر شعر جنت یا کہ لچھے تئی زبان ء
گڑتیت لے آئی ء پر بندگ ء مکن تمہسبل یا کہ شعر چہ شاعر ء بنچکاں کائنیت۔ کوہن ء قدیم
بلوچ شاعر ء سنگ ء تنگ رد ء پیشرد ء درگت ء چچ رنگیں گپے وتی شاعری ء درگت ء نہ
جنگ۔ اے اول راست انت کہ گندگ بیت بلے اے شک ء راما چون راست کت
نکینیں کہ بگندے اے بحر ء تہہ بیتا میٹکل رنگ ء شعر ء گوشگ ء دودوت یک دری دودے
کہ اے چہ سنسکرت، عرب ء چہ فارس ء اول اتک ء گوں کپت کنت پرچیکہ راجد پتر ء ردء
کہ منے دیما است انت گڑاشیر محمد مری ایشی ء کہ زبان ء ادب ء درگت ء کہ سر ء بن ء لگ
ایت تہ گوں سنسکرت ء ویداں گوں بارت ء کش ایت یے۔ لانگ ور تھ ڈیمز اچ حلب ء
بنگیجے کنت۔

سید ہاشمی خسرو پرویز ء نام ء اتلگیں چہ کا گد ء وان ایت یے۔ ء ہے وڑ ء ڈاکٹر بدل
خان فرانس ء ہیروک پوسٹری (Heroic Poetry) ء یونان ء دو صد سال چہ حضرت
عیسیٰ ء پیش ء شاعری ء تہہ ء ایشی ء رنگاں اول گندا ایت۔ ہے درگت ء دگہ جنجالے اے اول
گندگ بیت کہ مروچی کہ اے گپ ء پلہ مرزی انت کہ ”چوشکہ ردانکی لچہ شاعری لے نہ
انت ہمیشکہ اے ماں بلوچی ء گیگ بوت نکنت“ تہ مردم سر پد بوت نکنت کہ اے کس
ردانکی لچہ ء راباریں کجام زمانگ ء بلوچی شاعری ء گوں دیم پہ دیم کن انت گوں کوہنیں

بلوچی شاعری ء کہ مروچگیں بلوچی شاعری ء پرچیکہ منے گور ء ہمک زمانگ ء شاعری ء تہہ ء (بلوچی شاعری ء) اے رنگیں شعرانی امبارجنگ ء ایر انت کہ چٹ ردانک انت بلے لس مہلوک ء شعر ء حساب ء زرتگ انت ء آہانی نیگ بہتی (Advantages) ہمیش انت کہ تہنا، تنگ ء سنگ ء ورد ء پیشرد ء تہہ ء انت یا کہ زمیل ء کالب ء انت چوشکہ :

وش ات انت عہدی دور بلوچانی

سبزات انت تل ء سنج ات انت تازی

کرد انت مولائے دپ ء شہہ جو

چا کرتی ہاریں گورم ء چرتنت

نوں اگن ہمیشی ء راعطاشاد ء وڑ ء پیم ء آزات شاعری ء رنگ ء ورد ء بندکنے یا کہ

ردانکی لچہہ ء نمونگ ء ایر کنے بلے پداول ایشی ء راچہ یک شلیں ردانک ء آزات کنت

نکینیں کہ اے واست ء کہ ایشی ء بنگپ ابید بلوچی راجد پتر ء دور ء یا تگیری ء دگہ ہچ نہ انت

یک تاریخی راستی ے کہ وتی اندر ء زبان ء راہ ء رہندانی رد ء ردانک ء اول رنگ ء برجاہ

داریت ء شعر ء گمان ء گچ ایت بلے مروچگیں نوکتریں زمانگ ء شعر ی نگد ء کہ رہند کہ مارا

گوں انت تہ آاے شعر ء تہہ ء نہ گواہ انت چوشکہ شعر ی یا کہ تخیلی (Imaginative)

چہر ء شبین نشان ء علامات، رمز و کنایہ یا کہ تمثل ء ایندگہ، ابید ایش کہ ترازیمل ء ساز ء پری

گوں جوانی ء دست کپ ایت، بلے اے وت منے دود انت کہ حشکیں گال ء ٹہینگ

کارندنت ء ہمیشکہ اول اے گپ ء منے گور ء رواج زرتگ کہ ”شاعری لیبے نہ انت اے و

حدائی دادیے“۔۔

ہمے رد ء دگہ شعر ے یے لہتیں بند انت کہ

گالے امیریں چا کرے

بل او مبارک پسوے

گوں نارواہیں کسوے

گوں چا کرے ماہیں جنے

کشیت مبارک لترے

جنت یے مریدے چوٹوے

بل او مرید بدفیلیاں

بدفیلیاں بدراہیاں

تنہا سرے گمراہیاں

چا کر بدیں مردیے نہ انت

چا کر ہزار رندے سرانت

ہے رنگیں دگہ اوں بازیں شعرے پر بندے شوہاز بوت کنت کہ زبان ء بیان ء حساب ء چہ ردانک ء ہیج جد رنگ نہ انت۔ تہنا زبان ء تہہ ء لہتیں چیزانی (ارکانانی) پر کنگ ء گوں اے صد در صد (۱۰۰%) ردانک ء رنگ ء ترانت، بلے ما ایشاناں وتی کلاسیک ء نامدا تر تریں شعر منیں ء قول واجد او در حبرے ”شاعری ء رنگ سر جمیں آریں ٹک ء شاعری تہہ ء گندگ بیت کہ چہ ایشاں سنسکرت ء شاعری اوں ہو ارانت“ چوشکہ اے آریں ریجن ء تہہ ء کپ ایت ء یک حسابے ہے ردانکی شاعری ء رنگ انت کہ ایشی ء بابت ء اردو ء نگد کار ء کماشیں شاعر واجد احمد ہمیش ء کڈن انت کہ ”ردانکی شاعری ء ہنزہ ء بندر ویدانی تل ء توکان انت۔“ نون اگن ایشاں مار دانکی لچہہ ء نام بست یکنیں ء ردانکی شیر ء اوں نام بست نکیں گڈا باید انت کہ اے رنگیں شعراں تنگ بندیں ردانک ء و نام بدیں

کہ شہ ایشی ء تنگ ء نام کئیت ء ہے تنگ ء تہہ ء بندیں ردانک اوں نام اتک کنت۔ پمیشکہ اے درگت ء اے گپ ء کہ ”شاعری لے نہ انت ماوتی شعری پشد رانی پدء منٹارینت بکنیں۔ اے درگت ء دومی جیڑہ کہ منے گورء جست بیت گڈا ایشی ء نام جیڑہ انت کہ ردانکی لچہہ ء نام ردانک انت ردانکی لچہہ ء نام واجہ پرچے ردانت؟ جواب ات اش انت کہ اے وت شعری نام لے نہ انت۔

نوں ایشی ء دلگوش بدے گڈا زانگ دنت کہ منے اے کس ہے امیت ء نندوک انت کہ پہ شعری تہر ء نام لے ء پر بوہگ ہژدری انت۔ نون ماشو ہازیں کہ باریں ہے دود ء وڑ ء پیم منے شعری لبزانک ء چے رنگ ء چون انت؟ اے درگت ء ہے دست ء کئیت کہ منے گورء ایشی ء کوہنیں ء بندری دژوشم دورنگ ء انت ء اے ہر دوکیں اوں چہ شعری تہر ء گیش نکان (مواد) ء بنگپ ء سرنام ء بندگ ء وڑ انت چہ ایشاں یکے ”شیر“ انت ء ایندگہ وڑ وڑیں بنگپانی سرانام بستگیں انجیں تہر انت کہ اگن ادء من بلوچی شعری دود ء ردء آہاں جتا جتا ہیں لچہہ بگشاں تہ ردباں اے واست ء کہ اگن ایشاں من ”لچہہ“ گشاں تہ وتی ”شیر“ ء (کوہنیں وڑ وڑیں داستان ء قصہ ہی شیران) چے نام بدیان کہ بلوچی ء نوکتریں شعری نگد آئی ء را ”دراجیں لچہہ“ ء نام ء دنت۔ جبر چوش انت کہ یکے شیر انت ء ایندگہ ایش انت کہ نازینک موتک، زہیروک (زہریگ) ڈیہی، چیستاں، دستانگ، ہالو، لڑونگ، سپت، دوگال، سوت، لیلو، لیب سوت۔

نوں اگن اے چیز ہژدری انت کہ ہر نام ء سیادی گوں تہر ء بہ بیت گڈا ایشانی ابید ء بنگپ ء سوائی بوہگ ء دگہ چوشیں نامے نیست کہ چہ آئی ء مایکے ء سرجمیں ساچرنگی (ہتی) صورت لے ء گوں دچار ہمیں، معنایے جبر ء کہ اگن ”زہیروک ء“ نام ء بہ چکاس لے کہ زہیروک، شیر گوشگ ء ہارنگ انت کسے وتی دوست ء دیارے ء پہ زہیروک بیت۔ ء پہ آئی ء

گریت ء آئی ء یات کنت ء وتی ہے درشاناں ہے یات کنگ ء گیر آرگاں رد ء بند کناں
دا نکلے آسر کنت بزانکہ دور ء جتائی (ہجر و فراق) ایشی ء بنگپ انت ء زہیر یگ بوہگ ء
معنا اوں ہمیش کہ کسے ء راجہ دل ء بنداں یات کنگ نوں دگہ گپے ایش کہ زہیر وگ کہ مارا
چہ مئے راجہ پتراں رس ایت گڈا انچو دراہ بیت کہ ایشی ء وتارا باریں نوں دگہ ساچرنگ
(یے ہیئت) است کہ نیست بلے اے الم انت کہ ایشی ء ساچرنگ چہ کوہنیں بلوچی شیز ء
جتا اوں نہ انت۔ انچو کہ مئے شیز انت کہ جاگہ بے رد ء پیشرد انت ء جاگہ ایشانی
پاسدار انت۔ ہے وڈ ء زہیر وک انت کہ ہماز مانگ ء صدیاں بگرتاں انگت ء کہ کوچگ
ء کلگاں بندگ بیت اوں ہچ تپاوت ء گستا نہ انت۔ ء اے اوں زانگ لوٹ ایت کہ لبز ء
زہیر وگ بندر ء وت اے رنگ ء شعری نامے نہ انت کہ چو ”نظم“ انت یا کہ نظم معرا انت
زہیر وگ وت بلوچی ء لبزے کہ معنائے گیر آرگ انت کہ ما ابید ء چہ شعری نامے ء معنائے
وتی کنیں۔ ہمر وچگیں گپ ء رپی (روزہ مرہ) زبان ء دگہ معنائے ء کارمرز بلے نظم معرا ء بید
ء چہ وتی شعری معنائے دگہ گپ ء رپی زبان ء دگہ معنائے ء کارمرز بہہ نہ بیت البت
مازہیر وک ء شعری رنگ ء چہ آئی ء نکان ء تب ء بنگپ ء گوں پجاہ کاریں ء زانیں ء جاگہ
کہ شیز ء جیڑھ انت گڈا بلوچ چہ شیز ء ہے کوہنیں داستانی شیز ء ساچرنگ ء (ہیئت)
معنائے زور ایت ء ہے ساچرنگ ء نکان ء بنگپ ء پہ پجار ء شیز ء ہمرائی بنگپ ء سرنام ء اوں
جنت چوشکہ ہانی ء شیز، بالاچ ء شیز، میر کبر ء شیز یا کہ کچ ء ہار ء شیز ہے وڈ ء بازیں
تھرے مئے گور ء است انت کہ آہانی نام شعری نہ انت بلے مازرتگ انت ء وتی کتگ
انت ء ایشانی درگت ء دگہ جیڑہ ہے اوں پاد نہ کتگ چوشکہ موتک، صفت، نازینک، لیب
سوت (لیب لچہ) ہے رنگ ء شعری تھر ء آئی ء نام ء درگت ء گپ ء وتی نوکیں زمانگ ء
شعری ادب ء درگت ء اگن بچارے تہ ادء مستریں درور ”غزل“ انت کہ لبز غزل اوں بن ء

بندرء چہ ساری شعری لہزیے نبوتگ۔ بلے چوشکہ مئے وتی راجی ہوریں نزانشت (اجتماعی
 لا شعور) ء اے تب است کہ ما پہ شعر ء شعری نام المی نہ کتگ پمیشکہ اے ”غزل“ اوں زوت
 من اتگ۔ ء اگن سید ہاشمی ء پہ ایشی ء ”دستونک“ ء نام بستگ گڈا دستونک ء جندرء نام اوں
 بندرء شعری نامے اوں نہ انت اے بندرء ذالہولی دستا کنگی رنگ رنگیں مورگی چیزے ء
 کسانیں چکاں (بچک بہ بنت کہ جنک) اوں دستان مان کنگ بنت کہ ایشاں ”دستگ“
 یا کہ دستی (Dasteeg \Dasti) اوں گش انت۔ بلے پہ ایشی ء نوں ما بے ترک ء
 تواریں البت ء اے تہرء زمانگ ء ہے رنگیں ہتے جیڑھ بوتگ کہ لہتیں ء پہ بلوچی ء ایشی ء
 غزل ء جندرء نام ”غزل“ ء گوں من اتگ ء زرتگ ء چیزے ء پہ ایشی ء ”گال“ ء بستگ ء
 چیزے ”دستونک“ کتگ کہ روج ء مروچی اوں چہ ہے ناماں نبشتہ بوگ ء ایں، بلے بندری
 جیڑھ انگت اوں برجاہ انت کہ اے درگت ء (غزل) بستگیں نام پوشیں نہ انت کہ چہ اے
 تہراں پیش شعری نام بوتگ انت۔ بلے مازرتگ انت بندرء اے گپ اردو ء تہہ ء بوتگ
 انت کہ پہ ”ردانکی لچہہ“ ء وڑ وڑیں نام بنگ بوتگ ء واجکاراں اوں ہے گپ ء را انجو
 زرتگ ہے جیڑھ پادکتگ کہ ردانکی لچہہ ء نام ردانت ء چہ ہمیشاں یکے (شیدا کراچی) ہے
 گش ایت کہ اے بایدیں ”شاعرانہ ردانک“ بہ بیت منی حیاں ء ”شاعرانہ ردانک ء ردانکی
 لچہہ ء“ نام ء معنا ء پشت ء پوشیں مزنیں تپاوت ے نیست کہ یکے دومی ء جاگہ ء گپت
 بکنت ہردوکانی معنا ”پروز پوسٹری“ انت بلے ما کہ وتی زبان ء رد ء ہردوکیں ناماں
 چکاسیں گڈا بے پول ء ہے پدر بیت کہ شاعرانہ ردانک ء نام ء ہزار رنگ ء ”ردانکی لچہہ
 یا کہ ”رم لچہہ“ ء نام جوان تر انت پرچیکہ ”شاعرانی ردانک“ ء نام ء جندوت چہ یک
 نامے ء راہبنداں درانت ”شاعرانی ردانک“ ء ماہنگپ (موضوع) یے گشت کنیں بلے
 نامے بہہ گشت نکیں بلے ردانکی لچہہ سرجمی یک نامے دومی ”شاعرانی ردانک“ ء گپ ء جند

۽ رہبند اوں بلوچی یے نہ انت بلکیں اردو یے یا کہ فارسی یے چوشکہ ”شاعرانہ ردانک“ عاشقانہ مزاج، ظالمانہ سزا، صوفیانہ خیال، ہمے وڑیں دگہ بازیں گپ اوں است انت کہ من اردو ۽ کارمرز بنت پمیشکہ من گشت کہ بندر ۽ ردانکی لچہہ یا کہ رم لچہہ ۽ رامان بلوچی ۽ اردو ۽ تب ۽ میل ۽ رد ۽ روزگاریں ۽ بگندے پمیشکہ گٹ ایں۔ ۽ اردو ۽ انچو کہ ساری ۽ گشت کہ وتی راہ نہ گش اتگ اے وڑ ۽ کہ اردو ۽ تہہ ۽ جتا جتا راجانی شاعر (سندھی پشتو، پنجابی، ہندوستانی) ۽ دگہ پاکستانی ایشی ۽ راوتی راجی لبرازکانی رد ۽ چاریت انچو کہ ماوتی شعری راہبند ۽ تب ۽ میل ۽ رد ۽ ایشی ۽ چارگ ۽ جہد ۽ کنیں ۽ اردو ۽ وتی جند ۽ پشدر راں اے چارگ بیت ۽ کہ اردو یک راجے نہ انت کہ مدارس ہمیشی ۽ پشدر راں ایشی ۽ جیڑھ ۽ راست کت بکنین۔

ہمے وڑ ۽ ردانکی ۽ لچہہ ۽ درگت ۽ جیڑھ ۽ ایشی ۽ ساچرنگ (ہیت FORM) ۽ جیڑھ انت کہ گش انت کہ ردانکی لچہہ ۽ ساچرنگ یا کہ ساچبند (ہیت) نیست انت زانگ ہمے بیت کہ اداچہ ساچبند ۽ نیستی ۽ ہمے زورگ بوہگا انت کہ ردانکی لچہہ ۽ شعری ساچبند نیست انت۔ دومی ایشی ۽ اوں اندازہ گوں جوانی بیت ایشانی نز ۽ شعر تہرانی درگت ۽ لہتیں انچیں ہیت است انت کہ آوتی رنگ ۽ صورت ۽ گوں ردانکی لچہہ ۽ ہم رنگ نہ انت۔ اے کجام ساچبند بوت کن انت؟ ما ایشی ۽ وتی بلوچی شاعری ۽ رد ۽ شو بازیں ۽ بلوچی تب ۽ میل ۽ پگر ۽ رد ۽ چاریں۔ منے کہ شعری تہر است انت کہ چہ ایشاں کوہنیں داستانی شیریا کہ بلوچی لچہہ انت کہ تہ اے انچیں رنگے ۽ انت کہ ایشی ۽ ساچبند (ہیت) سیدھا سادگ انت۔ اولی شعر ۽ بگرتاں گڈی شعر یکیں تنگ ۽ بستگ ۽ یکیں زیمیل ۽ کالب ۽ انت ہل ایت۔ ہمے وڑ ۽ منے ”سوت“ ۽ تہر انت کہ ایشی ۽ تہہ ۽ مارا ہیت ۽ بازیں دور شم یے دست کپ ایت۔ بلے منے اے سر ہمیں شعری ہیت وتی جتا جتا ہیں دروشماں ابید اوں بازیں جاگہاں ہم رنگ گندگ بنت۔

چوشکہ من درستیں تہراں ساچبند (ہیت) رد بند ء بندر (CONCEPT) ء

رہبندانی ردء ایرانت۔ وتی کوہنیں زمانگ ء شیمیر ء بہ زوراں کہ ایشی ء ساچبند ء بندر ء سہہ

بہرانی رد ء کتارگ انت چوشکہ (۱) صفت ء ثنا (۲) اصل جاور ء واقعات (۲)

آسر۔ اے ساچبند ء ماوتی فلشن ء ہیت ء ردء اوں پیشدات کت کنیں چوشکہ (۱)

بندات (۲) درنیام (۳) آسر پمیشکہ ایشی ء را بنداتی زمانگ ء سیدھا ء راہواریں

ساچبند اوں گشت کنیں پہ اے ہاتر ء کہ ہمیشی ء رنگ ء دروشم ہمک شاعر ء سوتی ء درشان

رنگ ء پر بنداں گندگ بیت۔ بلے اگن ساچبند ء معناء را تہنادری ء پداریں رنگ ء شکل ء

معناء کہ بزورے تہ اے درگت ء بلوچی ء بازیں تہرے ء رنگ ء دروشم ہمرنگ گندگ

بیت چوشکہ کوہنیں داستانی شیمیر، سوت، موتک، زہیروک، سپت ء نازینک ء اوں دری

سہراہیں صورت بازیں جاگہاں تو بگشے کہ گیشتریں جاگہاں ہمرنگ انت۔ ادء وتی

اے گپ ء دل ء دیاں کہ چہ اے گپان من ہیت ء ہما معناء گپ ء کنگایاں کہ چہ ایشی ء دری

یاڈنی ساچبند (خارجی ہیت) ء معناء بازو راہیت چہ ایشی ء معناء ہمیش بیت کہ دری یا کہ

ڈنی ہیت کا گد ء سرائکان (مواد) ء نبشتہ کنگ شنیکتگیں شکل ء صورت انت پمیشکہ من

گشاں اگن ہے معناء ردء ماہیت ء را معناء کنیں تہ تہرے وتی جتاہیں حساب ء کتاب

(معاملات) پشت کپ انت ء ماچو اوں گندیں کہ ماہمک تہرے ساچبند (ہیت) ء

ایند کہ چیزان ابید چہ ہما تہرے نام ء ہواری ء اوں جاہ کاریں گڈا ہے دمعناہاں چہ ہیت ء منے

معناچی انت چوشکہ موتک، ء ساچبند سوت ء ساچبند، زہیروک ء ساچبند، نازینک ء

ساچبند تہ زانگ بوہان انت کہ ہمک تہرے نام ء گستائی تہنا نام ء گستائی نہ انت بلکیں اے

سرجمین تہرے راہ رہبندانی گستائی ء سیادی گوں تہرے تہہ ء مانیں نکاں ء بنگپ ء انت یا کہ ہے

تہرے درشاں کنگ وتی لوٹ ء تب انت پمیشکہ زانگ ہے ہیت کہ ابید ء بنگپ، بنگپ ء

درشان رنگ ء تب ہے تب ء ساچک ء رہند ء رد ء در شاندا ب ء ٹیکینک ء ساچند یا کہ
ہیت بر جاہ بوت نکنت۔ بلے ہے راہند ء ساچبندانی زورگ ء جوڑ کنگ ء تب ء رویہ ء
ہمشانی پشدر ء استیں ء کارکنوکیں کجام اوں لیکہ ء بن حیال (Concept) اوں چارگ
کپ ایت اگن ہے رد ء ماوتی شعری ساچبنداں بہ چکاس ء بچاریں تہ زانگ دنت کہ
منے ساچبندانی جوڑ بوہگ ء رواج گرگ ء بہ نہ پرشگ ء بن حیال ء جند ء پشدر
درحقیقت ء منے ردوم زرنگیں گوں منے چاگردی حقیقت ء (سامجی حقیقت) آئیڈیالوجی ء
لیکہ ء گوں سک باز مہری ء گوں بندوک انت۔ اے جبرچوش دیما برگ بوت کنت کہ ابید ء
لبزانکی تہر ء جیڑ وہاں چاگردی حقیقت ء بندری حیال (تصور) منے زندمان ء کلیں چست ء
ایراں وتی معنا ء میلانی بر جاہ دارایت ء منے تب ء را انچو گوں وت بندوک کہ ماوتی
زندمان ء کلیں گر ء دراں ہے فارمولاء مستریں راہند Reality ء (Standered)
من ایں ء گوں ہمیشی ء چکاسیں ء چہ ایشی ء گستا ء دپ وروکیں راستی کت نکنیں داں یک
زمانگ یے ء دورے اے منے تب ء سائیکی ء وتی نیمگ ء ترین ایت ء پداوتی اندر ء وت
ردکنگ ء جوازاں چشت مکنت۔ مثال ء گپ ء آدمی ذات چہ ہما انت کہ اے امروز ء
انت قدرت ء یا کہ نیچر ء زور مندی (جبر) ء رد ء آئی ء راستی ء منوگر انت چوشکہ اگن یک
انسان ے پیدا ک بیت کہ آئی ء پادسراء بہ بنت دست گوشانی جاگہہ چم دست دل ء پونز
پادانی پونزاں گڈ اے تاں مروچی الی انت کہ کس آئی ء مردمی زہگ نہ گوش ایت بلکیں ہے
دماں ء آئی ء بابت ء وڑ وڑیں بے سر ء بنیں گپ ء حیال پادکئیت کہ اے واست ء کہ اے
شخص منے وڑیں نہ انت بلکیں چہ منے انسان ء بند ء کالباں پہک گستا انت۔ پرچیکہ مارا
قدرت ء ہے آدمی ذات ء ہے کالب ء گندگ ء پیدا ک کنگ ہیلد ارتگ کہ ہمیشی ء جند
ماہر کس پمیشکہ اے گوں منے انسان ء بند کالب ء (Reality) دپ نہ وارت پمیشکہ

ایشیء درگتء اوں مئے راستیء بیانء رنگء آنہ بیت کہ من ے وت مردمء بابت ےء
وتی دلء داراں یا کہ کناں ہے رنگ اگن مئے چا گردی زندمانء اگن جمبر ہووے بدل پل
بگوار ایت تہ ہووے درگتء مئے دلء رنیلیٹیء پرش ایت۔ اے واستء کہ ماہے
سر پدیں کہ مئے زندمانء دانشگیں رنیلیٹیء بن حیال (تصور) اوں چومہرء سنگء نہ انت۔
بلکیں آئیء تہہء اوں اے زکت است انت کہ بہ لپ ایت، تراش بورات۔ بلے وتی
رنیلیٹیء درگتء دانشگیں اے رحمدلیں حیالء لیکہ اوں تہنا لہتیں جاہاں کار دینت بلے چہ
مئے دانشگیں حد اں کہ سرگوز کن انت پرش انت۔ مثال ماچون وتی رنیلیٹیء لہتیں
انچیں امیت (Expectations) ء اوست (Possibilities) دانشگ کہ آہانی
رنگ اوں چہ رنیلیٹیء جتانہ انت۔ مثال ماہورء یا کہ آزمانء گلء پل گوارگء سراسک
بازا جکہ حیران بینء ایشیء وڑ وڑیں عزابء وشیء نام اوں دینیں بلے یک ہووےء استار
(Star) گوارگء سراسک نچو جکہ نبیں اے واستء کہ ماہورء استاراں ہر دکاں آزماںء
برزیء تہہء وت ماوتء ہماہگ اوں گشت کنیںء پلء اے کردء درگتء پمیشکہ نہ
منیں کہ ایشیء سیادیء ماچہ ز میںء ست نکیں کہ اے نیچر زورء جبر انتء اگن ماہرگء پد
پل یے حیال دانشگ تہ آئیء راہاء اوں ز میںء سراسک۔ چوشکہ اے وت دراجیں
بحث ے پمیشکہ ماوتی بنگپء معنا کنگا اتیں نیمء برتریں۔ کہ گپ شعری ہیتء کنگا اتیں
کہ ہے رنگء ہیتء درگتء اوں بنزہء حیالء مارا انچو وتی بندوک کنگ کہ ماچہ ایشی
گستاہیں درشماں (Formliss)ء نام دینیں۔ بزانکہ ہیت یا کہ فارمء معنا مئے گورء ردء
بندء یا کہ تنظیم ہیگ انت۔ ء اگن جدیدیتء جدیدیتی بتء میلء لیکہ ردء ماوتی بازیں
رواج گپتگیں رہندے پروشنگ چوشکہ آزات لچہء رواجء دیگء پدء ماگریں
(روایتی) ساچبند (ہیت)ء پروشنگء آزات ساچبندء تبء میلء ردوم داتگ بلے اد

ء اوں دگہ پاسداری یے تنگ (بحر) ء ء دومی معنا ء زیر ء پاسداریاں پدا اوں برجاہ داشنگ
سینچ منا ہمیش انت کہ ساچ بند ء پروشگ ء جہد کنگ ء ہمرائی ء ماوتی رواج کپتگیں سینچ
(Tveaditanae Apvheg) پروشت کت نکلیں۔ چوشکہ منے ” راستی “ ء
(Realty) جند ء وڑ پیم (نوعیت Share یک زمینی راستی یے (مادی حقیقت
یے) ء گوں درء (خارج ء) بندوک انت پمیشکہ وتی ہے سائگی ء لاچاری ء سبب ء ماوتی
شاعری ء چہ اوں ہے وڑیں امیت ء بندوک انت۔ اے درگت ء منے سرجمین بلوچی شعری
نگد اوں دری نگد (خارجی تنقید) یے وہد یکہ ہے جیڑہ کہ ساچ بند (ہیت) ء جیڑہ انت
اوں وت یک دری جیڑہ ہے نہ انت کہ منے زانتکاراں پہک دری رنگ ء زرتگ۔ مثال
سایچ بند یا کہ ہیت یا کہ فارم Form چہ وتی اندری جوازاتاں Inner Principles
آں چچ رنگیں وجود یے داشت نکنت چوشکہ ابیدرد ء پیشرد، سنگ ء تنگ ء وتی تہری
راہبندان ما ” غزل “ ء ساچ بند حیال ء دیست کنیں یا کہ ہے حیال ء ہتی صورت ء کش
ات کنیں اگن ماکت نکلیں تہ معنا ہمیش انت کہ چہ ہمیشاں ابید ہیت (غزل ء) بوت
نکنت ء پمیشکہ اے ہیت ء پہ برجاہ دارگ ء مالہتے کاندو ء رہبندانی (غزل ء رہبندانی) رد
ء وتی زبان ء بیان ء درشان ء کار بندیں ء کار گریں ء وتی ہے تہر ء زیبائی (جمالیات) ء پہ
وتی زبان ء قدرتی رتیچ ء اوں رد کنیں۔ مثال اگن غزل ء اولی شعر ء پیشرد ء بدل ء ہمدان منی
دل ء انچیں لبزے کیہت کہ باز جوان انت بلے اے وہد ء منی پیشرد ء مٹ نہ انت پمیشکہ
من لاچاراں کہ ایشی ء مہ زوراں البت چہ ایشی ء اے امیت ء کہ دگہ شعرے بگندے کارمرز
ے بکناں بلے ہے لبزوتی شاعر ء دل ء اے مارشت ء آس دنت کہ ” مہ مرات میشاں کہ
بہارات کتیت “ معنا ایش انت کہ بندر ء شاعری ء راہبنداں جوڑ کنگ ء منے مرادردانک ء
(نثر) بازیں رہبنداں مہتل کنگ انت چوشکہ ردانک ء شاعری ہردک گوں زبان ء

بندوک انت ہمیشہ ردا نک ۽ رہبنداں یل کنگ ۽ معنا زبان ۽ بازیں درشاں رنگان یل کنگ انت ہے وڑ ۽ اے شعری تهرانی ساچ بن انت کہ اگن یکے نیمگے وتی ظاہریں ساچ بندی دروشماں چہ یک ۽ دومی ۽ جتا انت گڑا دومی نیم ۽ اے درس وت ماوت بازیں درشانی رنگ ۽ بیاناں اول وتی وتی رہبندانی رد ۽ دار انت ہم بز انکے ظاہری ہیئت ۽ معنائیش بوت کہ بندر ۽ یک چیرے ۽ ہیئت (Form) اصل ۽ ہما گزر ۽ لوٹ ۽ رہبند انت کہ پھہا ہانی مقصداں اے جوڑ بوتگ ۽ چہ ایشاں ابیداں انچو کہ من نشان دات کہ ہیئت Form یا کہ ساچ بند ۽ اندری اول پچار ۽ معنایے اول بوت کنت۔ اے معنا بندر (Consruction) ۽ بندگ ۽ معنا انت بز انکے ہیئت ۽ اندری تعمیر معنا بندر انت کہ اگن بچارے تہ گشے زاناں ٹکنیک ۽ معنا کئیت بلے چہ ٹکنیک ۽ وتی گستاہیں معنا ۽ مدام برجاہ داریت ۽ اگن ہیئت ۽ وتی جتاہیں بستار ۽ معنا مداشتیں تہ چش ایش بوت کنت کہ آزمانک ۽ گدار اول بوت کنت ، ہیئت چوں گیشینت بکنیں ۽ ہیئت ۽ ظاہری شکل ۽ دور شم کہ ماش شاعری ۽ وڑ وڑیں تهرانی گستائی سراشگ اتگیں نبشتہ ۽ شکل ۽ Form ۽ رد ۽ گڈا آزمانک اول بوت کنت۔ ماوتی فاشن ۽ ہیئت ۽ چوں جتا بکنیں۔ بندر ہے جاگہہ انت کہ اداں ہیئت ۽ اندری چارگ ۽ گستائی منے کمک ۽ رہدر بری ۽ کت کنت۔ ہیئت ۽ ہے اندری گستائی اول منے شاعری ۽ بازیں تہراں جتا جتا ۽ گستا کت کنت ۽ اے درگت ۽ گپ گوشتگیں تاکان بوتگ۔ ہے وڑ ۽ ردا نکی لپہہ ۽ ردگت ۽ چارہمی ۽ گڈی نہ مناک ایش انت کہ ردا نک ۽ شاعری یک جاہ بوت نکنت۔“ اے جیڑھ ۽ رائے منے انوگیں نوکیں نودراوں کن انت ۽ زیکیں کماش ۽ زانکاراں اول کنگ انچو کہ طاہر محمد خان ۽ نبشتا نک انت (شعر ۽ شاعر) ”شعر ۽ مقابل ۽ ردا نک ۽ زبان سادگ انت ۽ لہرے ندریت لوز وتی سادگیں معانی آن کار مرد بنت ۽ جملہ یانی تربیت بلے کچ ۽ کساس انت جملہ ۽ اگن کسان انت ۽ دومی دراج

انت ء سجاہیں عبارت ء معنی صاف ء پدرا انت۔ شعر ء ردانک ء مستریں فرق دومی دراج
 انت ء سجاہیں عبارت ء معنی صاف ء پدرا انت۔ شعر ء شعر ء ردانک ء مستریں دی ہمیش
 انت فارسی ء یک زانتکارے ء ہے لبرال تعریف ء کرتہ ”شعر کلامی است مرتب کہ
 داری وزن ء ہم آہنگی باشندوں واجہ ء چرے خیالان ہج زانگ ندنت کہ من اے گیاں چہ
 ردانک ء یا کہ ردانک ء سادگیں زبان ء آئی ء معناچی انت ء ایشی ء معنا اوں زانگ ندنت
 کہ چہ اے گپ ء کہ ردانک ء لبزوتی سادگیں معناچی آل کار مرد بنت۔ بلے چہ واجہ ء اے
 گیاں ماہے معنا ء کش ات کت کنیں کہ ادہ چہ ردانک ء واجہ ء معنا الی ء ساچستی ردانک یا
 کہ فلشن نہ انت۔ پرچیکہ اگن فلشن ء ردہ اگن اے گیاں بہ زورے کہ ردانک سادگ ء
 معنی سادگ انت تہ دگراں وبل مئے وتی سرجمیں فلشن بے معنا بیت گڈ اکافک ء جمیر۔ جو انس
 بے میار انت، نیز مسعود ء رشید امجد ء ردانک (ساچست) گڈ ابران کہ بے معنا انت۔ ء
 اگن ردانک شاعری بوت نکت یا کہ من ردانک ء اے زکت (امکان) نیست تہ مئے
 کوہنیں بازین شاعری رد بوت کنت ء خاص جاورانی پشدراں نبشتہ بوتگیں سرجمیں شاعری
 اوں ردبیت کہ ابید ء زبیل ء تہ ء کنگ ء جنگ ء دگہ ہج نہ انت اگن ناں اے چہ اے
 شاعری در نہ انت گڈ اے شعر ء کریم دشتی پرچے شعرے نہ گش ایت کہ

جدائی تئی من ء راگار کنتیں

من ء چہ ہر کس ء بے زار کنتیں

منی خیال ء اے شعر ء تہہ ء مئے شعری معنا ردانک ء شاعری ہر دومان انت
 اے پیم کہ گپ سرتا سر ہروچی ایں گپ انت یا کہ ردانکی رنگ انت ء چوشکہ رد ء پیشرد ء
 سنگ ء تنگ ء زبیل ء تہہ ء ہمیشکہ شعر انت بز انکہ شعر ء راہ بندے گوں انت ء زبان ء بیان
 ردانکی انت ء شاعری ء اے رنگ مارا اسک بازوتی قدیمی شاعری ء تہہ ء گندگ بیت۔ گڈا

اے کپ چہ پہم ء ڈن مارگ بیت کہ چوں اے جیڑھ ء راپادکت کنیں کہ ”ردانک ء شاعری یکجاہ بوت نہ کنت“ تہ زانگ ہمیش بیت کہ اے راہ بند ء رد ء وردانک اول شعر بوت کنت۔ نوں اے جست پشت کپ ایت کہ گڈا آکجام چیز انت کہ ردانک ء راشعری گوناب بکشا ایت ء ردانک ء راشعریے کت بکنت ہمے جست ء حیال ء جند بندر ء شعر ء پچار ء کنائیں ایت ء ہمے مثال ء اول دنت کہ تہناسنگ ء تنگ ء رد ء پیشرد ء زمیل ء ساچ بند ء حیال گور ء پاسداری ردانک ء زبان ء شعرے کت نکنت بلکیں پہ شعر ء شعر ی زبانے درکار بیت۔ نوں پدادگہ جیڑھ ہے کہ نوں شعر ی زبان یا کہ شعر ی زبان یا کہ شعر ی درشان ء درانگاز کجام انت؟ اد ء یکبرے پداما واجہ کریم دشتی ء نشان داتگیں، سید ہاشمی ء شعر ی ء نیمگ ء دلگوش دات کت کنیں کہ

ایردنتیں شب جتائی ء چومرگ ء پریشنگ ء

بے تئی اوست ء من سگاں زند ء گورگنداں چتور

واجه ظہور شاہ ہاشمی ء ایے جتک ء اگن بچار یے گڈا ایشی ء اولی شعر یا کہ اولی بند ء تہہ ء مارا شعر ی زبان سک باز دست کپ ایت ء ایشی ء بدل ء جہل ء دومی بند ء تہہ ء انچو شعر ی زبان گندگ نہ بیت بلے وہدے کہ اے جتک ء بز انکہ ہر دو کیں بنداں کہ یکجائی ء ہمرائی ء کہ معنا بکنے ء سر جمیں صورت ء (مجموی امیج) ء کہ بچارے تہ اے رنگ ء اوں یک ہواریں شعر ی کتہ کاری یے (شعر ی تجربہ یے) گندگ بیت۔ معنا ایش انت کہ اولی بند ء تہہ ء مارا سرجمی ء شعر ی تجربت ء گندگا کئیت کہ اے یکے و ہمروچگیں ردانکی یا کہ کارمرزیں زبان نہ انت دومی ایشی ء تہہ ء زبان چہر ء شبین ء اشارات ء (تشبیہ استعارہ ء علامات) گونگ (پیکر) تہہ ء اولی بند ء ندرگ اوں رنیل نہ انت خیالی گونگ (تخیلی امیج) انت۔

(۱) جتائی ء شپ ء ایردیگ (۲) شپ ء ایردیگ ء کرد ء گول مرگ ء فرشتہ ء ایردیگ ء
 یک کنگ ء دومی معنہ ء وہدیکہ ہر دیکیں بناں یک امیج یے رنگ ء کہ بچارے تہ جتائی ء شپ
 چو ملکہ موت ء انت ء شاعر ء جنہد چو مردم ء آئی ء مکک ء تو جیل ء انت۔ دومی بند ء زبان ء انجو
 شعری رنگ گندگ نہ بیت ء چہ ایشی ء مکک ء ماہرز ء دگہ شعرے اوں دات کنیں مثال کہ:

من تئی امیت ء انگت زندگاں کہریں گماں

لے تئی اوست ء من سگاں زند ء گوڑ گنداں چتور

اے پیم اے شعر یک سیدھا ء تچکیں زبانے ء انت ہمیشکہ ایشی ء تہہ شعری تجربت
 گندگ نہ بیت بلے ظہور شاہ ء کہ وتی جنہد ء برز تر ء داتگیں شعرات تہ سرجمی ء وتی زبان ء رد ء
 شعرے ات یا کہ شعری زبان ء کارمرزات۔ ہے وڑ ء منیر مومن ء غزل یے ء اے جتک
 بچار کہ

دوتا ک درد بخت پھل بہ بنت چار غم ء

دما نے بیا کہ بہ سزایت ملگزار غم ء

سید ہاشمی ء بدل ء منیر مومن ء اے جتک وتی ہر دوکیں بنداں شعری زبان ء
 پاسداریاں برجاہ دارایت درد ء دوتا کو بوہگ غم ء پھل جنگ غم ء ملگزار ء سبز بوہگ۔

اے رنگیں شعرانی شعری تجربت ء جنہد وتی درشان ء بیان ء معناداری ء تہہ شہگانی
 یے شنکین ایت ہمیشکہ گول شعرانی ہنگ ء ہمرائی ء معنا بلاس نہ بیت ء انگت چہ ہماں
 ہزاراں معنا ہنگ بیت کہ اے راہ وتی سر ء بگندے اوں دیما آئیوکیں زمانگ ء اول ہدار
 انت ء زبان ء ہے رنگیں کارمرز ء را شعری زبان زانگ بیت ء ہے رنگیں درشان شعری
 زبان ء را چہ ردانک ء پھریزایت۔ بلے وہدیکہ ہے رنگیں زبانے اگن ردانک ء یا کہ
 ہمر وچکیں گپ ء رپ ء قدرتی رنگ ء رد ء کارمرز کنگ بہ بیت گڈا اے ردانک ء زبان

اوں یک شعری زبانے بوت کنت ء ہمیشی ء راگش انت رُدانکی لچہہ Prose
(Poem) رُدانکی لچہہ ء سہہ مستریں جوانی آنت کہ چہ ایشاں یکے اندری یے دوڈنی، ڈنی
ایش کہ رُدانک ء تہہ ء اوں اے امیت ء درگیجگ کہ اے شعر ء باران لڈات کت کنت ء
وتی معناء رادور ء دراج کت کنت ء دومی شعر ء تہہ ء اوں امیت پیدا ک کنگ کہ شعری
رواج بستگیں راہبندانی کا نچاں ابیداں آوتی بو ء باساں تالان کت کنت ء سہمی ایش کہ
رُدانکی وتی اندر ء ڈیمو کریٹک ء لبرل پرچے Democratic Libral
Approach یے اوں برجہہ دارایت کہ یک نیمگے وت علمی ء لبرزانکی تہے ء دومی نیمگ ء
پہک ء پلگاریں ساچستی میل (تخلیقی رویے) کہ زمانگ ء دور ء جاور حالانی ہمرائی ء وتارا
ہمرنگ کت کنت یا کہ اے میل ء سائیکی ء لاشعور ء قدرتی رنگ ء بدل بوہگ ء است بوہگ
ء زکت زندگ انت۔ ء قول انیس ناگی کہ رُدانکی لچہہ زبان ء قدرتی گش (فطری آہنگی)
پداسچگ بیت کہ انچو کہ ماوتی ہمر وچگیں گپ ء رپ ء زبان ء گپ ء پیچ رنگیں راہبنداں
حیال گورنکین ء گپ ء جنانیں کہ ایشی ء تہہ ء قدرتی رنگ ء بازیں جاگہان رد ء پیشردتنگ ء
سنگ ء زیمیل وت گوں کپاں انت ء چوشکہ گپ ء جنگ اوں یک درشان یے یا کہ زبان
ء سرکنگ ء دراگاز رنگ یے کہ ہچ رنگیں شعوری ء میکینکل راہبندانی پاسدار نہ انت بلکیں
قدرتی آہنگ ء گوں بندوک انت، پہہ ہاتر ء یک انچیں شعری تہرے نہ بیت کہ مس آئی
ء اے قدرتی درشان رنگ ء دراگاز اوں بوت بکنت چوشکہ یک زبانے ء اے رنگ ء
شعری تہرے رد ء کارمرزگ بوہگا انت ہمیشکہ شاعری ء اصل بنزہ کہ شرانت یا کہ شعری
زیبائی انت۔ من ایشی ء الم ء ہزدری زانگ بنت چوشکہ ایشی درشان رنگ گپ ء قدرتی
راہبندانی سرانت ہمیشکہ ایشی ء ساچ بند (ہیبت Form) ء ظاہری رنگ اوں چوگپ ء
پابندیں شعری تہران جتا انت ء وتی زبان ء بیان ء دراگازوڈ (نوعیت اظہار) جیڑگی

انت یا کہ (داخلی انت) بازینے فلشن ء یا کہ نوکیں قصہ کاری ء زبان ء پہ ہمیشی ء بز انکہ ردانکی لچہہ ء زبان ء دیم پہ دیم کنت ء ہے گش ایت کہ واجز بان ء اے رنگ و مروچگیں قصہ (فلشن) ء تہہ ء اوں است انت۔ اہو بلکیں است انت چوشکہ ہر دکانی سیادی گوں زبان ء انت۔ بلے اگن قصہ ء تہنا یک ٹکرے یا کہ یک بہرے اگن دیم پہ دیم کنگ کہ بیت کہ واجہ اے پیم ء و اے یک انت؟ گڈ ادء ہے گوشگ بوت کنت کہ واجہ تہنا ہے ٹکر ء نام وستک ء ایمان فلشن گوں وتی زبان ء دیم پہ دیم کنگ کہ بیت تہ ایشی ء راندری نکاں ء درشان رنگ ء ردء ماگستا کت کنیں کہ بلے کہ ردانکی لچہہ ء فلشن زبانوں تودیم پہ دیم کنتے بلے ادء ماڈالتریں رنگ ء تہہ ء قصہ سازی (کہانی پن) ء درگیجیں کہ فلشن ء سراسا ہیل انت ء اے چیز ردانکی لچہہ ء تب نہ انت کہ ردانکی لچہہ ء تہہ ء قصہ سازی نیست ء قصہ سازی ء بہر ء رنگ (کہانی پن ء اجزاء اجزائے ترکیبی) نیست۔

اہو البت چوشکہ زبان یکین انت ہمیشکہ اندری آہنگ (داخلی آہنگ) ء را زبان ء بیان ء ردء مات کنیں، بلے گپ پداہم کنت کہ تہنا اندری گش (داخلی آہنگ) ء ترپینگ و شعر بوت نکنت چشم اوں نہ انت کہ ردانکی لچہہ ء کلیں راہبند بباداگ انت بلکیں فلسفہ ء کاندانی ردء آراتی ء غلامی کنگ اوں راہبندیے۔ ہمیشکہ اے تہر ء اوں پابندی ء پاسداری اوں است (۱) زبان ء اندری گش ء بز انکہ داخلی آہنگ (۲) شعری تجربہ ء زبان ء کارمز (۳) وت جیڑہی ء راہبند (خودکلامی) (۴) زبان ء بیان ء قدرتی زیمل ء رتیج ایش بوت انت نوکتریں ردانکی لچہہ ء ہمالوٹ ء گزر کہ پہ ایشی ء الم ء ہزدری گوشگ بوتگ انت۔ بلے نوں بیا کہ ماوتی گونچان ء مباراں بچاریں کہ ہے رنگیں یک تہرے مئے دود ء رواجوں پماپشت گیتلگ کہ ماہمانی ء دیم ء بہ زوریں ء دانکہ ردانکی لچہہ ء سربہ بیں گڈ اشوباز ء پول ء پد مئے شعری تہراں بچ چشمن درمانے درنیت کہ ردانکی لچہہ ء راہبندوں

بکپ ایت انچو کہ گوشگ بوت کہ مئے شاعری ۽ راہبندی سیادی گوں ہما دمگ ۽ ربجن
 (Region) ۽ انت کہ گیشتر راہبندی پاسداریاں یا کہ یک حساب ۽ پابندی شاعری ۽
 گوں بندوک انت ۽ بقول م طاہر خان ۽ اے پابندی شاعری (عروضی شاعری) ۽ بنزہ ۽
 بندر ۽ ازلی انت کہ فارسی شاعری اوں چہ ہے بندر ۽ انت۔ ۽ ردا نکی لچہ چوشکہ روبرکتی
 شاعری یے ہمیشکہ ایشی ۽ تب اوں چہ رودراتکی شاعری ۽ گستا انت۔ بلے چوشکہ روبرکتی بہ
 بیت یارودراتکی ہر دو ہیں تب ۽ شاعری ۽ بنید زبان انت۔ ردا نکی لچہ کہ قدرتی زبان ۽ گپ
 ۽ رپ ۽ بنید ۽ سر ۽ وتی ازم ۽ بنا کنت ہمیشکہ زبان ۽ ایند کہ درشان رنگانی رد ۽ تہہ ۽ بگندے کہ
 انجیں درشان رنگے درینت کہ گوں پروز پونم ۽ سیادی یے بداریت۔ اگس ہے تک ۽
 ماوتی زبان (بلوچی) چہ شعری تہراں ابید ایند کہ درشاں رنگاں کہ چاریں تہ مارا یک
 انجیں درشان رنگے دست کپ ایت کہ وتی بازیں حساب ۽ معناء گوں ازم یا کہ شعری ازم ۽
 گوں ردا نکی لچہ ۽ اوں دپ وارت۔ ایش مئے زبان ۽ ”بتل“ ۽ تہر انت کہ اے نہ پہک ۽
 شعری تہرے ۽ ناں یکپارگی ردا نک انت۔ بلکیں بتل ۽ تہہ ۽ مادو ہیں رنگ، شعر ۽ ردا نک
 ہواری ۽ گندیت۔ اے اوں راست انت کہ بتل ۽ بابت ۽ مئے زانیکا راں ہے گوشگ کہ
 اے بندر ۽ کوہن ۽ قدیمیں جتا جتا ہیں شعرانی بند انت کہ چہ بازیں پگری معناداری ۽ سبب
 ۽ رواج گپنگ انت چوشکہ ”پر شگ انت کوہ ۽ جہہ جنگ جمپاں“ (فاضل) ہے رنگیں
 دگہ اوں بازیں بتلے دست کپ ایت کہ زانگ دینت کہ بندر ۽ شعر انت یا کہ شعرانی پہ
 زبان ۽ ریچوکیں بند انت۔ ہے رنگ ۽ بتل ۽ درگت ۽ اے گپ اوں منگ بوتگ ۽ داں
 انگت ۽ اوں ما پہ وتی چماں گندیں (مشاہدہ کنیں) ۽ باز برامئے کتہ کرد (تجر بہ) ۽ تہہ ۽ اوں
 بوت کنت کہ باز برا پہ بازیں جاوراں انجیں گپ آدمی ذات ۽ دپ ۽ چہ چٹ ایت کہ اے
 اوں انچو پہ زبان ۽ ریچوک ۽ راہوار بنت کہ سک مہشو ر بنت ۽ بتل ۽ رنگ ۽ گرت چوشکہ

اے مہشور انت کہ بن اصل ء ہمک بتل ء پشدر ء چیزے دیم پہ دیکھی جاوڑ بوتگ انت کہ بتل ء تہہ ء ہمیشی ء لک گرگ بیت بلے بتل ء اے لکی وتی زمینی جاوڑ حال ء پہ گوم ء گیگ وتی اندر ء جاہ دات کنت، بلے بازیں انجیں بتل اوں نامدار ء مہشور انت کہ آہانی پشدر ء اے رنگیں دیم پہ دیکھی (خارجی) جاوڑ حال نیست اے درگت ء ہے گش انت کہ ایش بازیں دانائی گشتگیں گال ء گپ انت چوشکہ ”حر ء سواری یے لج نکنت، پادی ء سرینگ یے لج کنت“ چپک چہ گز ء اسپ چہ گوز ء ہر کس یے نہ تاچیت آئی ء جن ء طلاق انت مات ء لوگ کہ چنگی انت مردم پہ وتا کاسکے بچنت دوستی ء وتی جاگہہ ء انت حساب انت دست یے حر ء نہ رس ایت گڈا گرگ ء پالام کنت، انچو ڈھلی نہ نشنگ کہ سرنائی ء وار بہ بیت۔ بلے اے بگندے لوٹ بکنت کہ چہ گپانی گوشدارگ ء اشکنگ ء گوشداروکاں ایشانی تہہ ء زبیر ء انچو کپتنگ ء گوں ات دلگوش داتگ کہ آہاں ایش اوں ”بتل“ ء حساب ء زرتگ ء معنا کرتگ انت ء رندا چہ ہے گپاں بازینے ء یاہتین ء پشدر ء معنا اون وتی زانت ء پدا جوڑ بینگ۔ اگس ہما بتل کہ ماوتی شعری بتلانی رنگ ء مگندیں بلے پدا اوں پہ اے حساب ء شعری بتل اش بگشین کہ من ایشاں مارا تنگ (بحر) ء زبیر ء پاسداری گندگ کتیت گڈا اے گپ کنگ بوت کنت کہ تن ء زبیر ء تو اور و ما سر جمیں زبان انت بلکیں یک حر فے تہہ ء گندگا کتیت کہ اے نشان ء برو ”ا“ ایشی ء جندچی یے؟ ء اگن ہمیش ء بابت ء ما اگن چیزے اشکنگ کہ دانکہ ہے نشان ء برانیں ء دانکہ ہمیشاں وتی دل ء میاریں یا کہ چہ دپ ء مکیش تہا اے نشان ء بہہ زبیر انت یا کہ لسانیات ء درگت ء ہمیشی ء ”صوت“ (Phone) انت ء ہے Phone یا صوت ء ڈنی رنگ (خارجی ہیئت) ”ا“ انت ء ہے صوت ”الف“ چوشکہ ایشی ء سیادی گوں زبیر ء انت ہمیشکہ ما ایشی ء تنگ ء اوں نام ء دینیں ء ہے تنگ (بحر) ء من وتی پر بنداں کار مرزکت اوں کنیں انچو کہ من

اردوء ”چھوٹی بحر“ نامء کارمرزانت البت اے زانگ لوٹ ایت بازیں شعرات یک تنگے (بحر) یے کلیں (ارکان) اوں کارمرز بوت کن انت کہ مس بازیناں تہنا یک تنگ یے چندے بوگ کارمرز بیت انچو کہ ”ا“ ”الف“ ء صوت انت کہ یک بوگ یے بتلانی سرانت۔

گپ بتلانی بوہگات ء زبان گڈ امنی معنا ہمیش انت کہ چہ زبان ء زیر ء تنگ ء قدرتی صوتی ساچبند (فطری داخلی آہنگی ہیئت) جتا بوت نکمت ء ہمیشکہ وہد یکہ بازیں بتلانی تہء کہ مارگ بنت گڈ اے قدرتی کاریے۔ نوں اے درگت ء وہد یکہ نوکتریں ء ردوم زرتگیں ردانکی لچہہ ء بابت ء کہ دلگوش دے تہ ہے سما بیت کہ اے تہر ء جند بندر ء وتی چاگردی یا کہ تاریخی ء ساچستی تب ء رد ء دو مسترین لوٹاں کنت، اولی دری جاور حال (خارجی حالت) ء دومی ساچستی راہبندی تب اگن ہے دری جاور حالان کہ شوہازے ء چارے کہ اے تہر ء ساچگ جوازات انت تہ ہے زانے کہ ایشی ء ساچگ ء دری جاور حال، روبرکتی دود ء ریدگ ء پگر ء وڑ ء پیم انت کہ مروچی کلیں جہان اش مانپوشنگ ء وڑ وڑ ء مے تب ء میل اوں جوڑ بوہان انت روبرکتی وانگ ء زانگ ء وڑ ء روبرکتی طرز ء زند گوازینگ ء وڑ ء روبرکتی نوش ء پوشگ ء وڑ ء روبرکتی میڈیا ء آورتگیں رنگانی وڑ ء ہے پیم ء دگہ بازین روبرکتی وڑ ء لوٹانی زور ء نوں رودراتکی تب (مشرقی تب) اوں چومغربی بت ء تران انت کہ چہ ایشاں بلوچ راج ہیچ وڑ ء آجو ء بے اثر نہ انت انسان ء مشینی مردم جور بوہگ چوقیامت ء وتی وتی ہییدان اوژناگی سدگ ء تہنائی ء گرفتار زندگی ء معنا ء بال کنگ وتی جند ء چہ وجود ء بے معنائی ء گندگ۔ ہے کلیں جاور کہ یک زمانگے روبرکت ء اے تہر ء (Prose Poem) ء ساچگ ء جوازت بوتگ انت یا کہ ہمگلیں کوانف (Co. relatives) کہ بوتگ انت مروچی ہے لوٹ ء جاوراں مے اوں تب ہمیش

کنتگ کہ ایشی ء ساچگ ء نیون ے پیدا ک بہ بیت پمیشک ماگشت کنیں کہ چہ ردانکی لچہہ ء لوٹاں یکے ماپورا کت کنیں ء ہے تب ء جندوت مارا رضادات کنت کہ ماوتی رواج کپتگیں شعری رہنداں برز ء جہل ء سر ء رند کت کنیں کہ دانکہ وتی اے اندری ء باطنی نہ تاہیریاں پہ درشانی تہرے پیدا کت بکنیں پہ اے بدلی ء مٹا ہگ ء ماوتی لبز انکی راجد پتر ء اوں پر اموش بکنیں ء چاریں گڈا ہے گندگ بیت کہ بلوچی لبز انک ء نو کتریں دور ء دود ء تہہ ء مٹ ء بدل ء روایت است انت کہ شاعری ء رد ء اوں گندگ بیت ء فکشن ء تہہ ء اوں مئے لبز انک ء وتی گیدی راہنداں نوکیں دور ء رد ء بد لینتگ پمیشک پہ اے تہر ء رواج دیگ ء ماوتی اوں انجیں درشان رنگاں کے سرینیں ء زوریں کہ ایشی ء لوٹ پیلہ بہ بنت۔ پمیشک پہ ہے ہا تر ء من ”بتل“ ء ساچشتی زبان ء گپ جت۔ بلے بتل ء ہما زبان کہ چہ شعری پاسداریاں (من اتگیں ء رواج کپتگیں پاسداریاں) آرات انت۔

ء چوشک مئے بتل ء تہہ ء دوا انجیں راہنداں است انت کہ اے گوں ردانکی لچہہ ء راہنداں دپ وارت نکن انت اولی ایشی ء نپ ء پنت نیت (مقصدیت) بلے کہ اے گوں وتی آرات سمائی (لا شعوری) کرد ء پداساچگ بنت بلے چہ مئے دل ء بتل ء بن حیاں ء (تصور ء) حد ء بنداں پہک آجونہ بنت ء چہ بتلاں مئے معنا ء مراد ء واہگ مدام پنت ء سوج ء زند ء معنا داری انت یا کہ مئے لیکہ فاندگ مندی (افادیت) انت ء بتلانی تہہ ء معنا ء مقصد یا کہ پنت ء شون کہ گوں ہمارنگیں ندرگاں گپ پیشدارگ کہ بوتگ تہ شعری میج نہ انت بلکیں چا گرد ء من اتگیں ندرگ انت کہ حقیقتیں رنگ ء ہر کس اش کنت بز انکہ مادی رنگ ء انت ء ایشانی درگت ء من چا گرد ء من اتگیں حیاں ء لیکہ انت بز انکہ اے درگت ء چا گردی حقیقت (Social Reality) ء بتلانی تہہ ء شعری یاردانکی درشان ء (Prose or Poetic) حقیقت ء میان ء جدرنگی یے اوں نیست۔ ء

دومی ”بتل“ وتی رہ بندہ پدا لگ ۽ گونڈ انت چوغزل ۽ دوہیں بنداں سرجمیں درا نگازی بند کنگی آنت کہ اے رنگیں تب ۽ میل اول و لچہہ ۽ جند ۽ راہ بندانی تب ۽ نکپت ۽ دومی ردا نکی لچہہ ۽ اول میل نہ انت ہمیشکہ وہدیکہ یک تہرے ۽ (بتل) ردا نکی لچہہ ۽ دیما کہ ایر کنتے تہ اے درگت ۽ ہے دوہیں نکان (مواد) ۽ ساچ بند (ہیت) یا کہ مافیہ ۽ پیکر گیشتر پد بنت۔ اگن ہے درگت ۽ انگت اول بہ جیڑیے ہے راہ بند ۽ پدا من بلوچی ۽ سید ہاشمی ۽ کتابے اول دست کپ ایت نامے ”دستگیں دستونک“ انت کہ وتی وڑ ۽ پیم ۽ نمونہ ۽ گوں بتل ۽ راہ بنداں باز دپ وارت ۽ زبان ۽ قدرتی رتچ ۽ رد ۽ گوں ردا نکی لچہہ ۽ اول دپ وارت ۽ زبان ۽ قدرتی رتچ (Natural Flow) ۽ رد ۽ گوں ردا نکی لچہہ ۽ اول دپ وارت، بلے وتی معنا ۽ مراد ۽ رد ۽ گوں بتل ۽ چد ۽ گیشتر سیادی کنت کہ سستگیں دستونک ۽ تہہ ۽ نکان گشتر علمی ۽ زانشی درشانے ۽ دار آنت ۽ سر سوج ۽ آگاہ کنگ ۽ زانگ ۽ سکین ۽ دنت چوشکہ (۱) چہ منی نزوری ایمن مہ بیت یا کہ اے گپ ۽ ہر کس من ایت کہ پیل گوں وتی مزنی ۽ مورے ۽ دست ۽ بیران بیت“ (۲) سچ ایت وٹ ۽ جش انت ٹیل نام چراگ ۽ نوک انت (۳) زاناں منی زبان ۽ برگ ۽ لانک اش بستگ اگن ناں دوزبان ماں یکیں دپ ۽ چون پیم بیت (۴) یکے ہنگامانی واجہ انت یک عزابے شام ۽ روج تو کجائے؟ (۵) لہتے من ۽ گش ایت گنوگ لہتے گش ایت شپتال منی میاراش آنت کہ من وتی زبان ۽ گپ جناں“۔

سید ہاشمی ۽ درستیں درشان رنگ کہ نشان دیگ بوت آنت من ایشاں بے سماہیناں سما گیجگ ۽ ڈاہ ۽ شور گوں جوانی مارگ ۽ بوت کنت ۽ چہ ہمیشاں بازینے دردانک (اقوال زرین) ۽ اول ڈکاں گپ کنت کہ اے اول وتی ظاہری درو شم ۽ گوں بتل ۽ سک دپ وارت بلے وتی معنا ۽ ہر دکانی سما گیجگ انت۔ بلے چہ اے ہر دوکاں بزبان کہ دردانک ۽ بتل ۽ سید ۽

گشتگیں دردانکانی ساچ بند (ہیبت) وتی وڑ ۽ دروشم ۽ گوں ردانکی لچہہ ۽ گیشتر ہمرنگ تر
 انت ہمیشکہ ماایشاں سید ۽ پر بند گشت کنیں کہ ایشاں ”رم لچہہ“ ۽ نام نبشنگ یے البت من
 بلوچی یک نمونہ یے (ماڈلے) گشت کہ سید ۽ پھ ردانکی لچہہ ۽ بن پدایر کنگ ۽ پھ ایشانی
 پجار ۽ ایشاں ہے رنگ ۽ ساچک ۽ جہدے کنگ کہ پھ وتی جاہ ۽ لکھ بستار ۽ لائق انت۔

ماہے چیز ۽ بابت ۽ بندر ۽ گپ ۽ اتیں کہ ماں بلوچی ۽ انچیں درشان رنگ
 دراتک کنت کہ آردانکی لچہہ ۽ درشان رنگ ۽ گوں ہمرنگ بہ ہیبت گڈا مارا بازیں پٹ ۽
 پول ۽ چار ۽ گند ۽ پدمے بتل ۽ درشان رنگ دست کپت ۽ دومی نوکیں ز مانگ ۽ ”سسنگیں
 دستونک“ کہ چہ ایشاں ”سسنگیں دستونک“ ہمیش انت کہ ایشی ۽ درشان ۽ ساچرنگ چو
 ”بتل“ ۽ زبان ۽ قدرتی رتیج ۽ دروشم ۽ آجو ۽ آزات انت کہ نہ چہ سمر ۽ جریدگیں تنگ یے گوں
 ۽ نہ سنگ ۽ پاد بند انت ہمیشکہ ہے نکہ بے ساچیزے (بے ہستی یے) نامے بند انت کہ
 ہمیشی ۽ تہہ ۽ گندگ بیت بلے بندری رنگ ۽ اگن دلگوش یے بدیے گڈا زانگ دنت کہ
 بے ساچند (بے ہیبت Formless) نہ انت البت ۽ اے گپ راست انت کہ رواج
 کپتگیں ساچبند (ہیبت) ۽ چہ راہبنداں گستا انت ۽ زبان ۽ قدرتی رتیج ۽ رد ۽ نوکیں (غیر
 روایتی) ساچبند ۽ لیکہ (تصور ہیبت) ۽ رد ۽ نوکیں دروشم ۽ تجربت انت ۽ ایش ساچبند ۽
 ہے رنگ انت کہ گیشتر ساچستی ردانکیگ انت ۽ لہزانک ۽ تب ۽ میل ۽ رد ۽ چچ پولنگیں کہ
 یے اول نہ انت ۽ ردانکی لچہہ ۽ جند ۽ کہ وہدیے ساچبند (ہیبت) ۽ بابت ۽ ایشی ۽ گوں
 ردانک ۽ یک گش انت ۽ دریے کن انت یا مستریں ردی ۽ جندوت ہے رد کنگ ۽ کردا
 نت اش اے پیم ۽ کہ اگن ردانکی لچہہ ۽ را (انچو کہ ایراد گر انت ک ساچبند یے نیست)
 ساچبند نیست ۽ ایش گوں ردانک ۽ یک انت ہمیشکہ ردانک ۽ شعر یکجاہ بوت نکن
 انت۔ گڈا ایشی ۽ جوازات اول است انت کہ اے دوہیں رنگ انت۔ اے پیم ۽ کہ وہد کہ

ردانکی لچھہ ء نام ایر کتگیں ردانک ء رنگ ء کہ چاریے گڈا اے گپ تچک بیت کہ اے
ردانک گیشتر قصہ کاری (فلشن) ہر دو لبزانک ء من انگیں درا نگازی تہر اُنت بلے وتی
ساچشتی رہ بند ء رد ء خاص زبان ء بیان دل گپ (مافیہ) ء در شان ء رد ء ہر دو ہیں تہر نشان
چہر شبیں اشارت (علامت) ء ساچشتی درا نگازی ء اوں وتی وتی رنگ ء ترین اُنت پہ
بازیں جاگہاں مارا قصہ کاری (فلشن) ء زبان اوں شاعری ء زبان ء رنگ ء گمان بیت
اے ہاتر ء کہ ہر دو ہیں ”ساچشت“ (تخلیق) اُنت ء ایشانی ہے ساچشت ء رد ء بن مہی
سیادی اُنت کہ ایشاں دیما برت ء قبول اوں کنت۔ ہمیشکہ ردی و ہدی بیت کہ کسے فلشن ء را
تہنار دانکے سر پد بیت ء آئی ء ساچشتی بستار ء دلگوش ندنت ء گوں شعری تہراں کچ ء وزن ء
لگ ایت گڈا اے رنگ ء ردانکی لچھہ گستا بیت ء ردانک (ساچشتی) گستا دومی لچھہ ء یا کہ
ردانکی لچھہ ء در گت ء گپ یے ایش اُنت کہ اے گوں مئے بلوچ در شانی تب ء شتر تر کپ
ایت کہ مئے جند ء وتی بندری شعری در شان رنگ ء تب وت اصل ء لچھہ ء تب اُنت کہ مئے
مارشت دار تبیں مردماں (شاعراں) چہر مانگ ء کوہن ء وتی در شاں ء شعری رنگ ء را
کار مرز کتگ ء چوشکہ آہاں وتی زند ء جتا جتا ہیں جاور حالاں درا نگاگ لوٹ اتگ ہمیشکہ
اے در نگازانی در شانی یک انجیں تہرے در کار بیتگ کہ سر جمیں جاور حالاں وتی زند ء جاہ
دات بکنت ء پہ اے تب ء آہاں در اجیں لچھہ ء رار و اج داتگ ء وتی دلگپ (مافیہ) ء
رابیان کتگ سکیں اجکی ء حبرے کہ مئے کوہنیں لبزانکی راجد پتر ء مئے گور ء وتی چاگردی زند
ء وڑ وڑیں جاورانی پہ بیان ء رسانک ء ہچ ردانکی تہر نہ گواہیت اگن کہ گیدی قصہ ء نام
ردانک ء در گت ء پہ شاہید یگ بوت کنت بلے ایشی ء مکک ء کس وتی دری زند جاوراں
بیاں نہ کتگ۔ گیدی قصہ ء تہہ ء کائنات ء قدرت ء راستی ء بدی ء را تہنا معنا کنگ ء جہد
کنگ بوتگ وتی راجی زند جاوراں تہنا شعر ء ء حاصل لچھہ ء مکک ء بیان کنگ بوتگ

مروچکیں فلشن ء اے دور من بلوچی لبرانک سک کوہن نہ انت کہ مروچاں وتی چا گردی
زندمان ء درشان ء پہ کارمرزکنگ بیگ ء انت ہمیشکہ ردانکی لچہہ ء وتی لچھی تھرے ء بستار ء
اے وش بہتی گوں انت کہ اے مئے بندری تھر لچہہ ء رنگیں تھرے کہ درشان ء اول پہ دلگپ
ء باز گوشگ ء موہ ء وار انت ہمیشکہ من گپ ات ”بتل“ ء بلے بتل ء زبان ء بیان ء رد ء ہما
رنگ ء کہ آشعرانی تہہ ء جتک ء بند نہ انت بلکیں آزات رنگی ء گوں ردانکی دروشم ء
درانگازگ بنت ماہے درشان رنگ ء زرت ء کارمرزکت کنیں۔ پرچیکہ Prose
Poem درشان وڑ (طرز اظہار) ہے رنگ ء ہمیشی ء ردانکی لچہہ ء اندری ساز (داخلی
آہنگ) اول گش انت ء بندر ء ہمیشی ء بازینے ماما نگ اول کتگ اگن بچارے گڈا
زانگ دنت کہ ردانکی لچہہ ء اے رہندانی رد ء اندری ساز (داخلی آہنگ) وت گستاہیں
رنگ وتی ہستی یے داریت ء ردانکی لچہہ ء تہنا آہنگ نہ انت بلکیں بندر ء زبان ء قدرتی رتیج
ء (Natural Flow) ء آہنگ انت کہ ابید کہ ردانکی لچہہ ء اون زبان ء وڑ وڑیں
درشان رنگانی انداز ء است انت کہ روان انت ء نہ ہل ایت۔ اے توری شعری رنگ ء بہ
بنت یا کہ ردانکی یا کہ ہروچکیں گپ ء تران ء رنگ بہ بیت۔ بندر ء اندری ساز (داخلی
آہنگ) زبان ء بہر انت بلے مایا کہ مئے تھراں وتی گستا گستاہیں رنگ ء بچارے اے
درگت ء ایشی ء قدرتی رشت (Flow) ء راداشتگ بز انکہ تھر ء لوٹ ء واہگانی رد ء ایشی ء
دیما بند بستگ۔ بلے چوشکہ اے رتیج (زبان ء فلو) وتی ہمراہ ء لبرانی اول پتاران کارایت
بلے اد ء ماتہنا وتی لوٹ ء تھر ء تب ء لبران چنیں ء آدگراں یل دیں۔ نوں ردانکی لچہہ ء تب
گوں ہے رشت ء روگ ء وتی قدرتی رنگ ء وت جاگے دارگ انت پہ ایشی ء آہنگی دری
پابندی اد ء نیست انت۔ اے رنگ مئے بتلانی تہا ء اول گندگ بیت بز انکہ ہے اندری
ساز ء (داخلی آہنگ) ء ساچگ۔

دانکہ اگن ایشی ء ساچک ء بابت ء بہ چارے کہ اے کہ ہمالوٹاں کنت تہ چہ آہاں
 لہتے مے گورے چہ کوہن ء است انت (۱) زبان ء قدرتی رتیج ء اندری ساز ء رشت ء توار
 (۲) بتل ء دروشم ء شعری درانگا ز ء ردانکی رنگ (۳) لچہہ ء پراہ دامنی ء تب (۴) حیال ء
 (تصور ء فکر ء) نز آرگ (اختصار) ء لچہہ ہی رنگ ء دود (۵) آدمی ذات ء پرشت ء پروش
 ء تہناتی ء بے معناتی ء عراب ء گرفتاری ء روج ء شپ۔

وہدیکہ مئے وتی ہند ء ایشی ء ساچک ء بازیں بندر ء پشد ر ء جاوہر حال است انت
 تہ مادگہ راجانی وتی ہندی جیڑہانی تہنہا جواہی پرچے بہ ہیں ء آہانی واست ء نازینک بجنہیں۔

بلوچی گیدی قصہانی بنکار

ماوتی ہمو چیگیں گپ ء جمرانی تہ ء اگاں جا گہہ جا گہے ”قصہ ء“ نام ء گریں گڈا منے
گیشتر بینانی معنا ہمیش بیت کہ بزاں انچیں گپ ء جمر کہ گیشتر راستیں گپ مہ بنت، بلکیں
یک مردے ء یا کہ چہ ساریگ ء ٹہیننگیناں۔ اے حساب ء بچارے گڈا ”قصہ“ پورا
”راست“ ء چپ انت Oppose انت (متضاد ء الٹ) انت بزاں کہ یکے راست
انت ء دومی قصہ انت، دروگ انت۔ بلے قصہ ہی دروگ منے راستیں زندگی ء تہ ء ہمیشکہ
قبول کنگ بیت ء گوں انت کہ یکے اے منے ٹیمب ء پاس کنت ء دومی ایشی ء توک ء منے
راستیں زندگی ء بازریں اصلی چیز ہم مان انت (اے گپ ہم راست انت کہ منے دین ء
پرمان ء رہنداں دروگیں قصہ ء جنگ ء اشکنگ ہر دوہیں دروگ ء وڑیں گناہ انت) بلے
مادنیاء توری شتر تریں کور کنوکاں بزیریں اے قصہاں چہ وتی راج دپتراں پچ وڑ ء کورکت
ہم بکنیں ماتوری وتی قصہ ء آرگ ء جند ء بند بکنیں بلے اے قصہ انچیں زوراک انت کہ وتارا
وت کار انت منے وابانی تہ ء منے حیلانی تہ ء منے وازگانی تہ ء بلکن منے وتی منیں، راستیں
کارانی تہ ء ہم اے وتارا جا گہہ دینت ء کار انت، اگاں من قصہ ء آرگ یا کہ تو بگش کہ ایشانی
اڑکنگ ء بارہ ء چندے گپ بکنان گڈا گپ اے پیم بیت انت کہ قصہاں مادو وڑ ء گندیں
اولی ہے وڑ ء، کہ قصہ منے راست ء حقیقتیں زندگی ء وڑ ء زانگ دنت انت انچو کہ منے
ہموچی این کار بنت قصہ ء اے وڑ ء توک ء قصہ ء تہ مردمانی کار ہم انچو منے وڑ ء بنت
انت۔ بزاں کہ قصہ بلے توری دروگے بہ بیت بلے ایشی ء توک ء کار انچو بنت کہ ماگشت

کنیں کہ ”آہو چوبیت کت کنت“ بز ان کہ قصہ ءتہ ءیک گوادر وڑیں جا گہے ءمستہ ءماڈی سی ء بدل ءیک نامداریں میر ء سردارے یا کہ بادشاہے ہم کت کنیں۔ گوادر ء فاضل چوک ءیک باگے ہم کت کنیں گوادر ء باتیل ء کوہ ء سراچہ سرکار ء نیمگ ءیک انچیں بندی جاہے بز ان کہ جیلے اڑکت کنیں کہ آئی ء جیلی کوٹی کوہ ء زمین ء چیر ء بنت، ہر گاڑی والائے ء کوچے ء مالک کت کنیں، گاڑی والائے ء یدارے ء جانشوہم کت کنیں گپ ہما بیت کہ ماگشت کنیں کہ ”آہو، چوبیت کنت انت“ اے گپ ء اصل ء ماپیشکہ گشیں کہ اے وڑیں قصہ وتی درستیں وڑے پیاں مئے راستی ء خیال کنگ ء گت ء گمانانی حدانی تہ ء انت بز ان کہ مئے حقیقت ء امکانا تانی تہ ء انت۔

ہے وڑے دوئی قصہ ہما انت کہ ماگوں ہما ہانی اشکنگ ء ہے سر پد بنیں کہ اے پکا ہیں دروگ انت چوہجبر نہ بیت انت بز انکہ اے اے وڑیں قصہ بہ بنت کہ یک جا گہے ء مستر کہیریں درچکے بہ بیت ء درستیں استار آئی ء لشکر ء فوج بہ بیت۔ ہرچ ٹیمب ء ہے مسترین کہیراگاں دلے بہ لوٹ ایت وتی زمین جا گہے ء بہ تیچ ء گوک ء چمانی تہ ء بند بکنت ء گلی کرگے اڑ بکنت ء بہ چکیتے ہیزرانکے آہما دمان ء رکشی کرگے بہ بیت ء ہفتمی آزمان ء سیل ء واست ء بال بکنت، گپ تچک ء ظاہر انت کہ راستی ء اے وڑ بیگ مئے گت ء گماناں مشکل جا گہے بکنت ء اے وڑین بیگ قصہ ء را و پکا گیشتر دز وگ کن انت۔ بلے دود ء ر بیدگ ازم ء ہنر ء پڑے مارا اے راستی ہرچ وڑے ایر برگ لوٹ ایت کہ مروچیلگیں نوکیں بیانیہ توری ہچو دیمروی کنگ ء انت۔ ایشی ء اول سرگوں ہے رنگیں قصہاں بندات بیتگ ء ہما زمانگ ء کرن ء باریکاں اے دروگ ہم نہ بیتگ انت بلکیں ہما زمانگ ء راستیانی گیشینوک بیتگ انت۔ بلکیں ہما زمانگ ء دین ء میتھ ء حدیث ء شرح بیتگ انت۔ نی بندر ء اگاں بچارے گڈا ہے زانگ دنت انت کہ دراصل ء ہے میتھ (Myth)

ء بیگ ء جند قصہ ء یا کہ قصہ کاری ء بن اشت انت۔ پرچیکہ دنیا ء ہر کجام راج ء ٹک ء ہر چ دور ء باریگ ء میتھ، ہر جا گہ ء ابید ء قصہ ء نہ سرجم انت بلکیں میتھ بے قصہ ء نہ بیت۔ پمیشکہ قصہ ء سر ء بن کنگ ء ہے میتھ سرگوز کنگ نہ بیت۔ بلوچی ء ہم کو ہن ء زمانگی قصہ بلوچ ء میتھ لوجی ء ردوم دیوک انت۔ اے ہے قصہ ہانی گپ انت کہ مروچاں ما ہمیشاں ”گیدی قصہ“ گشیں۔

دنیا ء ایندگہ راجانی گیدی قصہ ہانی وڑ ء بلوچی گیدی قصہ ہانی بارہ ہم گپ ہے یکیں انت کہ ایشانی بندوک زانگ نہ بنت انت ء نیکہ اے گپ زانگ بیتگ کہ ایشانی بندوک یک کسے بیتگ ایشی ء بدل ء دومی گپ ایشی ء سر ادنیا ء زانکار تپاک کن انت کہ اے پشت در پشت گوشگ ء اشکنگ ء آرگ بیگ ء انت ء ہے گوشگ ء اشکنگ ء پدا جنگ ء دُمپاساتی (متواتر) ء تہ ء ہما زمانگ ء جا ورحال ء لڑ ء بوجانی تہ ء گوں ایندگراں رتک ء رتیج ء تہ ء ایندگراں زانگوزینگ ء راہ ء رہنداں گوں کپگ ء تہ ء اے قصہ ہانی رست ء ردوم بیتگ، ایشانی رنگ تراگ ایشانی تہ ء چیز مٹ بیتگ انت۔ بلے چش ہم نہ انت کہ اے قصہ اے زمین ء سراڑ نہ بیتگ انت ء چہ آزمان ء ایر گجگ بیتگ انت۔ اے قصہ ہانی تہ ء چیز ء سر ء پروت ہے شاہدی ء دینت کہ اے قصہ چہ ہے زید ء زمین ء رستگ انت ء اے گپ ء کے انگت ء پشت تر ء کو ہن تریں مردمانی دور ء زمانگ ء بہ برے گڈ ابید ہے گپ ء دگہ ہچ سرنیت کہ چہ وتی قصہ ہی رنگ گرگ ء پیش وتی قصہ ہی سما ء سازگانی ہسانی تہ ء کپگ ء پیش ایشانی بنات بوگ ء اول سری نشانی ہما زمانگ ء حقی ایں زندگی ء تہ ء است ء موجود انت زندگی ء ہما کو ہنیں وڑ ء پیم ہما زمانگ ء ”اساطیری دور“ انت منے بلوچانی گیدی قصہ چہ وتی سر ظاہری بنگپ سر حال مول ء مرادزید ء کارستانی گستاگستا ہی ء ہما ہی ء وتی قصہ بیگ ء تہی بند ء بوجانی حساب ء چہ دنیا ایندگہ راجانی گیدی قصہ ہاں در ہم نہ

انت بزان کہ قصہ کاریء (فلشن) ء زبان ء اے گیدی قصہانی پلاٹ ہما عہدی ز مانگ ء قصہی دروشم ء لیکہ ”جواز ء بیگ“ بزان کہ یک کارے ء چہ بیگ ء ساری ہمانی ء بیگ ء ہمار گلیں جواز کہ چہ ایندگہ مردمانی قیاس ء انداز ہاں قدرتی رنگ ء گستاہ بیت۔ بلے اے گپ بے خیال مہ بیت کہ اے قصہانی تہ چوشکہ ”میتھ“ ء بازیں دا بے ہم گوں انت بلے میتھ ہم وتی بندو کیں ء رواج گرو کیں معنہ ء تہ ء کار مرز بیت انت بزان کہ ہما کہ ہما ز مانگ ء میتھ ء معنہ ء کار گرگ ء الباتریں کار بیتگ انت۔ اے گیدی قصہانی تہ ء ہے رنگ ء بیان کنگ بیتگ انت بزاں کہ ہے کہ میتھ لوجیکل ایبیسٹر کٹ (اساطیری تجرید) انت اے ہما ز مانگ ء دو دمان ء راستی ء معنہ ء حساب ء کار گرگ بیتگ۔

اے پیم ء ما اے گشت کنیں مئے گیدی قصہانی اڑ بیگ ء توام بیگ چو قدرتی زندگی ء قدرتی (نامیاتی) ردوم ء حساب ء انت کہ بزاں کہ آسر ء ہنگی ایشانی پیدا کی انت ۲۔ نیام حین ایشانی توامی انت ۳۔ ء گڈ سر ایشانی موت انت۔ بلے چہ ایشاں ابید ہما چیز ء کاراں کہ مئے گیدی قصہ اڑ کنا ہینتگ انت۔ ایشانی ہم بہرے مئے گیدی قصہانی تہ ء است انت بلوچی گیدی قصہانی اے بہرے بارہ ء من ء پنچ انچیں گپ دست کپتگ کہ بن اصل ء ہمیشاں مئے گیدی قصہاناں اڑ کنا ہینتگ کہ من ہمیشاں اے حساب ء رد ء بندیاں ء شمارا پیش داران اش

بلوچی گیدی قصہ ء سازینو کیں بہر:

- 1۔ زید ء کارستانی پجاری بہر (بیت روچے..... بیت ملکہ... بیت یک مردے...)
- 2۔ قصہ ء شہار گیجو کیں کار (اے ملک ء دیہہ روچے مردے وارت.....)
- 3۔ جیڑھ ء رگی وسیلہ (بادشاہ انعام ایر کنت..... شوانگ ء مال بیت یک نلے)
- 4۔ جیڑھ ء زور ء سنگینی (دیہہ ء جا گہہ ہفت زر ہما دست.....)

5- ردء الم شہری (ماہیگ وتارا پاگا سے کنت، دیہہء پلک ایت...)

بلوچی گیدی قصہء اے پچیس بہر (Factors) بلوچیء درستی نمونہ عزاتء قصہء تہء ہے
 یکیں بروبریء حسابء است انت توری بلوچیء ”مہماتی گیدی قصہء بہ بنت“، ”سرء سوچی
 گیدی قصہء بہ بنت“ ”کنڈینگء مشکرائی“، ”گیدی قصہء بہ بنت“ ”مزنیں سفری گیدی قصہء
 بہ بنت“ (مردینی یا کہ جنینی) بہ بنت ء ہے وڑء توری چکانی گیدی قصہء بہ بنت ہے پچیس
 نشان داتگ ء رواج کپتگیں کارانی ہالیگیں جا گہان گپ مان گیجگ ء قصہ کنگ گندگ
 بیت انت۔ باز براہے یکیں قصہ وتی سربری بازیں چیزانی مٹارینگ ء بنگپ ء حساب ء
 دگہ قصہہ ہم کنگ بیت ء ایشیء معناء تہء ہچ رنگیں بدلی مارگ نہ بیت ء سماندنت انت کہ
 یکیں قصہ انت البت کارست دگرمان کنگ بیت انت جا گہہ ء زید دگہ پیش دارگ بیت
 چکاس ء از باب ء وسیلہ دگر کنگ بنت انت الم شہری شادی داب ء آرگ بیت ہے وڑء
 سربری، ظاہری بدلی، گیدی قصہانی تہی مول ء مراد ء تہی قصہی رنگ ء آروکیں بہراں سر
 گوزکت نکنت انت ما کہ مرچی ہے چیزاں چاران گڈا ہے دمان ء منارا زبان ء
 کرامات ء زوریات کابنت، چوشکہ ایندگہ درستی تہرانی ہمرائی ء قصہء تہر پہ آرگ ء بیان ء
 بے زبان ء نہ بیت انت پمیشکہ زبان ء نوکتریں رہند ”ساختیات“ ء حساب ء کتاباں کہ اے
 بلوچی ء گیدی قصہانی کہ بناں ”ساختاں“ چارے گڈا اے گپ ظاہر بیت انت کہ اے
 گیدی قصہانی ساخت زبان ء بندر ء ”Syntagmatic“ رہند ء حساب ء ایر کنگ
 بیتگ انت۔ ساختیات ء حساب ء زبان ء اے بہر ء رہند ء تہء چہ برزی نیمگ ء یک گپے ء
 ہے رنگیں بدلی اگاں آرگ بہ بیت کہ اے بدلی ہے گپ ء مول ء مراد ء معناء تہء بدلی اگاں
 میار انت گڈا ایشیء معناء ہمیش بیت انت کہ زبان ء برزی بدلی ایشیء ساخت ء تہء رسگ ء نہ
 انت پمیشکہ اے وتی معناداری ء برجہا داشت کن انت۔ بیانی ہے ساختیاتی رہندی

گپان مثالے ءتہ چاریں؛

درور۔ اصل گپ، ”پہلوان ء شیرچست کت ء ڈگار ء دات“

۱۔ آور تگیں مٹ ء بدلی؛۔ ”شہزادگ ء پلنگ چست کت آس ء دات“

۲ محمدک ء اشتر ہتر مال کت زر ء دور ء دات“

شما دیست کہ سر بری مٹ ء بدلی ء آرگ ء ابید ہم ہما کہ اے دروری گپانی تہ ء بندری مول ء مراد انت بزاں کہ اے کارانی تہ ء ”باج بری“ انت آہاؤر ء درستیں گپانی تہ ء ”باج بری“ معنا ء گوں محکمی ء برجہا انت اے واسنت ء اے گپ ء جند ”باج نہ برگ“ ء منت ء سبب ء است ء معنا دار انت بزاں کہ اے معنا داری بندر ء دو گپانی تپاوت (افتراق) ء بنیاد ء است انت ہمیشکہ ہے دروری گپانی سر بری درستیں مٹ ء بدل ”باج نہ برگ“ ء حیال ء تصور ء آرگ ء نہ انت۔ بلکیں چہ دو میگ ء ”باج برگ“ ء حیال ء تصور ء آرگ ء انت۔ ہمیشکہ زانگ دنت انت کہ اے بدلی ء گپ یا کہ زبان ء ساخت ء تہ ء رسگ ء نہ انت پہ گیدی قصہاں زبان ء ہے ”Synatagmatic“ رہند ء سر ء بیگ ء گوں اے بید (Advantages) رستگ انت کہ ایشان گوں کسانیں مٹ ء بدلی ء ء وتی نوکین رنگے کش اتگ ء باز برا گوں درآمدیں راجانی گیدی قصہاں ہم، ہم دپ پیٹگ انت۔

مس بلوچی نگدہ کریم ۽ شرگرداری مئیل

”جماعت ۽ پڻي ۽ مچاگرش انت که ایشی ۽ نہاریں آدینگ ڈگار ۽ جنگ“ اوے دادبخش ۽ وانینگ ۽ موہ بات نزانن کہ ”م“ ۽ مرغی بکناں یا کہ مرغا“ تیرہے یکین ات چاران دانکہ مرغے کہ پتار انت“ گپ ۽ جنوکیں مردے ات“ درانگا ز ۽ اے رنگ مئے مدامی این گر ۽ دارانی بہر انت ۽ داں چہ حد ۽ اے راست ۽ رد انت اے راست ۽ رد انت اے پد ۽ ریزکاری ۽ کیشگیوار ۽ جیڑہ انت۔ پداواں ایشاں ماوتی ہل ۽ جبرگانی پہ زانت درشاننگیں یا کہ چہ پ ۽ درآہنگیں جبرگشت کنیں ۽ زبان ۽ ہل ۽ باہندانی درشانی بہر ۽ رد ۽ ایشاں قبول اوں کنیں بلے سائنس ۽ علم ۽ رہندانی رد ۽ اے پیس میں ریاء ۽ رو ۽ چوٹ ۽ حیرات بوت نکنت۔ اد ۽ من لبرانک ۽ جبر پہ زانت میان ۽ گوں نگیتنگ ۽ پد لبرانک ۽ سائنسی ۽ علمی راہبند بز انکہ لبرانکی نگد ۽ گپ اوں پہ زانت اے رد ۽ مان نخت۔ پرے ہاتر ۽ کہ لبرانک ۽ ساچشتی بہر ۽ تب ۽ میل چہ لبرانک ۽ نگدی بہر ۽ تب ۽ میلاں بازیں جاہاں جتا ۽ گستانہ انت۔ اے پیم ۽ کہ پہ ساچشتانی نگد کنگ ۽ درگت ۽ لبرانکی نگد اوں مارشتانی یا کہ ہل ۽ جبرگانی زبان ۽ درشان ۽ لوٹ ۽ نازر کیانی پاسداری ۽ برجاہ داریت ۽ ”شیرگ ۽ شیر کنگ بینگ ۽ نوکاپ کنگ ۽ زہگاں لوگ ۽ من سر ۽ زرتگ ۽ اوں پوچیں جبر نہ گش ایت ۽ دورندنت۔ اے حساب ۽ نگد ۽ زبان وتی سائنسی تب ۽ ابید اوں ساچشتی درانگا ز ۽ میل ۽ اوں زندگ داریت۔ گڈ اے خیال ۽ بابت ۽ ماچے تہے دانشنگ کہ ”کریم دشتی بلوچی ۽ اولی جوان ترین نگد کار انت؟ یا کہ بلوچی لبرانک ۽ کریم ۽ نگد ۽ راہ ۽ دراں رہوار کنگ۔ اے

راست انت کہ اے گپ حرف، حرف ۽ کس ۽ ہمے رنگ ۽ نہ جنگ ۽ نہ بستگ انت کہ ہمے
رنگ ۽ رد ۽ نبشتہ انت معنا بیدایشی ۽ دگہ چچ نہ انت کہ کریم دشتی ۽ بابت ۽ بلوچی نگد ۽ درگت
۽ مردمانی اندازگ ۽ خیال چو ہمے تب ۽ رنگ ۽ انت، ہمے رنگ ۽ یکیں گپ ۽ نکانانی
نکاناں جوہاں کت کنت اول کہ کریم دشتی ۽ درگت ۽ چہ کجام زمانگ ۽ وہداں اے رنگیں
خیال ۽ اندازگ دارگ ۽ منگ بوہگ ۽ انت؟ اے اندازگ ۽ خیال ۽ داروکانی گون
بلوچی لبزانک ۽ جہان ۽ لبزانک ۽ چے رنگیں بندوکی لے ۽ ایشی ۽ زانشی جہت ۽ تب ۽ طرز ۽
بستارچی انت ۽ چہ درستاں مستریں اے جیڑہ کہ اے خیال ۽ جاورانی پشدر ۽ ہمرائی ۽ بلوچی
نگد ۽ وتی لبزانکی جہت ۽ ہوا ۽ چاگرد ۽ درکجام انت بزاندگن گوشگ بوت کہ ”بلوچی ۽ اولی
نگد کار کریم دشتی انت“ تہ ہمے دمان ۽ یا کہ تاں ہمے خیال است انت ہمے دماناں مئے دل ۽
نگد ۽ کالب کجام انت؟ اگن بگشیں بلوچی نگد ۽ کالب انت تہ وتی گپ رد بیت گد اکریم
اولی نہ بیت کہ اے واستہ کہ یک نگدی حیا لے داں بنیت کیلو ۽ کالب ۽ تہ دراجیں مدت ۽
پندے اوں جنت ۽ گوزیت ۽ داں ایشی ۽ یک حدے ۽ پہ مدتے ۽ واست ۽ سر جمینگ ۽
کالب ۽ کنگ ۽ لہتے کار کنوکانی دست اوں گوں الی ۽ بنت ۽ ہمیشاں اے درگت ۽ اولی
کس منیں، منیر مومن ۽ دل ۽ ہمیشکہ انچیں گپے آحتگ کہ وتی ”نگاہ ۽ باطن ۽ سفر“ ہمانی ۽ نام
۽ کتگے کہ انگت قول منیر مومن ودی نبوتگ بزاندگ بلوچی ۽ نامداریں نگد کار ۽ اگن ہمے دمان ۽
کریم ۽ درگت ۽ مئے دل ۽ اردو ۽ انگریزی ۽ نگد ۽ خیال انت تہ اد ۽ اوں بوجھ مئے بڈ ۽ انت
کہ گد الم انت بلوچی نگد ۽ وتار ۽ بستارے دان انگت ۽ نیست کہ مئے کیلوار دو ۽ مانگریزی
ینگ انت، پدانگدی بن پد درآمدانی جستگیں انت ادا گد اپدا کسے دست ۽ مئے بڈ اجنت
”تو شمر ۽ جنگا تے تو کریم دشتی ۽ گپ ۽ اتے بلوچی ۽ اولی نگد کار ۽ شمر ۽ جنگا تے!
اے راست انت بلے بیانوں بلوچی نگد ۽ اوں جست ۽ گریں ۽ گد ارویں کریم ۽

گورہ جلیں۔ اول واے جیڑھ کہ من بلوچی لبرزانک، انگریزیء ”Criticism“ ء اردوئے ”تنقید“ ء پھ سہہ گالبند کارمرزانت انچو کہ ہمیشانی باروئے منے واجکار نعمت اللہ گجگی ء اوں وتی نبشتانکے ء تہا گپ ء تران کنگ کہ سرحالے ”ایراد گیری؟ شرگداری؟ یا کہ نگدکاری؟“

انت گوں ہر سنیں گالبنداں گوں نگدء منے تب ء طرز سہرا انت انچو کہ ڈاکٹر ء گشینتنگ انت کہ ”ایراد گیر“ ء ”شرگداری“ ء رانہ زورایت ء گوں ”نگدکاری“ ء وتی لجمی ء سہرا کنت آ ہر دکاں ہمیشکہ نہ زورایت کہ ”ایراد گیری“ عیب ء تہنا کچھاں وتی بنگپ کنت ء ”شرگداری“ تہنا شمریاں گلانیت ء نگدء پرے ہا ترء ساڑایت کہ ادا شر ء عیب ء یک ڈکیں تب طرز ء پونز ء رسیکانی نیست۔ کریم دشتی ”شرگداری“ ء پلہ مرز انت۔ بلے ”شرگداری“ ء گالبند ء درگت ء ہر کس ء کہ ہمے رنگیں معنائے دیما آورتگ کہ واجہیں ڈاکٹر نعمت اللہ گجگی ء نشان داتگ تہ قیاس جنگ بیت کہ اے ساعتاں ایش ہمے گالبند ء سہرا انچو چم بند کرتگ کہ ایشاں تہنا گالبند ”شرگداری“ دیستگ بلے ہمے کریم دشتی ء دل ء آورت نکنگ کہ ہمیشی ء بابت ء اے گپ وت اوں جنگ اش کہ کریم دشتی بلوچی زانتکار ء سر پد تریں لبرزانکار ء ندکارانی رم ء انت۔ انچو کہ امان اللہ گجگی ء وتی دیرگیں یک نبشتانکے ء کہ سرحالے ”سے توار سے خیال“ انت ء تہ ء پھر بستگ کہ ”کریم ء عطا و آرات ء ہواری ء دیوان ء گندیں منابا ترن، کیٹس و شیلے یات کائنیت“ یک اے بالاد منتگیں کسے ء گوں یا کہ آئی ء پگر ء گوں تہنا یک معنا تے کشگ ء جندوت ڈلچاری یا بلے تران کنگ انت من وتی لنکک ء پدا گالبند ”شرگداری“ ء نیمگ ء ٹال کنگا ہاں۔ چوشکہ اے گالبند شرگدار“ گوں دولبران بستگ اولی ”شر“ ء دومی ”گدار“ اے جیڑھ تہ تچک ء گیش اتگ کہ معنائے گندگ سیل کنگ، چارگ، یا کہ پھمگ ء دلگوش دیگ انت (یات بہ بیت کہ اے درستیں معنا ”شرگداری ء درگت ء انت) ”شر“ کہ من بلوچی زبان ء اے رنگیں دولبران انت کہ نبیس وڑاش اوں

ہمرنگ انت تہنا کشاب ے ے گیشی ے معناش بدل بیت چوکہ ”شر“ ے ”شر“ - ”شر“ ے معنا انت
جوان تچک، بے عیب ے شر ے معنا انت فیصلہ دیگ جبر ے جیڑہ ے گیشینگ نگد کنگ دجمیں
جبر ے کنگ نوں واجہیں کریم دشتی ے گالبند ے راجچار کہ ”شرگداری“ انت ”شرگداری“ نہ
انت ے اگن زبان ے گالبند انی گٹ ے لوٹانی رد ے اگاں بچکاسے تہ اے گالبند ے زیمیل ے روانی ے
رتچ اوں شرگداری ے گیشتر رھوار ے وش زیمیل تر انت ے اشی ے ابید کریم دشتی ے نگدی پگراوں چہ
شرگداری ے گیشتر شرگداری ے تب ے گوں دپ وارت ے معنادار تر گنگد بیت انچو کریم دشتی
وتی نبشتا نک ”دل گریت ے شپ ناریت“ ے ہنگیچ ے گوں اے سطر اں کنت ”لوزانک
(ادب) زند ے شرگداری (تنقید) انت۔ تری پہ شاعری ے یا پہ ردانک (نثر) ہمیشکہ چہ
ہریک شاعر ے یاردا انکار ے ماامیت ے داروں کہ آراجی زند ے جوانیں منزل ے پہ الس ے رہ
دربری ے بکنت اوراجی بدیں دودنی حرابی ے مردماں ے ہڈس ایت“ پدا اوں چہ ایشی ے رندا ے
چواوں گوشگ بوت کنت کہ کریم دشتی ے اے جبرانی سیادی گوں ساچشتکار ے انت آئی ے وتی
شرگداری ے بابت ے لیکہ گون نہ انت۔ گدا ے من اے گپ ے گوں اے رنگ ے کریم دشتی ے
شرگداری لیکہ ے گوں ہمدپ کناں کہ ساچشت یا کہ ساچشتکار ے بابت ے کریم ے امیت واری
وت بے تچک ے یک نگدی زانیکاری ے تب ے لیکہ ے ے دومی رنگ اے جبر ے ایش انت کہ
کریم ے ”حرابی“ ے لہزہ نبشتہ کنگ بلے شری ے لہزہ نبشتہ نہ کنگ بلکیں حرابی ے لہزہ گپانی تہا
یک کردے پیش داشتگ کہ جبر ے بے تچک ے ایشی ے تہا شری ے لہزہ برمش بلکیں جاراست
چوشکہ ”راجی بدیں دودانی حرابی ے مردماں ے ہڈس ایت“ ایشی ے تہہ ے بدیں دودانی بابت ے
مہلوک ے راڈسگ معلومدار ے آگاہ کنگ ے کرد ے جندوت شری ے کرد ے یک جوانیں
دروشمے۔ ہمیشکہ ماگوں ارزانیں وڑے ے گپ ے اے رنگ ے کنیں کہ مہلوک یا کہ
مردمان شر ے حرابی ے بابت ے سر ے سوج کنگ۔ وہدیکہ شر ے حرابی ے گیشینگ بیت، نیک ے

بدیء تورگ بیت، رحم ء ظلم ء فیصلہ ء گپ بیت تہ اے جاگہ ء ”شرگرداری“ گیشتر معنا دار تر
گندگ بیت۔ پدا اوں اے چیز ء من کریم ء جند ء گوں بندوک کنناں کہ بگندے واجکار ء
شرگرداری جوانی ء شری ء معناء کار مرز کتگ بلے کریم ء پگر ء رد ء کہ دیمتر ایشی ء بابت ء
تران بیت اے گوں شرگرداری ء گیشتر سیادی داریت ء نوں گڈی ندر گے بلوچی نگد ء اوں
کنیں کہ بلوچی نگد کہ چہ آئی ء بندات ء بگرے ء دانکہ انوگیں روچان ہوار ہواریں رنگ ء
سہہ مستر میں بنگپانی تہا بہر ء نبشتہ انت کہ چہ ایشاں اولی بہر ء بنگپ کہ پے ایشی ء بلوچی نگد ء
گیشتر نبشتہ کنگ بوتگ تہ اشاعری ء بنگپ انت کہ داں انگت اوں وتی مستر میں زور ء
مئے مستر میں نگدی نکان انت۔ ایشی ء در وروت کریم ء شرگرداری“ انت کہ ایشی ء گیشتر میں
نبشتا نک پے شاعری ء نگد ء سرا انت۔ ہے رنگ ء مئے گیشتری کماش ء کوہنیں نگد کارانی
گیشتر میں نبشتا نک پے شاعری ء نگد ء سرا ء دومی مستر میں بہر بلوچی زبان ء آئی ء بہر ء جیڑ پانی
سرا انت۔ اے درگت ء واجکار صبادشتیاری ء رد ء بند تگیں گچینی نبشتا نکانی کتاب ”بلوچی
زبان ء آکبت نمبر ۲ در وروت کن انت۔ ء اے رد ء گڈی مستر میں نکان وڑ وڑیں نگدی
رہند ء لیکہانی ء درستی ء پجا آروکیانی بابت ء انت کہ گیشتر چہ دری لبز انکانی نگدی لیکہ انت
یا کہ رجانک ء رنگ ء انت یا کہ وت نبشتگیں انت۔ اے جبر حیران اوں کنت کہ مئے نگدی
مڈی ء کمتر میں نکانی بہر قصہ ساچی بیگ انت کہ انگت ء باز کم بلوچی ء نگد کاراں ردانک ء
قصہ ساچی ء بہر ء درگت ء کسے ء آزمانک، کسمانک یا کہ گدارے ء سرا سرجم ء جوانین
رنگے ء گپ تران کتگ یا کہ کسے ء قصہ ساچی ء ردانک ء درگت ء، کسے ء ازم ء درگت ء
کتا بے است انت ء ایشی ء دگہ یک در ورے مئے ماہتا ک ء تا کبند انت کہ ایشانی
گیشتر میں پے کسے ء نام ء ازم ء ندر کتگیں تاک شاعرانی ازم ء بابت ء نام ء انت۔ البت
اے میل مروچگیں گوں لبزانک ء بندوکیں اوبادگ ء گور ء میزان میزان ء ردان انت بلے

قصہ ساچی ۽ نکانانی نیستی ۽ چیزے جواز ۽ سبب اوں گندگ بنت کہ نبشتہ ۽ رنگ ۽ ردا نک کاری ۽ عمر ۽ جند منے گور ۽ کسان انت ۽ پدا قصہ ساچی یا کہ فلشن نویسی ۽ عمر چد ۽ کستر انت ۽ شاعری ۽ بندات کوہن تر ۽ زور سواتر انت پمیشکہ منے نگدی بہر ۽ ایشی ۽ چوڑ برز تر انت۔ نوں گپ انت کریم دشتی ۽ تہ واجہ ۽ اوں گیشتریں نگد کاری پہ بلوچی شاعری ۽ انت پمیشکہ وہدیکہ من کریم دشتی ۽ نگد کاری ۽ بابت ۽ کلیں رنگ ۽ کہ چیزے گشان تہ گڈامن کریم دشتی ۽ تہنا بلوچی شاعری ۽ نگد کارے ۽ حساب ۽ چاراں ۽ زانگ ۽ جہد ۽ کناں عطا شاد ۽ لچہہ ” دل گریت او شپ ناریت “ ۽ تہا واجہ کریم نبشتہ کنت کہ :

” اگن ماشاعر ۽ معناء پچاریں تہ اشی ۽ معنانت ہما مردم کہ گہہ و بد ۽ ڈس ۽ زوت تر گیشتر ماریت “ ۽ چرے گپ ۽ ساری آئی ۽ جستگیں گپ کہ ” لوزانک (ادب) زند ۽ شرگداری انت (تنقید) تری پہ شاعری ۽ یا کہ پہ ردا نک (نثر) ۽ پمیشی چہ ہر یک شاعر یاردا نکارے ۽ ماہے اومیت ۽ داروں کہ راجی زند ۽ جوانیں منزل ۽ پہ الس ۽ رہ دربری ۽ بکنت اوراجی بدیں دودانی حرابی ۽ مردماں ۽ بہ ڈس ایت ۽ جولائی ۱۹۳۵ شنگ بوتگیں دیروئی پسند جنز ۽ نامداتریں نام اختر حسین رائے پوری ۽ نبشتا نک ” لبزانک ۽ زند “ ۽ احوال ۽ گریں کہ آئی ۽ اوں بنگیج انچوبیت کہ ” صحیح ادب کا معیار یہ ہے کہ وہ انسانیت کے مقصد کی ترجمانی اس طریقے سے کرے کہ زیادہ سے زیادہ لوگ اس سے اثر قبول کر سکیں۔ اس کے لئے دل میں خدمت خلق کا جذبہ پہلے ہونا چاہیے۔ “ اے دوئیں گشتن وتی معناء شہرگانی ۽ رد ۽ بگندے سک نزیک اوں مہ بنت کہ پرچیکہ کریم دشتی ۽ گور ۽ ” راجی زند “ ۽ جیڑھ ۽ پگر انت ۽ اختر حسین ۽ غم ” انسانیت “ ۽ غم انت بلے لیکھی (نظریاتی) رد ۽ ہما کشک کہ اے دوئیناں یک کنت گڈا آے دوئینانی در پسندی (خارج پسندی) انت کہ ہر دکانی گور ۽ لبزانک ۽ راجا گرد ۽ کش ۽ گور ۽ جخال ۽ حرابیانی دور ۽ شر جوڑ کنگ ۽ توجیل

منگ بیت کہ بندرء در پسندی (دیرونی) دوستداریں پگر ء تب ء میل ءے بلے کریم ء نگد ء درگت ء آئی ء اے تب ء اندازگ ء نشانی مارا چہ آئی ء بلکیں بلوچی لبز انک ء اولی سرجمیں نگد کاری کتاب ”شرگداری“ ء کمک ء وانگ ء بوت کنت ء رس ایت۔ وہدے کہ ما ایندگہ دیم ء اتلگیں نکان ء گپاں کہ گوش داریں تہ یک بدلی ءے سرکش ایت پرچیکہ کریم دشتی وت من ”برمش“ ء وتی یک گلگد ارے ء کہ سید اکیڈمی ء گپتگ وتی اولی کتاب ء بلوچی نگد ء بابت ء وتی گپاں جنت تہ گش ایت کہ ”اے اولی چیزات چد ء پدا تنگ ات اوں اتلگ شریں مضمون اوں اتلگاں“ ء انگت دیتر گوش ایت کہ ”پمیشکا مانی گوشاں کہ شرگداری ء چہ پدگہ شرگداری کتاب نہ اتلگ بلے شرگداری وڈیں مضمون اتلگاں“۔

پمیشکہ وہدیکہ ”شرگدار“ ء درگت ء ما یک زانتکاری لبز انکی ء نگدی بے چچاری رنکیں گپے یا کہ شرے کیشینیں تہ واجہ کریم دشتی ء رایک سرجمیں نگد کارے اوں لیک ات نکنیں البت اے درگت ء پہ چیزے گوشگ ء منے گور ء اے جوازات است کہ کریم دشتی ء گور ء اولی برا مارایک پراہ دلین نگدی زانت ء تہ اوں ردوم گرگ وتی بنداتی دروشم ء گندگ بیت۔ کہ کریم دشتی ء نگد ء زانتکاری رنگ ء تب اوں ہمیش انت کہ آوت سریں پلہ مرزکاریں گپ ء دعوی نکنت نگدی ء لبز انکی بدلایاں گوں زمینی ء چاگردی ء زمانگی جاو حالانی ہمرائی ء چار ایت ء قبول اوں کنت لبز انک ء شعری چاڑاں چہ بندو کین زبان ء آجو اوں زانت ء نگد ء یک ذمہ واری ءے اوں سر پد بیت نگد کاری ء درگت ء آئی ء اے تب ء میلانی اندازہ چہ ”برمش“ ء گلگد ارے بوت کنت۔ کہ وہدے ماں ”برمش ء گلگد ارے واجہ منصور جستے کنت کہ ”مروچی انچوزانگ بیت کہ ہر چار نیمگ گوشے منے زبان ء حیال ء پگرانی سر ء چاپے است“

تہ اے درگت ء کریم دشتی ء پسوانت کہ ”مردم کہ مکس بیت ہوو بیت زبان ہم ہوار

بیت جندء کہ تو ہوار کئے ظاہر انت کہ مردمانی توک ء نشنگے ہر یکے ء زبانے است، داں
 جبر نکتے، گوں مردماں ہور نہ بے، و ہدیکہ گوں تو جبر کنت گوں تو ہوار جبر کنت جبر ء جواب ء
 دنت گڈ اتو ہورے گورائی، پمیشکا آوتی زبان ء جبر کنت تو وتی زبان ء تو آئیگ ء بزانی ء آ
 تیگ ء بزانت پمیشکا ہے وڑ ء تو یک بے۔“

کریم دشتی ء چرے گپ ء ہے زانگ بیت کہ آبدلی ء رامن ایت ء قبول اوں
 کنت انچوزبان زانش ء بلد کارانی گوشگ انت کہ زبان وتارا یکیں رنگ ء نہ کدی
 داریت ء نیکہ کدی داشتگے زبان ء بدلی چہ زمینی زند جا وراں گوں بندوک انت ء ہمک زند
 جا ورتی تب ء درشان ء درانگاز ء اوں گٹ بیت یا کہ ساختیات ء رد ء سگنی فائر گوں
 سگنیفا سیڈ ء بندوک انت، دومی واجہ دشتی ء گور ء ابید چہ لبزانک ء اگن زبان ء درگت ء ہے
 گپ ء اگن راجکای ء چاگردی جہت ء اوں بچارے تہ یک مہر ء محبت ء رنگے ء اوں گندگ
 بیت کہ ادء وت سریں ضد ء کینگ اوں، پشت نکپیت بلکیں قصہ چہ راج ء قوم ء بیتگ ء
 ازگار ء سردار ء درکنیت ء کلیں انسان ء گپ ء ارزشت دنت ء اے گپ ء راجوش دیمابران
 کہ زندماں ء یا کہ پہ ارزان تر، انسانی زندمان ء زند سسٹم ء دو مستریں دروشم انت یکے دری
 دومی تہی سسٹم کہ آئی ء چہ در ء مادیت کنیں چو کہ منے راجکاری ء ظاہری گر ء در بیپاری گر ء
 دار کریم دشتی ء پگر ء رد ء چہ در ء تہ ء اثر زورگ گندگ بیت۔ دینداری ء راہ ء راہبنداں
 چاگردکاری ء کردود ء ریدگ ء لبزانکی ظاہریں چست ء ایر ء کرد ء کاراے سسٹم ء دومی سرچہ
 دری ء ظاہری گر ء داراں منے تہی تب ء میل ہیل ء عادت لیکہ ء پگر، غم ء وشی شر ء گندگ
 ایندگہ کردانی بدلی ء کمی ء برز ء جہلی ء ہم تہی رنگ بیت، بلے اگن واجہ ہے وتی جند ء پگر ء رد
 ء آئی ء گشتیں نگدی لیکہ ء گیشگیو ار بکنے تہ آسرے پگرے ء کارایت کہ ”برمش“ ء گلگدار ء
 و ہدے واجہ علی عیسیٰ جستے کنت کہ ”واجہ تو نگدکاری یا شامشر گداری گوش ات۔ ایشی ء اہمیت

بارہء وانوکائی واسطہ چیزے گپ بجن“ تہ واجہ کریم دشتی ایشیء پسوء چوش دنت کہ ”اصلء چچ
 ے نہ انت شرگداری چونائیء وت انچیں جبرے نہ انت۔ اے ہما مطالعہ انت کہ مردم
 نبشتہ کنت، یک حسابےء وتی جندء مطالعہ اظہارء کنت۔ ہرچی کہ نبشتہ کنت چہ ایشیء آ
 ظاہر بیت کہ نبشتہ کنوکء چچنو مطالعہ است“۔ نون ادء اگن دشتیء پگر کہ برزء سطران
 گوشگ بوت ادء ساچشتء را کہ پہ نگد، نگد کارء کن انت یک دری چیزے بہ گوشے کہ دیم
 ظاہر انت ء ایشیء درگتء ردوم نہ زورکیں حیالاں کہ نگد کارء دلء پہ در آ ہگء مندو
 انت، تہی چیز بگوشے گڈا اے گپ چونیء دلجم کت کنت کہ نگد کاری وت بچے نہ انت۔
 دومی جاگہء کریم دشتی چواوں ہے گلگد ارء تہہ گش ایت کہ نگد پہ شاعری راہد ربری کت
 نکنت چوشکہ ”غالب یک شاعرے آئیء اردو نبشتہ کتگ ء ما اردوء ونگ کہ تنقید شاعریء
 رہبر انت ء آئیء گا سیڈ کنت۔ غالبء کجا تنقید نگارء گا سیڈ کتگ یا انچیں مردے است
 انت کہ آئیء تنقیدء وجہء غالبء را ہے گپتگ یا حافظ شیرازی یا عمر خیام تنقید نگار ورندهء
 آہانی شعراں وان انت ء سمجھ انت۔ چیزے رندء آئیء سرا نبشتہ کن انت آمنت نہ گپت کہ
 تنقید نگارےء کہ بیامار اسوجے بدے“

نون اے گپانی درگتء ہما چیز کہ مردمء پہ دو گپ ء گیشگیوارء لاچار کنت تہ
 ایش انت کہ اول اے گپء جند کہ ”نگدء جند بچے نہ انت“ پدادومی نیمگء کریم دشتی وت
 متھیو آرنلڈء نگدء لیکہء رندء ”دل گریت ء شپ ناریت“ء وتی نگدی نبشتا نکء گوں اے
 گپاں بندات کنت کہ ”لوزانک (ادب) زندء شرگداری (تنقید) انت“۔ گڈاچہ اے
 گپاں وت ہے پدربیت کہ ساچشتی کرد کہ یک لبزانکی کردے وت سیدھا ء تچک نگد کاری یا
 کہ شرگداری کردے ء ہمیشکہ پہ ایشی نگد کارےء منت زورگ بہ بیت کہ مہ بیت۔ ہمیشکہ
 گوشگ بوت کنت کہ غالب، حافظ یا عمر خیامء لبزانک ساچی کتگ یا کہ شاعری کتگ

گڈ ایک حسابے آہاں اوں نگدکاری یا کہ شرگداری کتگ ء ارزشت داریں گپ اوں
ایش انت کہ ایشانی گور ء شرگداری پگری تے یا کہ حیا لے بوتگ کہ شرگداری اش
کتگ، بلے انچوگمان بیت کہ کریم دشتی بندر ء نگد کتگ ء سر ء سوج کتگ حیا ل کتگ ء
انت۔ ہاں البت ء اے گپ راست انت کہ یک ساچشتکارے ساچشتکاری ء ساعت ء
پہزانت ء سما گوں تنقیدی حساب ء کتاباں بندوک نہ، انت بلے چوش اوں نہ انت کہ من
اے ساعتاں آچہ ایشان آجو ء چیر انت بلکیں وتی دؤر، وقت ء زمانگ ء تب میل لیکہ ء
پگرانی حد ء بنداں انت کہ بے سمائی آئی ء ساچشتانی تہہ ء گون انت گوں۔ اے ہاتر ء کہ
انچو واجہ کریم دشتی حیا ل انت کہ ”اگن ماشاعر ء معنہ ء بچاران تہ ایشی ء معنہ ہما مردم کہ گہہ ء بد
ء ڈس ء زوت تر مارایت تاں زوت تریں ماروک چون چہ وتی زمانگ ء بے سما ء بے
مانیت پدا اوں ادا گن ما آصف شفیق ء اے گپ ء حیا ل بداریں کہ باید کہ انت یک
نگدکارے اگن کسے ء اوں کجام اوں پہناتے ء کہ گپ ء کنت تہ باید انت کہ ہما لبز نکار ء
شاعر ء ایندگر ء ہما زمانگ ء گٹ ء لوٹاں اوں بچارایت ء تہنا نگد کا وتی زمانگ ء لیکہانی رد
ء منندیت ء آئی ء شر ء مہ جنت۔ اے گپ صد در راست انت بلے ما کریم ء جند ء آئی ء
زمانگاں کہ چاریں تہ کریم دشتی انچو اوں پیشی ایں ے نہ انت چو کہ بالاچ، شہہ، مرید، جام
درک، ء فاضل انت۔ کریم دشتی ما بلوچی ء چہ نوک ء نوک تریں بلوچی ادب ء سروکے
زانیں ء دومی نیمگ ء کریم دشتی ء بابت ء مشہور انت کہ سکین بلدیں، زانکاریں ء وانندہ
تریں واجکارے اوں بوتگ چو کہ اے گپ واجہ پروفیسر صبادشتیاری ء اوں کریم دشتی ء ازم
ء درگت ء وتی نبشتانکے ء دیما آورتگ چو کہ

”کریم دشتی بلوچی ء بلکیں ہما تہنائیں نگدکار انت کہ آئیامیاں استمانی بازیں
زبانانی سرا کمال حاصل بوتگ ء آئی ء نگدکاری ء مطالعہ ء جاوراے بوتگ کہ یک نیمگے

مغرب، ارسطو، سڈنی، بگردانکہ ایلپٹ، نگدکاری لیکہ ونظریانی بارو، زانکار بوتگ، دومی
نیمگ، مشرق، قدامہ بن جعفر، بگر، دانکہ ابن قتیبہ، اردو، کم، گیش دراہیں نگدکاری کتابانی
بارو، آئی، زانتگ (کتاب ”انگریں واہگ“ کریم دشتی سے جہت، از مکازتا کدم ۱۷۱،
نہشتہ کار صبا دشتیاری)۔ تہ اے رنگیں آگہہ، زانکاریں واجبے، زانت، ابیداں آئی،
نگدی لیکہ سرجم نہ انت، وڑ وڑیں جاگہان جتا جتا رنگ، انت، کریم دشتی، درگت،
مروچگیں نوکیں نگدی لیکہانی رد، گپ ہمیشکہ بوت کنت کہ آمر وچگیں زمانگ، مردے
یا کہ دومی رنگ، مروچگیں نگدکارے، آئی، زمانگ اوں ہے زمانگ، انت کہ لبرانک،
درگت، نوکتریں نگدی لیکہانیگ، انت، ہمیشکہ اے درگت، دوگپ بوت کنت کہ یا و
کریم دشتی، سیادی گوں نوک تریں زندمانی، جتا جتا نہیں تہرانی جنز، لیکہاں محکم نہ بوتگ،
نیکہ واجہ، چہ ایشانی چارگ، پد لبرانک، ادب، درگت، پروت، یک گستا، جتا نہیں نگدی
لیکہے پسند داشتگ۔ ہمیشکہ چہ واجہ، گپ، حیالانی چارگ، پد ماصبا دشتیاری، اے حیال،
گوں لچمی، تپاک بوت بھنیں کہ ”بلوچی نگدکاری، ہما تہنائیں بوسوار انت کہ آئی، فکر،
جہلانکی، بصیرت، سرامردم پھر بست کنت“، بلکیں کریم دشتی نگدی پگر، جندہائی، وتی جند،
گشتگیں گپانی رنگ، انت کہ آئی، گور، فکر، چوشیں دانائیں، فلا سفیکل رنگیں جہلانکی
مارگ بوت نکت۔ کریم دشتی، درستیں گپ، حیال پے آئی، نگد، ہما لیکہ، رنگ، کہ پدرکن
انت تہ اے ہمائی، درگت، مہشوریں ہے لیکہ، رنگ، انت کہ آئی، تاثراتی نگد، گوشگ
مردم، لچم کت کنت کہ کریم دشتی، جندایشی، رنگ، وتی ہر یک نہشتانکے، تہہ یک نہ
یک وڑے، الم، نشان دنت، چو کہ اد، سید ہاشمی، ازم، درگت، وتی نہشتانک ”زہیر بیت
پد بندایت دوسہ گال“، تہہ انچو گش ایت کہ ”ہمیشہ شرگدار، اجازت دنیگ بیت کہ وتی
دل، گپ، بخت۔ اے نوشتانک، تہہ، من ہرچ گپے کہ سید ہاشمی، شاعری، بارو، جنان

اے تہنا منی دل ء گپ انت وانوک وتی مستروت انت۔“ چہ اے گپانی پشدر ء من بلوچی
 ء کریم ء زمانگ ء نگدی تب اوں دراہ بوت کنت ء کریم ء وتی جند ء لیکہ گوں اے گپاں
 دورنگ ء اوں گندگ بیت کہ کریم دشتی وانوک وتی مستروت انت۔“ اے گپ ء پرچے
 جنت کہ اے وت یک زانتکاریں ء سنگینیں نگدی تہے (تنقیدی ء علمی رویے) اوں زانگ
 بیت۔ چہ ایشی ء من ہمیشکہ ہے گوشنگ ات کہ دشتی ء گور ء وڑ وڑیں وہداں نگد ء معناء اگدہ
 اوں بدل بوآن اوں گندگ بیت کہ اے آئی ء ہے زمانگانی گپ انت کہ ”شرگداری“ ء تہہ
 ء انت کہ یک نیمگے واجہ چہ لزانک کاراں ہے امیت اوں دارایت کہ ”آراجی زند ء
 جوانیں منزل ء پے الس ء رہ دربری ء بکنت“۔ منی کارگوں ایشی ء اوں نہ انت کہ لزانکارا انچوؤ
 ہے کرد ء بکنت، منی معناء تہنا اے گپ ء پشدر ء سہرائیں سنگینیں گوں تب ء ات کہ یکے کریم
 دشتی ذمہ واری ء اگدہ داری ء مارشت ء نشان دیان انت، بلے دومی نیمگ ء ہے گپ ء
 کنت کہ اے تہنا منی دل ء گپ انت وانوک وتی مستروت انت۔ اد ء گدارہ دربری ء معناء
 چہ بوت؟ کہ ہر کس اگن وتی مستروت بہ بیت بلوچی نگد ء رنگ اے پیم ء کہ اے
 زمانگ ء پے کسے ء نگد کاری یا نگد نبشتہ کنگ ء پد پے نگد کار ء نگدی دانکاں گیش نگد کار ء جند ء
 بابت ء مئے نگد کاراں وڑ وڑیں بے علمیں ء سبکیں گپ اوں جنگ کہ بلوچی لبرانک
 وانوکانی دیما اوں گوشتگ انت ہمیشکہ اے تب جوڑ بوتگ کہ ہر کسے وتارا چہ اے چیزان پہ
 دور دارگ ء ہر کس ء سہیگ اوں کنت کہ اے تہنا منی وتی جند ء حیال ء گپ انت ء
 وانوک وتیگ ء وت درگیج انت۔ دومی نیمگ ء چہ واجہ ء اے حیال ء مروچگیں زمانگ ء
 بین الممتنیت ء کیشر المعنوعیت ء اشارگ دراہوت کنت کہ کریم دشتی ازم ء ساچشت ء
 تہنا وتی جند ء معناء گوں بندوک نکنت بلکیں معنادر معناء آئی ء اوں سکیں ء پیداک اوں کنت
 یا کہ ما بعد جدیدیت رنگیں ادبی نگدی کاری ء اوں حیالاں گجیت بلے پدا اوں گپ ایش

بیت اگن الم ء گپ ہمیش انت تہ اے رنگیں لیکہانی کریم دشتی ء نگد ء تہہ عملی رنگ گندگ نہ
بیت کہ مردم آئی ء اے گیاں گوں لچمی ء آئی ء ہے رنگیں تنقیدی زانت ء آگہی ء گوں
بندوک کت بکنت ۔ انچو کہ ساری ء گوشگ بوت کہ کریم دشی ء نگدکاری گیشتر تاثراتی
نگدکاری انت ء وتی نگدی بن رنگ ء ردء (نوعیت ء ردء) چوقول ء صبادشتیاری ”تبصرہ“ ء
رنگ ء انت کہ ایشی ء مثال چہ آئی ء نبشتا نکاں رس ات کت کنت چوشکہ ”نودان شترتگ
بانگواہی“ ”دوشی کپوتان نالیبتگ“ ”شاعر ء شرگدار“ حیرانی تمن ویران انت“ ء منے
نمیرانیں شاعر عنقا، البت ء نگد ء ایندگہ میل کہ مروچگیں نگد ء بن گپ اول است انت ۔
کریم دشتی ء نگد ء تہہ ء گندگ اول بنت چوشکہ کریم دشتی ازم ء وتی ازم ء دروشم ء گندگ
لوٹیت ء تہنا آدمی ذات ء اندری بے چاڑیاں شعر کنگ ء شاعری گش ایت ء ایشی ء بدل ء
واقعہ نگاری ء اشاعری نہ گوشتیت ء ایش ء ایندگہ نزوری کہ واقعہ نگاری رنگیں شاعری ء تہہ ء
ازم ء زیبائی بزآنکہ جمالیات ء وش رنگی تہار ء کوردیم بیت ء واجہ دشتی اے پیم شاعری ء
ساقشتی تخلیق ء جند نہ گوشتیت بلے چہ ایشی ء ابید واقعہ نگاری آسر ء زبان ء نزوری ء
ردکار مرزگ ء ہے خیال ء دیما کاریت کہ مروچگیں عملی نگد ء بنگپ انت کہ واقعات نگاری
تہنادر ء عکس کشی انت کہ ایشی ء تہا شاعر ء ندکار دنیا ء گوں دنیا ء چماں چارایت ۔ وتی جند ء جم
ء کتہ کاریانی ردء نہ چارایت پمیشکا اے درگت ء اشانی زبان اول ہمیش بیت کہ رواج ء کار
مرزانت کہ وتی ہاٹی ہلینتگ ۔ وتی نبشتا نک ”لوز ء لوزانت ء“ تہہ گش ایت کہ شاعر ء ندکار ء
نیام ء تپاوت ایش انت کہ اولی چم پچ ء دومی کور انت ادء ”ندکار“ ء آحالتاک کار (صحافی)
ء ہما شاعرانی معناء زوریت کہ تہنا وتی درشانی ء دنیا ء زبان ء چماں گوں کن انت ادء گوں
جو انیں درور ء نگدی سنگینی ء گوں وتی گیاں ایر کنت ء ازم ء اندر ء ازمی زیبائی خیال ء زبان ء
ارزشت ء درگت ء گپ کنت ۔ ء انچو کہ لسانیات ء درگت ء نگدکار گش انت کہ زبان ء

گپ ء رپ لبز چہر ء شین ء چیدگ کہ وہدے پہ درستاں یکیں معناء داں زما نگانی زما نگ
کار مرز ء زندمانی ء بہر جوڑ بہ بنت تہ آہانی معناداری اوں نزور تر ایت ء تہنا نشان جوڑ
بنت۔ بلے یک ساچشتکارے چہ روا جاں سرگوز کنت ء زبان ء لہزان پہ وتی درشان ء
درا نگار ء کہ وتی کتہ کاری ء جم گندیانی ہاتر ء کہ نوکیں معناہاں کار مرز کنت تہ اے مردم زبان ء
رادیم ء جنزگ ء ہاٹی ء روا جاں دات کن انت انجو کہ کریم دشتی ء گور ء ما بعد جدیدی میلی
ء رنگ ء گندگ بیت۔ ء دومی نیمگ ء شاعری ء رالاپ گرگ ء توجیل اوں نہ من ایت کہ
”ادب اگن معاش ء روزگار بیت گڈ ادبے نہ بیت بلکیں پیشہ ے بیت ء پیشہ ء تہہ ء تو ہر
وہد ء مزہء حیاں ء دارے“ بلکیں کریم ء فکر چو غالب ء فکر ء روایت ء رنگ چناں ء بلوچی ء ایر
کپاں انتکہ

نہ ستائش کی تمنا نہ صلے کی پرواہ

گر نہیں ہیں مرے اشعار میں معنی نہ سہی

انجو کہ من ساری ء گوشگ ات کہ کریم دشتی ء نگدی نکانانی تہہ ء یک خاصیں لیکہ
ے ء درگت ء مارا باز کم گندگ بیت بلے چہ آئی ء ہوار ہواریں نگدی زانت ء رد ء بازیں
نگدی پگرانی میلی مارا گندگ بیت چوشکہ سماجیات ء نگدی لیکہ، لسانیات ء نگدی لیکہ،
جدیدیت ء لیکہ ء ما بعد جدیدی تھٹ ء میل ء تب کہ الہی ء اے درستیں اثر چہ آئی ء عہد ء
شعوری ء لا شعوری رنگ ء آئی ء وتی اندر ء جا گہہ داتگ انت۔

پمیشکہ من وتی نبشتا نک ء بنگیچی سطراں ہے گوشگ ات کہ من پمیشکہ کریم ء
یک سرجمیں مزن نامی ایں نگد کارے سر پد بوت کنناں بلکیں آئی ء نگدی زانت ء ایشانی
ردوم زورگ ء گپ ء جناں۔

داباں اشکنگ بیت انت:

1 بلوچانی گپ جنگی کوچگی بلوچی۔

2 بلوچانی گپ جنگی شہری بلوچی۔

3 بلوچانی گپ جنگی انی ٹلیکچول بلوچی۔

(۱) کوچگی بلوچی:۔ کوچگ ء کلگاں ہما بلوچی کہ مروچاں گوشگ بوہگا انت، اے وتی زبان زانگ ء رہبنداں (لسانیاتی رہبنداں) سہیں بہراں گوشگ بوہگا انت۔ چوشکہ اے بلوچی ء گپ جنگ ء سربری بہر انت کہ ایشی ء اول سری لوٹ ایوک ء گوں دومی گپ ء جنگ ء وتی گپاں دومی ء سرپد کناہینگ انت۔ بزاں کہ معناء سرکنگ (ترسیل معنی) ء کار انت ایشی ء راے واست ء بلوچی گوشگ بیت انت کہ اے وتی درستیں کوچگی ہنداں وتی رواجی (روایتی میل) ء وتی ہلک ء بلوچی ء تہ ء انت بزاں کہ بلوچی ء معناء سرکنگ ء سربری ستو (بالائی سطح) ء ایشی ء دگہ نوکیں اتلگیں دری لبزماں نہ انت (گیشتر ء گور ء مجموعی صورت ء) دومی اے زباں ء یا کہ کوچگی گپانی تہ ء چیری نیمگ ء (نچھلی سطح ء) کہ گپ انت گڈ ادء اوں ہے زانگ دنت انت کہ وتی اندری ردء بندء حساب ء (یا کہ تہی ساخت ء) اے چہ وتی رواجی (Traditional Pattern) رنگ ء نہ سستگ کہ لبزانی ایر ء نند (نشست) بلوچی ء ردء بنداں انت (ایشانی دروراں شمارا دیمتر پیش داراں) ہے وڑ ء کوچگی بلوچی ء سہی ستو (سہی سطح) انت کہ اے گالواری ستو یا کہ گپانی توار ء ستو انت (بزاں صوتیاتی سطح انت) چوشکہ زبان ے ء مٹ بوہگ ء رنگاں ظاہر کنگ ء مسترے ستو ہمیش انت کہ زوتاں زانگ دنت ء ہر کسے زانت کنت بلے زباناںی سک سرےں بہر ء گران ء مشکل ترےں ستو ہمیش انت کہ وتی بدلینگ ء مدتانی مدت بارت ء

انگت مرینگ نہ بیت۔ نوں بلوچی ء کوچگی زبان وتی گالواری بہرہ ذگریں بلوچی گالوارہ ء
 انت انچو کہ من کوچگی بلوچی ء سہیں بہرانی یا کہ ستوانی (سطحانی) بزاں کہ (۱) گپانی
 سرکنگ ء کار (۲) گپانی ردء بند گرگ ء کار (۳) گالواری پجارگ ء کار کہ گپ جت
 آنت نوں ہمیشانی یک ء دودروراں چاریں:

(۱) گوادرہ ”روئے پمن بیست ء لوجر بیارگوں“۔

برز ء اے جبر ء تہ ء ہما چیز کہ ایشی ء کوچگی بلوچی کنت انت آلبز ”پمیش“ ء
 کارمرزگ ء ایشی ء ردء بند انت کہ شہری بلوچی ء تہ ء ایشی ء جا گہہ ء چہ اردو ء رواج گپتگیں
 ”میرے لئے“ ء وڑیں دولبزانی بلوچی ء کارمرزکنگ بیت انت بزاں کہ ”منی واست ء“
 ایشی ء کوچگی بلوچی لبز ء کارمرزگ ء تہ ء جدرنگی ایش انت کہ ایشی ء تہ ء لبز ”منی سرا انت ء
 ”واست“ رند ء انت۔ بلے کوچگ ء بلوچی ء تب ء رہندان ”واست ء“ ساری ء انت ء ”منی“
 رند ء انت۔ چوشکہ کوچگی لبز انت پمن یا کہ باز جا گہاں پما، پماں، پرمں، پرما، بلے
 درستیں کوچگی بلوچی ء ”پہ“ ء ”پر“ ساری ء انت کہ واست ء یا کہ For ء معنہ انت۔ ہے وڑ ء
 انڈو یورپین ء بہرہ زبان انگریزی انت کہ ادء اوں ”For Me“ انت کہ بلوچی ء ”پمن“
 یا کہ ”پمن“ ء داب ء انت کہ ”واست“ ء ساری انت ء ”من“ رند ء بزاں کہ اے ہمارد ء بند
 انت کہ وتی وتی جبری بندراں (لسانیاتی روٹساں) نہ سستگ۔ بزاں کہ لبز ”پہ“ یک
 سری لبزے ء (سابقے ء) رہندان۔ انچو کہ ساری ء گشت کہ کوچگ ء بلوچی ء تہ ء ڈنی
 لبز نہ بوہگ ء حساب ء انت اگاں یک یکے گون اوں بکپ ایت بلے کوچگی بلوچی ء ہے رد
 ء بندی رہندان آئی وتی بندری راہان پریں ایت۔

(۲) شہر ء بازاری بلوچی:۔ اے بلوچی ہما انت کہ مروچاں منے ہمروچی ایں پہ کار ء

بیپاری تگ ء تاجپانی گیش ء گیوار ء کارمرز بوہگانت۔ کوچگی بلوچی ء بدل ء ایشی ء تہ ء دوہر
کمتر اشکنگ بیت انت۔ اولی ایشی ء سربری گپ جنگ ء بہر ء بلوچی ء ہمراہی ء ڈنی لبز
مان انت ء دومی ہے ڈنی لبزانی مانی ء اے گوشگ بلوچی ء توارستو (صوتیاتی سطح) اوں وتی
رنگ ء ترینتگ چوشکہ ڈنی لبزانی اول وتی گستاہیں توار انت ء دومی ایش کہ گپ جنگ ء
وہد ء کہ رد ء بند گرانٹ گڈ اسر جمیں بلوچی گپ ء توار ء لک ء گیش کن انت بلے وتی دور ء
درستیں لوٹانی لاچاری ء ہمراہی ء اے زبان یا کہ شہر ء بازار ء بلوچی ء گپ جنگ ء چہ وتی
بندراں۔ بز ان کہ بن اشتانی رد ء بنداں (وتی تہی ساختی ترتیبیاں) چہ کوچگی بلوچی ء سرسندہ
انت۔ ایشی ء گشوک وتی ہمروچی ایں سہری کار ء بیپاری چست ء ایراں گوں بے سماہی
(لاشعوری) ایشی ء کارمرز ء گوں اے گشگی زبان ء بن اشتانی مہر تر کنناں انت ء وتی بازیں
دری لبزانی کارمرز کنگ ء ہمراہی ء بلے اے گپانی بندری بن اشتانی (بنیادی ساخت ء)
مٹ نہ بوہگ ء کاراں گوں ایشی ء گشوک نفسیات ء لاشعوری زور ء چہ اے زبان یکے وتی
بلوچی ء سما تہ انت ء دومی چہ وتی ہے زبان ء بلوچی ء تاماں اوں گپت انت نوں باریگ
انت بلوچی ء ہما گشگی زبان ء کہ اے نبشتا نک ء بندری مول ء مراد ء جواز انت بز ان کہ من
ایشی ء نام بستگ:

”سہمی بلوچی“

(۱) اے ہما بلوچی انت کہ اول ایشی گشوک شہرانی بلوچ انت (اد ء شہر وتی کوچگی ء کلگی
بزانت ء معنائہ انت بلکیں اردو ”شہر یا کہ ”شہروں کی بلوچی ء“ معنائہ کارمرز کنگ بوہگا
انت)۔

(۲) اے بلوچی ء گشوک گیشتر وانندہ، زانکار ء انٹی لیکچول انت۔

(۳) اے بلوچی ۽ گشوگ کیشتر ہما انت کہ بلوچی زبان ۽ دیمروی دیوک بلوچی ۽ پھریزوک بلوچی لبزانک ۽ بلوچی سیاہگ ۽ گشگیو ارکنوک ۽ بلوچی ۽ اسکول ۽ وانگ جاہاں آروک ۽ بلوچی ۽ مروچگیس رسا نکاری ۽ وڑوڑیں نکاں مان کنوک انت۔

پمیشک من ایشی ۽ انٹی لیکچولانی بلوچی ہم گشان۔ اے دورنگ ۽ چہ وتی بندراں سسنگ۔ ایشی ۽ کاراں اولی کارداروکیں زبان ”اردو“ انت کہ وتی ایندگہ راہ ۽ درانی ہماہی ۽ دست ۽ وت زرتگیں اردو ۽ رجا نکاری ۽ راہاں ایشی ۽ تہ ۽ پترتگ انچو کہ ساری ۽ گشت کہ اردو ۽ اے رنگ من ۽ تئی گور ۽ (عام مردم ۽ گور ۽) اوں است انت۔ بلے چوشکہ انچا ہیں مردم وتی اردو مانیں زبان ۽ گوشگ ۽ وہد ۽ کیشتر وتی کار ۽ معنا ۽ لوٹ ۽ نیمگ ۽ دلگوش دنت آئی ۽ گور ۽ اے بودنا کی نیست کہ من وتی زبان ۽ چون دیمروی بدیاں ۽ ایشی ۽ ہماہی ۽ وتی دنیا تی کاراں اوں بگیشیناں۔ ایشانی گور ۽ زبان تہنا وتی معنا ۽ ستو ۽ (معنوی سطح) گوشگ بیت انت۔ بلے دومی نیمگ ۽ منے زانیکارانی گور ۽ اے چیز ۽ سما است انت۔ کہ آئی ۽ زبان (بلوچی) چے رنگ ۽ کارمرز بوہگا انت۔ گوشگ ۽ مول ۽ مراد ایش انت کہ چہ اردو ۽ بازیں لبزے اے بلوچی ۽ تہ مان انت۔ دومی اے کشگی جبراں سربری لبزاں ابید وتی زبان ۽ (بلوچی) ۽ اندری رد ۽ بند اوں پروشنگ۔ بزاں کہ تہی رہبنداں بن اشتاں (نحوی گرائمری ساخت) اوں پروشنگ ۽ لبز بلوچ ۽ بدل ۽ گوں اردو ۽ گالانی رد ۽ بندی میل ۽ سرپہ رندگراں انت۔ چوشکہ اردو ۽ جبر انت ”آج موسم بہت خوشگوار ہے“ ہے گپ ۽ بلوچی ایشانی گور ۽ اے رنگ ۽ انت ”مرچی موسم بازو ش انت“ ہے گپ کہ انوں بلوچی ۽ تہ ۽ گوشگ بوت سرز اتری گندگ ۽ ایشی ۽ اردو ۽ ہج لبز مان نہ انت۔ بلے وتی درشان ۽ بیان بنگ ۽ رہبنداں بلوچی ۽ بوہ ۽ اوں کنگانہ انت۔ بندر ہے بلوچی ۽ بلے بوہی ایشی ۽ اردو تہیں

ردء بندانت کہ رجانکی میل ء ہیل ء ترنیتگ

” آج موسم بہت خوشگوار ہے“

” مرچی موسم بازو ش انت“

ادء دولبراں ایشی ء تہ ء اردو ء تب مان گیتگ یکے ’موسم‘ ء ’دومی‘ ’باز‘ ء انچو کہ
سامی ء گشت کہ اے دوہیں لبر بلوچی انت ء گپ ء جبراں گوشگ اوں بنت بلے بلوچی ء
داں کہ وتی تب ء گوشگ مہ بنت بلوچی ء بوہ ء تام ء نکن انت اگاں ہے گپ ء بلوچی ء یکن
ات ء بکش ات گڈ اچوش گوشگ بیت انت

کہ (۱) مرچی گوات و ش انت (۲) گوات مرچی سک و ش انت۔

بلوچی ء اے ہما بہر ء گپ ات انت کہ چہ اردو ء گوں کپاں انت۔ ہے ’’سہمی بلوچی‘‘ ء دگہ
رنگے ایش انت کہ وت بلوچی ء جند ء لبران گوں بلوچی ء جند ء رہنداں گوں بلے بے
بلوچی ء گوشگ بوہگا انت کہ ہمیشی ء تہ ء دگہ یک نوکیں بلوچی ء توارے سرکشاں انت
چوشکہ من وتی جند ء کتگیں گپے کہ انوں کت ہمیشی ء پہ درور پیشداراں بزاں کہ من گشت
’’ بے بلوچی ء گوشگ بوہگا انت‘‘ من گندیں کہ مئے بلوچی ء وانندہیں نبشتہ کنوکیں مردمانی
گور ء اے گپ اے رنگ ء گوشگ ء نبشتہ بیت انت کہ ’’ بے بلوچی ء کارمرز بوہگا انت‘‘

بندر ء چہ لبر ’’کارمرز‘‘ ء ما اردو ء ’’استعمال‘‘ ء معناء ء جا گہہ ء گشگا ایں ء چہ ایشی ء
(ہے کارمرز ء) مان کنگ ء یکے ہے چیز پیش دارگ ء کار انت کہ ما بزاں گرانیں بلوچی
زانیں ء وتی کوہنیں بلوچیاں زندگ کنیں راست انت کہ اے سکیں شرین کارے، سکیں
محکمیں واہگے بلے اے گپ اوں وتی جا گہہ راست انت کہ زبان ء راہ ء رہندی کار مردم ء
لوٹ ء واہگانی ہمراہی ء وتی وتی راہ ء رہنداں کنگ بنت انت۔ مرچیگیں راج دوستی وتن

دوستی ۽ زبان دوستی ۽ اے دور ۽ اے سکیں جوانیں کار ۽ نیکی ہستی ۽ کہ ماوتی گپانی تہ ۽ دریں
 لہزاں در کنگ ۽ واہگد ار انت ۽ کنگ اوں بوہگا انت بلے باید انت کہ ایشانی ہمراہی ۽
 اے اوں زانگ بہ بیت کہ بلوچی زبان ۽ تب ۽ میل چي انت ۽ منے کوہنیں لہز کجام کجام
 جہراں چوں اتک کن انت، چہ بلوچی ۽ اے رنگیں گشگی زبان ۽ یک انجیں گپ ۽ ترانی
 زبان ۽ منے واننگ ۽ لہزاں کار ۽ راجکاریانی گور ۽ شہارگران انت کہ سر جی ۽ رجانکی زبان
 ۽ ۽ وڑ ۽ انت ۽ نیکہ گوں وتی استیں بلوچی ۽ ہمد پ انت۔

پہ درور؛۔ ”بلوچی زبان ۽ نوکیں لہزاںک ہماوہد ۽ ودی بیت انت کہ بلوچ راج ۽ تہ ۽ زبان ۽
 لہزاںکی دروشم ۽ درشان ۽ کار مرز کنگ ۽ سماہنگیج بیگا لگ ایت“۔

چہرے برز ۽ بیتگیں گپاں انچوزانگ دنت کہ اے بلوچی ۽ و بلوچی انت بلے گش
 دگہ وڑیں بلوچی انت کہ ایشانی تہ ۽ چندے گیشیں بلوچی مان انت۔ بندر ۽ ہے گیشیں بلوچی
 ۽ گوشگ ۽ جنداے گپانی تہ ۽ مانیں ہما بلوچی انت یا کہ بلوچی لہزاںت کہ وتی جا گہ ۽ ایرنہ
 انت پمیشکہ چواہکہ کناہین انت۔ بلوچی ۽ تہ ۽ اے جہد بزاں کہ نوکیں بلوچی لہزاںک ۽ تہ ۽
 اے جہد چہ سید ظہور شاہ ہاشمی ۽ دور ۽ گوں ہمانی ۽ جند دستاں پیتگ ۽ دیما آہان انت بلے سید
 ہاشمی ۽ گور ۽ اے گوں زبان زانتی ۽ تب ۽ میل ۽ رہندان انت۔ پہ ایشی ۽ سید ہاشمی ۽ شعر ۽
 شاعری ۽ آئی ۽ نبشتگیں نکان (رم ۸ ردانک) جوان تریں درور انت کہ اگاں ہر چناہیں اوں
 جا گہ ۽ شعر ۽ تہ ۽ گپے کہ چہ ہروچی ایں گشگی بلوچی ۽ دراگاں لہزاںتگ گڈ اول وتی
 جند ۽ ہنگ ۽ تب ۽ انت ۽ دومی بلوچی زبان ۽ رہنداں اوں گستانہ انت۔

زبان ۽ درگت ۽ ساختیاتی لیکه

هر دور ۽ په هر کجام چیز ۽ بن ۽ ریشگ ۽ در جنگ ۽ آدمی ذات ۽ ”شوباز“ هزاران رنگیں لیکه ۽ راهبند کا مرزا اُنت ۽ چه ہمیشانی آسراں پدا دگه لیکه ۽ راهبند سر په سر کناں ۽ نوکیں آسراںی سیم سراں جنزراں اُنت۔ په رده ۽ ماں یورپ ۽ لوزانک ۽ زبان ۽ درگت ۽ اول بازیں لیکه ۽ راهبند ۽ جوڑ بوت۔ اے رده ۽ نوک تریں لیکه که بیستمی صدی ۽ دیم ۽ آهنگ آ ساختیاتی ۽ (Structuralism) ۽ لیکه اُنت۔ اگن که ساختیاتی ۽ لیکه ۽ تجکیں سیادی گون لوزانک ۽ هچ رنگ ۽ اول نه اُنت بله ساختیاتی ۽ جندیا که ساختیاتی پگر ۽ جندیک لیکه ۽ چه زیات یک راهبند ۽ گون گیشتر ڈیک وارت۔ اے یک انجیں سائنٹیفک راهبند ۽ که اچ همیشه ۽ منت ۽ مارواج گپتگیں ایندگه دستیں لیکه ۽ حیالاں جوان تر ۽ هورت تر تپاس ات ۽ درگیتک کنیں۔ ساختیاتی راهبند ۽ جنده ۽ بن ریشگ ۽ بابت ۽ دنیا ۽ نامداریں کو اس ۽ دانشورانی جتا جتا ہیں حیاں ۽ اندازہ اُنت۔ لهتیں ۽ ایشی ۽ سر ۽ را نوزدهمی صدی ۽ آدم زانتي (علم البشریات) ۽ پٹ ۽ پولی راه ۽ سنچاں گندگ ۽ دعوی کرتگ، بازیں ۽ ایشی نقش ۽ نشاناں ماں مارکسٹ ۽ گندگ ۽ گپ جنگ، چیزے ۽ گوشگ اُنت که ما ایشی ۽ رنگ و ماں ماڈرن فرکس ۽ اول دیستگ اُنت۔ بله چه اے دستیں گپاں ابیدهم دنیا ۽ دستیں زانوگر ۽ کو اس په اے راستی ۽ تپاک اول کن اُنت که ساختیاتی وتی مروچیکیں نوکتریں رنگ ۽ ۱۹۶۰ ۽ ۱۹۷۰ ۽ چه فرانس ۽ امریکه ۽ یکیں زمانگ ۽ ودی بوتگ ۽ ایشی ۽ رایک سر جمیں راهبند ۽ راهوار کنوک اول فرڈینڈی ساسیئر (Ferdinand

(de Saussure) انت اگن کہ اے ردء و ہدے ساختیاتی نگدکارانی خیال کنیت تہ بگندے اے گپ دل ء در بنیت کہ اے در گت ء رولاں بارت ء اول نام است تہ اول راست انت کہ رولاں بارت اولی ساختیاتی نگدکار انت۔ بلے یات بہ بیت کہ ادا گپ ساختیاتی راہ بند ء زبان ے ء در جنگ ء آئی بستار ء گپ انت۔ ساسیئر کہ بندر ء یک زبانزاتے (Linguist) بوتگ تہ ہمیشکہ آئی ء ساختیاتی رہ بند ء رازبان ء در گت ء کار بستگ۔ اے ردء زبان ء در گت ء آئی ء یک نوکیں لیکہ ے دیما آورنگ ء ایشی ء سیمیولوجی (Semiology) ء نام بستگ۔ سیمیولوجی بز انکہ نشانانی علم ماں اے لیکہ ء ساسیئر ء کجام اول یک زبانے ء حرف ء را یک لسانی نشانے گوشنگ ء آہانی بابت ء گپ ء تران کتگ کہ دیتر آہانی بابت ء گپ بیت۔ اے ردء ۱۹۵۹ ء سیمیولوجی ء نام ء ساسیئر ء وتی یک کتابے اول ماں انگریزی ء چھاپ کنائیتنگ ماں وتی ہے کتابے ء آ یک لسانی سسٹم ءے جوڑ بوہگ ء اندری کرد ء کانوداں پیشداریت ء پے ایشی ء کڈن کنت کہ یک زبانے ء جوڑ بوہگ ء ظاہری گٹ ء کردانی شوہازگ ء بدل ء اول اول سرامارا اے در جنگ پکار بیت کہ زبان بندر ء اندر ء وت پچی انت؟ تہ نون ماں زبانے ء ردوم زورگ ء کار ء کردان زانت کنیں۔

ساختیات ء ردء زبان آدمی ذات ء ہمراہی ء پیداک بیوکیں یک کالمیں سسٹم ے ء ہے سسٹم ء جند قدرتی رنگ ء پے وتی درانگا ز ء در شان ء چہ آدمی ذات ء کار گیت ساختیاتی راہ بند ء ردء یک لسانی سسٹم ے ء ہر یک لسانی نشانے بندر ء وتی اندر ء سہہ لسانی ارزشت داریت کہ ایشانی ردء بند اے پیم انت۔ ۱۔ اشارہ ۲۔ اشارہ کنوک ۳۔ اشارہ ء بتگپ 1.signe 2.signifier 3.signified پے درور ء ”درچک“ ء لبز کہ بلوچی لسانی سسٹم ء اندر ء پے درچک ء کار مرز بیت تہ درچک ء اشارہ انت، ہے لبز لسانی سسٹم ء اندر ء

وہدے کہ دراتلگیں یک نشانے یا پے ایشیء را Signifier گوشتگ بیت ء ہے درچک ء
 لبز کہ اصلی درچکے نہ انت بلکیں لبز درچک ء اندرء اصلی درچک ء حیال ء Concept مان
 انت تہ ساختیاتی راہ بند ء ردء لسانی نشانے اے سہی صفت ء را Signified گشتت ۔ تہ
 ساختیاتی راہ بند ء ردء اے درگت ء یک بہمانگی گپے اوں پدر بیت کہ ما کدی اوں لسانی
 نشانے ء سگنیفائر ء سگنیفائیٹ ء صورتاں یکیں وہدء کدی اوں دیست بکنیں چیا کہ ما وہدے
 کیے ء چاریں تہ اے وہدء دومی چہ منے چماں اندر بیت ء وہدیکہ دومی ء چاریں تہ ہے وڈء
 اولی گار بیت ۔ پے درور اے پیم کہ ”حیال“ ہما وہدء وتی بن اصلیں رنگ ء حیال انت کہ ہما وہد
 ء گشتگیں ء نبشتگیں لبز نہ انت وہدیکہ ”حیال“ لبز ء دروشم ء مانپوش ایت تہ نوں آسری رنگ
 ء حیال نہ بیت ۔ ہے پیم ء ماشہ لبز درچک ء کہ نبشتگیں بہ بیت یا کہ دل ء بہ بیت درچک ء
 حیال ء ہچ رنگ ء ہچ زمانگ ء کشت بکنیں ء جتا چارات بکنیں تہ وہدیکہ ساختیاتی راہ بند ء
 سیمیولوجی لیکہ ء تاں اے حدء گندے تہ گمان بیت کہ ساختیات ء چہ ایندگہ بازیں علمانی
 راہنداں اوں کمک زرتگ ء اے کمک زورگ ء گپ ء درستیں زانینکار ء دانشور ہم من انت
 پرچیکہ لبز ء وجود ء ہر دو ہیں حالتانی نہ گندگ ء لیکہ مارا ماورائی جدلیات ، مارکسیت ، کوانٹم
 فزکس ء اندر ء ہمراں ایت پے درور ء اے ردء ما یک جدلیاتی دانشورے ء حیال گندیں
 ایمنوتل کانٹ ء گوشتگ انت کہ ”ہریک چیزے کہ مروچی منے دیما پدر انت اے چہ آچیز
 ء پھک گستا ء جتا انت کہ ہما چیز چہ گندگ ء منے مارشٹانی سرء است بوتگ ء ما ہما چیزانی
 پیشی حالتانی بابت ء نوں تہنا کیاس ء“ اندازہ کرت کنیں ء بس ء نیکہ اوں کدی دیتر مارا
 آہانی تجربت بوت کنت“

ہے رنگ ء کوٹم فزکس ء ردء Partical ء Waves Aspect
 ء نہ گیشوکیں جیٹھ انت کہ زرء چارے تہ موج ء نلگندے ء موج ء گندے تہ زرگار
 Aspect

بیت حیرتہ ساختیاتی راہبندء ردء اولی درورء اے پدربوت کہ منئے لسانی سسٹمء ہریک لسانی نشانے ء اندرء بندرء دو حیال مان انت کہ اگن من گشان کہ ”منی کاسگ ہو رک انت“ تہ ہے گپ ء اندرء ”کاسگ پری“ ء حیال اوں مان انت۔ تہ چہ ادا پدربوت کہ انسان وتی زندمان ء شپ ء روچان وتی سسٹم ء مجبوری ء تہنما مادی چیزانی حیالاں گوں وتی کاراں شرکناں انت ء لسانی سسٹم ء اندرء آچہ مادی چیزان دور انت چوشکہ سائینسر ء چہ ساختیاتی راہبندء ردء اے پیشدراگی بوتگ کہ زبان بندرء یک سسٹم ے پمیشکہ اے ردء دومی گپ ایش انت کہ آئی ء جنگ کہ بندرء زبانی ء جوڑ بوگ ء دگہ دو چیز اوں مزنیں بستارے دارنت کہ چہ ایشاں یکے لانگ ء دومی پارول انت۔ ”لانگ“ تمامیں انسانانی اندر ء موجودیں لسانی صفتانی ہواریں ہما گرامیٹکل صفت انت کہ درستیں انسانانی اندر ء ہمرنگ (مشترک) انت یا کہ درستانی لاشعور ء موجود انت۔ ایشی ء راماقدرتی گرائمر اوں گشت کنیں کہ چما باز گرائمر ء بنی راہ راہبندان ہیل گرگ ء ابیداں گرائمر ء سنج ء وتی گپاں جت کنیں۔ ہے رنگ ء ”پارول“ لانگ ء یا لاشعوری گرائمر ء درانگا زانگیں گپتاراں یا گپ ء جبراں گش انت۔ اے اوں یک انچیں صفتے کہ کلیں آدمی ذات ء اندر ء ہمرنگ انت۔ تہ ساختیاتی راہبندء چداں اے گپ پدربیت کہ انسان وتی گپاں یک ء دومی ء را پمیشکہ سر کرت کنت کہ بندرء ایشانی میان ء لانگ ء پارول ہمرنگ انت۔ اگں اے ردء ساختیات تہننا پے لانگ ء پارول اوں وتی گپاں نہ ہلین ایت بلکیں آ (ساختیات) چا گرد ء پاسداریاں (Semiotics Codes) دودر بیدگانی پاسداری اوں لسان ء سسٹم ء بہر شمار کنت کہ ایشانی بابت ء دیمتر انبشتہ انت۔

ہے پیم ساختیات ء زبان ء درگت ء دگہ اوں گپے درجنگ کہ بندرء لسانی سسٹم ء اندر ء سگنیفائر ء سگنیفائیڈ ء میان ء ہج رنگیں اوں قدرتی نزکی ء سیادی ے نیست بلکیں

اے دو بیناں اول چا گردے دودانی پاسداری سیاد کنت پہ درور چوش کہ ”درچک“ (ہے چیز کہ ما ایش ء درچک ء نام بستگ) ء لبز ”درچک“ ء میان ء ہچ رنگیں قدرتی ء بندری سیادی نیست بلکیں پہ ہے چیز ء (کہ مرچی مادرچک گشان) ”درچک“ دراصل ء ما چا گردے دود ء رواجانی ہر پیمیں پاسداری ء رد ء بستگ۔

تہ چداں اے گپ گش ایت کہ ہر ٹک ء زمیں وتی رواج وتی دود ء چا گردی راہ ء راہ بند ء گٹ بنت یا کہ ہر جا ہے وتی Convention ء Codes بنت تہ پمیشکہ ہر کجام زبان ء پہ چیزاں اول گستاگستاہیں نام بنت۔ بلے اے درستان ابید ہم کلیں زباناں پہ چیزاں نام بندگ ء قدرتی صفت ء قوت ہمرنگ انت۔ چدان دگہ اول چیزے گیشیت کہ کجام زبانی ء اول اندر ء پہ کجام چیز ء نامے بندگ بوت تہ ہما چیز وتی سری حالت ء ہمرائی ء وتارا نام ء اندر ء چیر دنت درور کہ اگن پہ یک چیزے ء لبز ”درچک“ کارمرز بوت تہ نوں ہما چیز نام ء حصار ء کپت کہ بہہ دراتک نکنت البت آئی ء ہے نام بدل بوت کنت ء ہے ”درچک“ اول Convention ء Codes ء پاسداری ء رد ء بندگ بوتگ تہ اے پیم چیز ء نام ء میان ء Complementarity سیادی ے گندگ بیت۔

ہے پیم ء ساختیاتی لیکہ ء رد ء ساینسر ء زبان ء سسٹم ء درگت ء دگہ دو چیزانی نیمگ ء اول اشارہ کتگ کہ زبان ء اے تجریدی نظام ء دگہ اول دو بہر انت کہ چہ ایشان کیے ایش انت کہ زبان ء تجریدی سسٹم کو ڈر ء کنوشنرانی ء رد ء مارا پہ وڑ وڑیں چیز ء حالت ء جتا جتا نیں لبز گچین کنگا پرمانیت ء ہے رد ء دومی گپ ایش انت کہ انسان پہ وتی درا نگا ز ء ہے لسانی سسٹم وڑ وڑیں حرف ء لبزاں سر پہ سر کنگا اول پرمانیت ء اچ ہمیشی ء منت ء آوتی گپاں دومی ء راگشت کنت ء دومی ء حیالاں پکھم ات کنت۔ لسانی سسٹم ء ہے دوہیں چیزاں آیکے ء Saynatamatic Relation ء Paradigmati Relation گشت۔

اگن کہ ساختیات ء ساچشتانی درگت ء تچک ء تچک ہچ رنگیں گپ ء دعوی نہ کرتگ البت انچوگشتگے کہ وہدے ساختیات ء لیکہ یار اہبند ء رد ء وہدے ما یک نظام ء اندری ء پدیریں کار ء کانودانی بابت ء کہ سرجمیں ء پوہ ء زانکار بنیں تہ ہمیشی ء بابت ء منے داشتگیں سرظاہری تمایں حیال ء اندازہ یا کہ Common Sense کلیں گپ پروش و رانت۔ اگاں کہ چوشیں سرظاہری نقص ء تاوانے اوں نہ انت بلے پہ یک ساچشتکار (تخلیقار) اے دروشم ء یک نہ وشیں جاوڑے بوت کنت کہ چہ ایشی ء آئی ء ساچشتانی لوزانکی زیبائی اثر مند بوت کنت پرچیکہ ادبی ساچشتانی زیبائی گیشتر Unrealional الہامی رنگ ء انت بلے پہ ساختیاتی لیکہ ء اے مزنیں گپے نہ انت پرچیکہ ساختیات ء رد ء لبز انکار ء شاعرے وت کدی اوں سسا ساچی جاوڑے حالتاں نہ گوز بیت بلکیں زبان ء ہے تجریدی سسٹم وتی دراہیں گٹ ء پاسدار یانی پشت ء چہ لبز انکار ء شاعران کارگپت ء لبز انکار ء شاعر یا ایندگہ بندر ء تہنا ہے سسٹم ء درانگار ء توجیل ء سبب انت ء بس۔

سید ہاشمیؒ ر مکاری ازم

انسان ء گوشگ ء اشکنگی صفت ء تہ ء درشان ء مستر مستریں وسیلہ زبان انت۔
ہے وڑ ء لہز انک ء تہ ء نبشتہ کارانی نبشتہ کنگ بیان کنگ ء اشکنگ ء مستریں وسیلہ ہم زبان
انت۔ بلے ہے دوہیں جا گہاں زبان ء پہ درشان ء بیان ء یک وسیلہ ے ء صورت ء بیگ
ء ابید ہم ما کدی ہم ہروچی این لوگ ء بازار ء کار ء خدمت ء واست ء استعمال بیوکیں زبان ء
یا کہ گپ ء جبراں بہ لہز انک ء ادب نہ گش ات، ہے وڑ ء مالہز انک ء ادب ء تہ ء استعمال
بیوکیں زبان ء ہم انچو خواخواہ لوگ ء بازاری یا کار ء خدمتی زبان ہم نہ گیش گو کہ لہز انک ء
نبشتہ بیوکیں زبان ء تہ ء چوشیں سک باز بے حساب گپ ء جبر دراتک کنت انت کہ مکمل
ہروچی این لوگ ء بازار ء کار ء بار ء تہ ء ہر وقت ء استعمال ہم بنت این۔ ہے وڑ ء مئے کار ء
بار، بازار ء لوگی ہمروچیگیں جبرانی تہ ء ہم چوشیں بازیں گپے دراتک کنت انت کہ لہز انکار
آہاں لہز انک شمار بلے نکن انت۔ یک حسابے ء اے سکیں اجبیں گپے بیت کہ زبان ہے
یکین انت زبان ء گوشوک ء نبشتہ کنوک ہم ہے یکیں زبان ء مردم انت بلے یک جا گپے
ہے یکین زبان ء گپ ء جبراں بازار ء لوگی گپ ء جبر گوشگ بیت ء دومی جا گہہ ء ہے یکیں
زبان ء گپ ء جبراں لہز انک گوشگ بیت انت۔ ہے جا گہہ ء یک مزنیں جستے ہم پاد
اتک کت کنت کہ لوگ ء بازار ء کار ء بار ء تہ ء استعمال بیوکیں زبان کہ انچو مردم آئی ء راگش
ایت ء استعمال کنت۔ زاناں ادبی زبان ء چے کتر انت پشت ء تر انت ء ہمیشی ء کہ شہاد بی
زبان گش ات ہمیشی ء کہ ایشی ء نبشتہ کنوک ء گوشوک سک باز کم انت۔ اے کجام حساب ء

لوگ ء بازار ء کار ء بار ء زبان ء چے مستر انت منی خیال ء یک زبانے ء تہ ء ہمے نازر کیں
فرق۔ ہمے نازر کیں تپاوت ء زانو کیں مردمانی تہ ء یکے ء نام انت ”سید ظہور شاہ ہاشمی“۔

”رم ء ردانک“ بلوچی لبرانک ء تہ ء دو گال بند ی لبرانک انت اے دو ہیں انگریزی ء
پروز (Prose) ء اردو ء نثر ء معنائے کار مرز بنت چہ ہمیشاں ”رم“ ء گال بند کو ہن تر انت کہ
بلوچی زبان ء تہ ء چہ ساری ء است انت ء پداومی گپ ایش انت کہ اے سید ہاشمی ء چہ
بلوچی نثر ء معنائے کار بستگ ”ردانک“ رند تر ء زمانگ ء یک نوک سازا تگیں گال بندے کہ
گوں ”انک“ ء گڈ گال (لاحقہ) ء مکم ء واجہ عطا شاد ء ہمائی ء ہما ہاں ٹہیننگ معنائے ہما
”نثر“ انت بلے دو ہیں گال بند منار اے مکم ء دات کن انت کہ گوں ہمیشانی وسیلہ ء من
اے اندازہ ء جت کنناں کہ کئی گور ء لبرانک ء تب ء جند چی ات۔ چوشکہ من یک گپے ادء
انچکاں پر کنناں کہ ہمک لبرانکار ء ہرچ پی میں لبرانکی تہرے ء بارہ ء گپ ء ساری، لبرانک
ء جند ء بارہ ء آئی ء پگر ء لیکہ ء بارہ ء زانگ المی انت ء اے لیکہ بازینے ء گور ء راست ء
سیدھا گیش اتگ بلے بازیں دگرے ء کر ء بیت کنت سرزائی زانگ مدنٹ گڈا ہمے
جاگہ ء گوں لبرانک ء ہمائی ء دوستی ء نادوستی ء وڑ ء پیم گوں ہمائی ء زبان ء لبرانکی کار مرزگ
لبرانکی گچین کنگ۔ آہانی ہما جاگہ ء بندگ چوشکہ اے درس بنت۔ لبرانکار ء وتی ہوش ء
سامہی کار بلے ہمے زبان ء لبرانکی پشت ء یک بلا ہیں دیر سریں شہکورے اوں آہاں انت
کہ تب زانو ک آئی ء لاشعور گش انت کہ چہ ہزاراں مکن ء دارگ ء پداوں وتی شکل ء
صورت ء مٹ کنت ء مردم ء ہمک چیز ء پشت ء وتارا چیر دنت ء داں یک حدے ء
درستاں۔ مناں اوں صد در صد لحم کنت کہ نی کانود ء رہند ء دود ء اش منار اداشت ء دور کت
نہ کنت۔ انچو کہ عطا شاد ء گوشنگ کہ

منی دیم پہ دیکھی ظاہر انت ء درانہ بیت

مناں چوں گوں و تا نزتہ تئی گاری ء

ظہور شاہ ء باریں پہ کجام نیت ء ”رم“ ء گالبند“ پہ نثر ء معناء کار بستگ بلے ایشی ء
 مدارس زانیں کہ ظہور شاہ ء گوں لبز انک ء بندوکیں، بندوکیں کجا، سید ء ارواہ پہل بکنت،
 بلوچی ء یک شیدائے پیتگ شیداء عاشقانی مستریں چیز دوستی انت ء دوستی سید ہاشمی ء ہمراہی
 ء درستانی گوں دوست دارگی تب ء بندوک انت، بزوں کہ جمالیاتی حس ء گوں بندوک
 انت ء پدا جمالیات لبز انک ء ایشی ء تہرانی یک ہژدری این بہرے ہمیشکہ وہد یکہ سید ہاشمی
 ء پہ ”نثر ء“ رم ء لبزی گالبند کہ دوستر کتگ ء کار مرز کتگ گڈ امن ہے اندازہ ء جت کناں کہ
 سید لبز انک ء رازند ء چہ ایندگہ درستیں پہناتاں یک گستا ء جتا ہیں پہناتے زانت ء لبز انک
 ء ہے رہند کہ زبان ء ازم ء تہ ء انت یا کہ مردم ء درشان کہ ستر انت گوں لبزوں ء تچک ء
 ہموچی این ہر کسی پہموکیں لبزانی ء گپانی رنگ ء نہ انت۔ سید ہاشمی ء گور ء ہمیش انت۔
 بزوں کہ زبان ء ازم یا کہ زبان ء آرٹ سید ء لبز انک انت بلے ایشی ء ہمراہی ء دومی گالبند
 ”ردانک“ ء ایشی ء سازگ اول چہ زبان ء لبز انک ء رہندان یک ہلاس پیتگیں کارے
 اول نہ انت فرق تہنا ایش انت کہ ”ردانک“ ء تہ ء لبزی زور گیشتر انت ء گپ سیدھا تر
 انت بلے ”رم“ تہ ء ندرگی حیال کنگ سوائی تر انت۔ بزوں کہ چک یکین انت جا گہے ء
 نامے بندگ پیتگ بزوں کہ سید ہاشمی ء گور ء جا گہے ء نامے بندگ نہ پیتگ تہنا ہے اشارہ
 گوشگ پیتگ کہ اے وڈیں چک بنت۔ چوشکہ اے وڈیں دگہ بازین نامے مئے وتی جند
 ء لبز انک ء است انت کہ آبانی نام تچک ء سیدھا گوں تہر ء رہنداں یک نہ انت۔ چوشکہ
 ”دستونک“ انت چوشکہ ”گدار“ انت بلے بیا کہ گوشٹانک یک انچیں گالبندے کہ گوں
 گوشگ ء کار ء کنگ ء جند ء گوں بندوک کنگ پیتگ بلے چکاس وتی لبزی یا کہ گالبندی

حساب ۽ گون گندی کار ۽ بندوک نہ انت۔ ہاں ایشی ۽ تہ ۽ نگدی کار ہم کنگ بیت انت۔
 چہ اے درستیں گال بند ان کہ ہما ہانی معنا گون ہما کارانی حساب ۽ تچک ۽ تچک نہ انت اے
 درس ظہور شاہ ۽ ہم کار بستگیں انت۔ انگت شتر تریں وڑیں ظہور شاہ ۽ کار مرز کتگیں ”رم“ ۽ تہ ۽
 سید ہاشمی ۽ لبزانک ۽ دوستی ۽ آئی ۽ تب ۽ منی گپاں مکم ترکت کن انت۔ بلے بیا کہ
 ”ہنوز دہلی دور است“ کہ سید ہاشمی ۽ رمکاری ۽ ازم ۽ بارہ ۽ گپ ۽ ساری بلوچی ۽ تہ ۽ رم ۽
 یا کہ ردا نکاری ۽ بابت ۽ چندے گپ کنیں ۽ ہمے پشدر ۽ جاو ۽ رد ۽ گڈا کا ہیں دانکہ سید ہاشمی
 ۽ رمکاری ۽ وتارا سر کنیں۔

بلوچی لبزانک ۽ نوکیں ردانک یا کہ ردا نکاری ۽ بارہ ۽ کہ آہاں بلوچی ردانک ۽ اول سرگش
 انت چندے گپ اے پیم ۽ انت کہ واجہ صورت خان مری واجہ ملک محمد پناہ، واجہ غوث
 بخش صابر، واجہ عبداللہ جان جمالدینی، ہمے گش انت کہ بلوچی ردانک نبیسگ ۽ اولی نمونہ
 میاں حضور بخش جتوئی ۽ دینی وعظ ۽ پنت انت کہ چہ ہمیشاں درخانی مکتب ۽ مردم ہم ہمے
 رنگیں دینی نبشتا نک نبشتہ کن انت۔ اے ہم گش انت کہ واجہ ملک محمد پناہ ۽ احوال تاک
 ”میثاق الحق“ ۽ تہ ۽ ملک محمد پناہ ۽ نبشتہ کتگیں ردانک بلوچی ۽ اول سری ردانک حساب بیت
 کنناں۔ ہمے وڑ ۽ سید ہاشمی ۽ گوشگ انت کہ بلوچی ردا نکاری ۽ اول سری کار چہ ریڈیو
 پاکستان کراچی ۽ بلوچی بہر ۽ شگ بیتگیں مرا گشان بیتگ۔ چندے تاکانی ہم نام ۽ گرا انت
 چوشکہ اومان، بلوچی، نوکیں دور، یا کہ اُلس۔ بلے شہ ہمے وتی کوہنیں ردانک ۽ چارگ ۽
 اے چیز گون جوانی ۽ گندگ بیت کہ آزمانگ ۽ ردانک ۽ تہ بلوچی ۽ ہمراہی ۽ فارسی ۽ لبز ۽ وڑ
 ۽ پیم سک باز انت ۽ نبشتہ ۽ وڑاں گیشتر دگہ دگہ رنگ انت۔ بلے حیراے ہما زمانگ ۽ وتی
 زبان ۽ آئی ۽ نبشتہ کنگ ۽ جیڑھ انت۔ سید ہاشمی ۽ زمانگ انچکاں دیم تر ۽ کیت انت
 پرچیکہ سید ہاشمی ۽ پیدا کی ۽ جندوت 1926 انت، وہدے کہ بلوچی نوکیں ردانک ۽

کاراں ۲۲-۱۹۲۰ء بندوک انت کہ حضور بخش جتوئی ء زمانگ انت بلے اے درگت ء
 واجہ سید ہاشمی ء گپ کہ ردانک ء بارہ ء انت کے معنادار انت کہ سید ہاشمی بلوچی ء نوکیں
 ردانک ء گوں کراچی ء ریڈیو ء بلوچی ء مراگشان بنداتی گش ایت ء معناداری اے پیم ء
 انت کہ وہدے سید ہاشمی ء ردانک ء ریڈیو ء مراگش ء کہ گپ جنگ گڈالمی ء آئی ء معنا
 گیشتر ہماردانک انت کہ سید ہاشمی آئی ء چہ ایندگہ نکاں گیش لبزانک ء ازم ء گوں بندوکیں
 ردانک یا کہ بقول سید ء رم گشگاہیں پرچیکہ آدگہ ردانکی نمونگاں منے اے دگہ زانتکار دینی
 وعظ ء نکان یا کہ احوالکاری گشگاہ انت ء بقول واجہ صورت خان مری آہانی زبان ء فقرہآہانی
 جوڑم، ترکیب گیشتریں رنگ فارسی ہیگ ات انت۔ ہے ردانک ء جاوڑ ء پشدر ء دیما
 آیک ء رد ء ۶۰ ء دہک ء واجہ سید ہاشمی ء لبزانکی ردانک کہ کسہ ء دروشم ء انت ”میرگند“ ء
 نام ء دیما آرگ بیت انت کہ سید ء جند ہم ہمیشی ء نوکیں بلوچی لبزانک ء اولی سرجمیں رم ء
 وانگی گش ایت۔ چہ ایشی ء رند دیمتر ء سالان سید ہاشمی ء دومی وانگی ”نازک“ کہ بلوچی ء اولی
 گدارمنگ بیت انت دیم ء کیت انت۔ چہ اے بنگیجاں پدگڈارم پرم واجہ ظہورشاہ ہاشمی
 ء کتگیں رمکاری ء حال رساں بیت کہ چہ ہماہاں بازینے چاپ ہم بیتگ کہ شما گوں بلوچی
 لبزانک ء بندوکیں ہماہاں جوانی ء زان ات۔ پداسید ہاشمی وتی رمکاری ء تہ ء تہناردانک ء
 یک تہرے ء ندرانہ انت۔ واجہ ظہورشاہ ء ردانک ء درستیں تہراں رمکاری کتگ۔ سید ء
 رمکاری ء تہ ء نگدکاری رم (تنقیدی نثر) است۔ کسہ کاری یا کہ فلشن ء رم است۔ پٹ ء
 پول ء رم (تحقیقی نثر) است ہے وڑ ء گپ ء ترانی بز ان کہ ”حمل ء ماہ گنج“ بوسکوپی ردانک
 (مکالماتی فلمی نثر) است پرچکہ حمل ء ماہ گنج ء تامر ء درستیں گپ واجہ ظہورشاہ ہاشمی ء نبشتہ
 کتگ انت۔ نمدی ء دروشمیں رم (مکتوباتی نثر) است، زانشی رم (علمی نثر) است، گستا
 گستاہیں بنگپ ء سرحالی رم (متفرق تحریر) است، راجد پتری ردانک (تاریخی نثر)

شنگ کاری رم (ریڑیائی نثر) است۔ بلے اے درستانی سرء گپ کنگ ء ساری یک ء دوگپ ء کنگ المی انت کہ اے درستی تهرانی سرا سید ہاشمی ء آخر پرچے پہ نمونہ نمونے ء حساب ء نبشتہ کتگ ء و تارا ہے ردا نکانی یک تهرے ء نبشتہ کنوک پرچے نہ کتگ ء دومی گپ اے کہ گوں اے پیم ء کنگ ء ظہور شاہ ء مول ء مرادچی بیتگ ء دگہ یکے اے گپ کہ سید ہاشمی ء نزء لبزانک ء جند ء بندری معناچی بیتگ کہ ہے معناء آئی ء پہ انجو تہراں نبشتہ کنگ ء سکین داتگ۔ حالانکہ سید ہاشمی گوں ردا نکانی کاران منگ ہم بیتگ ء اگاں آئی ء بلوٹ استیں و تا ایوکا بلوچی فلشن ء ندکار کتگ ات، بلوچی ء نگدکار ہم بوتگ ات یا کہ بقول عبداللہ جان جمالدینی بلوچ ء راج دپتر ء نیسیگ ہمانی ء کارات۔ بلے ما گندیں کہ سید ہاشمی ء بلوچی لبزانک ء ایوکا گوں دوکاراں سکیں مزین نامے کٹ اتگ، یکے نامداریں شاعر ء دومی زانتکاریں زبان زانت۔ بلے اے درگت ء اے گپ سک باز دگلوش کرزایت کہ چو آئی ء شاعری ء وڑ ء زاناں سید ء رم ء سرا ہمنچو کار کنگ بیتگ یا کہ آئی ء رمکاری ازم چنچو Explore کنابینگ بیتگ۔ منی حیال ء منے لبزانکی دود ء جند ء تہ ء ردا نکانی ازم ء سرا گیش واری ء لسانیات ء اسلوبیاتی یا کہ شعر یاتی Poetics ء بنیاداں کارے چیزے کنگ ء نشانی ء جند نیست۔ اے گپ وتی جاگہ ہم راست انت کہ اسلوبیات یا کہ ردا نکانی شعریات ء زانشی (سائنٹفک) رہنداں ازم چاری ء جند چہ شاعری ء ازم چاری رہنداں سک نوکتریں رہندے بلے بلوچی نوکیں لبزانک ء عمر ء حساب ء اے سک کوہن ترانت ء ہے زمانگ ء کہ بلوچی ء نوکیں لبزانک بنگیج انت دنیا ء ایندگہ لبزانکان ابیداردوزبان ء لبزانک ء ء خاص ہندوستانی لبزانک ء اے درگت ء ردا نک چاری کاراں ابید چندے کتاب اول چاپ بیتگ ات۔

ردانک کاری یا کہ نثر نگاری ء بارہ ء گش انت کہ ردا نکار ء سہہ تب بنت انت

اولی ہما کہ وتی ردانکاری ء دوران ء آئی ء گیشتریں دلگوش ء سماوتی وانوک ء گوشدارک ء سہرا
 بیت انت۔ دومی ہما انت کہ آہانی کرا وانوک ء گوشداروک ء بدل ء آہانی سما گیشتر وتی
 ذات ء سہرا بیت انت ء سہمی ہما انت کہ آہانی کرانہ وانوک ء گوشداروک ء سما گندگ بیت
 انت نہ آہانی کرا وتی جند ء ذات ء سما است بیت انت۔ نی واجہ سید ہاشمی ء ردانکاری علم ء
 یا کہ درشان ء اظہار ء علم ء ہمے رسا نکاری بہر ء بزان کہ ترسیل ء قانونانی حساب ء کہ چارے
 گڈا ہمے گندگ بیت انت کہ سید ہاشمی ء ردانک کاری ء مستر میں خوبی ہمیش انت کہ سید
 وتی وانوک ء گوشداروک ء چہ بے سما نہ انت۔ بزاں کہ قاری ء موجودگی ء احساس سید ء
 ردانک ء یک اہمیں خوبی یے کہ آئی ء گستا گستا میں ردانکاری ء ہنگپ ء بہرانی تہ ء سما کنگ
 بیت انت۔ ہمے درگت ء اگاں سید ہاشمی ء نگدکاری ردانک ء بچارے گڈا ہمے سما بیت
 انت کہ سید ء ردانک ء اے زبان یا کہ نبشتی زبان لگک ء زبان ء بدل ء (بزاں کہ تخریر
 کنگ ء طرز ء بدل) گپ جنگ ء زبان ء تہ ء انت کہ سید وتی ہمے ردانک ء تہ ء گپ گپ
 ء تہ ء وانوک ء اشکنوک ء آگاہ کناں انت ء وانوک ء پگر ء حیاں کنگ ء سما ء سکین ء ہم
 دیاں انت۔ چوشکہ ”شہلچہ کار“ کتاب ء تہ ء ملا فاضل ء بارہ ء کہ گپ جناں انت گڈا سید ء
 انداز اے رنگ ء انت ”آچہہ کارے ء چہ بنگش ء بلوچی زبان ء نیمگ ء دلگوش کرتگ چہ
 آہاں مئے پچہہ کار درستاں دیم ء تر انت۔ زانان ایشی ء دور گندیں سساء پہ جوانی ء زانتگ
 کہ گڈا سرا باج ء بلوچی زبان ء جند بارت۔ پمیشکہ ایشی ء پچہہانی تہ ء بلوچی ء ہر زید ء ندارگ
 گندگ بنت انت کہ مرچی بلوچی ء ندارگ ء زبانز انت ایشی ء منت واران ت۔

زبان ء درشان کنگ ء راہ ء رہبندانی علم اسلوبیات ء حساب ء بچارے گڈا ہمے
 درستیں گپ بندر ء چار گالانی تہ ء انت۔ بزاں کہ چار کلمہ بانی تہ ء انت۔ ہمے چاریں گالانی تہ ء
 سید ہاشمی ء سہہ انچیں لبز آورتگ کہ ہمے سہمیں لبزاں چے وانوک ء گوشداروک ء دیم پہ دیم

بیگ ء یا کہ قاری ء سامع ء موجودگی ء احساس جوانی سما کنگ بیت انت ہے سہیں لبرانی تہ ء اولی لبر انت ”زاناں“ کہ سید ہاشمی ء ہے گپانی دومی گال ء تہ ء انت ہے وڑ ء دومی لبر انت ”کہ“ ہے پیم ء سہمی ء گڈی لبر انت ”پمیشکہ“ اے انچیں لبر انت کہ مدام دومی ء احساس ء موجودگی ء صورت ء کار مرز بنت۔ اے احساس موجودگی مونولاگ یا خود کلامی ء صورت ء باز برا گوں وتی جند ء ہم بنت انت۔ بے اد ء پمیشکہ اے لبر اں گوں سید ہاشمی ء گوں وتی جند ء خود کلامی ء رنگ ء بندوک کت بکنیں کہ ما گندگا ہیں کہ سید ہاشمی نگد کاری کنگ ء این، تنقید نبشتہ کنگ ء تنقید ء مسترین اعتراض خود کلامی انت تنقید معروضی رہندانی علم انت۔ پمیشکہ ما گندیں کہ ہے معروضیت ء سما بیگ ء وجہ انت کہ سید چہ قاری یا کہ سامع ء موجودگی ء احساس ء فراموش نہ انت۔ بلکیں لبر ”زاناں“ ء استعمال ء گوں وتی وانوک یا کہ گوشداروک ء فکر ء خیال کنگ ء ہم پر ما بیگ ء انت۔ بز ان کہ اسلوبیات ء ہما کہ ترسیلی نقطہ انت، سید صدر صد ہمیشی ء پاسداری ء انت۔

ء دومی اے سماوں است بیت انت کہ وتی کتگیں یا کہ نبشتہ کتگیں گپانی منار بیگ ء کتگیں گپ وتی دور بہنداں بیت انت اولی گپ ظا ئری رنگ ء دروشم چک بہ بیت (بز اں کہ گپ معروضی بنیاداں بہ بیت) ء دومی ہمیشی ء منار بیگ ء ایندگہ گپی درور ء مثال ہم معروضیت ء تہ ء بہ بنت آدگہ گپے کہ کسے گوں ہمیشاں تپاک کنت یا کہ نکنت اے بوت سید ہاشمی ء رمکاری ء بارہ ہما گپانی یک اشارہ ہے کہ من گشت کہ بے سسا ساچی انت ء دومی ردانک آئی ء ساچشتی ردانک انت کہ ادا بازیں چیزے ء سمر اگپ بیت کنت انت پرچیکہ اد ء یک سمر حال ء بنگے ء گپ بیگانہ انت بلکیں سید ہاشمی ء سسا ء ساز اتگیں زندگی ے پیش دارگ بیگا انت کہ ایثی ء تہ وانندہ اول است ء بے وانندہ اول است، معروضیت اول است ء موضوعیت اول است۔ واجہ ظہور شاہ ہاشمی ء شاعری ء ہمائی ء

چکاسکاری ء رنداے ہم ہما تہر انت اچ ہمیشی ء سید ء لبزانکی لیکہ ء سکینکاری کہ سید ہاشمی ء را
اے مچیں رداکی تہرانی تہ ء نبشتہ ات کنائینتگ بگندے زانگ بہ بیت ء ہمیشی ء زانگ پہ سید
ہاشمی ء رمکاری ء ازم ء اے پیم ء ہر ڈر ء المی انت کہ بندر ء ہمک لبزانکی لیکہ ء نبشتہ وڑ ء
رہندے است انت۔ ہرچ لیکہ ء وتی در شان داب (اسلوب) ء گوشگ ء وڑ ء ڈولے
(انداز بیان ے) نون اول سرا من شہ سید ہاشمی ء رداکی نکاناں سید ء لبزانکی لیکہ ء زانگ ء
جہدے کنناں اگان ناسک لاچار بیتاں اے درگت ء واجہ ء شاعری ء ہم کمک زوراں بلے
ردانک ء زوراں چاراں باریں منار اپی جی دست کپ ایت۔ اے درگت ء واجہ سید ہاشمی
ء وتی کپ انت کہ واجہ وت گش ایت کہ ”... من گوشت کنناں اے ”میر گند“ بلوچی ء
انوگیں دور ء بنگیچی وانگی انت کہ ماں رم ء نیسیگ بوتگ پے امیت ء اے وانگی
نہشتگ کہ پے دگہ رمکار ء آزما نکاراں اے یک سکینے بہ بیت“ (کتاب، ”میر گند“ سید ہاشمی
چاپگ ء سال ۱۹۶۹ء پیشگال)

میر گند ظہور شاہ ہاشمی ء انجو کہ وتے گشت، آزما نکانی کتاب انت کہ پے رم ء
آزما نکاری ء سکیں دیگ ء نبشتہ کنگ بیتگ، گڈ اظاہر انت کہ ایشی ء تہ ء زبان ء بیان ء
رہنداں دوکار المی ء مان انت یکے ایش کہ بلوچی زبان وتی سیاہگ ء لکھوڑ ء تہ ء رم ء رداکی
زبانے چوں بیت کنت انت ء دومی ایش کہ کسہی ردا نک (فلشن ء نثر) چون بہ بیت۔
ایشی ء ہمراہی ء اے اوں اندازہ جنگ بیت انت کہ وتی ہما زانگ ء سید ہاشمی ء دل ء
لبزانک ء بارہ ء اے کپ بیتگ کہ گوں لبزانک ء چا گرد ء تہ ء سکیں کاری ء کار جوانی کنگ
بیت انت یا کہ لبزانک چا گرد ء رہد ربری (اصلاح) ء کت کنت انت ہمیشکہ ما
گندیں کہ ایشی ء بدل ء کہ سید ہاشمی چو وتی ایندگہ چکاسی سر ء سوج ء تہر تہر ہیں نبشتا نکاں
بلوچی کسہ کاری ء ازم ء سرا یک نبشتا نکے بہ نیسیں ایت بلکیں پہ ہے نیت ء کار ء آبلوچی

لبزانک ۽ کسبھی تهرء (فلشن ۽ صنف) کار بندایت ۽ نہ نمونہ پیشدارایت ۽ پدا آزمانکانی کتاب ”میرگند“ ۽ تہ ۽ درستیں آزمانک ہم چا گرد۽ تہ ہماراستیانی راستیں رنگ ۽ پیشدارگی رنگ ۽ انت کہ وتی دل دلیں (حقیقی ایں) چا گرد۽ مردم گوں ہے راستیاں زندگی کنگانت بزاں کہ اگاں ہے درستاں نوکتریں نگدکاری زبان ۽ تہ ۽ بگوشاں گڈبزاں کہ سیدباشمی ۽ میر گند۽ درستیں کسہ چا گردی راست پیش دارگی (سماجی حقیقت نگاری) ۽ رنگیں آزمانک انت ۽ ایشانی زبان ۽ بیان ۽ درشان داب (اسلوب اڈکشن) ہم راست گشی ۽ تچک گشی (حقیقت پسندی) انت۔ لبزانکی دنیا ۽ تہ ۽ ادب ۽ اے رنگ نوکیں لبزانک ۽ تہ ۽ دیروی فرمائیکیں تب (ترقی پسندیت ۽ رجحان) ۽ بکشا تگیں انت کہ لبزانک ۽ اے لیکہ ۽ حساب ۽ لوٹاں لبزانک یک انچیں چیزے کہ گوں ایشی ۽ آشوب ۽ بدلی ۽ آرگ گوں بیت ۽ ارادہ ۽ مہم ۽ آرگ بوت کنت انت۔ چوشکہ ایشی ۽ پشدر۽ یک کارے ۽ مہم ے بیت انت ہمیشکہ درشان ۽ درا نگاز۽ کار۽ ایشی ۽ زبان ہم تچکیں ے بہ بیت۔ ۽ ایشی ۽ تہ مہلوک ۽ دلان جاگہ کنگ ۽ گپ ۽ گال بہ بیت بزان کہ مردماں متوجہ ۽ متاثر بکنت ۽ اے لیکہ ۽ مستریں جار (سلوگن) ”ادب برائے زندگی“ انت ۽ نگدکاری یا کہ چکاس کاری ۽ تہ ۽ ایشی ۽ مستریں کار ”تنقید برائے تعمیر یا کہ تنقید برائے اصلاح“ انت ۽ اے ہم گوں ہے لیکہ ۽ بندوکیں گپ انت کہ ”ادب زند۽ آدینک انت“ ازم مردم (شخصیت) ۽ درا نگاز انت“ ۽ اے درگت ۽ اے گپ ہم بے معانہ انت کہ سیدباشمی ۽ زمانگ ۽ نوکیں بلوچی لبزانک ۽ سرجمیں تب ۽ میل ۽ جنداں ہے لیکہ ۽ سرائیرانت۔ بزان کہ بلوچی لبزانک وتی دیرونی دوست داروکیں کار۽ (ترقی پسندیت ۽) دور۽ تہ ۽ انت یکے وایش کہ نوک بلوچی زبان لبزانک بیان انت نوک نوکیں تہر انت کہ چہ در۽ زیرگ ۽ اد۽ راہوار کنگ بیگا انت بلوچ ۽ زندمانی ۽ جاور انت کہ لبزانک ۽ تہ ۽ پیش دارگ بیگا انت ۽ پدا ہمیشانی نبشتہ کنوک ہما

کس انت کہ راجی رہدر بر راجی ایندگہ چاگردی کارانی اگد ہاڈ بہ ہم ہماہانی کوپگاں انت
بزاں کہ من ہے گشت کنان کہ لبزانک ء زانت ء زانگ ء ہے زمانگ ء مئے علم ء زانت
زانگ ء لبزانک ء سند (سطح) ء نشاہ الثانیہ انت۔ نی ظاہر انت کہ اے زمانگ ء
لبزانک الی ء ہے رنگیں ے بیت انت کہ چار ء چکاس مٹ ء بدل سوج ء سر بست ء بند ء پہ
نوکیں آئیوکیں دوران یک چن ء لاپچی گر ء داری بیان بیت انت۔ سید ظہور شاہ ہم گوں
لبزانک ء بلوچی زبان ء کاراں ہے نشاہ الثانیہ ء دور ء گوں انت بلے سید ہاشمی ء گستائی ء
یکتائی کہ آئی ء سرجمین لبزانکی تہراں گوں انت۔ چہ وتی دور ء ایندگراں بلوچی زبان ء
کارمرز ء دراگاز ء سند (سطح) ء پھک ء گستانت کہ سید ہاشمی ء گور ء ایوک ء حشک ء نوکی ء
سر ء سوج نہ انت بلکیں وتی بلوچیت ء پاسداری گوں بلوچے ء پگر ء سساء ء گوں انت ء
ہمیشی ء مستریں درور ء مثال سید ہاشمی ء بلوچی زبان ء وتی روایتی گوشگ وڑ ء پاسداری ء
رنگ ء ظاہر انت۔ ہے ”میرگند“ ء تہ ء سید ء کہ ردانک ء کہ من چاران گڈا ہے گندگ
بیت کہ سید ء گور ء حشکیں گپ ء معنا ء سرکنگ ء لوٹ ء مراد نہ انت بلکیں ظاہری
(معروضی) رنگ ء کنگ ء پیش دارگی کارگیشتر انت۔ فکشن ء درگت ء سید ہاشمی ء زبان کہ
دورنگ ء گندگ بیت انت، یکے کسہ ء آروک ء زبان ء دومی کسہ ء تہ ء سازتگیں کارستانی
زبان ہر دوہیں بہراں گوں وتی کلاسیکی (رواج گپتگیں) گپ ء حبری زبان ء یک انت
کہ بلوچ ء جمالیاتی حب (احساس) ء حساب ء کہ آئی ء گور ء وتی چیزاں گوں پل ء لیلونکاں
سمبھینگ ء ڈیکوریٹ کنگ ء میل انت۔ ہے جمالیاتی تب آئی ء کلاسیکی دراگاز ء
درشان ء تہ ء زبان ء رنگ ء است انت کہ گیشتر بینانی گپ ء جبر بلے کہ تچک ء ہروچی ایں
کارے ء بارہ انت۔ بلے اندری چاڑ ء باہنداں سرریچیں گالانی تہ ء انت بزاں کہ زبان ء تہ ء
معروضیت ء بدل ء موضوعیت درشان ء دراگاز ء سند (سطح) ء سوائی تر انت ء پدا سید ء

فلشن ۽ زبان ۽ اے بلوچی ہم گٹی کہ یک حساب ۽ گوں بلوچی زبان اصل ۽ بندر (لسانی جینس (genius) ۽ گوں بندوک انت ایوکا زگریں لبر ۽ باہند ۽ معناداری ۽ سرانہ انت بلکیں زبان ۽ (بلوچی زبان ۽) گالواری سند (صوتیاتی سطح) ۽ اوں ہمدپ انت۔ ہے گالواری پاسداری سید ہاشمی ۽ درشان ۽ تہ ۽ دووڑ ۽ است انت اولی و ہمیش انت کہ بلوچی زبان ۽ وتی گیدی رنگ ۽ گوں ہمانی ۽ (بلوچی زبان ۽) چہ وتی بندری ردورگی دروشم (ترکیبی ساخت) ۽ ہماہی ۽ گوں انت ۽ دومی سید ہاشمی ۽ رمکاری ۽ ہمازیمیر ساز (صوت) انت کہ سید ہاشمی ۽ رداکی درشان ۽ لبزی رم ۽ حساب ۽ جنگ ورا انت ۽ رد ۽ بندگر انت ۽ ہے صوتی آہنگ گیشتریں جاگہان گوں زانت ۽ سرپدی کارمرزبنت ۽ بازیں جاگہاں نبشتہ کار ۽ تہ ۽ وت مان بیان بنت انت، پہ ایشی ۽ پیش دارگ ۽ چارگ ۽ ظہور شاہ ۽ رمکاری ۽ چونائیں اوں بہرے بہرے ۽ ظاہری رنگ ۽ (معروضی صورت) بچارے اے دیم ۽ رم ۽ بہر سید ہاشمی ۽ کتاب ”میرگند“ تہ ۽ یک بہرے، (آزمانک ”نمدی“ یک بہرے)

” مرچی من ترا اے گپ ۽ ہم سرپدکنناں کہ پرچامنی گپ تراوش نہ بنت ۽ ترا پرچا منی موٹ ۽ نہ کپتگ ۽ پرچہ نہ لوٹ ۽ کہ منی دوگال پتو بہ رس ایت یا کہ کلو ہے پہ تو سر بہ بیت! انچوش کہ من گوشنگ ات مردمانی ہر یک ٹک ۽ بہرے ۽ پہ وتا جتا ہیں بندرے بستگ ۽ ہر کس ماں وتی بندر ۽ وتی جنده ۽ ہمیشیں مردم لوٹ ایت اے ہم زانگی انت کہ اے بندراں نام اش بستگ ۽ بہر کرتگ انت کہ ہر یک منزلے چہ دومی ۽ شرتر ۽ وش تر ۽ جوان تر بیان انت دانکہ پہ گڈی برز تریں وش تریں ۽ جوان ترین منزل ۽ بہ رس ایت کہ پہ آیانی زانگ ۽ وشانی مسترین گنج ہمود ۽ انت۔“

برز ۽ سید ہاشمی ۽ جستگیں گپانی تہ ۽ ہما کہ دوہیں یکے گالوار (لجہ / صوت) ۽ دومی گالواری یا کہ گپی زیمیرنگی (موسیقیت / صوت) ۽ کہ پاسداری زانگ بنت چہ ہماہاں اول

سرامن بلوچی زبان ۽ جند ۽ وتی گیدی گالواری رنگ ۽ گپاں کنگاهاں بلے ادے اے چیز باید انت کہ بے حیاں کنگ مہ بیت کہ ادے بلوچی زبان ۽ گیدی گالواری رنگ ۽ معنا سر جمیں جہان ۽ کنڈ کنڈیں جا گہانی بلوچی زبان ۽ گالواری رنگ بگندے کہ مہ بیت بلے اے گپ ۽ من گوں ہما ہنداں بندوک کنگاهاں کہ ہمود ۽ سید ہاشمی ۽ جند ۽ ماتنی زبان ۽ ردوم زرتگ یا کہ سید ہاشمی ۽ نز ۽ بلوچی ۽ اصلیں دروشم ہمیشی انت کہ منی کار گرگاں بز ان کہ یک حسابے ۽ سید ہاشمی ۽ بلوچی ۽ کہ گپ بیت گڈاے لسانی ترکیب ۽ ساخت ۽ درشان وڑا یوکا مکران ۽ جامندانی زانگ دنت انت۔

سید ہاشمی ۽ بلوچی زبان ۽ گیدی گالوار ۽ پاسداری ۽ کہ ہمانی ۽ ہند ۽ ہے برز ۽ جستگیں گپانی تہ ۽ کہ چارے گڈا گپانی اول سر ۽ اے جا گہہ کہ ”پر چا منی گپ تراوش نہ بنت“ ہے ”وش نہ بیگ“ ۽ گپ کہ سید ہاشمی ۽ گور ۽ دگہ بازیں وڑ وڑیں لبزان گوں کارمرز بیتگ ات۔ چوشکہ (۱) دوست نہ بنت (۲) تب ۽ نکپ انت (۳) نہ سجاں (۴) نہ لگ انت (۵) پسند نہ بنت (۶) نکپ انت ۽ دگہ بازیں ہے رد ۽ دگہ یک گپے ایش انت کہ سید ہاشمی ۽ وتی ہے گپ ۽ جنگ ۽ جند ہم وتی گشگی وڑ (پیرانیہ بیان) ۽ حساب ۽ اوں سید ہاشمی ۽ سازاتگیں ۽ نہ انت بلکیں رواج گپتگیں ۽ کارمرزیں ۽ بلے چوشکہ سید ہاشمی زبان زانتے ۽ گوں وتی ”وش نہ بیگ“ ۽ جا گہہ ۽ کارمرز ۽ بلوچی زبان ۽ جند ۽ رد ۽ بند ۽ ہے رد ۽ بندی ۽ توار ۽ گالوار ۽ ہم پاسداری کتگ۔ ایشی ۽ توری ظہور شاہ ۽ لاشعور بگشے کہ ”وش نہ بیگ“ ۽ جند سیدھا ۽ تچک ۽ روت وتی ہما کوہنیں گپ ۽ گوں یک بیت کہ ”زبان شیر انت کلات گیر انت“ چوشکہ ”وش“ ۽ معنا گوں سما کپو کاں یا سما ۽ کاپینو کاں بندوک انت ۽ شیر ۽ وش ۽ معنا گوں چشگ ۽ بندوک انت بز ان کہ زبان ۽ شیر کنی ۽ زور سید ہاشمی ۽ گور ۽ لاشعوری یا کہ ہما ٹائم ۽ بازیں ظائر ی یا کہ پگری تلاز ماتنی بنیاداں گپ ۽ کہ ایشی ۽ معنا اوں

اے جاگہء زبان انت ہے وشء نہ بینگء گالء سازگء انت ء ہے رنگیں لبرانی
کارمرزگ بلوچی زبان ء گپانی ہمراہی ء آئی ء گیدی گالواری رنگ ء جہگیری ء اوں کنت
انت ء سید ہاشمی ء نیمگ ء اے سوج ء دیگ ء اوں ڈس ء دنت کہ بلوچی ء کارمرز ماچوں
بکناں انچو کہ من ساری گشت یک رندے پداگشاں کہ سید ء گور ء بلوچی زبان ایوکاوتی معنا
ء سرکنگ ء کارنہ انت بلکیں آئی ء کارمرزگ ء اوں ظاہری رنگ ء گوشگ گوشگ ء تہ ء
پیش داران انت۔ چوشکہ ہے گپی بہر ء تہ ء دگہ دولبز کہ سید ہاشمی ایشان وت ماوتا پشت ء
دیم ایرکنگ ء دوگستاہیں جبرکنت انت اے یکیں لبر ”رس“ کہ گشیت ”کہ منی دوگال پہ تو
بہ رس ایت“ دیمتر ء ہے رس ء لبر ء دومی بدلینتگیں دروشم ء کارمرز ایت ء پیش داریت
چوشکہ ”سر“ کہ گش ایت یا کہ کلو ہے پہ تو سر بہ بیت“ یکے بیت ”رس“ ء دومی بیت ”سر“
گوں گالاں رسگ گوں کلوہاں سر بوہگ ایشانی ہمراہی ء ہے بہر ء تہ ء ہما دومی گپ کہ سید ء
ردانکی ازم انت آوتی گپانی تہ ء زیر ء ظاہر کنابینگ ء ازم انت کہ ہے چاریں زرتگیں
گپانی تہ ء چچو ہمتواریں لبرانی کار بندگ انت کہ سیل کنگ کرزیت اش چوشکہ ہمیشی ء تہ ء
ہمتواریں لبران حساب بکن (۱) ترا (۲) پرچا (۳) گپ ء (۴) وت ء (۵) بندر ء
(چوشکہ من زیر پیدا کنوکیں لبرانی گپاہاں ہمیشکہ ادء ایوکا قافیہ ء لبری کالب چارگ مہ
بیت بلکیں قافیہ ء صوتی ہمتواریں اوں کہ آواز ء گڈ سری توار یک انت چارگ اوں بہ
بنت)۔

نوں سید ء کارمرز کنتگیں ہے ہمتواریں یک رنگیں لبراں ہمانی ء گپانی جند ء تہ ء چاریں کہ گپ
اصل ء ایش انت کہ مرچی من ترا اے گپ ء ہم سر پد کناں کہ پرچا
”مرچی من ترا [اے گپ ء] (سید ء میر گند ء گپ)
”زہیروں بیت سید زہیروں بیت“ (سید ء سچ کانیں سساء گال)

”ہم سر پدکنناں [کہ پرچا]“ (سیدء میر گندء گپ)

دیوان ء ہزارى نیا داں (سیدء سچکانیں سساء گال)

چوشکہ بلوچی ء زبان زانتی ساز ء زیر ء سر پدی وش لسانی ء سما زبان ء شیر کنی ء
بلد کاری الی ء ر مکار ء زبان ء در شان ء تہ ء پہ زانت یا کہ برے پہ بے سماہی گوں کپ ایت
گون۔ سیدء سر جمیں ردانک ء بچارے زیر ء برزیں تو ار کہ اشکنگ بیت انت گوں أنت ء
ہمک جا گہ ء یک ء دو گپ ء کنگ ء پد چو بلوچی زبان ء تب یا کہ چو کہ بلوچ وتی اندری
جاور ء تچک ء پیش دارگ ء اے رنگیں زبانے کامر زایت انچو کہ سید ہاشمی ء وتی ”میر گند“ ء
بہر ء تہ ء کتگ کہ

” پر چامنی گپ تراوش نہ بنت ء ترا پر چامنی موٹ ء نہ کپتگ“ ”موٹ ء نہ کپگ“
کہ محاورہ انت اندری جاور ء وش تریں حالت ء پیش داریت ء دومی نیمگ ء بلوچے ء گپ
کنگ ء بلوچی رنگ ء داباں اوں پیش داریت یک کسانیں گپے دل ء کیست کہ من
دیست کہ یک اردیں زہگے ء (گوا در ء) وتی گور ء گور گے داشنگ من جست کت کہ ہاں
بچا تو گور گے داشنگ“ جو ابے ترینت کہ ”عمید ء بہائے کناں لیٹیناں موبائلے“ ”موبائل
ء لیٹینگ“ محاورہ ء تہ ء ظاہر انت کہ سر بری گوشگ ء ہمراہی ء ہے زہگ ء وتی جند ء گل ء
وشی ء ہم چون پد رانت۔ بلے کہ ہے محاورہ ء جند ہے زہگ ء وتی جند ء اڑکتگیں ہم نہ انت
بلے وہدیکہ زہگ ء ہمیشی ء تہ ء موبائل ء کہ نام کپتگ نی گڈاموبائل ء درگت ء اے در شان
گون ہے زہگ ء ہما لسانی سماہی یا کہ بے سماہی ء زانش ء گوں بندوک بیت کہ زبان ء کار
کنگ ء رہبند ء نیمگ ء ہمانی ء رس اتگ۔ دومی نیمگ ء ایشی ء اوں بچار یک نوکیں
چیزے ء واہگ ء لوٹ ء چاڑچوں گوں کوہنیں کالب ء مانے کت بن اصل ء ہے درور ء
کار ء جند۔ واجہ ظہور شاہ ء گپی زبان یا کہ ردانک ء مستریں ازم انت کہ سید ہاشمی ء سر جمیں

ردانک ء درستیں تہران ہماہانی بن گپ ء Format ء حساب ء گون آنت ہے وڑیں دگہ
یک درورے سید ہاشمی ء رمکاری ء زبان ء درشان ء ستا کرزیں ازم گونا پے گدار ”نازک“
انت ء ہمیشی ء زبان ء بیان انت چوشکہ ”نازک ء“ بن گپ بندی زند ء چاگرد انت
پہمشکہ ہے ظاہر انت کہ سید ہاشمی ء زبان وتی کالمیں رنگ ء پہک ء دریاوردی زبانے
بلکیں ”نازک“ ء گستا گستاہیں درانی ہماہی ء ہما جاورد بند (منظر نامہ) ء حساب ء وڑ
وڑیں رنگ ء تران انت ہم ء دومی سید ہاشمی ء وتی جند ء ہما زبان انت کہ ہمیشی ء تہ ء کہ کسہ
ء جند جنگ بیگا انت ہم انچوسمانت کہ یک دریاوردے ء جندوت ہے کسہ ء جنگا انت کہ
آئی ء درستیں گپ دریاوردانیک آنت۔ گالبد چہر، شین، انداز گوشگ وڑ (پیرایہ بیان)
درس دریاوردی انت بز ان کہ سید ہاشمی وتی اے گداری ردانک ء تہ ء وتی جند ء مستریں
لوٹ ء مراد بلوچی زبان برہداری آئی ء رنگ بہ رنگی آئی ء تب لکوڑ کارگال درستانی کارمرز
کنگ ء پیش دارگان انت چوشکہ سید ہاشمی ء اے گپ ء جندوت وتی ”سید نمدی“ ء تہ ء کریم
دشتی ء امان اللہ گجکی ء نام ء نمدیانی تہ ء جنگ کہ

” منی ہر چیز پہ بلوچی زبان ء واست ء انت“ ء گدار ء تہر ء تہ ء ایشی ء واروش تر
بیت کہ سید ہاشمی بلوچی زبان ء بلکیں سید وتی لسانی لیکہ کہ حاصل بلوچی زبان ء بارہ ء آنت
گیشتر گوں ارزانی بے سوج دیگ ء گوشگ ء کسہ کسہ ء تہ ء دل ء دیان بکنت انچو کہ من
ساری ء گشت کہ سید ہاشمی ء کر ء ایوکا بلوچی زبان ء گوشگ ء نبشتہ ء کار نہ انت بلکیں زبان ء
درگت ء درستیں سبق ء ہم دیگ انت ساچشتی ردانک ء ہماہی ء سید ہاشمی ء بے ساچشتی
ردانک ہم آئی ء زبان ء درشان ء رنگ ء رنگیں گشگی وڑ ء داباں سررتچ انت چوشکہ سید ہاشمی
ء نگدی ردانک (تنقیدی نثر) کہ واجہ سید ہاشمی ء اے تہر ء نام ء چکاس پرکتگ اگاں اے
چارگ بہ بیت گدا ء ہم سید ء نگدی ردانک ء زیبائی وتی کمالاں پیش داران کنت انت

اے یک سکس و شیں گپے کہ سید ہاشمی ءرمکاری ءازم ءاے بہر ءبارہ ءگپ کنگ ءساری
نگدکاری ءبارہ ءواجہ ءوتی گشتگیں جبرہم من ءدست کپنگ انت سید ہاشمی وتی نبشتا نک
”چکاس“ ءتہ ءگش ایت کہ چکاسکار ءزبان باید انت کہ شہ بے رہنداں پہک بہ بیت
چکاسکار پہر کنی ءپہہار گپ مہ جنت ءآر پیی ءبوہیری آئی ءزبان ءند ءگالوار ءنبشتا نک ء
بنید بہ بیت۔ ماں کچو چینی ءہم چوشیں گالے چہ وتی ند ءزبان ءدرمکنت کہ پہ دومی ندکار ء
گرانگوری یے بیار ایت۔ پہ زانت یا پہ کنت ہجر زوریں ءبد زوریں عیب گیری مکنت
گاں راستیں ایب گیری ءکچہ چینی بکنت ہم۔ گوں لہم ءدوستائے رنگے ءوتی مراد ءگپاں بہ
جنت کہ کسے آئی ءپہ اے گپت ءمیاریگ مہ کنت کہ ادب ءسیم سرے سرگوز کرتگ انت
پرچا کہ کپتگیں گال ءگالوار کپتگیں سساء ءدینک انت ءکپتگیں سساء ءسما ءواجہ
کردار ءکپتگیں بنت“

بز ان کہ چہ سید ہاشمی ءنگدکاری ءبابت ءحیالاں ہے درکنت انت کہ واجہ چکاسی
رمکای ءتہ ءزبان ءدومی درشان، درشاناب (اسلوب) ءسکس مزنیں بستارے دیگا
انت بلکیں زبان درشان ءاسلوب ءرامردم ءکار ءکردانی آدینک ہم گشگا انت ءدومی چہ
درستاں شتر تریں گپ زہر کنی ءپہہار ءمکن کنگ ءگپ ءگوشگ ءکار انت کہ گوں زہر کنی
گپاں مردم جزباتی بیت ءوہدیکہ جذباتی بیت گڈ امر دم دل ءگپانی سرا بیت یا کہ (داخلیت
ءموضوعیت) ءدست ءبیت ءاے رہند نگدکاری رہندے گوشگ نہ بیت انت۔ اے
واست ءکہ نگدکاری یک کنگ ءپیش دارگی زانشی کارے بز ان کہ (خارجیت)
معروضیت ءکار انت اے گپ اوں است انت کہ دوستدارگ ءپسند بیگ ءیک نہ
یک سیادی یے گوں دل ءبندوک کنگ بیت بے نگدکاری لبزانک ءدرگت ءدلی
دوستدارگاں ظاہر ءگندگ اوں لوٹ ایت۔

سید ہاشمی ء و تی جنده کتگیں نگدکاری ء باره ء گپانی سراہمائی ء رمکاری ء چکاسکاری زبان ء
بچارے یا کہ ہے لیکہ ء بچارے مردم ء گوں اے گپاں اسلام ء لسانیات ء (عربانی زبان ء
گپانی باره ء) ہما گپ یات کابنت کہ محمد ء و تی گفتاراں گوشتگان ت کہ
”قوللناس حُسنًا“

(گوں مردماں و شیں لسانے ء گپ بجن)

مبارک قاضی وتی عہدء درآمد میں شاعر

اگاں اثما کسے اوں تب زانش (نفسیات) ء درگت ء سی جی ژونگ ء لیکہ
 ”ہوریں زانشت“ (Collective Consciousness) ء ”ہوریں زانشت
 (Collective Unconscious) ء زانت ء سر پدانت تہ پہ آئی ء کجام اوں
 و ہدء زمانگ ء کجام اوں ہندء کسے ء شاعر ء لیزا نکار جوڑ بوگ چوشیں مزنیں ا جکھی ے نہ
 بیت کہ داں انگت مات سر پدیں۔ ہے پیم ء یک انا گہ کسے ء حیران کنوکیں گپے ء حیران
 کنگ اوں بہمانگی ے نہ بیت، پہ اے ہاتر ء کہ و ہدے ہے گپ ء سرتا سریں ہواریں
 اندری ء پدیری کار سازیانی (Motives) کیشگیوار بوت کنت تہ اے ردء حیران کنوکیں
 جیڑہ ء جندوتی لیکھی ہستی (وجود) ء را پہ بہر ء بانگ رک ات نکنت ء نہ مانیت اے پیم
 اگن کسے بہ لوٹ ایت گوں درستاں بوت کنت ا جکہ ء حیران مئے ہمبیل اوں بوت کن
 انت من اوں باں انچو کہ مبارک قاضی حیران کنت۔ سہ ماہی تاک ”چمگ“ ء شوکار
 و ہدے گوں آئی ء گلگدرے ء اولی جست ء کہ کنت ”قاضی صاحب! تو وتی شاعری
 چون بندات کتگ؟ تہ پہ آہاں واجہ مبارک قاضی ء پسوایش انت ”بچارفن وت بنگیج بیت
 آئی ء را بنگیج کنگ ء ضرورت نہ بیت“ آئی ء اے پسووتی ارزشت ء ردء یک ء دونہ کتگیں
 دگہ اوں جستانی پسو انت۔۔ کہ ازم ء ازم کار ہواری ء پیدا ک بنت یا کہ ازم، ازم کاری بندر
 ء یکیں ہستی انت کہ چہ اے بہران کس چہ دومی ء جتا بوت نکنت ازم ء ردء دا تگیں اے پسو ہما

گپ ء نوکتریں دروشم انت کہ گش انت ”شاعری حدائی دادے لیبے نہ انت“ ء ایشی ء
کوہنیں میتھا لوجیکل قصہ چہ یونان ء آیاں کہ افلاطون ء خیال انت کہ ”شاعرانی سراپری
ے نندایت ء شاعری ء جند ہے درانگاز ء وسیلہ ء توجیل انت ہے پری کہ نامے ”میوز“
(Muse) انت چہ وتی مستریں ء پہ وتی درشان ء درانگاز ء چہ شاعران کارگپیت ء ہما
آنی زبان ء شعرگش ایت“ تہ نون چہ مبارک قاضی ء ”من ء وت بکلیجی“ ء ”میوز ء قصہ ء پدا
انچش سما کہ بیت کہ تہ شعرگو شگ ء ارادہ ء مستری مردم ء واک ء درانت یا چوش کہ انچائیں
چیزے نہ انت بلکیں چو گوہر قیمتی ء انت کہ کزا کزا کسے ء بہت ء بہ بیت تہ ادا اے گمان
اون کئیت کہ شاعری ہمیشکہ پہ ہر یکے ء پیم ء نہ انت کہ اے تہ انچائیں چیزے کہ نہ انت
بلکیں خاص دادے ہمیشکہ ایشی ء پہموک اوں خاص خاصیں بنت ء مروچگیں لیکہ لبزانک
ء درگت ء اوں ہمیش انت کہ لبزانک ء پہمگ پہ ہمک کس ء نہ انت بلکیں پہ خاص
خاصیناں انت۔ بلے ادء من اردو ء نامداریں نگد کار ممتاز حسین ء اے خیال ء اوں ایرکت
کناں کہ ”شاعری ء میٹافزیکل توصیف ء ابید کہ چیزے مارگ بیت تہ ایش انت کہ شاعری
بہ بیت یا لبزانک ء درگت ء قصہ ساچی ایشانی اندر ء مارا ”نقل کاری“ (Artificiality)
ء اوں میل ء سما بیت۔ مبارک قاضی کہ مس بلوچی لبزانک ء آئی ء پجار ء مروچگیں صورت
شاعری انت ء اے کاروان ء ہمراہی ء سکین ء بندر ء ما مبارک قاضی ء ”راجکاری زند“
(سیاسی زند) ء پشدر ء جاور بنداں جوان دیست کنیں۔

بیلاں من ء زند ء چہ وطن دوست تر انت

حیرانی مطداریں تمن دوست تر انت

مہنا ء حریرانی قدر نیست من ء

پہ ساہ ء وتی سہریں کفن دوست تر انت

من راج پاہازیں دپترانی

تہا گوں حوناں وتی نویسان کہ چہ من ۽ رند

پہ گلز میں ۽ مزاریں بچانی راہ نشان ۽

منی اے شعراں ہمک دیوال ۽ سنگ ۽ ڈوک ۽ سرائو لیس ات۔

کہ تاں بزاں انت راج پالیں سرائی واجہ

وتی وطن مات ۽ راہ ۽

وطن کہ کرناں چہ آدمی ذات ۽ زند ۽ آزاتی ۽ نشان انت

وطن کہ ہر راج ۽ شرف ۽ شان انت

(پچھہ ”وطن“ ۽ چیزے بند)

من وتی اے دور ۽ شاعری ۽ ہما سرائپن بندیں یاگی ایں پر جوشیں شاعریں مبارک قاضی ۽

ما گندیں پہ وتی گلز میں ۽ وتی راج ۽ دود ۽ راہ بندے براہ داشتگ انت کہ داں وتی حوناں ۽

ترمپ ۽ اوں پہ وتی وطن ۽ راج ۽ راہ ۽ نشان رندگ ۽ پدکنزگ نہ بیت۔ پہ اے دور ۽ شاعری ۽

ہے زمانگ ۽ یاگی ایں قاضی ۽ تب ۽ میل مارا پہ گیشگیوار ۽ مزیں کمکے کت کن انت۔

پیش چہ ایشی ۽ کہ مبارک قاضی ۽ شاعری یا کہ ”زرنوشت“ ۽ زمانگ ۽ شاعری ۽

بابت ۽ تران بہ بیت ہے زمانگ ۽ بلوچی لہزانک ۽ جاور بند (منظر نامہ) اوں چارگ بہ

بیت۔ بلوچی لہزانک ۽ اے زمانگ کہ ایشی ۽ موسم ۽ مبارک قاضی ۽ لہزانکی ازم ردوم

زوران بیت بلوچی زبان ۽ لہزانک ۽ نوکتریں لیکہ Ideology ۽ باطن ۽ گندگ بیت ۽

دومی نکان ۽ بنگپ ۽ رد ۽ اوں درستیں ساچستی تہراں دیمروٹی ۽ دروشم اوں پد رگندگ بیت۔

اے زمانگ ۽ اگن بلوچی لہزانک ۽ چہ درستیاں جوان تریں دور پہ اے ہاتر ۽ گوشگ بہ بیت

کہ اے دورءِ بلوچیءِ واگ انجییں سرانی دستءِ بیت کہ اول اے درست کو اسءِ وانندہ ءِ
 زائنتکار ءِ چہ دنیا ءِ راجکاری (Political) ءِ ”میان استمانی لبز انکی لیکہ ءِ پگراں سمدار ءِ
 سر پدیں سر بنت۔ زورا کانی قہر ءِ کوش ءِ ڈالچاری ءِ سبب ءِ چست بوتگیں راجی پجار (قومی
 تشخص) ءِ رنگ ءِ پھر یزگ ءِ میان ءِ زبان، دود ءِ ربیدگ ءِ لبز انک ءِ پھر یزگ ءِ
 برجہ دارگ ءِ جزبگ ءِ میل گوں سٹک ءِ دلی گندگ بیت۔ ایشی ءِ دروشم ءِ رنگ ءِ ما
 لبز انک ءِ اوں سیل کرت کنیں۔ اے زمانگ ءِ بلوچی لبز انک ءِ ہمک تہرے چوش کہ
 بلوچی غزل سید ہاشمی ءِ گوراء ”دستونک“ ءِ دروشم ءِ ہما ”یکتائی“ (Individuality) یا کہ
 راجی پجار ءِ دروشم ءِ گندگ بیت ءِ اے زمانگ ءِ بلوچی غزل اوں وتی کو ہنیں رنگ ءِ چہ
 دریک نوکیں صورتے ءِ در انت اے نوکیں دروشم غزل ءِ زبان ءِ بیان ءِ ہنگپانی سرا گندگ
 کنیت۔ دومی نیم ءِ عطا شاد ءِ گوراء آزات لچہہ ءِ ردانکی لچہہ ءِ تجربت ءِ رواج دیگ ءِ دروشم
 ءِ شعری بہر ءِ شہگان ءِ آئی ءِ اندر ءِ امکانات ءِ میل دیما آرگ گندگ بیت۔ گل خان نصیر، محمد
 حسین عنقا، مراد ساحر، بشیر بیدار، آزات جمال دینی، کریم دشتی ءِ ایندگہ شاعران، غنی پرواز
 ، بیگ محمد بیگ، غوث بخش صابر ءِ خیر محمد ندوی، امان اللہ گجلی، صورت خان مری ءِ ردانک ءِ
 درگت ءِ نعمت اللہ گجلی ءِ ایندگہ بازیناں گوں اے زمانگ ءِ بلوچی لبز انک ءِ دیروئی ءِ وتی
 جہد ءِ قلم ندر کتگ اتنت۔

ماہتا ک چوش کہ ”بلوچی“ لبز انک، ”الس“ بلوچی دنیا ءِ ایندگہ ءِ ردانک شعر،
 رجانک، پٹ ءِ پول تزن ءِ تیرنگد ءِ راجد پتری کتابانی چھاپ ءِ شنگ کنگ چہ ریڈیو ءِ ٹی
 وی ءِ پہ بلوچی لبز انک ءِ مراگش ءِ برنامی ءِ دیوانانی شنگ بوہگ ملک ءِ درملکاں زبان ءِ
 لبز انک ءِ درگت ءِ شہ مجلس (سیمینار) ءِ نیاد ءِ درآمدیں لبز انکی لیکہ ءِ ساچشتانی رجانک
 کاری ءِ ہر چہار بلوچ ہنداں راجکاری ءِ لبز انکی یک پر مہرہیں موسم ءِ دورے ءِ میان ءِ

مبارک قاضی ء شاعری ردوم زوریت۔ اگن مبارک قاضی ء شاعری ء مروچگیں گپ بہ بیت اوں تہ گیشتر حیال ہمیش بیت کہ ایشی ء جتانیں بنگپے بلے اگن آئی ء زبکیں دور ء شاعری ء گپ بہ بیت تہ اول ہے گوشگ بیت کہ مبارک قاضی ء شعری زبان ارزان، واناک ء سادہ انت آئی ء اندر ء مانگیش ء (Complication) نیستی ء قدر انت ء اے ہے سبب انت کہ آئی ء شاعری ء ہر کس دوستار ایت ء پھم ایت اوں، پمیشکہ اے شعری زبان زوت وتی رسانک ء کرت کنت۔ مبارک قاضی ء درانگا زء اے رنگیں شعری زبان ء کارمرز ء تب ء پشدر ء ما اے زمانگ ء راجکاری جاور ء ہے زمانگ ء لبزانکی پگر ان چارت ء درجت کت کنیں۔

یکے ایش کہ اے زمانگ ء بلوچی لبزانک ء سراجیشتر ”حقیقت شناسی“ ء چاگردی لیکہ ء ترقی پسند تحریک ء رنگ سوائی گندگ بیت ء لبزانک ء درگت ء معروضیت (Objectiveness) ء میل گوں جوانی ء مارگ بیت۔ ہے درستیں جواز تانی استی ء سبب انت کہ اے زمانگ ء شاعرانی شعراں یک رنگیں برز بیانی (بلند آہنگی) ء بنگپ ء ہمرائی ء خارجیت ء دروشم مارگ ء گندگ بیت چوشکہ گل خان نصیر انت، اکبر بار کزئی، عنقا، سید ہاشمی، بشیر بیدار، جی آر ملا، آرات جمالدینی ء عبد الحمید گوادری۔ چوشکہ مبارک قاضی ء جاور ہمیش انت ء اے رنگیں جاور حالانی شعری درانگا زء دروشم ء لبزانکی لیکہ آئی ء دیما بنت پمیشکہ مبارک قاضی ء اے زمانگ ء شاعری ء تہا مارا ہے دور ء تب ء میل ء الہان ء سما کپ ایت۔ دومی گپ اے زمانگ ء رواج کپتگیں (حقیقت ء فلسفہ) ء گپ انت کہ اے زمانگ ء بلوچی لبزانک ء ”حقیقت“ یک دری ء سہرائیں وجودانی نام انت کہ بندر ء اے ”حقیقت“ ہمیش انت کہ ماں دودمان ء چاگردی حد ء بنداں کارمرز انت ء چوکہ چاگردی زند جاوراں اے ”حقیقت“ ہا انت کہ اول تہ ایشی ء بنپد ”فاسدگ مندی“ ء لیکہ ء سہرا

انت ہمیشہ لبرزانک ء اے ”حقیقت“ ء پلہ مرزی ”خارجیت“ ء صورت ء درانت۔

البتہ اے زمانگ ء ایندگہ ورنابیں شاعران مبارک قاضی ء شعری درانگاز ء ہما کہ تپاوت
گندگ بیت کہ قاضی ء شعری درانگاز ء دروشم چٹ ء پھک ”گشتانک ء زبان“ ء پنت ء
زبان مارگ نہ بیت بلکیں قاضی ء حد ء شعری درانگاز ء درگت ء رومانوی شعری درانگاز ء
دروشم گندگ بیت کہ ہے دروشم اردو ء اخترالایمان، فراق گورکھپوری ء فیض احمد فیض ء گورء
اوان مارگ ء گندگ بیت۔ مبارک قاضی ء شعرا انت کہ

من ء تئی زعفرانیں یاتانی مہلب ء بو

بباں دمانے غمانی شہر ء چہ دیر نسلنت

ماراتئی کوشیں زان سراں گیر انت

سر کہ سر جاہ ء ترانگ ء گجیت

ہے رنگ آئی ء لچھہانی تہا اوان وتی درشانی ء کنت کہ اے شعری تب ء لذت چوشہد ء شیر تام
نہ انت بلکیں چوشراب ء انت کہ لذتانی ہواری ء تہلی ء اوان تام ء چاشین انت۔ چو کہ آئی ء
لچھہ انت۔

” تو کیف گیریں شیشگانی لذتانی شرابے نے

تو ونگیں کتائے

تو سستگیں گلاب نے“

یا کہ ہے لچھہ ء جہل تر ء بند کہ اے رنگ ء انت

تو انچیں یک تیا بے نے

کہ نرمیں ریک ء نرمیں دل ء سرا

تئی نہ ششتگیں بدن

چوماہکان ء سسمبہ ایت
 بلے دلوں زرایت
 دلوں زرایت ء تلوسیت
 کہ زندمان ء ناہدا
 تئی ہوس بوجی ء
 گوں دور ء پلمناں برانت
 پے لے نشانیں منز لے

(”پچھہ“ ”راہ وار“ ء چیزے بند پے درور ء، کتاب زرنوشت، تا کہدیم ۴۲)

انچو کہ ساری ء اشارہ کنگ بوت کہ مبارک قاضی ء ”زرنوشت“ ء زمانگ ء اے
 رنگیں شعری درشان ء بندر آئی ء سیاسی زندمان ء دروم زرتگیں راجکاری آئیڈیا ء پگر انت کہ
 مبارک قاضی آئی ء آگاہی ء سماداری ء وتی راج ء دل ء نکش بوہگ ء واب ء گنداں انت۔
 اے زمانگ ء آئی ء شاعری تہا بلوچ راج ء ء ہما زمانگ ء ورنائیں سیاسی کارندہانی دل ء
 آواز گوں وتی گورم ء اومالاں مست ء جکسگا انت۔ دومی گپ ایش انت بلوچ ء اے
 جاوراں گوں مبارک قاضی ء دگہ اول بازین شاعرے گوں انت چوشکہ بشیر بیدار، جی آر
 ملا، ماسٹر عبدالمجید گوادری کہ ایشانی شاعری ء تہا راجکاری زند ء پگر ء بیداری گیشتر گندگ
 بیت بلے ایشی ء جوازت چی بوت کنت کہ مبارک قاضی ء شاعری ء رسانک اے راجکاری
 جاوراں گوں گیشتر نزیک ء ہوار تر گندگ بیت۔ اے درگت ء مبارک قاضی ء از مکاری
 چی ء کجام رنگ ء انت؟ دراصل ء مبارک قاضی ء اے زمانگ ء سرجمیں شاعری ء زبان ء
 پگر ہما انت کہ اے زمانگ ء ایندگہ مہلوک ء مردمانیگ انت۔ ہما چماں گوں مردم کہ
 جاوراں دچار انت ء ہمارنگ ء کہ گندگ ء انت اش ء آہانی بابت ء پگر کن انت ء واب گند

انت مبارک قاضی ء شاعری ہم مہلوک ء قدر ء کساس (سطح) ء پگر ء آگاہی انت۔
 مبارک قاضی ء گور ء مارا معلومداری ء رسا تک تہنارس ایت یا کہ آئی ء گور ء ”خبر“ رس
 ایت بلے ”نظر“ نہ رس ایت

کوہنیں دوداں چنت دلانی مہر کنتت بیگواہ
 پہ منے جہان ء نوکیں رسمے آرگ لوٹے بیا

یا کہ

پہ حق ء مزد ء شوہاز ء کوچک ء ڈناں

ہردہکان ء جہدگول دست ء داس ء روک انت

گول بازیں شاعراں وانوکانی جیڑہ چوش مانگیشیت کہ آشاعر ء آگہی ء پگر ء راز
 ء ندرگاں جوان پوہ بوت نکت۔ اے پگری یا شعری حیاں نہ دارگ ء گندگاں وانوک پہ
 بازیں جہدے کنت انچو کہ بلوچی ء عطا شاد ء بابت ء ہمے است کہ آئی پگر ء حیاں ماں
 شعراں شوہازگ ء وانوک ء تاں عطاء شعری ء بصران سربوگ لوٹ ایت۔ نوں وانوک ء
 چماں آئی وتی جند ء چمانی ندرگ بدل بیت ء عطاء بصرانی ندرگ سہرا بیت۔ بلے مبارک
 قاضی ء گور ء باز کم چوش انت آئی شاعری ء شعری ندرگ زیادہ انچوسہرا انت کہ انچو آئی ء
 وانوک گنداں انت، پہ اے رنگیں طرز ء درشان ء قاضی میاریگ پہ اے جبر ء کنگ نہ بیت
 اوں کہ قاضی ء درشان ء بیان ء طرز ہمیش انت پمیشکہ قاضی ء شاعری ء بابت ء ہمے گوشگ
 بیت کہ آئی ء شاعری گیشتر سیدھا ء تجکیں شاعرے یک نیمگے اے باز پسند کنگ بیت ء دومی
 نیم ء بازیںاں چہ اے ندرگانی گندگ ء دل سیراں کت کنت۔ ہمے رنگ ء مبارک قاضی ء
 اندر ء اوں وتی یک دل سیری ے ء سہرائی اوں ودی کتگ کہ شہ آئی ء شعری تب ء پدر
 انت ء اے رنگیں شعری تب شاعر ء راززان پسندی ء نیم ء بارت آئی ء یک انچیں تے جوڑ

بیت کہ ہر ہماندارگ ء مارشت ء شعری رنگ دنت کہ شاعر پھمیت کہ اے مہلوک ء سک
 باز دوست ء پسند بیت تہ اے رنگ ء شاعری مہلوک ء شعری تب ء پلہ مرزی کنگا لگ ایت
 انچو کہ مبارک قاضی ء اندر ء انت ۔

بچا قاضی ء نشنگ تیاب ء دپ ء
 حداء گلیں قدرتاں سیل کنت

تو صد برء بگش بلے من سر پداں کہ نی
 آما ڈیانی میر ء شوانگ برابر انت

اہو ہما تو کہ پل روان دا تگ
 پلیں دز مال گیر کائنت من ء

ابید ء غزل ء راہ بندانی رد ء لہتے بندانی اے رنگیں شعراں دگہ براہ ء معنائے نیست
 بلے چو کہ اے رنگیں طرز ء دائم کار مرز ء شاعر ء تب ء را انچو جوڑ کتگ ہمیشکہ مہلوک ء شعر
 پسندی نوں شاعر ء پسند بوتگ ۔ اے رنگیں شعری تب ء شعراں مبارک ء ازم ء راسک
 نزور کتگ بلکیں آئی ء وتی زاتی از می جوہر ء قوت یا کہ یکتائی (انفرادیت) ء را اول نزور
 ترینتگ ۔ اے رنگ ”زر نوشت“ ء جیڑہ بوتیں انت تہ یک جبرے ات بلے ہے شعری
 تب آئی ء مروچگیں شعراں اول پدر انت

ملک مومت ء چہ قاضی تو چچو تچے
 کیت یک روچے کور ء چگل پہ ترا

تاں ابد در پہ در آنت ماہیگ ء مید
زند بے آرام آپ ء ساہگ ء

اے رنگ مبارک قاضی ء شاعری ء اندری جنز ء تہا یک اوشتے ء مارشت ء گمان
پیداک بیت سرز اتزی دروشم ء تہا یک سفرے مارا آئی ء غزل وڑ وڑیں جتا تیں بحرانی
کارمرز ء رد ء پیشرد ء از مکاری کارمرز، زمیل ء آہنگ ء برز ء بلمپت ء کارمرز ء دروشم ء
گندگ بیت بے پگری ء تب ء میل ء زبان ء بیان ء تہا ہمرنگی ء کہ چہ بندات ء وتی یکیں
رنگ ء گوں آنت مارگ اوں بیت۔ اگن کہ نفسیات ء رد ء اے میل وتی بدل ء بوہگ ء جار ء
گوں زرو ء شور کنناں انت کہ باطن ء اے جار ء ما مبارک قاضی ء شعری ہمرنگی ء پیشرد ء
جو اوں مارات کنیں کہ بندر ء ہمے ہمرنگی ء جند باطن ء اے جار انت کہ منار ابدل بوہگی انت۔
بلے چو کہ مبارک قاضی ء دلگوش ء حیاں وتی وانوک ء سرا انت ہمیشکہ آئی ء وتی باطنی ازم ء
اے جار گوشان نہ کپ ایت۔ ہمے رنگ ء مبارک قاضی ء شاعری ء اے اوں گندگ کثیت
کہ آئی ء وتی سوز حیاں ء مارشتانی پہ کارمرز ء لبزانی ہما لڑ در چنگ آنت کہ چہ آئی ء ساری
کارمرز انت ء آیاں آنت ء ہر شاعر ء گور ء چہ گیش ء گیش اوں ہمے کارمرز انت۔ چوشکہ
گونڈل، نوڈ آپ، کور، دریا، کوہ، سمین، لوار، ارس، زراب، آس، بلور، لاس، کارچ، بچ ء
دگہ بازین ہمے رنگ ء شعری لبزانی گالبندانی گپ آنت کہ مبارک قاضی ء شاعری ء
کارمرز انت، چوشکہ زہیرانی گونڈلیں تیر، واہگانی سوگات، حشکا وگیں زرد، کوہیں بالاد،
دید وکانی ارس، ملگورانی پل، یاتانی دامن، کنشین کارچ ء دگہ بازین کہ ایشانی اندر ء
مبارک قاضی ء ازمی یکتائی (فنی انفرادیت) گندگ نہ بیت بلکیں اے درستیں گالبند چہ
ساری ء جوڑ کنگ بوتگ ء دومی چہ ساری اوں پہ ہمے رنگاں مارشتانی کارمرز اوں است آہاں

آنت۔ مبارک قاضی ء اوں بے دست جنگ ء سرینگ ء کارمرز اتگ انت۔ اگن کہ
 شاعری ء درگت ء اے اوں بوت کنت شاعر پہ وتی مارشت ء ہل ء گمانی پہ شعری درانگا زء
 وتی رواج کپتگیں شعری لبران ابید اوں نوک لبز زرت ء کارمرز کت کنت۔ نوکیں گال بند
 گیتک کنت یا کہ وتی رواج کپتگیں لبراں پہ نوکیں شعری درشان ء اوں لبز کارمرزات
 کنت کہ ایثانی تچک ء سیدھا ہیں فاندگ زبان ء لبزانک ء بیت لبزانی ردء زبان ء لبز
 مبارء پر بو ان بیت لبزانک ء ردء درشان ء نوکیں راہ ء دردیمآ آہاں کنت چہ ایثاں ابید چہ
 اے رنگیں جہد ء کوششت ء زبان ء لبزانک ء اندرء نوکیت ء میل (رجان) ء ردوم زورگ
 مسترین وشی ء جبر بیت۔ بلے مبارک قاضی ء تب ء ردء ہما گپ کہ برز گوشگ بوت انت
 کہ ”ارزانی ء تب ء پیداک بوہگ“ ہے سبب ء مبارک ء راہ پہ اے رنگیں نوکی ء کوششتاں
 آئی ء میل ء تب ء جوڑ بوہگ ء راہ انداتگ۔

البت مبارک قاضی ء گورء لبزانکی تهرانی راہبندی پاسداری گوں محکمی ء مارگ
 بیت لچہہ بیت کہ غزل ہر دو ہیں تہراں ہما چیز ء کہ پاسداری گیش تر مارگ بیت تہ قاضی ء حد
 ء ”زیمیل“ ء پاسداری انت ء ہے زیمیل ء پاسداری ء کمال ء جادوانت کہ باز شعراں آئی ء
 انجیں بند ء تنگ کہ سرتان سرردانکی درشان انت بلے مبارک قاضی ء گوں وتی غزلانی پر
 زیمیلیں بندانی تہا ہوارداگ انت کہ کس گمان ء اوں نکنت کہ ردانک انت کہ شعر انت

ملکموت ء چہ قاضی تو چنچوتے
 کنیت یک روچے کورء چگل پہ ترا

مرچگیں دورء ہمک دانائیں انسان ء
 پہ وتا سنگ ء حدائے شرکنگ لوٹیت

شرء گندگ تا کہ پیدا ور بہ بنت پھک ء
زندگی چکاس ء روکین چر کنگ لوٹیت

ہمیش ء ہے رگیں دگہ بازیں در ورے مبارک قاضی ء ماں شاعری ء دست کپت
کنت کہ ابید غزل ء راہ بندانی رد ء دومی جبر ء تچک ء تچکین ردانک انت کہ مبارک قاضی ء
شعری کالبانی تہا گوں حیال ء بنگپ ء گوں دپ کپگ ء جواز ء ہوار گیتنگ انت۔ انجوش
کہ سر ء تا کاں اتک کہ مبارک قاضی ء زرنوشت ء شاعری ء بندریں حیال ء آئیڈیا لوجی،
ایمنی یا کہ آزادی انت یا کہ راجدوستی ء وطن دوستی انت ء چوں اوں گوشگ بیت کہ سرتا سرا
ترقی پسندانی آئیڈیا ز ء لیکہ انت کہ اے زمانگ ء شاعری (زرنوشت ء) ء مبارک قاضی
پگری رد ء گار ء بیگواہ انت۔ آتہنادیروئی پسندانی پلہ مرز گندگ بیت آئی ء وتی زاتی یکتائی
ء آگائی ء دروشم سہرا نہ انت بلہ مروچیکیں شاعری ء اندر ء بازیں بدلی آتنگ مرچی مبارک
قاضی ء نوکتریں شاعری ء کہ دچار بے تہ آئی ء گور ء یک گستا ء جتائیں حاصلیں آئیڈیا لوجی
گندگ نہ بیت بلکیں مروچی آئی ء شاعری گیشتر آئی ء جند ء سرا اوشتا تگیں جاورانی شاعری
انت ہرچی کہ آئی ء سرا گوزیت آئی ء شاعری اوں چہ ہے نکاناں وتی شعری سہرائی ء کنت
ماں وتی شاعری ء یک یکتائی (انفرادیت) ء رنگے گندگ بیت۔

اے نہ بنت سیم ء زر ء بدل پہ ترا

من کہ پر بستگ چندے غزل پہ ترا

اے یکتائی چہ درستاں گیش آئی ء شعری تب ء حیال ء زبان ء بیان ء تہا مارگ بیت کہ
مروچیکیں آئی ء شاعری ء اندر ء گز یوگ ء نالگ ء فریات ء رنگ کم انت کہ سر ء زمانگ
ء آئی ء شاعری ء باطن ء مدام زینفیں دل ے ء درد ء اپارانی صدا چست ات عشق ء درد ء

دورانی نالگ ء رنگ اتنت۔

مروچگیں مبارک قاضی ء بازیں لیکہ ء حیا لے بدل بوتگ پمیشکہ اے بدلی ء رنگ ء رنگ ء

مارشت آئی ء شاعری ء تھا اوں مارگ بیت۔

اگن توچہ من دگران ے

من ء محرم دگہ بازانت

زمانگ ء کنے ایرجیگ یا وتاچہ گوزے

خمار جاہ ء دودروازگ انت کجاچہ گوزے

من قاضی وتی عہد ء درآمد

باریں منی باریگ کجام انت

” ہزار قصہاں منی“

اے آذر داں آصف شفیق

ساچشتکاری جوہر وتی رنگ ء داب ء دو نمونگ ء گندگ بنت۔ اولی قدرتی جوہرانی رنگ ء بازینے ء نصیب بنت ء ہمے چیز ء راتب زانش ء رد ء کسے ء بن ء ہمیں راجی میراث ء اول نام ء بندانت۔ ء اے درگت ء دومی ء سیادی سیدھاگوں یک جتا میں جاوے ء کسے ء حب داری ء گوں بندوک بیت بلے اے چیز اوں راست انت کہ جوہر قدرتی بہ بنت کہ گوں حب ء پادا آئیوکیں پہ ایشانی تراش ء ساز کنگ ء لہتیں توجیل ء وسیلہانی کمک گرگ کپ ایت ء اد ء اوں پہ در جنگ ء تب زانشی سکینکار بے تران کنگ نہ بنت۔ بلے لس مہلوک ء ہمیش انت کہ پلانی چہ پت ء پیروکاں از مگرے یا کہ شاعری لے گوں انت ء کئیت ء پلانی ء از مگری رند ء گوں وتی حب ء در برتگ۔

نوں گپ انت آصف شفیق ء گڈ اے واجہ ء رامن برز ء گپانی اولی بہر ء کس گشاں ء آئی ء ازم ء چاران۔ بز انکہ آصف شفیق اوں ہما کسان انت کہ آبانی پیریناں شاعری کتگ۔ حد امرزی واجہ عبدالمجید سہرابی ء نام بلوچ راجکاری ء پڑ ء گارینے نہ انت کہ واجہ گوں ظہور ہاشمی ء ایندگہ سر مچارانی ہمرائی ء سلطنت آف عمان ء زمانگ ء اد ء مہلوک ء سر ء پہ ناروائی ء زورا کیاں دان وتی گڈی وس ء واک ء پشت پر نکتگ ء وتی نہ وشیاں برے پہ گشتانک ء برے پہ شعر گوشنگ ء شعر گوشگ ء حب ء ارمانے دان گڈی روچان سبز ء میزراں بوتگ کہ مارا (آصف شفیق مجیب مجاہد ء منارا) مدام پر ماتگے کہ منی سر جمیں

شعراں منی دپتر ۽ تہا پدانوک نبشتہ بکن ات بلے داں روج ۽ مروچی چو ایندگہ بازینے ۽ واجہ ۽
 اوں شعر ۽ گپتاراں وتی چا پگ ۽ مراد ندیستگ آنت۔ آصف شفیق، عبدالمجید سہرابی
 (حدامرزی) ۽ نماسگ انت ۽ چہ کسانی ۽ چہ وتی پیروک ۽ مولانا رومی، سعدی، حافظ،
 خیام، میر، غالب، اقبال فیض، فاضل، ظہور شاہ، عطا شاد ۽ اشکنان ۽ گوشداران ۽ بہمیان ۽
 دربراں انت ۽ پند جناں انت۔ آصف ۽ وتی جنداں چہ اسکول ۽ زمانگ ۽ شریں وانوک ۽
 بہموکیں مکتبی ے بوتگ چو کہ من زاناں ۽ دانکہ ما ہمراہ ایں آئی ۽ مستریں حب دو آنت
 اولی وانگ ۽ دومی چو افلاظون ۽ سوال چست کنگ آئی ۽ افلاطونی تب آنت کہ چہ بی اے ۽
 بی کام ۽ پدایم فلسفہ اوں کتگ ۽ لاء سند گرگ ۽ دربرگ ۽ اوں نشنگ۔

مرچیگیں آصف شفیق ۽ پچار من بلوچی لبزانک ۽ ایش انت کہ بلوچی لبزانک ۽ شکر
 ورنابانی ہمارم ۽ انت کہ لبزانک ۽ راتہنا وتی ذات ۽ لحم کنگ ۽ درشان ۽ معناء نہ زورایت
 بلکیں اے جہد ۽ آنت کہ ایشی ۽ تہا من دان کجام حد ۽ قربانی دات کناں ہمیشکہ آیکیں
 پنداں جوانیں لچہ کاری اوں کنت ۽ دنیا ۽ ایندگہ نام آوریں لچہہ کاراں من بلوچی ۽ جوان
 رجانک ۽ اوں ازم ۽ بلد کار انت۔ مروچیگیں زمانگ ۽ تب ۽ میلانی رد ۽ جوانیں آزمانک
 اوں نبشتہ کنت ۽ ایندگہ زبانی آزمانکاں رجانک اوں کنت۔ نبشتانک اوں نیسگ ۽ جہد ۽
 کنت ۽ ایشاں رجانک اوں کنت بلوچی لکھوڑ ۽ جیڑبانی بابت ۽ اوں جیڑایت ۽ بلوچی
 گالبدانی ٹہینگ ۽ اوں پگر مندیں۔ آئی ۽ وتی لبزانکی سفر ۽ بنگیچ چہ دستونکاری ۽ کتگ ۽
 اے زمانگ ۽ وتی پننام ”آزر“ ایر کتگ یا کہ ”اے آزر“

بیا کہ سنگینیں زندہ بہ امبا ز حیا لہ ناز کی

اے ز بریں دستاں سما کن کمالہ، آذریہ

ہاے ز مانگہ دستونکہ ہمرائیہ صوت سپتہ ز ہیر گی اوں پر بستگ بلے باز کم

شنز اتگ نودان پل اتگ پلانی بدن

نگر ہیں تاسہ کیل کنہ آسیگوں مکن

موسی چاڑاں بلے سما ٹھلیں ساقیا

چہ درستیں تہراں اے ز مانگہ آئیہ دستونکہ سوائی تر انت کہ گیشتر انت پہ شعرہ گو شگ

ہ اولی چیز کہ درکار بیت تہ آ ز بان انت بلے تہنا ز بانہ در شان بلے چاڑیاں شعر کت نہ

کت۔ بلکیں پہ شعرہ ز بانہ شعری درانگا ز المی انتہ شعری ز بانہ درانگا ز یک چا گردی

دری کردہ راہ بندے ہ پیشکا ما ایشیہ را جہان گیریں کردے گشت کت نہ کنیں۔ اگن چوش

بوتیں تہ سر جمیں راجانی شعری روایت ہ دودہ راہ بندہ ہمرنگ بوتگ ات انتہ پیشکا اول سرا

در جنگ کپ ایت، بلوچی شعری ادب (بلوچی شعریات) وتی دودہ ربیتانی ردہ چی انت

ہ نون چارگ لوٹ ایت کہ گڈ المیہ اے آزرہ در شانہ درانگا ز شعری بوتگ انت یا کہ

شعری انت؟ بلے یک گپے دگہ اوں است بیت کہ ہمک راجہ شعری داب (شعریات)

گوں ہمانیہ شعری تہراں بندوک بیت ہ اگن ما بندرہ شعری دابہ را یک ہو ریں

شعری لیکہ ے سر پد بہ ہیں کہ ہر راجہ سر جمیں شاعریہ یکیں شعریات انت۔ تہ دروریں

اے ہا ترہ ہر کسی ہمک شاعری تہرہ وتی راہ بندہ گو نڈیں شعریات بیت ہ ہمک تہرہ ہے چہ

گو نڈ گو نڈیں رہ بندہ شعریاتاں نوں کسیہ سر جمیں شاعریہ شعریات جوڑ بیت۔ ہے رنگ

ء وہ دے کہ اے آذرء دستونک ء چارگ ء گپ انت تہ اے زانگی انت آء دستونک وتی
 بن ء پیہہ ء بلوچی شعری تہراں نہ بوتگ ء بلوچ ء دوست بوتگ ء آئی ء تب ء کپتنگ ہمیشکہ
 وتی گورء جاہے داتگے ء نون اءء بستارداریں جست اش انتکہ بلوچ ء اے تہرء راداں کجام
 حد ء کساس ء، گوں وتی شعریاں تہ ہدپ کتنگ ء وتار ادلم کتنگ، تہ اے ردء دستونک یا کہ
 غزل ء اندرء دودمان ء چاگرد ء راجی تب است انت۔ اے آذرء کہ دستونک ء چارے کہ آ
 باریں کجام دودمان ء شعریات ء پہ وتا کج اتگ اگس ناں آمن وتی دستونک ء بلوچی
 شعریات ء ”غزل“ ء شعری روایت ء میانجی ء وتار ادا رگ ء شاکام بوتگ، بلے چہ ایشی ء
 ساری اے جیڑھ ء بابت ء اوں یک ء دو گپ بہ بیت کہ من بلوچی لبزانک ء لجمی، لبزانکی
 نگد نہ بوگ ء پدء بازیں سک بازیں کارے داں انگت دست جنگ نبوتگ۔ ایشی ء
 دلمیں جوازات اوں سک باز انت۔ بلے ہمے کار کہ کنگ نہ بوتگ انت چہ ہمیشاں یک
 سکیں مزنیں نگدی کاری یے بلوچی شعریات ء درجنگ ء دیم ء آرگ انت، ما ہمیشکہ وتی
 شعریاتی وزن ء تورگ ء چکاسگ ء برے یورپ، برے امریکن، فارسی، ہندی، عربی ء
 افریقی شعریات ء لیکہاں کار بندیں ء چاریں کہ زوت مارا وڑ وڑیں کتاب ء تاک ء
 التاک ء میڈیا ء رسانک ء وسیلہ ء رس انت۔ بلوچی شعری داب ء بابت ء انچواندازہ چہ
 لہتیں تب ء میل؛ ء شعراں بیت کنت چوکہ،

(بیگر)

شعراں ہمامر دگشت

کہ مونہڑی داوا گرت

گالانی بزانت ہپرنگ انت

(سید)

گوارچوں ہانل ۽ گلکار انت

لچہہ ے کہ تی زبان ۽ گڑایت

(سید)

آئی ۽ پر بندگ ۽ مکن تہمہبل

گالوں گوشتگانٹ،

در اول سپتگاں

لعلوں رپتگاں (جام درک)

لال گشتے ماہے چاردہی رکشی

یا گرو کے مان کو کری بشی

یا انارے کہ پتگاں پشی

گزوہگاں بیماریں دلوں کشی (فاضل)

چہ اے شعری دروراں ہے مارگ بیت کہ بلوچی شعریات ۽ رد۽ شعر ۽ سنگینی یک ہژدوری ایں لوٹے ۽ اے سنگینی ۽ شعری دروشم بلوچی شعری روایت ۽ رد۽ پہ شعر ۽ چہر ۽ شہین ۽ اشارات ۽ کارمرزگ انت ۽ اکن، اے میل ۽ بگند ۽ کہ ”شعراں ہما مردگشت کہ مونہڑی داواکن انت“۔ تہزانگ بیت کہ شعر ۽ گوشگ چو غالب ۽ ”لانا ہے جو ہے شیرکا“۔ اے وڑیں

گرائیں پندے ۽ برگِ انت یا کہ گوں درد ۽ دوراں سبیل ۽ تران کنگِ انت ادا گیشتر پہ
 شعر ۽ جزبات ۽ ہل ۽ اندر ۽ باطنی حالت ۽ سنگینی بستار داریت۔ شعر ۽ وہدے کہ باطنی درد
 گوں بنت تہ الم ۽ گڈ اوستدار ۽ ماہے ۽ چار دہی رکشے بیت۔ شعر وہدے کہ باطنی مارشتانی
 آپ ۽ وارت تہ دری نیم ۽ آدرشان ۽ زبان چہ ردانک ۽ مدامی این گپ ۽ سدایت ۽ ہمیشی ۽
 تی (بلوچ ۽) شعری روایت ارزشت دنت ”لچھے کہ تی زبان ۽ گڑیت“ آئی ۽ پربندگ ۽
 مکن تہمبیل۔ ”سرجی ۽ اے زانگ بیت کہ بلوچی شعریات ۽ رد ۽ زبان ۽ پردہ ۽ ستر کنگ
 شاعری انت دومی زبیل ۽ پیدا کی ۽ آئی ۽ نازر کی ۽ پاسداری کنگ ۽ شعر ۽ معنادر معنائی ۽ اوں
 اے روایت ۽ رد ۽ مہریں ارزشتے است انت کہ وہدے اے تب ۽ گپ بیت ”گلانی
 بزانت ہپرنگ انت“ اگس کہ اے بنگپ ۽ رد ۽ لجمیں پٹ ۽ درجنگ ۽ نگدی نکاناں دیم ۽
 آہگ لوٹیت بلے نوں ہے شعرائی درور ۽ تب ۽ میل ۽ رد ۽ اگس آصف شفیق ۽ اے آذر ۽
 زمانگ ۽ دستونکاں بچارے تہ چیزے کہ گندگ بیت تہ انچکیں نزوری ۽ اوں نہ
 انت۔ کہ آئی ۽ آزمانگ ۽ وتی دستونک، یکسر چہ رواج گپتگیں بلوچی دستونک ۽ نہ
 سستگ اوں ۽ ہمیشانی شم ۽ شینکاں آئی ۽ اے درگت ۽ کتہ کاری اوں مارگ بیت بلے
 ہے روچانی دستونکانی گالوار چوکار مرزیں، جتائی ۽ بنگپانی دستونک ۽ گالوار ۽ یک گندگ
 بیت۔“

ماہکان ماہکان زہیرانی

بیا کہ دوست انت مناتئی ویرانی

دراہیں موسم مئے دیدگاں رست انت

پل ۽ زہیرانی نپت ۽ بیرانی

من کہ روچے و تاجہ گستاہاں
 گوں باں شانتلاں کہیرانی
 یکیں تہنائی ات منی ہمراہ
 گار اتاں جنگل ۽ لکیرانی
 اہومن و ابانی کسہاں کاراں
 اہو گنہگاراں ہلک ۽ میرانی“

اے دستونک کہ سرجی ۽ بلوچی ۽ زہیرگی ۽ دروشم ۽ انت بلے چوزہیرگی ۽
 یکیں بنگپ ۽ رد پہ ردیں جتک ۽ بند اوں نہ انت کہ گوشگ بوتگ انت، البت اے
 دستونک وتی اندر ۽ باطنی مارشانی پردردیں گالوارے ۽ ہمرنگی ۽ رد ۽ بند گرگ گندگ بیت۔
 اے چیز ۽ رائے بلوچی ۽ نگد کار واجہ کریم دشتی ۽ شعر ۽ براہداری ۽ صفت ے اوں گوشگ ۽
 بلوچی ۽ نوک تریں زمانگ ۽ نامدار تریں لچہہ کار سید ہاشمی ۽ دستونکانی تہا ہے اندری
 ہساز (داخلی آہنگ) ۽ را آئی ۽ ازگری گوشگ کہ اے آذر ۽ ہے بنگچی دستونکاں
 گندگ بیت ۽ دومی نیمگ ۽ درآمدیں دستونک ۽ تہا بلوچی ۽ شعری داب اوں چہ ہمیشی ۽
 مارگ بیت کہ بلوچی ۽ مسترین شعری تہر لچہہ (نظم) انت کہ من روایت ۽ لچہہ بوتگ کہ
 ظاہر ۽ تہہ ۽ ہم سازی بندر ۽ لچہہ ۽ گٹ ۽ لوٹ انت کہ لچہہ ۽ ظاہر ۽ گال ۽ بندانی رتیج ۽ یک
 شلی گوں آئی ۽ تہہ ۽ تب ساز (آہنگ) ۽ بندوک بیت۔ بلے غزل چوشکہ لچہہ نہ انت ۽ اد
 ۽ ہریک بندے ۽ وتی جتاہیں بنگکے بیت بلے اے جتاہیں بنگپاں چہ تہہ تب سازی ۽ گوں
 ہمدپ کنگ اگاں سک ارزاں نہ انت بلے کم مشکل اوں نہ انت ۽ یک بلوچیں شاعرے ۽
 پے اے طرزاں شاکام بوہگ بندر ۽ بلوچی ۽ شعری دود ۽ درآمدیں دستونک ۽ سیمسراں

ہمدپ کنگ ءِ پہ شعری لذتان سواد ءِ سفر کنگ انت ءِ دومی نیمگ ءِ مئے گور ءِ شعر ءِ ستر ءِ
 بہرنگی ءِ کہ گپ انت تہ آذر ءِ ہمے دستونک ءِ تہہ ءِ اے چیز ءِ سر جمیں رنگ گندگ بنت کہ نہ
 پہ زور وتی شعری حیا لاں مانگیشنک گندگ بیت ءِ نیکہ شعر چو آملگیں گپے ءِ پیم ءِ انت ۔
 بلکیں پہ اے چیز ءِ اے آذر ءِ گوں جوانی ءِ شعری گٹاں کار گپتگ ۔ وتی اے دستونک ءِ تہا
 آئی ءِ چہ درستاں گیش شبین کار بستگ ماہکان ، پل ءِ ہیر نپت ، ءِ ہیر شانتل ءِ کہیر جنگل
 ”ماہکان“ کہ وتی مدامی گپ ءِ تران ءِ رد ءِ شرنگی ءِ وشی ءِ رثنا ہی ءِ معناء گوں بستگ چو کہ عطا
 شاد ءِ پر بند انت ماہکان شنگتگیں شارگشے“ آذر ءِ ”ماہکان گوں ”زہیرانی“ ءِ لبز ءِ ایر
 کتگ کہ اول تہ ”ماہکان“ چہ وتی ہموچی ایں معناء گستا کتگ کہ ایندگہ بازیں شاعرے
 اوں کنت بلے آذر ءِ چہ ایندگہ شاعرانی ”ماہکان ءِ معنا اوں وتی ایشی ءِ دور داشتگ یکے وا اش
 کہ گالچوڑے (ترکیب ے) جوڑ ینتگ ءِ پداچہ ”ماہکان زہیرانی“ ءِ چہ وتا شعری گوناپ
 اوں پدر کتگ ءِ اداءے دوہیں لبزانی تہی سیادی ءِ رابرجاہ داشتگ کہ لبز ”ماہ“ نہ انت بلکیں
 ”ماہکان“ انت ءِ دومی ”زہیر“ یکے وا ایش ”ماہکان“ یک ظاہریں بدن گونیں چیزے نہ
 انت بلکیں تہنا گندگ ءِ مارگ بیت دست جنگ ءِ گرگی چیزے نہ انت ہمے رنگ ءِ بچار
 ”زہیر“ ءِ کہ اے انچیں کہ مارگی ءِ زہیر یگ بوہگ پدر دیگ ءِ ملور ءِ تاہیر ءِ غماں سچگ
 انت کہ ”زہیر“ ءِ حالت ءِ تہا رثان کہ چہ سچگ ءِ ودی بیت است انت ءِ ماہکان ءِ ہنزہ
 رثان انت ءِ دگہ یک گپے ءِ رد ءِ ”ماہکان“ ءِ راپہ وتی غماں شبین کنگ ءِ دود چہ قدیم ءِ بلوچی
 شاعری ءِ تہا اوں گندگ بیت تئی واہگ ءِ زہیر انت ، دردے بہ بیت کہ سوگے ارسانی
 کلکشان تئی ۔ داغانی ماہکان تئی (عطا شاد) اے رنگیں شبینانی درگت ءِ البت ءِ نگد کار یک
 نزوی ے اوں شان دینت کہ اگن یک شینے کہ مدام پہ یکیں چیزانی بدل ءِ معناہاں انچو

کارمرزگ بہ بیت کہ لس مہلوک ء چا گرد ء رواج بگپت ء آہانی مدامی گپ ء تران ء یک
انچاہیں لہزے جوڑ بہ بیت۔ تہ اے رنگیں شبین چہ ایشی ء چہرے تشپہہ ے جوڑ بہ بیت ء ہمد
معنادنت، کل ایت بلے شبینانی درگت ء اے اول است کہ شعر چہ کوہنیں شبیناں گوں
کجام از مگری ء چہ رواج گپتگیں معناہاں سندا ایت ء نو کے گونا پے دنت (شمس الرحمن
فاروقی، شعر ء شورا انگیز جلد اول) اے دود ء میل بلوچی شعری دود ء روایت ء اول است
انت کہ سید ہاشمی ء شعر انت

لچہ ے کہ تئی زبان ء گڑ ایت
آئی ء پر بندگ ء مکن تہمبل

دومی ہے دستونک ء ایند کہ جتکے ء اگن بزورے تہ اے آذر ء چہ دنیا ء نوکین لہز انکی لیکہاں
چہ آئی بنگیچی زمانگ ء معلومداری ء آگہی گندگ ء آئی ء وتی ہدرنگی (انفرادیت) اول
پدر بہیت

دراہیں موسم مئے دیدگاں رست انت

پل ء ہیرانی نپت ء ہیرانی

موسم ء دیدگاں ردگ ء شعری درشان ء گونا پے مروچگیں سر ریلست وڑ ء درشان
ء نمونگ انت کہ ریلست دراگاز ء نمونگ ء پہک گستا انت کہ اے دراگاز ء تہا ”راستی“
چہ در ء ظاہر ء بدل ء وتی سہرائی ء چہ تہی نیمگ ء بوجیت پمیشکہ انچواں مارگ بیت کہ یک
فلسفیانہ قیاسی گپے یا کہ مفروضہ ے کہ ایشی ء سانسسی ء ریلستک وڑ ء پیم ء گیشگیو ار اوں
کنگ بوت کنت۔ البت اے رد ء اول چاریں شبین وتی روا گپتگیں معناہاں گوں پے وشی ء

غمء بندوک انت بلے آذرء درگتء ادء اے ریاء اوں دیگ گیشی نہ انت کہ اے آئیء
 بنداتی دستونک انت اے ہاترء کہ وہ دے آئیء دستونک دیما روانء رنگ زوران بیت نہ
 وتی اے نزوریاں اوں بے سمائی رنگء چہ وتا گستا کناں اوں بیت۔ آذرء زمانگء لچہہ بہ
 بنت کہ آصف شفیقء زمانگء ستونکء لچہہ اشانی یکیں تبء تہء بدلی نہ اتلگ کہ آصف
 شفیقء سر جمیں شاعریء رنگ اندری (داخلی) رنگے آئیء شاعریء تہہ درسازگ (خارجیت)
 ء رنگ گندگ نہ بیت ہمیشکہ آئیء بنداتی ء نوکیں زمانگء دستونکء لچہہ ہانی تہا دگہ ہج
 رنگیں لیکہء فلسفہء تبلیغ اوں گندگ نہ بیت شعر چہ آئیء وتی جندء کتہ کار یانی بروردء سفرو تی جم
 گندی ء وتی جندء مارشت ء ارمان ء وابانی قصہاں چہ ایر کابنت ء باز برء سر جمیں جہان ء
 ہر کسی جاور ء حیڑھ بنت

دل انت ملام اے کہہریں رواجء حاکمیء

کہ لنتاں سر کنگ دردء گناہ منی صدیء

آصف شفیق ء گورء اے چیز گوں ڈالی ء مارگ بیت کہ آ شاعری ء تہنا
 درانگا زگ نگش ایت بلکیں درانگا زگ ء شعری در شان ء تہہ ء ایر گیجگ ء از مء را شعر ء
 شاعری سر پد بیت ہمیشکہ آسر ظاہری رنگ ء شعر ء لہزانی سرء زور ندنت بلکیں آئیء گورء
 خیال گوں درستیں شعری گٹ ء لوٹانی پیلہ کنگ ء یکجائی ء وتی لہزاں زوریت، شعر بیت برز
 ء دستونک ء ہمہ دروریں بندایشی ء گواہ انت کہ ہمر وچگیں کار مرز ء تران ء زبان ء لہز انت
 کہ آصف ء یک مز نیں حیا لے ء درگت ء پہ شعر ء ایر گیتنگ انت۔ پہ بلوچی شعری داب ء
 دودء اے چیز نوکیں میلانی نشانی انت کہ مارا وتی عطا شاد ء گورء وش تریں صورتے ء رس
 ایت کہ بلوچی لہز انک ء کلاسیکل شعری دودء ردء لہز ء ارزانی ء سنگینی ء براہ ء زیبائی ء سرا

گیشتر کڈن ۽ سکین است انت ۽ اردو ۽ درگت ۽ اے چیز گیشتر گوں میر تقی میر ۽ پد ۽ ناصر کاظمی ۽ گوں بندوک انت ۽ اے گپ ۽ اوں جناں کہ غزل ۽ درگت ۽ اے دوہیں اردو ۽ نامی ایں شاعر آصف شفیق ۽ دلپسندیں شاعر انت اوں ۽ بلوچی ۽ آئی ۽ دستریں شاعر عطاشاد ۽ سید انت کہ ہر دو یا کہ ہر چاریں شاعر وتی ۽ وتی لہز انکاں نوکیں میلانی دیما آرگ ۽ سروک انت ہمیشکہ آصف شفیق ۽ تب نوکی اوں چہ ہمیشاں پیچ پل اتگ انچو کہ ساری ۽ من گشت کہ آصف شفیق ۽ نز ۽ خیال ۽ شعری درشان مزینیں بستارے داریت، پہ شعری درشان ۽ آصف اول شعر ۽ زیبائی ۽ پاسداری ۽ سک خیال داریت۔ اے زیبائی ۽ رد ۽ یکے زیمیل ۽ ہم سازی انت کہ آصف ۽ شعرانی تہا گوں سنگینی ۽ مارگ بیت کہ بازیں شعراں آصف شفیق پہ زیمیل ۽ ریاء سبب ۽ لہزانی لکوڑ ۽ راہبندی رنگ ۽ یل اوں دنت (حذف کنت) دانکہ وانوک ۽ پہ خیال ۽ ہنگپ ۽ ہمائی ۽ زیمیل ۽ اوں لذت بہ بچیت چو کہ آصف شفیق ۽ پر بستگیں دستونک گیشتر چاپ نہ بوتگ ۽ دیمانہ گو سنگ انت۔ من گیشتر دستونک ۽ نکان یک ۽ دو سہ ماہی (روح، چمگ ۽ تہ ۽ دیستگ انت ۽ گوں آصف ۽ نند ۽ نیاد ۽ اوں چہ ہمائی ۽ بازیں اشکگ ۽ ہمابانی سر ۽ منے بحث ۽ تران اوں مدام بوتگ ہمیشکہ اگن کہ من باز پہ درور ۽ پیشدارگ لاچاراں البت ۽ یکجا نیں رنگ ۽ ہمائی ۽ دستونکانی درگت ۽ چیز کے گوشگ ۽ اے ارادہ ۽ بنداں اوں کہ آصف شفیق ۽ گوڑ ۽ بلوچی ۽ نوکتریں رنگ ۽ دستونک بندگ ۽ سر جمیں زانت ۽ از مکاری ۽ لائق چہ ایندگ نامی ایں شاعر اں کم نہ انت ۽ بازیبا ۽ سہنڑا ہیں دستونک گشت کنت۔

آصف شفیق ۽ من بلوچی لہز انک ۽ دومی دستریں بہر ۽ پجار آئی دلکشیں لچہہ کاری انت کہ مروچاں آتہنا نظم ۽ آزمانک نبشتہ کنگا این ۽ ہر دوہیں تکان ہم گام جنزگا انت۔ انچو کہ

ساری ء گشت کہ آصف ء ازم گیشتر تہی رنگانی در شانگ آدابانی قصہاں کارایت ء اے تب
ء در شان آئی ء یک دستونکے ء تہاوں اتلگ

آہومن و ابانی قصہاں کاران

آہومیاریگاں ہلک ء میرانی

ادء اگن ء اب تہی در شان (داخلیت) ء شبین ء میر ء روا جگپتگیں دورانی سانکل
ء شبین ء پہ بزورے تہ آصف میاریگ کنگ نہ بیت کہ اے جیڑھ گوں عطا شاد ء بوتگ کہ
وابانی قصہے آورتگ ء نوکیں کتہ کاریے آزات لچہے ء درگت ء کہ دستاں زرتگ تہ میراں
میاریگ کتگ ء نہ وشی ریتلگ۔ آصف شفیق اوں بلوچی ء تہا آزات شاعری کنت انچو کہ
آئی ء دستونک انت آئی ء آزات شاعری اوں براہدار ء معنادار انت بلے اے آزات
شاعری چومر چگیں اشاراتی آزمانک ء تجریدی آزمانک ء آزمانک ء وڑ ء وتی کوہنیں
راہند ء راہانی بندوکی ء ساہ ء پرکت نکت، پمیشکہ آصف ء شاعرین کس یک آزات ء
شہرگانیں گیا بے ء گیشتر وتی در شان ء ارماناں پیلہ کت کنت۔ آزات لچہہ ء رد ء آئی ء
در شان ء داں گیشتر دورنگ ء یا کہ بیان کنگ ء ٹیکنیک (بیانیہ ٹیکنیک) ء دومی گوں وت
جیڑگ ء ٹیکنیک خود کلامی ٹیکنیک انت۔ سکیں دراج کشیں لچہے اوں نہ انت بلکین گیشتر
لچہے کسان ء گوڈ انت بلے ہے کسانیں لچہانی بنگپ حیاں اول تہ پہک ء شاعرے ء
ساچشتی حیاں انت، بلے وتی تہی بنگپ ء رد ء آئی ء گیشتریں لچہہ یک رنگ انت کہ گشے
زاناں تہنا یکیں ہے نہ سرجمیں بنگپ انت کہ وہد پوہد لچہہ ء رنگ ء چوڑ کشان انت بلے
ہے یکیں بنگپ ء جاوڑ لچہہ ہر وہد گوں نوکیں سر حال ء نوکیں گا لچوڑ نوکیں چہر ء شبین ء چیدگ ء
اشارات ء نشاناں گوں ایر کنت۔ دومی وتی یک رنگیں بنگپ ء ہمرائی ء شاعر ء میل داب

(رویہ و رجحان) ء ہمک لچہم ء تہا یک رنگ انت۔ اے لچہہانی بنگپ گیشتر شاعر ء وتی
یک مدامی این جیڑ ہے کہ شاعر ء گور ء ”بے معنائی“ ء مارشت ء دور ء ردان ء کدان
انت۔ آئی ء لچہم ”دل ہے رنگ ء بہ لرزایت“ سر حال ء انت

دل ہے رنگ ء بہ لرزایت۔

کہ بہ لرزیت منی چمانی در یک ء اے کسانیں دنیا

منی گندل منی ٹیبیل

اے کباٹ

بندیں گھڑیال منی

نیم آگا ہیں چراگ

در چک ء پشدر ء ایر نشنگیں روزرد ء غبار

منی عکس ء ندرہ منی دیوال ء بہار

گوں دل ء ہو رہ بہ لرزیت

منی دنیا ء در ہیں نقش ء نگار

من ہے سہت ء لوٹاں کہ نگاہاں چہ ہما دیم

در ء چیدگاں تواردیاں

ترا تواردیاں

لنٹ چو آہن ء گراں تر آنت

زبان سنگ بیت

بیران بیت توار منی

اے لچھہ ء درگت ء یا کہ ہمک لچھہ ء درگت ء بندر ء گوں اول گندگ ء شاعری ء
 دودروشم پدر بیت اولی آئی ء در شاندا ب (Diction) یا اسلوب کہ من در ء لچھہ چہ ایشاں
 ابیداں در ء دگہ اوں بازیرں گٹ ء دگہ چیز ء دومی دروشم شاعر ء باطن کہ اندر ء ظاہری انت
 لچھہ ء سلہیں کا نچ ء تہہ ء گندگ بنت بزانکہ چہ در ء آئی ازم ء چہ باطن ء آئی ء مارشت ء پگر
 اے لچھہ ء تہا ما چہ بازیرں انجیں چیزاں گوں دچار کپیں کہ منے پہ شاعری ء چٹ ء نوک انت
 ء پمادر آمد اوں نہ انت ء اے لچھہ ء تہا گوں نوکیں شعری زبیداری (شعری جمالیات) ء
 گوں کپتگ انت ء شین ء دروشم اش کپتگ چو کہ گندل، ٹیل، گھڑ یال، کباٹ ء دیوال
 اگن کہ یک نیمگہ ما چرے شبیناں بازیرں معنائے گوں ہمیشاں ہمدپ کنیں چوشکہ ”گندل“
 ء شین انت، چہ ایشی ء بازیرں معنائے اوں درکت کنیں چو کہ تاہیر، واب، ہلک، ہمراہ،
 بدن ء دگہ بازیرں۔۔۔ ہمہ رنگ ء چہ ایندگراں چو کہ ”کباٹ“ دل، دیدگ، زباناں زہگ،
 زالبول، سرزمین، لچھی، براہداری، وقت، زندگی ء دگہ۔ انچو ”گھڑ یال“ ء چہ زندگی، وقت،
 ہمراہ، موسم زانت ء دگہ بازیرں معنائے۔

اے رنگیں درستیں معناہاں شین وتی سرجمیں لچھہ ء تہہ ء نکان (متن، مواد) ء
 سیادی ء در ء دنت۔ بلے چہ شین ء اے معناہاں ابیداں چہ شبیناں اشارہی صوتی معناں
 دراتک کنت کہ ہمہ لبز ”گندل“ اشکنگ ء گوں تو ہمہ شین ء مک ء گندل ء گوں ر بودگ ء
 اوں بندوک بے ء ترایات کنت کہ یک و ہدے بوتگ کہ من کو چگاں، لوگاں گندل چک
 مہ چک داں لوگ ء تیر ء سک بوتگ انت ء چون گوں برہداری ء رد ء بند سبہنتگ انت
 اش۔ معنا ایش کہ گندل ء وتی ایندگہ پیدا کہ بوہوکیں معناہاں ابیداں وتی سماء ترانگاں یک
 ر بودگ ء ساعت نے بوہے اوں گیتک کہ تو چارے کہ مروچی تئی گور ء گندل ء لبز ء گندل ء

جندء تہ ہلا س نہ انت بلئے اے اپسوز مارا گمیگ کنت کہ گندل ء وتی پیشی ر بودک ء دور ء مہر
 ء دوستی ء مڑاہ ء میار جلی گوں نہ انت آگر انیں بوہ گون نہ انت۔ ہے رنگ ء اے لچھہ ء
 ایندگہ شبین است انت اے اوں وتی لبری معناہاں ابید وتی اشار ہی معناں بازیں دور ء
 ر بودگ ء وقت ء زما نگاں مارا کش انت۔ آصف شفیق ء لچھانی ایر گیجگ ء یک وش رنگیں
 ء از می کمال ء سپت ے ہمیش انت بلے آصف لچھہ ء تہہ ء انچو بے گواہ بیت کہ باز برا
 ایندگہ از می براہداریاں اوں حیاں نہ کنت آیش انت کہ کیشگیوار کنگ ء کرد آئی ء
 شاعری ء تہا ظاہر انت۔ منی گندل منی ٹیل بندیں گھڑیاں منی عکس ء ندرہ منی دیوال ء بہار منی
 دنیا ء دراہیں نقش ء نگار منی چمانی دریگ ء اے کسانیں دنیا کییں لبز ء گپ ء گال ء یک
 وڑیں رد ء بند ء دمسپات کنگ (تکرار کنگ) لچھہ ء دری روانی ء اندری مارشت ء لذت
 ء رتیج ء پہ گران کپ ایت ء یک از می نزوری ے حیاں کنگ بیت ء ہے لچھہ ء تہا اے
 گوشگ ” کہ بہ لرزیت منی چمانی دریگ ء اے کسانیں دنیا “ ” چم “ ء ہمرائی ء دریگ ء
 گرنچگ کنگ اوں۔ آصف ء کیشگیواری ء ظاہر کنت پرچیکہ ” چم ء دریگ “ اے لچھہ ء
 جتا جتاہیں معناہاں نہ انت، اگن تہنا دریگ بوتیں، تہ شہرگاں معنا در آہتگ ات پرچیکہ
 ہر دکیں جا گہاں ندرگ گندگ ء پیش دارگ ء حیاں انت۔ ” دریگ “ گیشتر چمانی وس ء
 قوت ء معنا زوریں پرچیکہ دریگ ء مستریں طاقت آئی ء تاک انت، اگن بند بنت تہ
 ہچ گندگ نہ بیت اد ء دریگ ہمیشکہ چمانی رزن ء سلامتی ء معنا اوں دات کنت بلے چمانی
 وتی کوس اوں دریگ ء سر جمیں پہ معنا بس انت ہمیشکہ اد ء ” چم “ ء شبین یکے نزوریں شینے ء
 دروشم ء گندگ بیت بلکیں گیشتر چہر (تشبیہ ے) گندگ بیت کہ تہنا ” دریگ بوتیں تہ
 سر جمیں مارگ کردانی (حواسانی) معنائے اوں داتگ ات ء دگہ اوں بازیں معنائے

چو کہ زندگیء ادا کی عمر شاعرء و قی ذات ء جن دو وقت ء زمانگ ء تہا بنی آدم ء راجد پتر ء تک ء دگہ اوں بازیں معنائے۔ اے گپ اوں البتہ است انت کہ شاعر قوی شعر ء در گت ء یک آزاتیں کسے ہر رنگے ء کہ تا ہیر گپت نبشتہ کنت ء پر بند بیت۔ اے لچہم ء اندر ء بندری مارشت ء غم بے سوبی ء غم انت ء یک حسا بے ء شاعر ء بے سوب بوہگ ء شین ہے لچہم انت ء لچہم ء گد سرا اوں انجیں گیشگیواری ء مک ء شاعر قوی غم ء پیشدارگ ء سک جہد ء انت۔ گشے آئی ء سما گور انت کہ آئی ء غم ء کس نہ مارا بیت پمیشکہ گش ایت لنت چو آہن ء گران تر انت، زبان سنگ بیت، بیران بیت۔ تو ار منی اد ء یک دگہ چیزے اوں دو گپ ء پر مائیت کہ اے لبز ”توار“ ء کار مرز انت ”توار“ اد ء یک زیہداریں صوتی آوازے ء جا گہم ء گرگ ء نہ انت بلکیں سبک ء تر پل کپگا این شعر ء ککان ء حیا ل ء رد ء اگن بچارے تہ کہ اے تو ار بندر ء آوازے را گوشگ بوہگا انت ء چہ آوازے مراد شاعر ء دل ارمان ء آئی ء در شان ء درا نگا ز کنگ نوں بگند کہ تو ار کدی اوں در شان ء درا نگا ز ء معناء کار مرد نہ بیت۔ دومی نیمگ ء البتہ تو ار ء بیران بوہگ کسے ء جند ء زوال ء مرگ اوں بوت کنت کہ پلانی چہ ترک ء تو ار اں کپتگ بزانکہ آئی ء مزنی گار انت بلے ایشی ء تب گیشتر نہ وشی ء تو ار (طنزیہ) انت۔ اے لچہم ء در گت ء اے رنگیں تب ء مارشتے کہ وہدے ودی نہ انت تہ پمیشکہ اد ء اے لبز بے جوازات انت البتہ لچہم ء تہا مارشت پر درد ء دل ء ایر کپوکیں سازے (آہنگ ے) ء گون جنگ شاکام انت ء لرزگ زندگی بوہگ ء معنادار بوہگ ء رد ء کئیت کہ شاعر ء گور ء بے زند ء مردگ گندگ ء پیدا ک انت۔ ہمیشی تو ان بوہگ شاعر ء ہستی ء معنادار کنت ء آوتی و اباں معنا کت کنت ء قوی ازم ء لذت بکش ایت ہے بے معنائی ء بے زندگی ء مارشت اے لچہم ء ہنر ہ انت کہ مرو چیکیں زمانگ ء جاور انت کہ بنی

آدم انچودنیائی (مادی) جوڑ بوتگ کہ آئی اندری روحانی مارشکار (حواس) واپ انت
 دنیا آئی ء گور ء تہنا وتی دنیائی معناہاں دنیا انت۔ مرچی چار دہی ماہانی ء گوناپ بوہگ ء
 مارشت سستگ ء ماہ تہنا انت سرگوات بس ہور کنوکیں گوات انت دریا تہنا بے گواز
 جہلیں آپے آصف شفیق ء گیشتریں لچہہ انسان ء مروچکیں دیروئی کتگیں بنی آدم ء باتن ء
 پرشت ء پرش ء آئی ء تہنائی ء آئی ء چہ وتی جند ء سدگ ء مارشت ء جیڑھ انت کہ چہ شاعر ء
 جند ء آس گران ء باز ء اوں جیڑھ ء غم بنت۔ اے جیڑہانی چہرگے مارا آصف ء دگہ لچہہ ء تہہ
 ء اوں گندگ ء کیت لچہہ ء نام انت

”من دیدگاں کجا براں“

کجا کجانہ دیدگانی کارواں گوستگ انت

گبار ء ماہکان

کور ء رود ء کلکشان

بامسار شپ تہار

چوسیہ مار ء وپتگیں سڑک

بلند ء برزیں ماڑیانی کشک ء در

تہاریں میتگاں

پکیر ء ہورکیں کاسگ ء

دلانی مکتب ء

خماریں دلبرانی زان سراں ہزار بیمنائیں ستک ء گمبداں

خدا ء زینفیں دیدگاں

بتانی گنگیں ہلکہاں

خیال ء کسہاں

کجا کجانہ گوستگ آنت دیدگانی کاروان

من رپنگاں تہ رپنگاں نشتگان، تہ نشتگان

کجام کشک ء ساعتانی شہسوار رل اتگ

وتا کجام راہ ء بل اتگ

من چچو بن سراں

چچو گڈ سراں چہ گو سنگان

منارا تہنا گیر کئیت

کہ دروشمانی راہ جت ء منی نگاہ ء اندر ء سفر کتگ

چہ ایشی ء ساری کہ اے لچہمہ ء بابت ء تران بہ بیت تہ من گوں حیرانی ء اے گشاں
کہ اے لچہمہ ء بندری خیال ء بنگپ ء لچہمہ ء تہ ء بازیں زبان ء بیان ء داب ء ایشی ء چہر ء شہین
ء چیدگ اشارت درست سرجمی ء اردو ء آزات لچہمہ ء بن حشت ایر کنوک ن، م راشد ء لچہمہ
”گمان کا ممکن“ ء نکان ء گپ انت۔ ابیدے ء یک ء دو گال ء اے لچہمہ آصف شفیق ء چونی
ء وتی نام ء کتگ ء بلوچی ء مارچ ۲۰۰۲ ء سرتاک ء چھاپ اوں بوتگ۔ پرچیکہ ن، م
راشد ء گمان کا ممکن ء نوار (آڈیو کیسٹ) ء ہے روچاں ماہر دکاں مدام گوشدراشتگ ء ہمیشی
ء بابت ء جیڑ اتگ اوں اے لچہمہ ء ہمنچو اوں نہ انت کہ راشد ء لچہمہ ء رنگ است بلکیں
بازیں گالے نچک ء سیدھا ہماہانی رجانک انت۔

میں اس تعاقب میں کتنے آغاز کتنے انجام گن چکا ہوں
 کتنے ایمانکے معبدوں سے، کتنی اندھی شراب راتوں سے گزر چکا ہوں
 جہاں خدا کی ضعیف آنکھیں ابھی سلامت بچی ہوئی ہیں“

نوں ایشی ء جیڑھ ء آصف شفیق ء ایمان وت پدرکت کنت کہ گوں آئی ء پرچہ چو
 بوتگ؟ ہے رنگیں دگہ اول یک لچہم ے است کہ سہ ماہی ”چمگ“ جولائی ۲۰۰۰ ء
 تا کہ ایم ۵۰ ء چاپ انت کہ ایشی ء تہا اول ن، م، راشد ء آواز شنگ انت کہ سرحالے ”نزانان
 آکے انت“
 ہماکے انت

خدا ء چماں لزتانی ماہرکان ء شنگ کنت

تئی مہمراں گوں لیب کنت

گلاب بیت۔۔ تئی رکاں کا گدیں قرار بیت

شراب بیت نگاہ ء کدہاں ہوار بیت

راشد ء رنگ اے طرز انت کہ ”کون تیری گیسویوں سے کھیلتا رہا لبوں کو نوچتا رہا، جو کھی نہ
 کر سکا۔ ء آصف ء لچہم انت کہ ”مناں چو اب گہمراں تئی دامن ء کپاں“ اگاں لچہم ء سرتا
 سر راشد ء لچہم بدل گوشگ اون نہ بیت، بلے جا ہے جا ہے راشد ء رنگ ء بیان انگت ء اول
 مارگ بوت کنت آصف شفیق ء اے لچہم ء ن، م، راشد ء لچہم ء یک ہم رنگی ایش انت اول
 کہ اول ہر دکیں لچہ آزات لچہ کاری ء تہر انت ء در شاندا ب ء (اسلوب) ”وت جیڑگی“ ء تہا
 انت ء ہر دکانی کلائکس یا کہ لچہم ء بوجگ چہ در نیام ء بیت۔ آصف شفیق وتی اے لچہم ء تہا
 یکیں انسان ء دو صورت ء پیشداریت اے صورت دو جتا ہیں کسانیاں اول بوت کن انت ء

یکیں انسان ء اوں دری انسان (خارجی انسان) ء باطنی انسان (داخلی انسان) ء اوں بوت کن انت بلے ہر دو ہیں ہستیانی تب ء طلب گستا ء جت انت۔ عقلی انسان ء وتی تب ء اندر ء نتا ہیریں انسان یا کہ لاشعوری انسان ء وتی یک واہگ ء تبے ایشانی پیم ء ایشی ء حیڑھ ء مانگیشیگ اے لچہم ء ہنزہ ء بندر انت آصف ء ایدگہ لچہانی پیم ء ایشی ء تہا اوں انسان ء اندری پرشت ء پروش ء ذکر ء غم انت، بلے اے لچہم ء سرظاہری زبان ء بیان ء شعری درا نگاز ء آئی ء اندری مارشتانی نیام ء یک جوانین از مکاری سیادی اوں ہمدپ گندگ بیت کہ آصف ء اندری مارشتاناں گوں نازرکیں لبزی شعری گوناپاں ہم سنگ ء ہمد اوں کنگ ء ہچ پشت نہ گیتنگ ء زیبا برداریں شعری گوناپ کارمرزاتگ ء سیادی ے مہکم داشتگ چو کہ ہما کئے انت خدائے چماں لذتانی ماہکان ء شنگ کنت مناں کہ تن باں خدائے چاگل ء حشاں مناں کہ درد باں دل ء خدائے ایرکپاں مناں چو کاخ منگی تئی دستاں سرنباں پرشاں مناں چوموم آپ باں تئی دیدگان رچاں مناں چوتنگیں شرابی ء تئی مہبر اں سارت ء سبکیں ساہگ ء گسر ماں زندگی ء ہورکیں دیدگان زراں پہ ترپے ء تئی مہبرانی شنز ء منت ء مناں کہ تئی مہبر اں گوں لیب کنت خدائے چماں لذتانی ماہکان ء شنگ کنت۔ وتی تہار عاقبتی ء نزورسی ء بش ء ارمان ء دومی نیگ بہتی ء پر آسرا تیں زندمانی ء جاور ء تماشہ ء اے رنگیں شعری گوناپ بکشگ کہ ”خدائے چماں لذتانی ماہکان شنگ کنت“ اے شعری مارشت ء باطن ء شاعر ء لاشعوری ہلانی اوں طنز ء توار کنگ ء ”سوال جست کنگ ء اوں آواز ء بزمش بیت ء ہمیشی ء نادانی ء سراجیرانی اوں است کہ خدائے چماں لذتانی ماہکان ء شنگ کنت“ چو کہ احمد فراز ء

”لوگ کیا سادہ ہیں سورج کو دکھاتے ہیں چراغ“

ہے لچہمہ ء اے دوہیں گالاں سرجمیں حیال ء مارشت اے لچہمہ ء گون انت کہ ”ہماکے
انت ہماخدا ء چماں لذتانی ماہکان ء شنگ کنت“ مناں کہ تن باں خدا ء چاگل ء حشاں“

لچہمہ ء اے جتکائی رد ء دوکار رست ء وس ء دسترس دیما کئیت بلے ہے دوہیں
کارستانی ہمرائی ء شاعر ء سیمی شاعر ء سیمی اوں کارستے ء ساہگ ء برے ہمائی ء جنداوں گوں
”ہماکے انت“؟ ء سوال ء پیداک کنگ وانوک ء ہمراہ داتگ اگن کہ اے رد ء بچارے تہ
لچہمہ ء دوہیں کارست شاعر ء وتی یکیں جنداوں بوت کنت کہ یکے آئی ء بدن ء دومی ہے بدن
ء مارشت ء سما کنوکیں آئی ء اندر ء باتن دومی رنگ یکے انسان ء چاگردی ء گر ء داری رنگے ء
دومی ہمیشی ء تہہ ء از مکارے کہ یکے از مکارے ء درگت ء بقول غالب

ہوں گرمی نشاط تصور سے نغمہ سنج

میں عندلیب گلشن نا آفریدہ ہوں

آدگہ دینا ء مخلوق انت ء دومی ہمیش کہ ”زراں پہ ترپے ء تئی مہسپرانی شنز ء منت ء مناں کہ
پرشتگاں چوبانزل ء۔ چہ ایشی ء ابیداوں ہما کہ سیمی کس ء گپ بوتگ ات تہ اوں یکیں انسان
بوت کنت بندر ء وتی ہستی ء مارگ ء سما زندگی انت ء ہستی انت تہ اے سما نفسیات ء رد ء
سہیں رنگاں انسان ء تہما موجود انت کہ یکے آئی ء آگاہ ء سمائی ء حالت ء وتی ہستی ء مارگ
انت بز انکہ ”شعوری احساس وجود“ دومی زیر سماہی وتی ہستی ء مارگ بز انکہ تحت الشعوری
احساس وجود ء سہی بے سمائی ء وتی ہستی ء مارگ بز انکہ ”لاشعوری احساس وجود“ کہ ہر
سہینانی ہستی ء مارگ درجہ ء جاو ء وڑ ء طرز گستا انت۔ آصف شفیق ء اوں سہی کس ء جند
پیش ندا شنگ تہنا آئی ء سما گوں کرتگ انچو کہ انسان ء گور ء لاشعور است انت آئی ء ساہگ
ء برمشان اوں مارایت بلے سہی ء گنڈایت اے لچہمہ ء زمیل اوں گوں لچہمہ ء انچوروانی

یک شلیء ہمسازانت کہ تان گڈسراوتی جاہء بامء ذیلء نہ دژوہیت

آروچی موسم بس ات

ہورات

دیوالاں ہچ باس ندات

پردانء سگریتء و شبو ویران

گھڑیالء عکسے سازے یاتے بیگارات

آروچی دریا بیمارات

من ننداں چاراں دیوالاں

اسپتیں شالے تا پات

سبزین شیرازے گواتء گول ات

باند اسجیں موسم بیدامء تاکاں ایر کائنت

رنگانی پیغاماں کارانت

مرگانی دلکشیں آوازاں کارانت

پیر ذالے درچکانی تاکاں مچ کنت

کمپانء روپیت

” من ننداں چاران دیوالاں “ آئیء چہ ساریگیں لچھاں چٹ جتا دگہ رنگ انت

کہ ایشیء تہادوسا چشتی طرز (تخلیقی ٹیکنیک) ء کارمرزء گمان بلکیں گندگ اول بیت ء چہ
ہے دوہیں طرزاں اے لچہہ اول دو بہرء کنگ بیت۔ یکے وائیش کہ اول بہرء یک بوتگیں

جاور حالے ء ترانگاں روگا انت۔ پمیشکہ لچہہ ء اے بہرء درا نگاز ء بیان چیزے ء بیان

کنگ ء داب ء انت یا کہ بیانہ ٹیکنیک انت ء لچہہ ء دومی بہروت جیڑہی (خودکلامی) ء رنگ ء انت ء اے اوں یک جوانیں چیزے کہ ہر دو طرز ء ٹیکنیک من یکیں لچہہ ء گوں یکیں زیر ء بحر ء روانی ء ہمدپ ء ہمساز کنگ انت لچہہ ء تہا یک قصے آرگ بوان انت کہ ایشی ء تہا کلاٹکس ہما جا گہہ انت کہ چوداں اے لچہہ ء آسر ء وتار ابارت آصف ء ساریگیں لچہہانی پیم ء ایشی ء تہا اوں پہ در شان ء بیان ء گیشتر چہ شبیناں کار گرگ بوتگ ء پہ اے رنگیں جاوراں اے لچہہ ء درگت ء اے شبین اوں تازہ ء نوک انت اد ء اوں چوساریگیں لچہہانی وڑ ء آصف شفیق دگہ چیزے لبزاناں ء چیزاں گوں بلوچی شاعری ء لچہہ ء رہ ء پجاروکی کناہینتگ ، دیوالانی باس پردان سگریٹ ء وشبو گھڑیال دریا ء بیماری تاپا ہیں شال گوات ء گونیں سبزیں شیراز ، ابدمانیں تاک تاکانی روپگ ء ایندگہ کہ چہ ایشی ء بلوچی لچہہ ء شاعری ء پہ اے در بوجیت کہ ہر کس نوکیں لبز گوں نوکیں چیز ء ندرگاں وتی شاعری ء تہہ کار مرزکت کنت ء چہ رواج گپتگیں دل ء پہ گران کپیں نکاناں وتار ادور داشت اوں کنت ۔ اے یک توانا ء ساچشتی میلے کہ مئے اے رنگیں واجہیں شاعر رواج دیان انت ۔ نوں کانیں پہ پدا آصف ء لچہہ ء کہ اشی ء بنگپ اوں ساچشتکارے واست ء یک اندوہناکیں سچگے کہ آئی ء جاوراں خوش انت کہ پہ آئی ء ہر چیز درتیں رنگ بے زبان ء گنگ انت ، یک حیران کنوکیں گپے کہ بش ء ہورانے بلے دیوالاں شتر کی پدے اوں نمب کنت اول سر ء بند ء تہا اگاں حیاں بکنے لبز ”بش“ کہ شبین ء صورت ء انت ایشی ء سراوانگ ء وہد ء چیخوزوراست انت ۔ آروچی موسم بش ات ، ہمے زور ء اے چیز ء صوتی اشارہ انت کہ یک بش وڑیں موسمے کہ یک ء دو بہہ بند نہ بیت ء شپ ء روچ پز پز کنت بلے اے چونیں دیوالاں کہ ایشاں باسے اوں چست نہ بیت اے شعری ندرگ شاعر ء وتی ہمے حجال انت کہ پہ آئی

دنیا بے معنا انت پردان پہ دل ء او شبن او بوت کنت کہ شاعر ء واب ء ارمانی سچگ ء جاہ انت ء ”سگریٹ“ آئی ء مارشٹانی بے زبانی ء او شبن بوت کنت - چہ ایشی ء ابید پردان دنیا ء او شبن بوت کنت ء ”سگریٹ آئی ء اندر ء ہستیانی - چہ ایشاں ابید پردان دو دمان چا گرد ء راجد پتر ء سگریٹ ایشانی تہہ ء دود ء رسم ء راہ بند ء لیکہانی بے تواری ء پرشت ء پروش ء او معناہاں دنت - اے یک جوانیں گپے کہ اے لچہہ ء گیشتر شبن شہرگانیں معنا دار انت بلے ہی ء درستیں بے مانائی ء تہہ ”گوات“ جاو ء حالتانی ء وقت ء یک انجین مہریں شبن ے کہ معنائے داریت ء متے پیدا ک کنت ء چمدان شاعر ء لچہہ چہ ایشی ء نیم ء سر ء کش ایت ء سبزیں شر از ے گوات ء ہمراہ ات، باند اسجیں موسم بیدام ء تاکان ایر کا پتتیں رنگانی پیغاماں کار انت مرگانی دلکشیں آوازاں کار انت اے لچہہ اوں مروچی ایں نوکتریں زمانگ ء ارواہ (روح عصر) ء دلکشیں عکس انت کہ انچو لچہہ ء جند ء ٹیکنیک ء گندگ بیت کہ بے سد ء سمائی ء بے معنائی ء ہر کس ہر جان انت ء ادء امیت چو کا گدی شر از ے ء برے گار ء برے پد رگوات ء گون انت -

من بلوچی لبز انک ء آصف شفیق ء دگہ از مے آئی ء آزما نکاری انت - چو شکہ آئی ء سر جمیں ازم ء آرٹ اندر ء تہی ازمے ہمیشکہ ہمک تہر ء چارگ اوں ہے رد ء وتی پجارو کی کنابینت - ء آصف ء آزما نک اوں دوراہ بندانی رد ء انت بیان رنگ ”تہہ جیڑی“ آئی ء آزما نک اوں دراج ء مزنیں نہ انت کسانیں آزما نک انت کہ یکیں ساعت ء ہل انت ایشی ء یک جواز ے ایش انت آصف شفیق آزما نکانی درگت ء سک باز چیزانی خیالدارو کے آئی ء آزما نکانی وانگ ء پد مارگ بیت کہ وتی آزما نکاری ازم ء آئی ء سر جمیں دلگوش ء خیال ء گور تچک ء وتی قصہ ء گوں بندوک انت ء مپت ء گیش چیزاں پہ وتی

آزمائے گراہ و سیگارگ و گران نہ کنت دومی جواز ایش انت کہ آئی و آزمائے کانی
 در شاناب (ڈکشن) گیشتر اشاراتی و تجریدی انت کہ ایشانی رد و گوں چہر و شین و
 اشارہاں سک باز گوشگ و بیان کنگ و وس و واک است انت۔ البت و اے راہبندانی
 رسانک و لبرانکی یا کہ نگدی تب داں انگت و مئے گور و ردوم نہ گپتگ پمیشکہ باز براے
 رنگیں آزمائے گراہ و سیگارگ و گران نہ کنت دومی جواز ایش انت کہ آئی و آزمائے کانی
 آزمائے گراہ و سیگارگ و گران نہ کنت دومی جواز ایش انت کہ آئی و آزمائے کانی
 رسانک و مستریں جبال اے نہ انت کہ وانوک و زانت و پھم و اب انت بلکیں ایش
 انت کہ مئے گیشتریں نوکیں آزمائے گراہ و سیگارگ و گران نہ کنت دومی جواز ایش
 انت کہ آئی و آزمائے کانی
 انت، تہنا پدود و فیشن اے پڑ و گوں انت“ اشارہی آزمائے گراہ و سیگارگ و گران نہ کنت
 جبالاں پڑ و گوں، یکے ہے نوکیں آزمائے گراہ و سیگارگ و گران نہ کنت دومی جواز ایش
 علامت و الف و ب و سمر پد نہ انت و علامت و رد و آزمائے گراہ و سیگارگ و گران نہ کنت
 آزمائے گراہ و سیگارگ و گران نہ کنت دومی جواز ایش انت کہ آئی و آزمائے کانی
 زوال کتگ و نون و تاراپہ زور گوں کنگ و اشارہی آزمائے گراہ و سیگارگ و گران نہ کنت
 انت اے پیمیں زور مزناں نایں آزمائے گراہ و سیگارگ و گران نہ کنت دومی جواز ایش
 پھمگ و رسانک و گیشتر اڑ و پینگ۔ پدا انوگیں زیت و ”بلوچی“ و آزمائے گراہ و سیگارگ
 و گران نہ کنت دومی جواز ایش انت کہ آئی و آزمائے کانی
 ۲۰۰۱ء کوئٹہ و ماہتاک و آئی و یک آزمائے گراہ و سیگارگ و گران نہ کنت دومی جواز ایش
 تہنا آصف شفیق و چہ نوکتریں آزمائے گراہ و سیگارگ و گران نہ کنت دومی جواز ایش
 مروچگیں ہر کجام لبرانک و شرتریں آزمائے گراہ و سیگارگ و گران نہ کنت دومی جواز ایش
 لبرانک و اے پڑ و یک ڈولداریں آزمائے گراہ و سیگارگ و گران نہ کنت دومی جواز ایش

آزمائے کہ اے ایک ظاہریں لیکہ ۽ متاہ ۽ بنگپے ۽ گوں بندوک نہ انت، بس یک قصہ ہے کہ آسربیت کہ چہ گیش ۽ انسان ۽ اندر ۽ لہتیں جیڑہان گوں دچار کنت۔ ۽ وتی اے ترز ۽ درگت ۽ اے آزمانک ۽ تب ۽ میل گوں مروچگیں نوکیں لبز انک ۽ تب ۽ ہمہ دانت کہ مروچی ایشی ۽ (لبز انک) تب گوں بازیں نوکیں دو دمانی کار ۽ بیپاری، سائنس ۽ دیروئی، ۽ نوکیں علمانی چوشکہ تب زانش (نفسیات) ۽ گوں بچاروکی ۽ سبب ۽ سرتا سراتہی (داخلیت) جوڑ بوتگ ۽ ایشی ۽ بدل ۽ گوستگیں لبز انک ۽ تب پہ در چاری ۽ (خارجیت ۽) گوں بندوک بوتگ۔

”دروازگ“ چہ یونیورسٹی ۽ ایم اے کلاس فلسفہ ۽ کتاباں گوں وتی قصہ ۽ زورایت ۽ پداہے کتاب ۽ نبشتانک ۽ سربیت ۽ اہل ایت۔ بلے اے ساعتاں ”دروازگ“ ۽ کارست من کجام کجام راہ ۽ دراں وتاراکش ایت ۽ جی جی گندا ایت۔

کارست وتی وانینگ جاہ (کلاس روم) ۽ نشنگ اوں ۽ نہ نشنگ اوں۔ بنگیجی سرے ایش انت کہ لیکچرار کہ ذالبولے فیثا غورث ۽ زندگی ۽ لیکہ ۽ آئی ۽ منوگرانی بابت ۽ زانگ نہ بیت کہ باریں کدیگینس وانینگ ۽ انت۔ بلے دومی کارست کہ اے آزمانک ۽ تہا فلسفہ ۽ در بروکے ۽ صورت ۽ انت گندا ایت کہ ڈانس ۽ سرے یک زیمے کہ آئی ۽ تچ وتی جند ۽ بڈ ۽ سک انت ۽ گول گول ۽ ترگا انت بگند کہ ڈانس ۽ سراج اوں نیست۔ ادے ”زیم“ جنسی نا آسودگیں علامتے ۽ دروشم ۽ دیما کنیت کہ بچکیں کارست وتی جنینیں وانینوک ۽ گندگ ۽ گوں ایشی ۽ ڈنگاں مارگا لگ ایت ۽ نا آسودگ بیت ۽ چہ وانگ ۽ سدا ایت ۽ آئی ۽ سما ۽ دلگوش ۽ دگہ نینگے ترینیت آصف شفیق ۽ گور ۽ اے آزمانک ۽ درگت ۽ جنس یا کہ مردی نا آسودگیں واہشت زندگی ۽ براہ ۽ زیبائی ۽ صورت ۽ پدربیت ۽ ایشی ۽ دارگ ۽ رہبنداں اگن

یک نیمگے ظاہری رنگ ء چو آزمناک ء کارست ء آئی ء مردم گیری (اخلاقیات) ء رشن
 بکش اتگ بلے دگہ بازیں سماء بے سمائی (نفسیاتی) نادر اہی ء اوں زہر مار بینگ کہ مروچی
 آئی ء (انسان) ء مسترین نفسی کمپلکساں اولی ہے جنسی انت۔ آزمناک کہ دیمتر ء
 جزایت۔

”بروچہ آفس ء چاک بیمار منٹریٹراکٹس ء نشان اوں جوڑ کنگی انت“

” میڈیم منی نیمگ ء چارگ ء ات“ ”زیم نوں دروازگ ء دپ ء اوشتاگ
 ات۔ مناتر سے جان ء کپت ذیم یک بیمنناکیں ساہدارے بلے چاک من ء آرگی ات من
 چہ کلاس روم ء در آتکاں دمانے ء پد دوچاک منی دست ء ات کہ من پہ میڈم ء شہارتنت اے
 وہدی ذیم ء وتی تج منی راستیں کو پگ ء سک داتگ ات۔ میڈم منی دیماپیر تراں بوت آئی ء
 لٹانی سہری پرترات آئی ء منگلےگاں زنگ بست ء پرشاں بوت انت۔ نوں آئی ء دست ء
 مچ ء ساہین بندے بستگ ات آئی ء جہل ء ایر نشنگیں چمان بے معنائی ء تنداں جاگہہ کتگ
 ات ء مودتاک کپتگ اتنت۔

”تو باز دیر کتگ“

” دراز ء کلیت گار بوتگ انت ہماہانی شوہاز ء کمیں دیر بوتگ۔ بلے من چاک
 آورتگ انت“ ”کارست ء چاک ء آرگ ء پد تیوگیں ندرگ تہادیم ء سیہ ء ترات۔ یکسر بدل
 بوت بلے اے ندرگ ء بدلی ء Clue اوں مارا رس ایت کہ واتری ء گوں کارست ء
 راستیں کو پگ ء ذیم وتی تج ء سک دنت۔ چہ ہما آزمناک ء اندر ء دومی قصہ بنا بیت کہ
 ہے کارست کہ گوں چاک آرگ ء ہمرائی ء ما آئی ء تب ء اندر ء اوں یک بدلی ے گندیں
 کہ ساری ء فلسفہ ء فیثا غورث ء ٹیٹراکٹس ء گرانیں نبشتا نک ء دلگوش ء چہ وتی سماء برگشت۔

۽ نون چہ ذیم ۽ ڈنگ ۽ پد آانچوتاهیر اوں گندگ بیت کہ وتی لیکچراریں میڈم ۽ آورتگیں
 کوہنیں قصہ ۽ اوں گوں دلگوش کاریت بندر ۽ چاک ۽ آرگ ۽ بگردانکہ میڈم ۽ قصہ آرگ
 آزمانک ۽ دو جاورحانی شبینی ندارگ انت ”چاک“ چاک ۽ کارمرزاگن تب زانش
 (نفسیات) رد ۽ در بجنے تہ اندازگ بیت کہ ”چاک کارست ۽ جنسی واہگانی آسودگی ۽ بدلی ۽
 شبین انت۔

کہ کندگ ہائل ء ماں تئی دپ ء انت

بلوچی کلا نہیں نامداریں گشندہ ء سازندہ واجہ غلام رسول دینارزئی ء گو ما بلوچی ساز ء زیر ء درگت ء تران کنناں ء گشت کہ ”زبان بہ بنت یا کہ ساز ء زیر ساز ء سامان کسے کہ بہ لوٹ ایت اشاں در برت ء جت کنت ء بازیں گوشدارو کے اے در برتگیناں اوں نکنت۔ چوشکہ ما باز انچیں مردم گندیں کہ مدت انت اش مئے زبان اش اوں گوں جوانی ء در برتگ یا کہ یک دگہ قوے اگن جہد بکنت ساز ء زیر ء گوں درستیں چیزاں چوشکہ ڈھل، رباب، سرور، باجا (ہارمونیم) گٹار، وائیلن، چنگ ء مورچنگ ء گوں ایند گراں مئے شعر ء سوتانی سرجمیں طرزاں (دھناں) کش ایت ء جت کنت ء بگندے میگ ء اشانی جنگ ء گوشگ ء میان ء تپاوتے اوں مہ بیت۔ بلے پدا اوں یک انچیں نشانی ے در کنتیت کہ فرق ء پھیر کنت ء اے نشانی بندر ء گوں زبان ء زیر ء بندو کیں بنگی سیادی ء جیڑھ ء گپ بیت کہ در قوے ء سیادی گوں دریں زبان ء ساز ء زیر ء تھنا سر بری ء سر سری بیت کہ در قوم ایثانی دود ء ر بیدگی ء دودمانی (تہذیبی) مارشانی لذتاں گوں باطن ء چشم بندوک نہ بیت چشم کہ گوں وتیگاں ہمگر نچ انت۔“

ہے رنگیں جیڑھ من لبزانک ء ہاک ء وشبوز میں ء وشبو ء سرزمین ء وشبوہیگ انت کہ اکتوبر داں دسمبر ۲۰۰۱ ء چمگ ہپتیمی تاک ء شوگال بلوچی لبزانک ء زند نبشتہ کار ء ذمہ واری جی انت؟ سر حال ء پے بحث ء تران ء ایر انت۔

ایشی ء تہاد و بنگپ انت کہ بندر ء اے شوگال ء بحث ء تران ء بنپد بوت کن انت

اولی ”مس لبرانک ء حاک ء ڈگار ء وشبو“ ء دومی ”نبشتہ کار ء ذمہ داری“ ء جیڑہ اے یک باز جوانیں بنگے ”زمین ء وشبو“ کہ شوکار ء ”چنگ“ ء سرحال ء دیما آورتگ ء گمان اوں ہمیش انت کہ مس بلوچی ء اے وتی بستار ء رد ء سک نوک انت الم ایشی ء تہا چیزے است کہ نبشتہ کنگا پر مایت ء اے چیز منی حیاں ء ہے گال بند (اصطلاح) ء معنآء دلجمیں نگیشگ انت پرچیکہ پہ ایشی ء گیشگیوار ء کمک گال (Supporting Statment) کہ دیما آرگ بوتگ انت گوں ایشاں اے گال بند وتی نہ معنآء سرکئیت کہ ہے معنآء اے سرحال ء تہا بیان کنگ بوتگ پرچیکہ مس سرحال ء اے گال بند ء گیشتر ہے معنآء انت کہ یک دور ء زمانگ ء عہدے ء یک سرجمیں راجے ء سرجمیں زند جاور ء آئی ء تب ء میل اے حساب ء ایشی ء معنآء لک گندگ بیت چوشکہ شوگال ء رنگ انت ”انسان ء بنداتی سفر ء گوں لبرانک ایشی ء ہمراہ انت ہمک زمانگ ء چاگرد ء انسان ء فکر ولیکہانی دور شم ء لبرانک زندگی بیت۔ چانچ ء بتل بہ بنت کہ جن ء پریانی کسہ نازینک ء سوت ء لولی بہ بنت کہ گیدی شعر ء داستان ہما دور ء نوبت ء کہ زند ء نفسیات ہمارنگ ء بیت لبرانک اوں ہمارنگ ء مانیت ء ہے دروشم ء وتی پدر آئی کنت۔ ہے داب ء کہ زند گام جناں بیت ء دیروئی کنت ء انسان ء فکر ولیکہانی تہا شاہگانی آیاں بیت ہے رنگ ء لبرانک اوں دیروئی کناں بیت۔ نوکیں زند ء نوکیں لوٹانی ہمرائی ء نوکیں جاور ء جیڑہ گوں نوکیں میلاں دیما کئیت ما کجام اوں یک دورے ء لبرانک ء اگاں بچاریں بہ پولیں چہ آ دور ء زند جاور ء نفسیات ء زائیکار بنیں انچش کہ مئے عہدی لبرانک انت رند ء اشارے سی سالی وت ماں وتی جنگ بہ بیت کہ حمل ء پررگانی جنگ حانی ء شے مرید ء عشقی کسہ بہ بیت کہ شہداد ء مہناز، کیا ء سدو، یا کہ سسی ء پنو ء داستان ء دگہ تمایں جنگی ء رنگی کسہ ء داستان و شعر اے دراہ مئے راجد پتری ء عہدی لبرانک بوتگ ء گوں ڈولدری ء آ دور ء نوبتانی زند جاور ء جیڑہ ماں شعر

۽ کسہ وداستان ماں بیان کنگ بوتگ آنت “

بلے وتی کمک گالانی ردء اے شوگال ۽ بنزہ (Concept) گیشتر گوں ہما
 گال بند ۽ دپ وارت کہ مس ۽ اردوء ”روح عصر“ ۽ نام ۽ رواج گپتنگ بلے ”زمین ۽ وشبو“ ۽
 ہے معنا کہ مس اے شوگال ۽ بیان بوتگ اے چہ ”روح عصر“ ۽ معنا ۽ پہک جتا انت کہ روح
 عصر ۽ بابت ۽ اردوء نامداریں شاعر، نگد کار ۽ زائنگار و اجہ نصیر احمد ناصر چوگش ایت ”روح
 عصر ایک وسیع اصطلاح ہے۔ محدود معنوں میں اسے کسی عہد کی ناگزیر فکری سچائی یا ایسی غیر
 مادی سرگرمی کہہ سکتے ہیں جو اپنے زمانے کی سماجی، معاشی، سیاسی، داخلی اور معروضی
 حالات و ضروریات کے نتیجے میں ایک فکری اکائی کے طور پر ابھرتی ہے اور انسانی خیالات
 ، احساسات، اور علوم و ادبیات کا حصہ بن جاتی ہے۔ کسی خاص طبقے کی فکر اور محسوسات کو
 عہد کی روح نہیں کہا جاسکتا روح عصر کسی بھی عہد کی مجموعی پکار کا نام ہے جس کا خاموش
 ارتعاش زیریں طبقے سے لیکر طبقہ خواص تک پھیلا ہوتا ہے اس کا اطلاق شعر و ادب پر کیا
 جائے تو حقیقی ادب میں اپنے عہد کی روح ایک مرکزے کی طرح موجود ہوتی ہے۔ اسی لئے
 ادب بمقابلہ تاریخ زیادہ اہم ہوتا ہے۔ تاریخ میں کسی خاص طبقے یا مخصوص واقعات کو پیش
 نظر رکھا جاتا ہے تاریخ کی اپنی مصلحتیں اپنے جھوٹ اور اپنی سچائیاں ہوتی ہیں لیکن شعرو
 ادب میں جاری و ساری روی عصر کبھی جھوٹ نہیں ہو سکتی ہے دوسرے لفظوں میں شعر
 و ادب سے کسی عہد کی سچی تاریخ مرتب کی جاسکتی ہے کیونکہ اس میں روح عصر بول رہی ہے
 (سہ ماہی ”تسیطر لاہور شمارہ ۱۵۰، ۱۱۶، اکتوبر ۲۰۰۰ تا مارچ ۲۰۰۱) اے دوہیں سہ ماہی
 تا کانی (چمگ ۽ تسطیر) ۽ ہمرنگیں بنگپانی میان ۽ تہنا تپاوت ہے گندگ بیت چمگ
 ”زمین ۽ وشبو“ ۽ ردء یک جتا ہیں راج ۽ راج زندے ۽ دری یا کہ مادی جاوے ۽ جیڑبانی سرا
 گیشتر زور انت۔ ۽ روح عصر ۽ را شہر گانیں باطنی میلانی ردء جہا نگیریں جہتے ۽ تسطیر وتی بنگپے

کنت ءِ وتی معناء سنگیں تریں کنت۔ پرچیکہ اے چیز گیش اتگ کہ یک سرزمینے ءِ سرا
یا کہ یک جتاہیں راجے ءِ جاورحانی سرایندگہ راجانی زندمان ءِ پگر ءِ رنگ ءِ وڑانی دروشم
المی ءِ وتی پدرائی ءِ کنت ءِ مروچگیگیں سائنسی میڈیا ءِ زمانگ ءِ کہ تمامیں روح عصر جہان ءِ زند
تہنا یک ہلک ءِ بازارے ءِ رنگ ءِ تران آنت اے یک ءِ دومی ءِ دودمانی رنگ ءِ طرز ءِ
بے گوشگ ءِ پدرا انت۔ ءِ دومی نیمگ ءِ چمگ ءِ شوگال ءِ اے گپ کہ ”ہما دور ءِ نوبت ءِ کہ
زند ءِ نفسیات ہمارنگ ءِ بیت، لبرانک اول ہمارنگ ءِ (مانیت ءِ ہے دروشم ءِ وتی ءِ
کنت۔ آہانی شوگال ءِ جند ءِ بہر ءِ نرور کنت کہ ”بے مروچی چوش نہ انت مروچگیگیں
رژنائیں دور ءِ منے لبرانک وتاراگوں وتی وہد ءِ ہستیں دور ءِ جاور ءِ جیڑہ ءِ حاک وڈگار ءِ
وشبونی ءِ رنگ ءِ آدروشم ءِ جنگانہ انت۔ کہ لوٹ ایت مروچگیگیں نبشتہ کارانچش کہ گندگ بیت
چہ وتی ڈگار ءِ مہلونک ءِ سرستہ“ تہ اے چیز ءِ رامروچگیگیں زمانگ ءِ دور ءِ زند جاور ءِ تب
رنگ (نفسیات) پرچے خیال کنگ مہ بیت کہ مرچی تہنا شاعر ءِ لبرنت چہ وتی سرزمیں نہ
سستگ ءِ گستانہ آنت ءِ بلکیں اے سدگ ءِ روایت چہ کوہن قدیم ءِ زندمانی ءِ ہرپڈ ءِ سفر
کناں ءِ گوزان انت ءِ نوکیں روایت بندان انت وہدیکہ اے عہد ءِ جند روایت پشت
گیجگ ءِ عہد انت یک بے سمائی (بیگانگی) ءِ تب ءِ میلانی زمانگی انت تہ اے دروشم ءِ
تچکیں رنگ کہ من لبرانک ءِ پدرا انت تہ ایشی معناوں ہمیشی انت کہ مروچگیگیں لبرانک یا کہ
بلوچی لبرانک چہ وتی دور ءِ زمانگ ءِ مانشاتگیں تب ءِ جاورحان نہ سستگ بلکیں ہم رنگ
تر ءِ مہکم تر انت بے چوشگہ ”چمگ ءِ ”زمین ءِ شبو“ ءِ رد ءِ بنگپ ءِ لبرانک گیشتر بیداری
آگائی ءِ پاہدگ مندی ءِ لبرانک ءِ لوٹ ءِ کنت پمیشکہ سر حال ءِ جہل ءِ اے سطر اوں است
کہ ”نبشتہ کار ذمہ واری چی انت“ تہ پمیشکہ اد ءِ زمین ءِ شبو ءِ معنا جوابی ءِ دست ءِ ندات
ءِ تہنا دری جاورانی عکس کشی ءِ را ایشی ءِ معنا زانتگ پرچیکہ زمینی چہ دری ایندگہ چیزاں

انسان اوں یک دری یا کہ یک مادی ہستی بے دارایت و ہد کہ ہے انسان لبرزانک ء ردء
 ایند کہ دری ہستیانی درشانی ء تہ ایشی ء زمین ء ”وشبو“ حیال کنگ بیت بلے و ہدے ہے
 زمانگ ء کہ چو ایند کہ ہستیاں آئی ء اوں کالیں ہستی کہ مس لبرزانک ء جا کہ کن آنت تہ ہے
 گوشگ پرچے بہ بیت کہ چہ ڈگار نوبت ء وشبو ہاں سستگ من لبرزانک ء زمین ء وشبو ء معنا
 تہنا اے نہ بیت کہ ہمک زمانگ ء رواج گپنتگیں جوانیں ء وشبوئیں رسم ء پگر ء میل گندگ
 بہ بنت۔ بلکیں مس لبرزانک ء قول نصیر احمد، کمتر معناء یک ٹکے ء وتی جتا ئیں راج زند ء میل
 ء تب ء مستریں معناء تما ئیں جہان ء عہد ء مستری تب ء میل پگر ء جاور کہ مس ایشی ء در
 شریں ء پرشنگ ء تروی ہر دو ہیں گوں وتی ہستی ء قد ء کساس ء ہوار بوت کن آنت پدا اوں
 اکن ”زمین وشبو“ گال بند ء راہے ہزہ ء بہ زورے کہ من اے ہے شو نگال ء انت انگت
 اوں ایشی ء معنائیش ات کنت۔ گپ پادکنیت کہ انچوساری تر گوشگ بوت کہ مس اے
 شو نگال ء ”زمین ء وشبو“ گیشتر دری جیڑھ ء جاور حانی معناء دیما کنیت گڑا اے ردء گپ
 ایش بیت کہ ہر زمانگ ء جاور لوٹانی دروشم ء پہک گستانہ بنت بلکیں ہماہانی دیرنی کتگیں
 رنگ بنت زکیں اپس ء اشتر ء سفر ء آسراتی ء مروچی بالی گراب ء گاڑی تیز تر آسودگ
 تر کن آنت زکیں گواتو ء دامن ء دنگ ء کارا ریر کنڈیشن ء پنکھا ء وتی دست ء گپنگ زکیں
 کلہو ء قاصد ء ربالوے ء اگدہ پر نٹ میڈیا ء لیکٹرانک میڈیا ء گپنگ ہے ء دگہ اوں بازیں
 زکیں دور چیزے وتی انوگیں دیرنی کرتگیں دروشم ء منے زندمانی ء رنگ اوں بہر آنت بلے
 زکیں چیز وتی زکیں ارزشت ء معناء ردء بے معناء انت کہ مرچی کسے ء کشگ کلاشکوف
 ء چہ اوں شتر ترین سلاہے پکار بیت زہم ء کس دست نہ جنت تہنا یک راجد تپری
 بستارے پروتا برجاں داشتگ ہمیشکہ گوں نوکین چیزانی در آہگ ء زندمانی ء بابت ء منے
 مارشت ء پگر اوں بدل بوتگ۔ زہم ء کلاشکوف ء گپ ء بزور کہ کلاشکوف ء ایوک زہم ء

نام رنگ نہ کرتگ ء انسان ء کشگ ء وتارانہ مناہینتگ بلکیں عہدہ گوں وتی زندمان ء انسان ء ساریگیں ارزشت ء بستاراوں چٹ بدل کرتگ پمیشکہ کہ زیکیں عہدہ گوں وتی زندمان ء وتی جاوراں وتی لوٹ ء گزران معنادار کرتگ ء ہے کاراں مروچی ایں زمانگ پروتا کناں انت بلے چہ اے سر ء زمانگ ء دیم ء ڈنی ء دری جتارنگیاں ابیدس زندمان ء لہتے انچیں سپت برجاہ انت کہ ایثانی بدلی ء پندسک ضعیف ء سست انت ء اے انسان ء اندری ء باطنی بدلی ء رنگ انت کہ ظاہر مامروچی سک بازدیروئی کتگ عالم ء زانتکار بوتگیں بلے ماچہ وتی مارشت ء پگر ء بنزہ ء بن رنگ (نوعیت) ء در ء چہ سرداری پگر ء گستاہیں غلامی ایں تب ء میل اوں دورنداگ انت زہر ء نہ وشی ء مارشتانی بن رنگ ہما انت کہ مئے راجی تب (راجی سائیکی) ء است انت یا کہ گوں در ء وش ء تہلیاں مئے BEHAVIOUR یا کہ BEHAVE ء ہنکی رنگ (نوعیت) ہما انت کہ مئے راجی تب ء است انت یا کہ ماچہ باطن ء چرے میلان داں رنگ لہتے بندگی ء سبب ء در آہت نکتگ ء منی خیال ء زمین ء وشبو ء راست تریں است بوہگ ہمیش انت پرچیکہ چہ یک راجے ء استیں مارشت ء پگر ء میلاں ما آئی ء زمینی زندمان ء آئی ء دودمان ء آئی ء کلچر ء آئی ء لوٹ ء واب ء مراداں گوں دچارکیں کہ ہے چیزانی پدرانئی ء چہگ ء شوٹگال زمین ء وشبوگش ایت۔ اے پیم ء چشم گوشگ کئے گران مارگ ء زانگ بیت کہ یک گندگ انت اوں بلوچے ء انٹرنیٹ ء دیماندوک انت اوں بلوچے چہ وتی بلوچی تب رنگ بازمشکل انت کہ در بنیت اے رنگ ء چا کر گہرام ء زمانگ ء بلوچ ء بگرداں انوگیں بگٹی ء مینگل ء بیائے ظاہری رنگ ایثاں چہ چا کر ء سک بازدیروئی کتگ بلے چہ باطن ء میل ء مد (رویہ) ء ہنکی رنگ (نوعیت) ء رد ء ایثانی تہاتاں انگت چوشیں مزنیں بدلی ء رنگ درانہ انت وہدیکہ ہے کوہن ء قدیمی دودمانی میل رنگ کہ مروچیگیں گوں نوکیں دورنوکیں آسراتی

مکمانی رنگ ء مئے لبزانک ء تہا کہ ردوم بند آنت تہ چوں بگشیں کہ بلوچی لبزانک انوں چہ
وتی سرڈگار ء سستگ۔

البت اے گپ اون راست انت کہ چہ ہے دری جاوراں کہ مئے تب رنگ ء
ردوم زرتگ، پداچہ ہمیشاں اول بدل بوان تہ المی ء بیت بلے ظاہر ء بدلی ء حساب ء اندری ء
بدلی بدلینگ ء وہد ء زمانگ گوزاریت ء نی وتی اے کرد ء پہتہ کنت۔ ء ہیچ شاعر ء ندکار
(سر پد ء آگاہیں) ماں ہما وہد ء دری میل ء پگر ء واہشتاں پہ سر بری تہنا پیشدارگ ء بیان ء
درشان نکنت ماں ہما ہاں ہمارنگ ء چہ وتی باطن ء ہما ہانی دودمانی پشدران ء ماریت ء پہم
ات ممکنت اگس کسے بے مارگ ء تہنا پہ پیشدارگ انچو وتا گوں بکنت تہ ہمانی ء جندگوں
بژن مارایت کہ آئی ء ازم چہ ازم ء سستگ ء راستی ء دور انت۔ ء دومی نیمگ ء مئے لبزانک ء
تہا انچیں اول شاعر ء ندکار است انت کہ اگن ما ہما ہاں ”چمگ“ ء شو نگال ء رد ء گوں وتی
زمین ء وشبو ہاں بندوک کہ بگشیں تہ بگندے راست بہ بیت ہمیشکہ بلوچی لبزانک ء یک
ٹکے ہما شاعر ء ندکار زانگ انت کہ انگت چا کر ء گہرام ء حانی ء شے مرید ء زمانگ ء رنگاں
وتی حیا لاں ساچ آنت، جاور حالانی پشدر ء شعر بند آنت آزمانک ہمیس آنت۔ لبزانک ء
درگت ء گپ ء تران کن آنت بلے ایشانی گیشتریں حیا لاں ء تراں ہما لیکہی ہنگپانی سر ء انت
کہ مرچگیں لبزانک ء آدرست وارنگ ء شاننگ آنت ء اگس ما بہ نندیں ہمیشانی حیا لاںی رد
ء وتی لبزانک ء بہ چکاسیں ہمیشکہ کہ ما اگس ہے سر پدیں کہ اے ہما آنت کہ تاں انگت وتی
سرڈگار ء وشبو ہاں گوں بندوک ء دومی نیمگ ء جہاں ء لبزانک ء نو کتریں رنگ ء رثنا ہیاں
سرکناں آنت گڑا اے ستر ء نبشتہ کنگ معنادار بوتگ ات کہ بلوچی ء عاقبت پہ وتی باند ء چی
توشگ زرت کنت؟ اے ویک پر اومیتیں چیزے کہ بلوچی ء حیڑھ ہے داب نہ انت
بلکیں ہے رنگ ء انت کہ جہان ء لبزانک ء تب ء میل آنت پرچیکہ مرچگیں سرظاریں

زمین ء و شبو ء یک ہواریں راجانی زمینی و شبوھے مروچی ہے مشینی ء کار جاہی (صنعتی) جنجالاں کہ مغرب (یورپ) دچار آنت بلوچی راج اوں نہ چٹ اتگ کار جاہی دودمانی ء وتی دود ء ر بیدگ ایشی ء وتی مردم گیری ء راہبند ایشی ء رد ء چا گردی راہبندانی وتی ارزشت ء بستار، بنی آدم، زندمان، مرگ پد مرگ ء لیکہ ء راہبند کہ اے درست نوکیں کار جاہی (صنعتی) دودمان ء آورنگیں آنت مروچی ک لیں عالم ء راج ہمیشانی تہا بیکرنگیں اڑ ء جنجالاں گوں دچار آنت ء مس لبز انک ء ایشانی پدرانئی اوں ہمرنگ گندگ بیت ہمیشکہ چہ اے رد ء اگن بہ مارے ء بگندے تہ بلوچی لبز انک تہا اوں ہمرنگ گندگ بیت ہمیشکہ چہ اے دور ء اگن بہ مارے ء بگندے تہ بلوچی لبز انک ء تہا اوں بندر ء چہ وتی زمیں ء و شبو ء ابید عہد ء ارواہ (روح عصر) اشکنگ ء گندگ بیت ء اے شو نگال ء درگت ء دگہ گپے اے اوں بوت کنت کہ ما ہمیشکہ بگندے اے پیم ماریں کہ بلوچی لبز انک چہ حاک ء سستگ کہ اول مروچیکیں میڈیا کہ شپ ء راروچ گوشگ ء کنگ ء روچ ء شپ گوشگ ء ہچ مہتل نہ بیت، چہ منے وس ء دست ء در انت دومی منے وتی کتگیں اے درگت ء کار آنت کہ است بوہگ لوٹنگ ات انت اوں نیست آنت منی اشارہ بلوچی نگد ء نیمگ ء انت ہمانگد کہ چہ آئی ء زمیں ء و شبو ء روح عصر ء نبشتہ کار ء ذمہ واری ء بنگپ ء جیڑہ ء کشیکیو ار بوت بکنت۔

”اے شو نگال“ ء دومی گپ انت کہ ”نبشتہ کار ء ذمہ واری چہ انت؟“ ”ذمہ واری ء زندمان ء استیں معنا پرچی کہ است انت بہ بیت بلے ماد ء تہنا ذمہ واری ء لبز انک ء رد ء زوریں چوشکہ ذمہ واری یا کہ اگدہ داری تچک ء سیدھا آدمی ذات ء سما ء اگلی (منطقی) زمانگ ء رودم زرنگیں ء اے ذمہ واری ء مارشت ء آگاہی ء پیداک بوہگ ء بازیں جوازتے اوں گندگ بیت چوشکہ آدمی ذات ء وتی استی ء بر جادارگ، من اے استی ء رد ء آئی ء چا گرد آئی ء دودمان، آئی ء راجی ارزشت آئی ء پیداوری ء مال ء از باب زبان ء ادب

آئی، دین مہذب، ایندگر راہ، رہبندانی پاسداری، آبانی دیروٹی دیگ، جہد، برجہ دارگ
ہوار آنت۔ بلے اے سمداری، منطقی زمانگ، جتا جتا ہیں دوراں یا کہ وڑ وڑیں عہدانی
لیکھانی رد، اے اگدہ داری، ظاہریں دورشم اوں گستا گستا گندگ بیت چہ ایشی، ابید کہ
ہمک زمانگاں ہمیشانی بابت، سری سطران نشاں دیگ بوت۔ کہ کوہن گوستگیں دوراں
نزوریں، بلے وسیں راجانی جند، جنگ، آبانی سرزمیناں پلگ اوں زور آواریں راجانی
یک اگدہ داری، بوتگ پوزور جستگیں راجاں، وتی غلام کنگ اوں اگدہ داری بوتگ
دیوتا، سردارانی نام، آدمی ذات، زبھر کنگ، قربان کنگ اوں ہبے رد، بندوک بوتگ
ہبے زمانگاں آدمی ذات، فاہدگ، نپ دیگ اوں اگدہ داری بوتگ اگدہ داری، بندری
ردوم، بگرداں مروچی ایشی، ظاہری، دروشمانی تہا بازیں بدلی، گندگ بیت، بلے ایشی،
بندری خیال داں انگت اوں پاہدگ مندی آنت کہ مروچی وتی عہد، دروشم، آنت، اگدہ
داری، اے سفرزند، ایندگہ ٹک، پہناتانی ہواری، علم، لبزانک، تہا اوں ردوم زوراں
بوتگ کہ ہمک راج، وتی دیوتا، حد، سروک سردارانی سپت، ثنا بدروه، شیطانی شر، الم
شہر کنگ اوں وتی علمی، ادبی اگدہ داری، فرض زاننگ ایشانی رنگ ہبے عہدانی شاعرای،
قصہ کاری (فلشن)، ردانک، ایندگہ تک، پہناتاں اوں راجد پترانی دست، گندگ
بیت۔ چوشکہ قول، ڈاکٹر انور سدید، اس دور کا انسان تخلیقی لحاظ سے بھی زیادہ سرگرم نظر آتا
ہے اور اب وہ جادو پر انحصار کرنے بجائے اس عظیم قوت کے سامنے سرنگوں ہے جو فطرت
کے تمام مظاہر یکے پس پردہ مخفی قوت کے طور پر کام کرتی ہے۔ چنانچہ اس زمانے میں
مذہب کے ساتھ ادب اور آرٹ کو بھی ترقی ملی۔ فن کے انہیں نقوش پارینہ سے آج ہم چھٹی
صدی قبل مسیح کے تہذیبی آثار کا سراغ لگاتے ہیں۔ مثال کے طور پر ویدوں کے زمانے
کا ادب ہمارے لئے وہ آئینہ ہے جس میں اس زمانے کی آریائی یلغار، دراوڑی تصادم اور

بالآخر برصغیر ہند پر ایک کلچر کی فتح کے بیشتر نقوش محفوظ ہیں، (اردو ادب کی تحریکیں، از ڈاکٹر انور سدید، تا کدیم ۵۲، ۵۳)

چہ چمگ ء شو نگال ء بنگپ ء ہے گمان بیت کہ ادء اوں ”ذمہ واری“ اگل ء سماء ردء وتی راہ ء
 راہبندانی پاسداری ء دیم ء برگ ء ارادہی جہد (شعوری کوشش) ء معناء ردء انت انچو کہ
 مئے بلوچی لبزانک ء سری دوراں اے جہد ء گوں ایندگہ لبزانکانی ہمرائی ء وتی سفر جتگ ء
 وتی معنابدل کرتگ ء تاب داتگ۔ ء چمگ ء اے بنگپ بندر ء دیمروئی داریں تب ء
 میلانی (ترقی پسندانہ رجحان) ء جہگیری کنت کہ اے دیمروئی داریں فکر ء ایندگہ پشدر راں
 ابیدیکے راجکاری (سیاسی) پشدرے روں شری ء است آنت ہمیشکہ اے لیکہ ء ردء
 لبزانک ء راست راہ (ریٹیلٹی) اون ہمیش آنت کہ ہمیش مس چاگردی ء رواج آنت۔
 چاگردی راستی (سماجی حقیقت) ء ہمزہ فاہگ مندی ء سرا ایر انت ہمیشکہ اے تب ء لیکہ
 ادب برائے زندگی ء بنید ء سرا ایر انت کہ شاعر ء لبزانکار مدام ارادہ ء نیت ء گوں شعوری
 رنگ ء وتی زبان ء ادب ء پاسداری ء مس وتی ساچشتانی تہا بکنت نوں اگن فلسفیانہ ء منطق ء
 جدلیاتی رنگ ء ”راستی“ یا کہ ”ریٹیلٹی“ ء جند ء بن سرا بحث بنا بکنے تہ ادء اوں بازیں
 جیڑ ہے ء اڑے چست بوت کنت چوشکہ ساری ء کشت کہ تہنا لبزانکی رواج کپتگیں
 معنابانی ردء ایشی ء بابت ء گپے بچناں اے گپ راست آنت کہ زانکار ء وانندہ ء لبزانکار
 باید آنت کہ وتی زمانگ ء چہ جہل ء برزیاں ء بدلی ء ایندگہ جاوراں آگاہ ء پوہ بہ بیت بلے
 مس لبزانک ء ”ساچشت“ (تخلیق) ء اوں وتی جتا ہیں معنائے بیت کہ اگن ماپہ ایشی ”
 الہام بوہگ“ ”آمدیا کہ غالب“ ”غیب ء مضامیں ء احمد ہمیش“ ”کہانی مجھے لکھتی ہے“ ء
 خیال ء دیماکاریں ہمیشکا ماگشت کنیں ساچشت ء رء اے اگدہ داری ء دژ وشم چوش نہ بیت
 چوشکہ زندمان ء ایندگہ گر ء دارانی درگت ء معنادار آنت چوشکہ چمگ شو نگال ء بنگپ

اے پیم انت کہ نبشتہ کار (بلوچی) ء اگدی داری چی انت؟ تہ یک کشکے اے اوں گندگ بیت کہ مس لبزانک ء بازین انچیں تہراوں است انت کہ اگدہ داری ء چاگردی معناء رد ء زورگ بنت چوشکہ نگدکاری ء تہر انت کہ اگس من ایشی ء اگدہ داری ڈالچار کنگ بہ بیت تہ درستیں تاوان ء زیان پہ لبزانک ء گاری ء بوت کن انت کہ چہ ہمیشی ء پشدر ء اے ترس گوخجنت کہ مروچگیس بلوچی ء لبزانکار ء شاعر چہ وتی سر ڈگار ء سداں انت ء یا کہ مس لبزانک ء اگدہ داری بستار ء حد ء سمسر چون بگیش انت؟ من لبزانک ء نگدی تہر ء اے اگدہ داری ء بستار گشے زاناں چہ درستاں گیشتر مہکم تر مارگ بیت پرچیکہ دانکہ نگدی تہر ء اگدہ داری حساب ء آرگ مہ بیت تہ بوت کنت ایندگہ تہرانی یا کہ سرجم ء لبزانک ء جیڑہانی بابت ء مئے فیصلہ رد ء بے جوازات بہ بیت اے اگدہ داری ء نپ ایش کہ اول لبزانک پھریزگ بیت آئی سرجمی ء درجنگ ء وانگ بیت پہ ایشی ء رسانک ء راہ ء رد بوجگ بنت پہ ایشی ء دیم پہ دیم (تقابل) کنگ جہان ایندگہ لبزانک چارگ ء چکاسگ کپ انت ایشانی نیام ء ہمرنگی نشان بوت کن انت، جد رنگی (غیر مماثلت) گستاوت کن انت اے درگت ء چمگ ء گمان راست انت کہ بلوچ نبشتہ کار وتی واری ء دستاں زورگ ء نہ انت۔ ہمے رد ء دومی ستا کرزیں تہر پٹ ء پولکاری انت کہ رد ء اوں اگدہ داری چمگ ء ذمہ واری ء معناء آہت کنت کہ ادے ذمہ واری پیلہ کنگ ء نپ سیدھا پہ نگدکاری ء بیت کہ نگد پہ لبزانک ء چکاسگ ء نگد کنگ ء نکان (موادانی) محتاجیگ بیت کہ ہمے ذمہ واری نہ بوہگ ء پشدر انت کہ مئے گور ء ہمے جیڑہ منتگ کہ پہ بلوچی لبزانک سرشت ء ایندگہ دور زمانگانی لبزانکی مڈی ء نہ بوہگ ء سبب ء ایشی ء بابت ء دلجمیں تران بوت نکنت ء ہمیشکہ اوں اے جیڑہ گیشگ ء بدل مانگیشاں انت یا کہ چہ وتی بن اشت کہ ء زمین ء وشبوواں سداں انت ء چہ ہمیشانی بہ بوہگ ء دگہ تاوانے نہ اومتیں دروشم اے اوں است کہ اے من

لبزانکی سفرء دلپروشیء بیماریء میل ء تبء اول دات کن انت انجوش کہ منے مروچی جاور
 انت کہ پدر انت کہ بازیر نامی این نبشته کاراش بے توار کتنگ کہ ما پھ ہمیشاں مزین
 امیت بستگ ات بازینے ہمراہ انت بلے گندگ نہ بنت۔ اے درس ہے نزوری ء ذمہ
 واری ڈالچاریء گرگ انت۔ ہے رنگ ء زبان سازی (لغت سازی) ء تہر انت کہ بے
 ذمہ واریء باز بر دانت تہ چہ اے کیشگو اراں ات کہ مس لبزانک ء نبشته کار ء اگدہ داری
 یا قول ء چمگ ء ذمہ داریء در ء جا گہ تہ ملی است انت ء مدام بیت بلے ایشی ء اول
 وتی حد ء بند گاہ بنت مس ساچشتانی رد ء ایشی ء ہر دو کیں رنگ نپ ء سپت اول است انت پھ
 ایشی ء ماجوانیں در وراں پیش داشت کنیں ظہور شاہ شمی ء بگندیں کہ اے رنگیں شعرانی مزین
 نامی این کہ ”چونیں یک بے تواریں بیگا ہے، درد پاداں گران ء پیدا ک انت“ یا کہ
 مروچی ہٹی انت ماہیں گل ء یاد، نزانان کہ لگت مال انت کئی دل ہے ذمہ واریء مارشت
 ء سبب ء دانکہ اے حد ء کئیت ء سر بیت کہ ”زار پتئی گا میشی سر ء چون کہ بہ رہینیت ڈوڈیں
 جنات یا کہ ”ابدک ء از مک ء الووتا چون کنیں انت و ہد ء شمہاتاں پیر داد گوں جسی
 شنگینیک۔ اد ء میار یک سید نہ انت بلکیں من بلوچی ء ذمہ واریء ڈالچاری انت کہ سید
 چماں شانک دنت راجکاریء دل ء چارایت تہ رگے اول نہ جنتے، راج ء علمی تک ء پہناتان
 کہ دست جنت تہ چو برف سکت انت لبزانک ء گندایت تہ ہمک تہر چوسد و کیا ہانی راہ چار
 انت پمیشکہ سید ء دست ء بلوچی ء ردانک ء بیت دستے نگد ء ہوشے رجانک ء ہے
 شاعریء ہرچ جا گہ آتہنا و تا گندایت کہ مہ شنگینیتیں من ء درداں دودیی ہرازی زند چو
 پڑم ء شنیں من ء چشک بن کج

چوش کہ بن گپ سید نہ انت بلکیں ہے چمگ ء ذمہ واریء بنگپ انت تہ
 ساچشتانی رد ء اے اگدہ داری تہناداہ اے حد بوت اول راوتی لبزانک ہر کجام حال ء

وانگ ء لوٹ ایت دنیا ء ایند گہ لہز انکانی کونہن ء قدیمی ء نوکیں میل ء تب زانگ لوٹ انت
 وتی ساچشتانی تہا اے تب ء رنگ راہندانی کارمرز ء ہیل کاری (ریاضت) کنگ لوٹ
 ایت کہ اوں روچے اے مئے تہا انچوں جا گہہ بکن انت کہ بے ارادہی جہد ء کوشت ء
 ایشانی ساچشتی درشانی بوت بکنت بلے اے رد ء درگت ء تہنا وانگ ء دربرگ ء ہیل کاری
 ء جہت ء مارا وتی اوں لہز انک ء تب ء براہداری شموگی مہ بنت۔ من ساچشتاں اے ”ذمہ
 داری“ ء اے رنگ ء جا گہہ بوت نکنت کہ ماننداں قول بکناں کہ چوش کہ مس شاعر ء
 ردانکاریاں ہمیشکہ منارا وتی ذمہ واری ء پیلہ کنگ ء پالم ء ہژداری ء شعر ء آزمانکے مروچی
 نبشتہ کنگی انت ء وتی زمین ء وشبواں چہ اوں وتارا سنگی نہ انت منی حیاں ء اے پہ لہز انک
 ء ساچشتی تہراں گیشی ء ناحقی پرچیکہ اد ء گڑا لہام آمد غیب لکھتی ہے حیاں ء براہداری نہ
 ماں ایت۔

بگندے سہریں رنگ بندرے شونز انت!

مزن شہہ زانت (فلسفی) ء کو اس ڈیکارٹ ء انسان ء پجارگوں انجیں پگرے ء
 کناہینتگ کہ چہ ہمیشی ء منت ء کسے اوں ہر چناہیں چیزے ء بابت ء گمان، قیاس، خیال ء
 پہ پگر ء جیڑات کت کنت۔ آئی ء گشتن انت کہ چچ چوشیں اوں چیزے درنیعت کہ پہ آئی ء
 شک کنگ مہ بیت بلے ابید ”شک“ ء جندانت کہ پہ آئی ء شک کنگ بوت نہ کنت۔
 مان امروز ء چہ کہ ہماروچ ء کہ درانگا زء درشان بندات انت ء مروچی کہ است ء
 روان انت زندمان ء اے ”سفر“ ء ہمک منزل ء ہر عہد ء ”زندگی“ ء جتائیں جتائیں معنا ء
 کیشگیوار اوں سہراہ کنگ ء ہے سفر ء زندگی ء اے معنا داری کنگ اوں گوں زندگی ء
 رواج ء وان انت ء چو عطا شاد ء زندگی ء آئی ہمراہ، سفر اوں وت نزانت کہ
 اے ہو شام ء منزل کجام انت ما بزانتیں کہ باندات ء آسمرچے انت مرچی ایں
 رواج مئے زند ء آسمر نہ بوت.....

تان مروچی زندگی ء کہ ہرچ معنا کنگ بوتگ یا معنا کنگ بوہاں انت یا کہ
 باندات ء ہرچ معنائے کہ بوت کنت تہ گمان ہمیش انت کہ اے درگت ء سرجیس معنا چہ دو
 مستریں لیکہاں در بوت نکن انت انچو کہ پیشگیس معنا چہ ہے ہر دوئیں لیکہاں در نہ انت
 زندمان ء درگت ء اولی معنا انت ”دینی معنا (زندگی ء مذہبی لیکہ) اے درگت ء دومی معنا
 زندگی ء سائنسی معنا انت یا کہ زندگی ء دنیائی معنا انت اگس کہ سائنس ء نیکراہ (مذہب)
 ابید فلسفی ء جہل گندی ء رد ء وتی تچک ء سیدھاہیں معنا ء یک ء دومی ء گوں چچ رنگ ء تپاک

نکن انت سائنس، مذہب ۽ گیشگیوار ۽ وتی زبان ۽ رنگ ۽ کنت ۽ مذہب سائنس ۽ وتی رہندان پیشدارایت بلے زندگی ۽ معناداری ۽ درگت ۽ ہما جاہ ۽ کہ اے دوہیں لیکہانی تپاکی ۽ کہ گندگ بیت تہ آایش گوشگ بوت کنت کہ ہر دوہیں زندگی ۽ وجود ۽ استی ۽ آئی ۽ ارزشت ۽ بستار ۽ منوگر انت زندمان ۽ دنیائی ۽ دینی معناء بابت ۽ مروچی ہر کس زانت پمیشکہ اے رد ۽ دگے چوشیں مز نہیں گپے جنگ ۽ اوں جواز ایر نہ بیت البت ہمنجو گوشگ باید انت کہ بہ بیت دانکہ اے نبشتانک ۽ سراچہ گیش ۽ گیش گپ بہ بیت تہ آایش انت کہ زندگی ۽ سائنس ۽ دینی معناء ہاں ماں جہان ۽ بلے شماریں علم پٹ ۽ پول ۽ زانتکاری پہ انسان ۽ کائنات ۽ ہچجاریتنگ بلے دینی ۽ سائنسی لیکہ ۽ بندری نہ تپاکی ایش گندگ بیت کہ سائنس است ۽ گندگ بیوکیں زندگی (مادی زندگی) ۽ تجربت ۽ من ایت۔ بلے زندگی ۽ دینی لیکہ ۽ رد ۽ دین دوزنگی ۽ سراسٹک ۽ ایمان کاریت یکے ہمیش انت کہ سائنس ۽ من ایت بلے مذہب ۽ دومی زندگی ہما انت کہ اے زندگی ۽ پیچگ ۽ پدسہراہ بیت بز انکہ چہ مرگ ۽ پد ۽ زندگی (مابعد الطبیاتی زندگی) اگس اے دوہیں لیکہانی بنگپاں پد زندگی ۽ ”راستی“ ۽ نام بندگ بہ بیت تہ پد بیت کہ بندر ۽ دین ۽ سائنس ۽ اٹر ۽ جیڑھ ”فلسفہ ۽ راستی“ (فلسفہ حقیقت) ۽ نہ گیشگ انت کہ سائنس ۽ گور ۽ راستی یکیں معناء داریت بز انکہ مدام سائنس ۽ گورا $2+2=4$ انت بلے دین ۽ لیکہ ۽ رد ۽ ”راستی“ (Flexibility) نرمی داریت ۽ پمیشکہ اد ۽ $2+2=5$ اول بوت کنت۔

نوں ماچاریں کہ زندمان ۽ درگت ۽ اے دوہیں لیکہاں لبزانک ۽ راکجام حد ۽ اثر مند کتنگ ۽ پہ لبزانک ۽ چونیں ۽ چہ پیمیں آئیڈیاز ۽ لیکہ ساچ اتگ۔ تہ ما گندیں کہ ہمک زمانگ ۽ پہ لبزانک ۽ جتا جتا نہیں لیکہ ۽ پگرانی حاکمی انت۔ اد ۽ اوں مستریں دوہن لیکہ لبزانک ۽ درگت ۽ رواج گپتگ کہ چہ آہاں یکے ”ادب برائے زندگی“ ۽ دگرے ”ادب

برائے ادب“، لیکہ انت۔ اے دوئیں لیکہ اوں وتی تب ء میل ء ردء سائنس ء مذہب ء لیکہاں دپ ورانت چوشکہ ”ادب برائے زندگی“ کہ اے گیشتر سائنسی لیکہ ء کہ زندمان ء درگت ء بوتگ ات دپ وارت ء یک انت کہ ایشی ء گور ء زندگی یا کہ راستی ء قدرتی دروشم بیہہ بدل نہ بیت۔ گو کہ ساچشتی درگت ء اے فرضی، قیاسی ء خیالی ساچشت ساچ ایت بلے آہانی قدرتی دروشم (Reality) ہمانت کہ انچو Real World ء ایندگہ چیزانیک انت بز انکہ ایشانی لیکہ ء ردء گوں ”آپ“ ء چا کرخان رند ء قلات جوڑ بوت نہ کنت، درچک انسان ء بدن ء نہ پتر ایت ء آئی ء باسکاں وتی شاہاں نہ کش ایت۔ ہے ردء ہے لیکہ ء ردء دگہ لیکہ ے مارکس ء اشتراکیت ء لیکہ ء پد عمل ء رنگ ء ”حقیقت نگاری“ ء لیکہ انت کہ ترقی پسند تحریک ء مینی فسٹوزانگ بیت ترقی پسند تحریک ء ردء حقیقت نگارانی لیکہ ء ردء حقیقت ہمیش انت کہ درء (خارج) پدر انت دومی اے لیکہ منوگرانی گور ء ”لبرزانک“ سلاہے یا کہ دواہے کہ انچ ہمیشی ء منت ء آچا گرد ء دراہ کنگ ء کارگرگ ء جہد ء گٹ انت ء ماں لبرزانک ء اے لیکہ ء دیماہا لیکہ کہ مقابل ء اوشتاگ تہ ”آرومانٹزم“ ء لیکہ انت کہ اے لیکہ ء ردء اے Flexibility است کہ چیزوتی Reality ء بدل کنگ ء جوازت دارنت۔ من ء ادء لبرزانک ء درگت ء وڑ وڑیں لیکہانی پجار ء گیشگوار کنگی نہ انت، بلکیں وڑ وڑیں ادبی لیکہانی پشدر ء ہما ”شک“ کہ اے نبشتانک ء نیسیگ ء سکین بوتگ پدر کنگی انت کہ دیمتر ء سطران بیان ء پیشدارگ بیت۔

لبرزانک ء ردء ہمسنکس لیکہ دیما است چوشکہ قدیمی ماورائی حقیقت ء لیکہ نشاۃ ثانیہ ء زمانگ ء منطق ء ادراک ء حقیقت ء لیکہ چار دہمی صدی ء ہیومنزم ء لیکہ ہژدہمی صدی ء رومانیت ء حقیقت ء لیکہ ترقی پسندیت ء لیکہ نوزدہمی صدی ء ریلیم ء نیچرلزم حقیقت ء لیکہ کارل مارکس ء مادی حقیقت ء لیکہ، جمالیات ء لیکہ بیستمی صدی ء ساختیاتی لیکہ جدید ء

جدیدیت ء لیکہ کنسٹرکشن ء ڈی کنسٹرکشن ء لیکہ قاری احساس تنقید ء لیکہ مابعد جدیدیت ء لیکہ سرٹیلزم ء لیکہ وجودیت ء لیکہ دگہ بازی لیکہ اگن اے درستیں لیکہ پگراں تب ء مزاج ردد ء بچارے تہ زانگ بیت کہ ایشانی تہا بازی لیکہ ے زندمان ء درگت ء دینی ء لیکہ پلہ مرزی ء راہ دنت یا کہ زندمان ء درگت ء سائنسی لیکہ ء رنگ ء وتی سرراکش ایت۔ چوشکہ ترقی پسندانی لیکہ ء وجودیت ء لیکہ ہیومنزم ء ادبی لیکہ وتی بن بندر ء ردد ء سرتاسر ء سائنس ء لیکہ ء راہبند ۴ = ۲ + ۲ ء اولی دروشم ء سہرائی انت ء اے اول گمان کنگ بوت کنت کہ اے لیکہ ہانی سرا ایمان آروک وتی تب مزاج ء رجحان ء ردد ء زندمان ء درگت ء سائنس ء معنائیم ء تران بیت ء یا کہ آئی ء پگر ء جوڑ بوہگ ء گپ بیت۔ تہ دومی نیمگ ء سر یلسٹ ، رومانٹیسزم ، مابعد جدیدیت جمالیات پسندی ء منوگروتی تب ء مزاج ء ردد ء گوں لیکہ ہانی پلہ مرزی ء گیش ء چہ گیش زندمان ء درگت ء دینی معنائے یا کہ ماورائی دنیا ء یا آئیڈل ورلڈ ء خیال ء نیمگ ء روان بیت۔

دومی نیمگ ء لبرانک ء رسانک (ابلاغ) ء درگت ء ساخیتاتی نگدی لیکہ ہانی دیما آہگ کہ معنائے مرکزیت ء منوک نہ انت بلکیں دریداء وڑ ء معنائے پشت ء معنادر معنائی ء منوک انت۔ اگن اے ساختیاتی لیکہ ہانی راہبنداں ساچشتی لبرانک (تخلیقی ادب) ء درگت ء بچارے تہ اے نبشتہ (متن Text ء مستر میں معنائے کش وانوک (Reader) ء گش انت نوں اگں ہے لیکہ ہانی ردد ہر یک دین ے ء پاکیں آزمانی کتابانی نبشتہاں (متناں Texts) بان ے ء وانوکے ء جہت یا کہ ریڈر رسپانس کریٹی سسرزم ء راہبند ردد ء آزات معنائے کنے ء معنائے آمرکزیت ء کہ چہ روایت ء پیغمبرانی زبان ء حدیثاں گشینگ بوتگ انت تہ ایشی ء آسر چے بوت کنت ادء اوں دوراہ گندگ کئیت کہ یا کہ آزمانی کتاب (کہ آہانی ہر مذہب خدائے ساچشت یا تخلیق گش ایت) ء رواج گپتگیں معنائی

سارگیں حدء بنداں چہ شہگان ترء معنادار تربیت یا کہ دومی صورت ء اے اوں قیاس کنگ بیت کہ بگندے کہ آئی روایتی معنا یکسر ء یل کنگ بہ بیت ء انجیں معنائے کنگ بیت کہ آہے مذبذب لیکہ ء جند ء نہ منوک ء چٹ دنیائی یا کہ سائنسی معنائے بدنت بز انکہ سائنس ء انجیں معنائے کہ پہ مذہباں negative بہ بیت اے درگت ء ماگندیں کہ سائنس ء ایندگہ وڑ وڑیں ماورائی لیکہانی ماورائی حیالانی یک نہ یک رنگیں پہ گیشگوارے ء وتارا ہے حدء رسینتگ اول ء اے درگت سائنس ء تب زانش (نفسیات) ء مک گوں انت کہ ہمیشی ء مک ء آبازیں انسانی ماورائی حیاں، بیم ء واب ء ستکانی گیشگواراں کنت ء مذہبی لیکہانی دیما جوازات ایر کنت، بلئے اے دیوانگی ء اندر ء نفسیات ء جندوتی بازیں لیکہانی پیش کنگ ء دروشم ء ماورائی لیکہانی رنگ ء رنگ زوران بیت۔ چوشکہ آئی، شعور، تحت الشعور، لاشعور، اڈ، ایغو، سپر ایغو، لیپیڈو، آرکی ٹائپ، اجتماعی شعور کہ انسانی دماغ ء کار ء کرد ء رد ء آئی ء لہتیں قیاسی بہرانی نام انت۔ وہد کہ قیاسی رنگ اتک تہ نوں ززلٹ سائنٹیفک نہ بوت۔ پرچہ ”قیاسی تب ء میل“ گیشتر آئیڈیلسٹک لیکہانیک انت گشے زاناں انچو حیاں کنگ بیت کہ ماں زندمان ء ہمک ہند ء پہناتاں ہمک رنگیں بدلی اے یا جز ء تحریک ء سبب ء کہ وڑ وڑیں لیکہ ء پگر ء میل دیما کنت چرایشاں بازینے لبرزانک قبول کنت ء پہ وتا گچین کنت انچو کہ بازیں لیکہ راہ بندے ء بابت ء گپ بوت کہ چہ آہاں بازینے لبرزانکی جزاں پیداوار نہ انت۔ بلے ماں لبرزانک ء رواج گپتگ۔ زانگ بیت کہ بندر ء اے درستیں بدلی ہمک عہد ء زمانگ ء ساز ء معنابانی بدلی ء یکجائی Reality ء بدلی انت۔ انچواں سما بیت کہ آیا چوش تہ نہ انت کہ لبرزانکی لیکہانی نام ء ستا ء پیشدر ء دومستریں قوت وتی رنگ ء ”راستی ء حیثہ“ پیشدارں انت ء انسان ء دل ء حیاں لبرزانک ء کار مرز ء وسیلہ ء وتی وتی راہ ء کشک ء بران ء وتی غلام جوڑ کناں انت۔ اگس ما اے حیاں ء منیں کہ

ہج چیز ابید سبب ء مقصد ء در نہ انت تہ اے فکر ادب ء در گت ء بوت کنت۔ دومی ایش کہ ادب ء وسیلہ ء اگ ما رامذہبی جوڑ کنگ ء جہد بندت انت تہ ادء اے چیز ء اول اندازہ جنگ بیت کنت کہ بگندے مذہبانی اے جہدانی پشد رء ہر راج ء وتی راجی پجار ء رگگ وتی ہا کمی ء بادشاہی ء زمانگ ء دور کشگ وتی بیچار ء جہان ء روپگ وتی دودر بیدگ۔ رسم ء رواج ء راجد پتر ء زبان ء راتا ابد بر جاہ دارگ ء یک ء دومی ء سوائی بوگ ء زور جنگ بو ان انت تہ اے رنگیں پگر ء پدسا بوت کہ ”بوت کنت اول انچوش“ تہ اے گپ دیما کئیت ادب ء وتی جند ء گڈ ابستار ء معنا پی بوت؟ آیا لبز انک انچیں گپ وتی بابت ء کت کنت کہ چہ آہاں مذہبانی پلہ مرزی گندگ ء سما بہ بیت ء نیکہ سائنس ء پدگیری۔ آیانون اے جاوراں لبز انک کجام لیکہ ء ”راستی ء فلسفہ“ ء منوک بہ بیت؟ گشتے زاناں نون ماسر پدیں بیانیں کہ واقعی بندر ء ادب زند ء آدینک یا زندگی ء دروشم ء جہگیری انت ہمیشکہ چہ زندگی ء سست اول بکنت۔ سوال اے بوت کنت کہ آیا ادب ء تب ء مزاج دراصل ء بندر ء وت Utilitarian ء تب ء داروک انت؟ گڈ اما چونی ء ”غیر افادی“ لبز انکی لیکہانی جار ء جنیں۔

بگندے اے درگت ء اے نبشتا نک ء اندر ء جستگیں گپاں یکے اول راست بوگ ء جواز مداریت بلے اگن چیر اندر ء انچوش انت گڈ اے درگت ء پگر اول کنگ کپ ایت پر چیکہ تجربت ء زائیکاری ء سبب ء ماسر پدیں کہ بازیں ٹکے ء وتی تبلیغی مول ء مراد ء ہاتر ء ادب ء راکار مرز کنگ مئے (بلوچی ء اردو ء حوالہ ء) ترقی پسندانی جنز پہ ایشی ء ظاہر تریں درور انت۔

